

မြန်မာကျောင်းသားများအဖွဲ့အစည်း-သီရိလင်္ကာ (MSAS)

THERAVĀDA TRADITION: A HISTORICAL AND DOCTRINAL STUDY

မိတ်ဆက်

ဓမ္မရွှေပြည်အရှင်ဓမ္မသာမိ (တပ်ကုန်း)

မာတိကာ

<i>MSAS</i> ၏ အမှာစာ	၁၃
စာပြုစုသူ၏ အမှာစာ.....	၁၈
<i>MABS</i> ၃၅ ဘာသာရပ်မိတ်ဆက်	၂၂
Theravāda Tradition A Historical and Doctrinal Study	၂၂
ဘာသာရပ်လေ့လာခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်	၂၃
လေ့လာသင့်သည့် နည်းလမ်း:	၂၄
၁.၁ နိဒါန်း.....	၂၆
၁.၂ Theravāda ဟူသောအမည်၏ အဓိပ္ပာယ်	၂၇
၁.၃ Theravāda ဟူသောစကားလုံး၏ အသုံးအနှုန်းအမျိုးမျိုး	၂၈
၁.၄ ထေရဝါဒကို အသက်ဝင်သော သမိုင်းဝင်အစဉ်အလာအဖြစ် နားလည်ခြင်း.....	၂၉
၁.၅ Theravāda နှင့် Vibhajjavāda.....	၃၀
၁.၆ ထေရဝါဒ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့်များ	၃၁
၁.၇ Mahāvihāra အစဉ်အလာ၏ အခန်းကဏ္ဍ.....	၃၂
၁.၈ ထေရဝါဒ၏ အမှတ်လက္ခဏာများ.....	၃၄
၁.၉ Southern Buddhism နှင့် Pāli Buddhism.....	၃၄
၁.၁၀ ထေရဝါဒ၏ ထူးခြားချက်များ	၃၅
၁.၁၁ Early Buddhism နှင့် Theravāda တူညီသလား	၃၆
၁.၁၂ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၃၈
၁.၁၃ အဓိက ပါဠိဝေါဟာရများ.....	၃၉
ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ.....	၃၉

လေ့လာပြီးနောက် ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများ.....	၄၁
၂.၁ နိဒါန်း	၄၁
၂.၂ Saṅgīti နှင့် Saṅgāyanā အဓိပ္ပာယ်.....	၄၂
၂.၃ သင်္ဂီယနာကျင်းပခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ	၄၃
၂.၄ သင်္ဂီယနာများနှင့်သက်ဆိုင်သော အဓိကကျမ်းရင်းမြစ်များ.....	၄၄
၂.၅ သင်္ဂီယနာများ၏ သမိုင်းမှန်ကန်မှုဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်.....	၄၅
စာမေးပွဲတွင် Historicity ကို ဆွေးနွေးနည်း	၄၆
၂.၆ ပထမသင်္ဂီယနာ	၄၇
၂.၇ ဒုတိယသင်္ဂီယနာ.....	၄၈
ဝိနယဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ	၄၉
ရလဒ်နှင့် ပထမဂိုဏ်းကွဲပြားမှုမေးခွန်း.....	၄၉
၂.၈ တတိယသင်္ဂီယနာ.....	၅၀
သံဃာစင်ကြယ်ရေးနှင့် Kathāvatthu	၅၁
တတိယသင်္ဂီယနာနောက် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများ.....	၅၁
၂.၉ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံရှိ သင်္ဂီယနာများ.....	၅၂
ဝိဇ္ဇကတော်တော်ကို စာဖြင့်ရေးသားခြင်း၏ အရေးပါမှု	၅၂
၂.၁၀ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သင်္ဂီယနာများ.....	၅၃
၂.၁၁ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ သင်္ဂီယနာများ.....	၅၄
၂.၁၂ အဓိကသင်္ဂီယနာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း	၅၅
၂.၁၃ သင်္ဂီယနာရေတွက်ပုံ မတူခြင်း	၅၆
၂.၁၄ သမိုင်းနှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ အရေးပါမှု	၅၇
၂.၁၅ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၅၈
အဓိက ပါဠိဝေါဟာရများ	၅၉
ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ.....	၅၉
၃.၁ အခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်	၆၁
၃.၂ နိဒါန်း	၆၂

၃.၃ Pāli ဟူသော စကားလုံး၏ မူလအဓိပ္ပာယ်	၆၃
၃.၄ Pāli နှင့် Māgadhī	၆၄
၃.၅ ဝိနည်းကျမ်းလာ Yamelu နှင့် Tekula အကြောင်း	၆၅
၃.၆ Chandaso ၏ အဓိပ္ပာယ်	၆၆
၃.၇ ထေရဝါဒအမြင်နှင့် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအမြင်	၆၈
၃.၈ ပညာရှင်များ၏ အမြင်များ	၆၉
၃.၉ Pāli ဘာသာ၏ ထေရဝါဒတွင် အရေးပါမှု	၇၁
၃.၁၀ Pāli သည် အက္ခရာတစ်မျိုးတည်းနှင့် မချိတ်ဆက်ထားခြင်း	၇၂
၃.၁၁ Oral Transmission နှင့် Pāli	၇၃
၃.၁၂ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၇၄
၃.၁၃ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၇၅
၃.၁၄ အရေးကြီး ပါဠိဝေါဟာရများ	၇၆
ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ	၇၇
၄.၁ နိဒါန်း	၇၉
၄.၂ ထေရဝါဒနှင့် Pāli ဘာသာ၏ အနီးကပ်ဆက်စပ်မှု	၈၀
၄.၃ Pāli ဟူသော အမည်၏ မူလအသုံး	၈၁
၄.၄ Pāli ၏ ဘာသာဗေဒသဘောသဘာဝ	၈၂
၄.၅ Māgadhī, Mūlabhāsā နှင့် အခြားအမည်များ	၈၃
၄.၆ Pāli ကို ဘာသာစကားအမည်အဖြစ် အသုံးပြုလာပုံ	၈၄
၄.၇ Māgadhī ကို Mūlabhāsā ဟု ယူဆသော ထေရဝါဒရိုးရာအမြင်	၈၅
၄.၈ Theravāda နှင့် Non-Theravāda ဘာသာစကားအသုံး	၈၆
၄.၉ Pāli နှင့် စာရေးအက္ခရာများ	၈၇
၄.၁၀ သာသနာရေးအခမ်းအနားများတွင် Pāli ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၈၈
၄.၁၁ Early Buddhism နှင့် Theravāda အကြား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကွာခြားမှု	၈၉
၄.၁၂ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၉၀

၄.၁၃ အခန်းအနှစ်ချုပ်.....	၉၂
၄.၁၄ အဓိကဝေါဟာရများ	၉၃
၄.၁၅ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၉၃
၄.၁၆ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၉၄
၄.၁၇ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၉၅
၅.၁ နိဒါန်း.....	၉၆
၅.၂ Canonical Literature ဆိုသည်မှာ ဘာလဲ	၉၇
၅.၃ Oral Tradition မှ Tipiṭaka အထိ	၉၈
၅.၄ Vinaya-piṭaka	၉၉
၅.၅ Sutta-piṭaka နှင့် နိကာယ်ငါးရပ်	၁၀၀
၅.၆ Abhidhamma-piṭaka	၁၀၁
၅.၇ Canonical နှင့် Post-Canonical Literature.....	၁၀၂
၅.၈ Buddhavacana ဆိုသည်မှာ ဘာလဲ	၁၀၃
၅.၉ ဗုဒ္ဓဝစနကို ခုနစ်မျိုးခွဲခြားပုံ	၁၀၄
၅.၁၀ အရသာတစ်မျိုး — Rasa-vasena eka-vidham.....	၁၀၄
၅.၁၁ Dhamma နှင့် Vinaya — Du-vidham	၁၀၅
၅.၁၂ ပထမ အလယ်နှင့် နောက်ဆုံးစကား — Ti-vidham	၁၀၅
၅.၁၃ သုံးဝိဇ္ဇာ — Piṭaka-vasena ti-vidham.....	၁၀၆
၅.၁၄ နိကာယ်ငါးရပ် — Nikāya-vasena pañca-vidham	၁၀၆
၅.၁၅ နဝင်္ဂီ — Navaṅga Buddhassāsana	၁၀၇
၅.၁၆ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၈၄,၀၀၀.....	၁၀၈
၅.၁၇ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်	၁၀၉
၅.၁၈ Historical Layering နှင့် ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၁၁၀
၅.၁၉ Early Buddhism နှင့် Theravāda Canon Formation	၁၁၁
၅.၂၀ အခန်းအနှစ်ချုပ်.....	၁၁၂

၅.၂၁ အဓိက Pāli ဝေါဟာရများ	၁၁၃
၅.၂၂ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၁၁၃
၅.၂၃ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၁၁၄
၅.၂၄ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ	၁၁၅
၆.၁ နိဒါန်း	၁၁၇
၆.၂ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်များ၏ အဆင့်သတ်မှတ်ပုံ	၁၁၈
၆.၃ Nettippakaraṇa သို့မဟုတ် Netti	၁၁၈
၆.၄ Netti ၏ အဓိကနည်းလမ်းများ	၁၁၉
၆.၅ Peṭakopadesa	၁၂၀
၆.၆ Netti နှင့် Peṭakopadesa နှိုင်းယှဉ်ချက်	၁၂၁
၆.၇ Milindapañha	၁၂၂
၆.၈ ရထားဥပမာနှင့် Anattā	၁၂၃
၆.၉ Milindapañha ၏ အရေးပါမှု	၁၂၄
၆.၁၀ Visuddhimagga သို့မဟုတ် သုဒ္ဓိမဂ်	၁၂၅
၆.၁၁ Visuddhimagga ၏ သဘောသဘာဝနှင့် အဆင့်	၁၂၆
၆.၁၂ Visuddhimagga ၏ အဓိကဖွဲ့စည်းပုံ	၁၂၇
၆.၁၃ Visuddhimagga ၏ အခန်း ၂၃ ခန်း	၁၂၇
၆.၁၄ Visuddhimagga နှင့် Mahāvihāra အယူဝါဒ	၁၂၈
၆.၁၅ ကျမ်းလေးစောင်၏ အဓိကကွာခြားချက်	၁၂၉
၆.၁၆ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၁၃၀
၆.၁၇ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၁၃၁
၆.၁၈ အဓိကဝေါဟာရများ	၁၃၂
၆.၁၉ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၁၃၃
၆.၂၀ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ	၁၃၃
၇.၁ နိဒါန်း	၁၃၅

၇.၂ Atthakathā ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း.....	၁၃၆
၇.၃ အဋ္ဌကထာများ၏ အဓိကလုပ်ဆောင်ချက်များ.....	၁၃၆
၇.၄ Buddhaghosa နှင့် Pāli Atthakathā	၁၃၇
၇.၅ အရေးကြီးသော Atthakathā များ.....	၁၃၈
၇.၆ Atthakathā ၏ Authority.....	၁၃၉
၇.၇ Tikā ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း.....	၁၄၀
၇.၈ Atthakathā နှင့် Tikā နှိုင်းယှဉ်ချက်	၁၄၁
၇.၉ Sinhala Exegetical Tradition.....	၁၄၁
၇.၁၀ Sannaya Tradition	၁၄၂
၇.၁၁ Sinhala Chronicles နှင့် သမိုင်းရေးရာ.....	၁၄၃
၇.၁၂ Mahāpadesa ၏ အဓိပ္ပာယ်	၁၄၄
၇.၁၃ Four Great Authorities	၁၄၅
၇.၁၄ Mahāpadesa ၏ စစ်ဆေးနည်း.....	၁၄၅
၇.၁၅ Mahāpadesa နှင့် Buddhist Councils	၁၄၆
၇.၁၆ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်များ၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု	၁၄၇
၇.၁၇ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်.....	၁၄၈
၇.၁၈ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၁၄၉
၇.၁၉ အဓိကဝေါဟာရများ.....	၁၅၀
၇.၂၀ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၁၅၀
၇.၂၁ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ.....	၁၅၁
၇.၂၂ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၁၅၂
၈.၁ နိဒါန်း.....	၁၅၃
၈.၂ ထေရဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၏ အခြေခံမူများ.....	၁၅၄
၈.၃ Paṭiccasamuppāda — ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်.....	၁၅၄
၈.၄ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အင်္ဂါ ၁၂ ပါး.....	၁၅၅

၈.၅ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ ဝဋ်သုံးဝဋ်	၁၅၆
၈.၆ Nibbāna — နိဗ္ဗာန်	၁၅၇
၈.၇ Nibbāna ၏ ဓာတ်တော်နှစ်မျိုး	၁၅၈
၈.၈ သုဒ္ဓိလမ်းစဉ်နှင့် သိက္ခာသုံးပါး	၁၅၈
၈.၉ ဝိသုဒ္ဓိ ၇ ပါး	၁၅၉
၈.၁၀ ထေရဝါဒဝိနယဖွင့်ဆိုမှု	၁၆၀
၈.၁၁ Abhidhamma ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၁၆၁
၈.၁၂ Abhidhamma Piṭaka ၏ ကျမ်း ၇ စောင်	၁၆၂
၈.၁၃ ပရမတ္ထတရား ၄ ပါး	၁၆၂
၈.၁၄ Sammuti နှင့် Paramattha	၁၆၃
၈.၁၅ Khaṇavāda — ခဏဝါဒ	၁၆၄
၈.၁၆ အယူဝါဒများ၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု	၁၆၅
၈.၁၇ ထေရဝါဒအယူဝါဒ၏ ထူးခြားချက်များ	၁၆၆
၈.၁၈ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၁၆၇
၈.၁၉ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၁၆၇
၈.၂၀ အဓိကဝေါဟာရများ	၁၆၈
၈.၂၁ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၁၆၉
၈.၂၂ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၁၇၀
၈.၂၃ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ	၁၇၁
၉.၁ နိဒါန်း	၁၇၃
၉.၂ Mahāpajāpati Gotamī ၏ နောက်ခံ	၁၇၄
၉.၃ Ānanda ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၁၇၅
၉.၄ Garudhammas ရှစ်ပါး	၁၇၆
၉.၅ Garudhammas နှင့် ခေတ်သစ်ဝေဖန်ဆွေးနွေးမှု	၁၇၆
၉.၆ ပရိသတ်လေးပါး Catuparisā(စတုပရိသာ)	၁၇၇

၉.၇ အမျိုးသမီးများ၏ ဝိမုတ္တိစွမ်းရည်	၁၇၈
၉.၈ ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့အစည်းအပေါ် သက်ရောက်မှု	၁၇၉
၉.၉ ဝိနယဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှု	၁၈၀
၉.၁၀ သာသနာ့သက်တမ်း လျော့နည်းမည်ဟူသော ခန့်မှန်းချက်	၁၈၁
၉.၁၁ သီရိလင်္ကာတွင် Bhikkhunī lineage ပျောက်ကွယ်မှု	၁၈၂
၉.၁၂ ခေတ်သစ် Bhikkhunī Revival.....	၁၈၃
၉.၁၃ Bhikkhunī Order ၏ အဓိကအရေးပါမှု	၁၈၄
၉.၁၄ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်	၁၈၄
၉.၁၅ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၁၈၅
၉.၁၆ အဓိကဝေါဟာရများ	၁၈၆
၉.၁၇ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ	၁၈၇
၉.၁၈ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၁၈၈
၉.၁၉ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၁၈၉
၁၀.၁ နိဒါန်း.....	၁၉၀
၁၀.၂ Hīnayāna ဟူသော အသုံးအနှုန်း	၁၉၁
၁၀.၃ Hīnayāna ကို Theravāda နှင့် တူညီသတ်မှတ်သင့်သည့်အကြောင်း.....	၁၉၂
၁၀.၄ Sarvāstivāda ၏ နောက်ခံ	၁၉၃
၁၀.၅ Vaibhāṣika Tradition	၁၉၄
၁၀.၆ Sautrāntika Tradition	၁၉၅
၁၀.၇ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika နှိုင်းယှဉ်ချက်	၁၉၆
၁၀.၈ Theravāda နှင့် Vaibhāṣika	၁၉၇
၁၀.၉ Theravāda နှင့် Sautrāntika	၁၉၈
၁၀.၁၀ Theravāda, Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့၏ အဓိကနှိုင်းယှဉ်ချက်	၁၉၉
၁၀.၁၁ တူညီသော ဗုဒ္ဓအခြေခံများ	၂၀၀
၁၀.၁၂ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု၏ အရေးပါမှု	၂၀၁

၁၀.၁၃ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်.....	၂၀၂
၁၀.၁၄ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၂၀၃
၁၀.၁၅ အဓိကဝေါဟာရများ.....	၂၀၄
၁၀.၁၆ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ.....	၂၀၅
၁၀.၁၇ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၂၀၅
၁၀.၁၈ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၂၀၆
၁၁.၁ နိဒါန်း.....	၂၀၈
၁၁.၂ လုမ္ဗိနီနှင့် ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓဘာသာဆက်စပ်မှု	၂၀၉
၁၁.၃ အသောကခေတ်နှင့် နောက်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာဖွံ့ဖြိုးမှု.....	၂၁၀
၁၁.၄ ဆုတ်ယုတ်မှုကို မည်သို့နားလည်ရမည်နည်း	၂၁၁
၁၁.၅ နှစ်ဆယ်ရာစု ထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေး.....	၂၁၂
၁၁.၆ Mahāpragya နှင့် အစောပိုင်းပြန်လည်ထူထောင်သူများ	၂၁၃
၁၁.၇ Rana အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှုနှင့် ရဟန်းများ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဆက်အသွယ်	၂၁၄
၁၁.၈ Ananda Kuti Vihāra နှင့် Sri Lankan သက်ရောက်မှု	၂၁၅
၁၁.၉ နီပေါဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုသို့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု	၂၁၆
၁၁.၁၀ နီပေါရှိ ခေတ်သစ် Theravāda အဖွဲ့အစည်းများ	၂၁၇
၁၁.၁၁ Lumbinī ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍ	၂၁၈
၁၁.၁၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၂၁၉
၁၁.၁၃ နီပေါ၏ ဘာသာစုံဗုဒ္ဓဘာသာပတ်ဝန်းကျင်	၂၂၀
၁၁.၁၄ အဓိကသမိုင်းအဆင့်များ.....	၂၂၁
၁၁.၁၅ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်.....	၂၂၂
၁၁.၁၆ အခန်းအနှစ်ချုပ်	၂၂၃
၁၁.၁၇ အဓိကဝေါဟာရများ.....	၂၂၄
၁၁.၁၈ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ.....	၂၂၅
၁၁.၁၉ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၂၂၆

၁၁.၂၀ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၂၂၇
၁၂.၁ နိဒါန်း.....	၂၂၉
၁၂.၂ သမိုင်းနောက်ခံ.....	၂၃၀
၁၂.၃ လယ်တီဆရာတော် (Ledi Sayādaw)	၂၃၁
၁၂.၄ မင်းကွန်းဇေတဝန်ဆရာတော်နှင့် မဟာစည်နည်းစနစ်၏ နောက်ခံ.....	၂၃၂
၁၂.၅ မဟာစည်ဆရာတော်၏ အမှတ်တရားနည်းစနစ်	၂၃၃
၁၂.၆ Khanika-samādhī နှင့် Vipassanā	၂၃၄
၁၂.၇ မိုးကုတ်ဆရာတော်၏ နည်းစနစ်.....	၂၃၅
၁၂.၈ စွန်းလွန်းဆရာတော်၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအခြေပြုနည်း.....	၂၃၆
၁၂.၉ ဆရာသက်ကြီးနှင့် ဆရာကြီးဦးဘခင်အဆက်အနွယ်.....	၂၃၆
၁၂.၁၀ S. N. Goenka နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပြန့်ပွားမှု	၂၃၇
၁၂.၁၁ ဖားအောက်ဆရာတော်၏ သမာဓိအခြေပြုနည်းစနစ်	၂၃၈
၁၂.၁၂ အဓိက Meditation Systems နှိုင်းယှဉ်ချက်.....	၂၃၉
၁၂.၁၃ မတူညီသော်လည်း တူညီသော အခြေခံအချက်များ.....	၂၄၀
၁၂.၁၄ မဟာစည်နှင့် ဖားအောက် — သမာဓိအပေါ် ကွာခြားသောအမြင်	၂၄၁
၁၂.၁၅ ခေတ်သစ်တရားအားထုတ်မှုအဖွဲ့အစည်းများ.....	၂၄၂
၁၂.၁၆ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု	၂၄၃
၁၂.၁၇ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်.....	၂၄၄
၁၂.၁၈ အခန်းအနှစ်ချုပ်.....	၂၄၅
၁၂.၁၉ အဓိကဝေါဟာရများ	၂၄၆
၁၂.၂၀ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ.....	၂၄၇
၁၂.၂၁ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ	၂၄၈
၁၂.၂၂ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ.....	၂၄၉
နောက်ဆက်တွဲ.....	၂၅၁
MA စာမေးပွဲလေ့လာရေးလမ်းညွှန်.....	၂၅၁

(၂၀၂၆ ခုနှစ်)စာမေးပွဲဧရိယာ ၁ ပထမနှင့် ဒုတိယဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂါယနာ	၂၅၁
စာမေးပွဲဧရိယာ ၂ ဗုဒ္ဓအသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကား	၂၅၂
စာမေးပွဲဧရိယာ ၃ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်နှင့် Buddhavacana အမျိုးအစားခွဲခြားမှု.....	၂၅၂
စာမေးပွဲဧရိယာ ၄ ဘိက္ခုနီသံဃာ့အဖွဲ့အစည်းတည်ထောင်ခြင်း.....	၂၅၃
စာမေးပွဲဧရိယာ ၅ နိပေါင်္ဂင်ရုံ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ	၂၅၃
စာမေးပွဲဧရိယာ ၆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ.....	၂၅၄
MA ဖြေဆိုရေးသားရာတွင် သတိပြုရန်.....	၂၅၄
<i>နိဂုံး (သို့)MABS ၃၅ ဘာသာရပ်အတွက် မှာတမ်း:</i>	<i>၂၅၅</i>
<i>ကျမ်းကိုးစာရင်း:</i>	<i>၂၅၇</i>
Pāli ကျမ်းနှင့် အဋ္ဌကထာရင်းမြစ်များ	၂၅၇
MABS ၃၅ သင်ခန်းစာနှင့် Handouts များ.....	၂၅၈
ခေတ်သစ်သုတေသနနှင့် အခြေခံစာအုပ်များ.....	၂၅၈
မြန်မာတရားအားထုတ်မှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာရင်းမြစ်များ.....	၂၆၀
<i>စာပြုစုသူအကြောင်း:</i>	<i>၂၆၁</i>

**MABS 35: Theravāda Tradition: A
Historical and Doctrinal Study**
ဘာသာရပ်မိတ်ဆက်

ဓမ္မရွှေပြည်အရှင်ဓမ္မသာမိ (တပ်ကုန်း)

Ven. Dhammasāmi(DhammaShwePyi)

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

MSAS ၏ အမှာစာ

မြန်မာကျောင်းသားများအဖွဲ့အစည်း - သီရိလင်္ကာ (MSAS) သည် ဗုဒ္ဓဘာသာလေ့လာရေး မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့လွန် (MA) တန်းအတွက် သင်ခန်းစာများကို မြန်မာဘာသာဖြင့် မိတ်ဆက်ပေးသည့် ဘာသာရပ်မိတ်ဆက် စာအုပ်လေးများကို စာဖတ်သူတို့၏ လက်ထဲသို့ ထည့်ပေးနိုင်ပါတော့မည်။

မြန်မာကျောင်းသားများအဖွဲ့အစည်း - သီရိလင်္ကာ (MSAS) သည် အောက်ဖော်ပြပါ အဓိကရည်ရွယ်ချက်ငါးရပ်တို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓစာပေလေ့လာရေး မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့လွန်တန်းအတွက် သင်ခန်းစာများကို မြန်မာကျောင်းသားများအား မြန်မာဘာသာဖြင့် မိတ်ဆက်ပေးနိုင်ရန် စီစဉ်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်ငါးရပ်တို့တွင် စာဖတ်သူများအတွက် ရည်ရွယ်ချက် (၂) ခုရှိပါသည်။ စာရေးသူများအတွက် ရည်ရွယ်ချက်သုံး (၃) ခု ရှိပါသည်။ စာဖတ်သူများအတွက် ရည်ရွယ်ချက်နှစ်(၂)ခုတို့မှာ

၁။ မြန်မာကျောင်းသားရဟန်းတော်များနှင့် သာသနာ့နွယ်ဝင်ဆရာလေးများ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် ချဉ်းကပ်လေ့လာသည့် ဗုဒ္ဓစာပေလေ့လာရေး နည်းစနစ်များ (methodology) ကို ရှင်းလင်းလွယ်ကူစွာ နားလည်၍ လက်တွေ့နေ့စဉ်ဘဝတွင် အကျိုးရှိရှိအသုံးပြုနိုင်စေရန်နှင့် ၂။ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့လွန်တန်းကို တက်ရောက် လေ့လာနေကြသော

မြန်မာရဟန်းတော်များနှင့် သာသနာ့နွယ်ဝင် ဆရာလေးများအတွက် ပညာရှင်များပို့ချပေးကြသည့် ဘာသာရပ်ကို စနစ်တကျ ပိုမိုနားလည်လာစေရန်နှင့် စာမေးပွဲအောင်မြင်မှုကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းက အထောက်အကူပြုစေရန်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

စာရေးသူများအတွက် အဓိကရည်ရွယ်ချက် (၃) ခုတို့မှာ ၁။ ဘာသာရပ်တစ်ခုကို “ကျောင်းသားစိတ်” မှ “ပညာရှင်စိတ်”သို့ ကူးပြောင်းကာ ပညာရှင်ဆန်သည့် ချဉ်းကပ်နည်း (professional approach) ဖြင့် လေ့လာ၍ လူမှန်နေရာမှန်လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှု (professionalism) ကို တည်ဆောက်နိုင်စေရန်၊ ၂။ စာရေးသူများသည် စိတ်ဝင်စားရာနယ်ပယ်ကို စူးစမ်းရေးသားခြင်းဖြင့် သုတေသနစွမ်းရည် (research skills) မြှင့်တင်၍ အနာဂတ်တွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သော သုတေသနစာတမ်းများ ရေးသားနိုင်စေရန်နှင့် ၃။ မြန်မာစာဖြင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ရေးသားနိုင်စွမ်းတိုးတက်စေရန်၊ ခေတ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ရှင်းလင်း၊ မှန်ကန်၊ ကျစ်လျစ်သော မြန်မာစကားပြေအရေးအသားဖြင့် ရေးသားတတ်သည့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို တည်ဆောက်နိုင်ရန်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဤသင်ခန်းစာမိတ်ဆက် စာအုပ်လေးများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ပေးကြသော ဆရာတော်များအားလုံးတို့၏ စိတ်အားထက်သန်မှု၊ အများအတွက် အချိန်ပေး၍ ကိုယ်ကျိုးစွန့်မှု၊ မအားလပ်သည့်ကြားမှ မလျှော့တမ်း ကြိုးစားအားထုတ်မှုတို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်

အကျိုးရလဒ်ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရပ် အသီးသီးကို အချိန်ပေး၍ စိတ်ရှည်ရှည်ဖြင့် ရေးသားပေးကြသည့် စာရေးသူဆရာတော်များ အားလုံးကို MSAS အဖွဲ့အစည်းက အထူးပင်ကျေးဇူး တင်ရှိပါသည်။ မြန်မာကျောင်းသား ရဟန်းတော်များနှင့် သာသနာ့နွယ်ဝင်ဆရာလေးများ မဟာဝိဇ္ဇာတန်းကို တက်ရောက် လေ့လာရင်း အကြောင်းအရာများကို မြန်မာစာဖြင့် တစ်ဖက်တစ်လမ်းက အလွယ်တကူ လေ့လာနိုင်ရန် အချိန်မီ ဖြန့်ဝေနိုင်ခြင်းအတွက် MSAS တစ်ဖွဲ့လုံးက အထူးပင်ဝမ်းမြောက်မိပါသည်။

ဤသင်္ခန်းစာမိတ်ဆက်စာအုပ်လေးများသည် မြန်မာနိုင်ငံက စာသင်သားရဟန်းတော်များ သာသနာ့နွယ်ဝင်ဆရာလေးများနှင့် ဗုဒ္ဓစာပေကို စိတ်ဝင်စားကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်လည်း ဗုဒ္ဓစာပေကို ပညာရှင်ဆန်ဆန် လေ့လာချဉ်းကပ်နည်း၊ ခေတ်အမြင်ဖြင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာခြင်းများအတွက် တစ်ထောင့်တစ်နေရာက အကျိုးပြုလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

ဤဘာသာရပ်မိတ်ဆက်စာအုပ်လေးများ၏ မူပိုင်ခွင့်အားလုံး (copyright) သည် စာရေးသူအသီးသီးကသာ ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ ပြန်လည်ကူးယူဖော်ပြခြင်း၊ အခြားသော စီးပွားဖြစ်အသုံးပြုများအတွက် စာရေးသူများကို email မှတစ်ဆင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်၍ ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံပေးကြပါရန် မေတ္တာရပ်ခံအပ်ပါသည်။

ဤသင်ခန်းစာမိတ်ဆက်များတွင် ပါရှိသည့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်
ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းအချို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အစဉ်အလာစာပေလေ့လာရေးပုံစံနှင့်
အနည်းငယ်ကွဲလွဲနေနိုင်ပါသည်။ စာပေလေ့လာပုံ၊ ချဉ်းကပ်ပုံ၊ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပုံ၊ စာပေအယူအဆ
အနည်းငယ်ကွဲလွဲမှုများလည်း တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ ထိုကွဲလွဲမှုများ၏ နောက်ကွယ်က
အဓိကအကြောင်းတရားကိုပါ ဝေဖန်ဆန်းစစ်၍ စိတ်နှလုံးတံခါးဖွင့်ကာ
ဖတ်ရှုလေ့လာကြစေချင်ပါသည်။

စာရေးသူဆရာတော်လေးများသည် ပညာရှင်စာရေးဆရာများ မဟုတ်ကြပါ။ မိမိတို့၏ ပါရဂူ
(PhD) သုတေသနကျမ်းကို ပြုစုကြလျက် တစ်ဖက်တစ်လမ်းက မြန်မာကျောင်းသားများ
အဆင်ပြေစေရန် စေတနာအရင်းခံဖြင့် ဤသင်ခန်းစာ မိတ်ဆက်များကို
ရေးသားကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စာအုပ်အဖြစ် ဖြန့်ဝေသည့်အခါတွင်လည်း
မိမိတို့သုတေသနကျမ်းကိစ္စကို အချိန်ပေးနေရသည့်အတွက် ပြန်လည်မွမ်းမံခြင်း စသည်တို့ကို
အချိန်လုံလုံလောက်လောက် မပေးနိုင်ခဲ့ကြပါ။ ထို့ကြောင့် ဤသင်ခန်းစာမိတ်ဆက်
စာအုပ်လေးများတွင် အချို့သော အားနည်းချက်များကို တွေ့မြင်ရနိုင်ပါသည်။ ထိုအားနည်းချက်၊
ချို့ယွင်းချက်များကို ခွင့်လွှတ်နားလည် ပေးကြပါရန် စာဖတ်သူများကို မေတ္တာရပ်ခံအပ်ပါသည်။

ဒေါက်တာဘိက္ခုသောပါက (ကထိက)

ဥက္ကဋ္ဌ

မြန်မာကျောင်းသားများအဖွဲ့အစည်း – သီရိလင်္ကာ (MSAS)

26.06.2026.

စာပြုစုသူ၏ အမှာစာ

ဤစာအုပ်သည် Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies (PGIPBS) ၏ MABS 35: Theravāda Tradition: A Historical and Doctrinal Study (ဆရာ Dr. Asoka Welitota) တာသာရပ်ကို မြန်မာဘာသာဖြင့် စနစ်တကျ လေ့လာလိုသူများအတွက် ရေးသားထားသော လေ့လာရေးစာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို ဘုရားရှင်၏ မူလအဆုံးအမများကို ထိန်းသိမ်းထားသော ကျမ်းစာအစဉ်အလာတစ်ခုအဖြစ်သာ မမြင်ဘဲ သမိုင်း၊ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၊ ဘာသာစကား၊ အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှုနှင့် နေ့စဉ်ကျင့်သုံးမှုတို့ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသည့် အသက်ဝင်သော တာသာရေးအစဉ်အလာတစ်ခုအဖြစ် နားလည်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

MABS 35 တာသာရပ်တွင် ထေရဝါဒ၏ အမည်နှင့် အဓိပ္ပာယ်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂါယနာများ၊ ပါဠိဘာသာနှင့် ပိဋကတ်တော်၊ အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာစာပေ၊ အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၊ ဘိက္ခုနီသံဃာ့သမိုင်းနှင့် ဒေသအလိုက် ထေရဝါဒဖွံ့ဖြိုးမှုတို့ကို ကျယ်ပြန့်စွာ လေ့လာရသည်။ အကြောင်းအရာများကို မှတ်သားရုံဖြင့် မလုံလောက်ဘဲ သမိုင်းမှတ်တမ်း၊ ရိုးရာဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ခေတ်သစ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်တို့ကို ခွဲခြားနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာအုပ်တွင် “ဘာဖြစ်သနည်း” ဟူသော မေးခွန်းအပြင် “မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊

မည်သည့်ကျမ်းရင်းမြစ်ကို အခြေခံသနည်း၊ ယနေ့အခြေအနေတွင် မည်သို့နားလည်သင့်သနည်း”

ဟူသော မေးခွန်းများကိုလည်း အလေးထားကာ ဖော်ပြထားပါသည်။

ပါဠိဝေါဟာရများကို မူရင်းစာလုံးပေါင်းအတိုင်း ထည့်သွင်းထားပြီး မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းထားပါသည်။ လိုအပ်သောနေရာများတွင် English academic terms များကို တွဲဖက်ဖော်ပြထားခြင်းမှာ ပညာရပ်ဆိုင်ရာစာအုပ်များ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရာတွင် လွယ်ကူစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံခြားဝေါဟာရများကို စုစည်းတင်ပြခြင်းထက် ထိုဝေါဟာရများ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် အသုံးပြုသည့်အခြေအနေကို ဆက်စပ်နားလည်နိုင်စေရန် ဦးစားပေးထားပါသည်။

စာဖတ်သူသည် အချက်အလက်များကို သီးခြားစီမှတ်ယူရုံမဟုတ်ဘဲ အကြောင်းရင်းနှင့် အကျိုးဆက်၊ တူညီချက်နှင့် ကွာခြားချက်၊ သမိုင်းအစဉ်နှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ အရေးပါမှုတို့ကို တစ်ဆက်တည်းဖတ်ရှုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ MA စာမေးပွဲအဖြေ၊ အတန်းတွင်းဆွေးနွေးမှုနှင့် ဆက်လက်သုတေသနပြုရာတွင် အခြေခံစာအုပ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်လည်း ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် ထေရဝါဒနှင့်ပတ်သက်သော သုတေသနအားလုံးကို အပြီးသတ်ဖော်ပြသည့် စွယ်စုံကျမ်းမဟုတ်ပါ။ ဘာသာရပ်၏ အဓိကပြဿနာများကို စနစ်တကျမိတ်ဆက်ပေးသည့် လမ်းညွှန်စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာဖတ်သူများအနေဖြင့် အခန်းတစ်ခန်းချင်းစီကို

ဖတ်ပြီးနောက် သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိမူရင်းကျမ်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပညာရပ်ဆိုင်ရာစာအုပ်နှင့် ဆောင်းပါးများကို ဆက်လက်ဖတ်ရှုသင့်ပါသည်။ <https://t.me/DhammaShwePyi35mabs> တယ်လီဂရမ်ချန်နယ်နှင့် <https://t.me/DhammaShwePyiMAInformation> တို့၌လည်း သက်ဆိုင်ရာ ဖိုင်များ ရေးသားမျှဝေထားသည်များကို ဆက်လက်လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဤစာအုပ်မှ အခြေခံနားလည်မှုတစ်ရပ် ရရှိပြီး မေးခွန်းထုတ်သော သုတေသနစိတ်ဓာတ် တိုးပွားလာပါက စာပြုစုခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် ပြည့်မီပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ယခုစာမူကို ရေးသားစီမံခွင့်ရသည့်အတွက် MSAS နှင့် အားလုံး အားလုံးကို ကျေးဇူးအထူးတင်ပါသည်။ အားလုံးကိုယ်စိတ်အေးချမ်းပျော်ရွှင်ကြပြီး သုတေသန ခရီးလမ်း ဖြောင့်ဖြူသောယာရှိကြပါစေဟု ဆန္ဒပြုပါသည်။ ။

မေတ္တာဖြင့်-

ဓမ္မရွှေပြည် အရှင်ဓမ္မသာမိ (တပ်ကုန်း)

Ven. Dhammasami(DhammaShwePyi)

ashindhamma242@gmail.com

PGIPBS, University of Kelaniya

2026

MABS 35 ဘာသာရပ်မိတ်ဆက်

Theravāda Tradition A Historical and Doctrinal Study

MABS 35 သည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို သမိုင်းနှင့် အယူဝါဒနှစ်မျိုးစလုံးမှ လေ့လာသော ဘာသာရပ်ဖြစ်သည်။ “Historical study” ဟူသော ရှုထောင့်က ထေရဝါဒအစဉ်အလာ မည်သို့ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်၊ မည်သည့်ဒေသများတွင် အဖွဲ့အစည်းခိုင်မာလာခဲ့သည်၊ ကျမ်းစာနှင့် သံဃာ့အစဉ်အဆက် မည်သို့ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်ကို စုံစမ်းလေ့လာပါသည်။ “Doctrinal study” ဟူသော ရှုထောင့်က ထိုအစဉ်အလာအတွင်း အဓိကထားသည့် ဓမ္မအယူအဆများ၊ ကျင့်စဉ်များနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနည်းများကို လေ့လာသည်။ ရှုထောင့်နှစ်မျိုးကို ပေါင်းစပ်မှသာ ထေရဝါဒကို သမိုင်းမရှိသော အယူဝါဒတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အယူဝါဒမရှိသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း မမြင်ဘဲ ပြည့်စုံစွာနားလည်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထေရဝါဒကို လေ့လာရာတွင် Pāli Tipitaka သည် အခြေခံအကျဆုံး ကျမ်းရင်းမြစ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပိဋကတ်တော်တစ်ခုတည်းဖြင့် နောက်ပိုင်းထေရဝါဒသမိုင်းနှင့် အယူဝါဒဖွံ့ဖြိုးမှုအားလုံးကို ရှင်းပြ၍မရနိုင်ပါ။ Netti, Peṭakopadesa, Milindapañha, Visuddhimagga, Aṭṭhakathā, Tīkā နှင့် သမိုင်းဝင်ရာဇဝင်ကျမ်းများသည် ထေရဝါဒ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။ ထို့ပြင် Sri Lanka, Myanmar, Thailand, Cambodia, Laos နှင့် Nepal စသည့် ဒေသများတွင်

အစဉ်အလာတစ်ခုတည်းကို မတူညီသော နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာစကားနှင့်

ယဉ်ကျေးမှုအခြေအနေများအတွင်း လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်းလည်း သတိပြုရပါမည်။

ဘာသာရပ်လေ့လာခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်

ဤဘာသာရပ်၏ ပထမရည်ရွယ်ချက်မှာ Theravāda ဟူသောအမည်ကို ရိုးရှင်းသည့် ဘာသာပြန်တစ်ခုဖြင့်သာ မဆုံးဖြတ်ဘဲ သမိုင်းဝင်အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် နားလည်စေရန်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယရည်ရွယ်ချက်မှာ ပါဠိပိဋကတ်တော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာစာပေတို့၏ အာဏာသက်ရောက်မှုနှင့် အခန်းကဏ္ဍကို ခွဲခြားနိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။ တတိယရည်ရွယ်ချက်မှာ ရိုးရာထေရဝါဒ၏ ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းဖော်ပြချက်နှင့် ခေတ်သစ်သမိုင်းပညာ၏ သက်သေအထောက်အထားအခြေပြု သုံးသပ်ချက်တို့ကို မတူညီသော မေးခွန်းနှင့် နည်းလမ်းများမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖတ်ရှုနည်းများအဖြစ် နားလည်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာရပ်ပြီးဆုံးသည့်အခါ ကျောင်းသားသည် ထေရဝါဒ၏ အဓိကဝေါဟာရများကို မှန်ကန်စွာရှင်းပြနိုင်ပါမည်။ သမိုင်းဖြစ်ရပ်တစ်ခု သို့မဟုတ် အယူဝါဒတစ်ခုကို ဖော်ပြရာတွင် သက်ဆိုင်ရာကျမ်းရင်းမြစ်ကို ဖော်ပြနိုင်ပြီး ရိုးရာမှတ်တမ်းနှင့် ခေတ်သစ်ပညာရှင်တို့၏ သုံးသပ်ချက်ကို ခွဲခြားနိုင်ပါမည်။ ထို့အပြင် MA တန်း အဖြေတစ်ပုဒ်ကို နိဒါန်း၊ အဓိကဆွေးနွေးချက်၊ သုံးသပ်ချက်နှင့် နိဂုံးတို့ပါဝင်သော စနစ်ကျသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဖြင့် ရေးသားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

လေ့လာသင့်သည့် နည်းလမ်း

အခန်းတစ်ခန်းကို စတင်ဖတ်ရာတွင် ပထမဦးစွာ ခေါင်းစဉ်နှင့် ခေါင်းစဉ်ခွဲများကို ကြည့်ပြီး အခန်း၏အဓိကမေးခွန်းကို သတ်မှတ်သင့်သည်။ ထို့နောက် ပါဠိဝေါဟာရများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အမည်များ၊ နေရာဒေသနှင့် ကာလအပိုင်းအခြားများကို မှတ်သားနိုင်ပါမည်။ ဖတ်ရှုနေစဉ် “ရိုးရာထေရဝါဒမှတ်တမ်းက မည်သို့ဆိုသနည်း” နှင့် “သမိုင်းဆိုင်ရာအထောက်အထားက မည်မျှအတည်ပြုနိုင်သနည်း” ဟူသော မေးခွန်းနှစ်ခုကို သီးခြားထားသင့်သည်။ အခန်းအဆုံးတွင် အနှစ်ချုပ်ကို မိမိဟန်ဖြင့် ပြန်ရေးသားပြီး အဓိကမေးခွန်းတစ်ခုကို စာပိုဒ်သုံးပိုဒ်မှ ငါးပိုဒ်အထိ ဖြေဆိုလေ့ကျင့်သင့်ပါသည်။

အခန်း ၁

ထေရဝါဒအစဉ်အလာ၏ သမိုင်းအစနှင့် အထောက်အထား

၁.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ၏ သမိုင်းအစကို လေ့လာရာတွင် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သက်တော်ထင်ရှားကာလနှင့် နောက်ပိုင်းပိုင်းခွဲများ ပေါ်ပေါက်လာသည့်ကာလကို ခွဲခြားရမည်။ ဂေါတမဗုဒ္ဓသည် မြောက်အိန္ဒိယ၌ ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပြီး ရဟန်း၊ ရဟန်းမနှင့် လူပရိသတ်တို့ပါဝင်သော သာသနာ့အသိုင်းအဝိုင်းကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက် တပည့်သံဃာများသည် ဓမ္မဝိနယကို စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်း၊ မှတ်သားခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်းတို့ဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့ကြသည်။ ယင်းအစောပိုင်းအသိုင်းအဝိုင်းကို ယနေ့အသုံးပြုသော Theravāda ဟူသော သမိုင်းဝင်ပိုင်းအမည်နှင့် တိုက်ရိုက်တူညီသည်ဟု မဆိုနိုင်သေးသော်လည်း ထေရဝါဒအစဉ်အလာ၏ အခြေခံရင်းမြစ်သည် ထိုအစောပိုင်းဓမ္မဝိနယထဲတွင် တည်ရှိသည်။

ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး ရာစုနှစ်များကြာလာသောအခါ သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်းများသည် ဒေသအလိုက် ပျံ့နှံ့လာခဲ့ကြသည်။ ဝိနယကျင့်သုံးပုံ၊ ကျမ်းစာလက်ဆင့်ကမ်းပုံနှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပုံတို့တွင် ကွဲပြားမှုများ ပေါ်လာသဖြင့် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဝိနယအမျိုးမျိုး ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ထေရဝါဒသည် ထိုသမိုင်းဖြစ်စဉ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်၍ Sri Lanka ရှိ

Mahāvihāra အစဉ်အလာနှင့် အထူးခိုင်မာလာသော ဝိဇ္ဇာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
 ထေရဝါဒကို နားလည်ရန် ဘုရားရှင်၏မူလအဆုံးအမနှင့် ဆက်နွှယ်မှုကိုသာ မေးရုံမက
 အစောပိုင်းသံဃာ့သမိုင်း၊ သင်္ဂါယနာမှတ်တမ်း၊ ကျမ်းစာဖွဲ့စည်းမှုနှင့်
 ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း လေ့လာရပါမည်။

၁.၂ Theravāda ဟူသောအမည်၏ အဓိပ္ပာယ်

Theravāda သည် Pāli စကားလုံးနှစ်လုံးဖြစ်သော therā နှင့် vāda တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။
 Thera သည် သာမန်အားဖြင့် ဝါကြီးရဟန်း၊ အတွေ့အကြုံရင့်ကျက်သူ သို့မဟုတ် အကြီးအကဲကို
 ဆိုလိုသည်။ Vāda သည် စကားဆိုခြင်း၊ အမြင်၊ သဘောတရား၊ အယူဝါဒ သို့မဟုတ် သင်ကြားမှုဟု
 အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် Theravāda ကို “ထေကြီးဝါကြီးရဟန်းတော်များ၏ အယူဝါဒ”၊
 “အကြီးအကဲများ၏ သင်ကြားမှု” သို့မဟုတ် “Tradition of the Elders” ဟု
 ဘာသာပြန်နိုင်သည်။

သို့သော် စကားလုံး၏အဓိပ္ပာယ်ကို ဘာသာပြန်ရုံဖြင့် ထေရဝါဒ၏ သမိုင်းဝင်အဓိပ္ပာယ်
 မပြည့်စုံသေးပါ။ Theravāda ဟူသောအမည်သည် ရဟန်းအကြီးအကဲတစ်စု၏
 ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမြင်ကိုသာ မညွှန်းဘဲ ကျမ်းစာလက်ဆင့်ကမ်းမှု၊ ဝိနယဆိုင်ရာအစဉ်အလာ၊
 အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုနှင့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော
 သမိုင်းဝင်ဘာသာရေးအစဉ်အလာတစ်ခုကို ညွှန်းသည်။ “Elders” ဟူသောအသုံးအနှုန်းသည်

အစဉ်အလာ၏ ရှေးကျမှုနှင့် အာဏာရှိမှုကို ဖော်ပြသော်လည်း ယနေ့တွေ့မြင်ရသော ထေရဝါဒပုံစံအားလုံးသည် ဗုဒ္ဓခေတ်ကတည်းက ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ တည်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။

၁.၃ Theravāda ဟူသောစကားလုံး၏ အသုံးအနှုန်းအမျိုးမျိုး

Theravāda ဟူသောစကားလုံးကို အနည်းဆုံး အဓိပ္ပာယ်လေးမျိုးဖြင့် အသုံးပြုကြသည်။ ပထမအားဖြင့် သီးခြားအစောပိုင်းဗုဒ္ဓဂိုဏ်းတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းသော သမိုင်းဝင်အမည်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအားဖြင့် ပါဠိပိဋကတ်တော်နှင့် အဋ္ဌကထာအစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းသည့် ကျမ်းစာဆိုင်ရာအသိုင်းအဝိုင်းကို ညွှန်းသည်။ တတိယအားဖြင့် Sri Lanka နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများရှိ ဘာသာရေးယဉ်ကျေးမှုကို ကျယ်ပြန့်စွာ ခေါ်ဝေါ်သော ဒေသဆိုင်ရာအသုံးအနှုန်းဖြစ်သည်။ စတုတ္ထအားဖြင့် သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာကို အခြေခံ၍ နိဗ္ဗာန်ရရှိရေးကို ဦးတည်သော လက်တွေ့ကျင့်စဉ်အစဉ်အလာကို ရည်ညွှန်းသည်။

ဤအသုံးအနှုန်းများသည် ဆက်စပ်နေသော်လည်း အပြည့်အဝတူညီခြင်းမရှိပါ။ ဥပမာ ပါဠိကျမ်းစာကို အသုံးပြုသောနိုင်ငံအားလုံးတွင် လူမှုယဉ်ကျေးမှုနှင့် အခမ်းအနားပုံစံများ တစ်ပုံစံတည်းမဟုတ်ကြပါ။ ထို့အတူ ယနေ့ “ထေရဝါဒနိုင်ငံ” ဟု ခေါ်သော နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း၌ပင် သံဃာ့ဂိုဏ်းခွဲ၊ ဘာဝနာနည်းလမ်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာထုံးတမ်းများ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် academic writing တွင် Theravāda ဟူသောစကားလုံးကို

အသုံးပြုသည့်အခါ သမိုင်းဝင်ဝိုက်၊ ကျမ်းစာအစဉ်အလာ၊ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အသက်ရှင်ကျင့်သုံးမှုအနက် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆိုလိုကြောင်း ရှင်းလင်းသင့်ပါသည်။

၁.၄ ထေရဝါဒကို အသက်ဝင်သော သမိုင်းဝင်အစဉ်အလာအဖြစ် နားလည်ခြင်း

ထေရဝါဒသည် ရှေးဟောင်းကျမ်းစာစုတစ်ခုသာမဟုတ်ဘဲ “living historical tradition” ဖြစ်သည်။ Historical tradition ဟုဆိုရာတွင် အတိတ်မှ စတင်၍ အချိန်ကာလအလိုက် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးလာသော သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၊ ဆရာတပည့်အစဉ်အဆက်နှင့် နိုင်ငံရေးအထောက်အပံ့တို့ ပါဝင်သည်။ Textual tradition ဟုဆိုရာတွင် ပါဠိပိဋကတ်တော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာနှင့် ဒေသဘာသာပြန်စာပေတို့ ပါဝင်သည်။ Interpretive tradition ဟုဆိုရာတွင် ကျမ်းစာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ အယူဝါဒများကို အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်သို့ ဆက်စပ်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

Lived tradition ဟူသော ရှုထောင့်က ရဟန်း၊ သီလရှင်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နေ့စဉ်ဘဝကို အာရုံစိုက်သည်။ ဥပုသ်စောင့်ခြင်း၊ ဒါနပြုခြင်း၊ ပရိတ်ရွတ်ခြင်း၊ ဘာဝနာအားထုတ်ခြင်း၊ ဘုရားပွဲနှင့် အလှူပွဲကျင်းပခြင်းတို့သည် ထေရဝါဒကို လူမှုဘဝအတွင်း အသက်ဝင်စေသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ်သည်။ ကျမ်းစာဆိုင်ရာစံနှုန်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာကျင့်သုံးမှုတို့သည် အချိန်တိုင်း အတိအကျတူညီမနေသော်လည်း တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက်

အပြန်အလှန်အဓိပ္ပာယ်ပေးကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထေရဝါဒကို စာအုပ်များအတွင်း၌သာ ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် လူမှုထုံးတမ်းများအဖြစ်သာ လေ့လာခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးသည် မပြည့်စုံပါ။

၁.၅ Theravāda နှင့် Vibhajjavāda

Vibhajjavāda ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရသည် vibhajati ဟူသော “ခွဲခြမ်းသည်၊ ခွဲခြားသုံးသပ်သည်” ဟူသည့် ကြိယာမှ ဆင်းသက်လာသည်။ ထို့ကြောင့် Vibhajjavāda ကို “ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည့် အယူဝါဒ” သို့မဟုတ် analytical teaching ဟု ရှင်းပြနိုင်သည်။ ထေရဝါဒအစဉ်အလာ၏ မှတ်တမ်းများတွင် Vibhajjavāda ကို တတိယသင်္ဂါယနာ၊ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿနှင့် Kathāvatthu ကျမ်းတို့နှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ မှားယွင်းသောအယူများကို အစွန်းရောက်အဖြေတစ်မျိုးတည်းဖြင့် မဆုံးဖြတ်ဘဲ အခြေအနေ၊ အဓိပ္ပာယ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာအမျိုးအစားအလိုက် ခွဲခြားဖြေဆိုခြင်းကို အလေးထားသည်ဟု ရိုးရာဖွင့်ဆိုချက်က နားလည်ထားပါသည်။

ထေရဝါဒ၏ ကိုယ်ပိုင်နားလည်မှုတွင် မိမိအစဉ်အလာကို Vibhajjavāda ဟု ဖော်ပြခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။ သို့သော် သမိုင်းပညာအရ Vibhajjavāda ဟူသော သက္ကတပုံစံကို အခြားဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းရင်းမြစ်များတွင်လည်း ကျယ်ပြန့်စွာတွေ့ရပြီး အမြဲတမ်း Theravāda တစ်ခုတည်းကိုသာ ရည်ညွှန်းခြင်းမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် Theravāda နှင့် Vibhajjavāda ကို ဆက်စပ်သောအမည်များအဖြစ် သုံးနိုင်သော်လည်း သမိုင်းကာလတိုင်းတွင်

အပြည့်အဝတူညီသော ဝိဇ္ဇာအမည်နှစ်ခုဟု မသတ်မှတ်သင့်ပါ။ စာမေးပွဲအဖြေတွင် ရိုးရာအမြင်နှင့် ခေတ်သစ်သုတေသနအမြင်နှစ်မျိုးကို အချိုးညီစွာ ဖော်ပြနိုင်လျှင် ပိုကောင်းပါမည်။

၁.၆ ထေရဝါဒ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့်များ

ထေရဝါဒ၏သမိုင်းကို အဆင့်ဆင့်နားလည်နိုင်သည်။ ပထမအဆင့်မှာ ဘုရားရှင်သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်နှင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက်ပိုင်း အစောပိုင်းသံဃာ့ကာလဖြစ်သည်။ ထိုကာလတွင် ဓမ္မဝိနယကို နှုတ်ဖြင့်မှတ်သား၍ စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်းက အဓိကဖြစ်သည်။ ဒုတိယအဆင့်မှာ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းများ ကျယ်ပြန့်လာပြီး အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာများ ပေါ်ပေါက်လာသည့်ကာလဖြစ်သည်။ ဝိနယနှင့် အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားချက်များသည် သီးခြားကျမ်းစာအစဉ်အလာများနှင့် ဆရာတပည့်အစဉ်အဆက်လိုင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

တတိယအဆင့်မှာ ဗုဒ္ဓသာသနာ Sri Lanka သို့ ရောက်ရှိပြီး Mahāvihāra အစဉ်အလာ ခိုင်မာလာသည့်ကာလဖြစ်သည်။ ထိုနေရာတွင် ပါဠိကျမ်းစာများ၊ သီတိုဠ်အဋ္ဌကထာများနှင့် သံဃာ့ဝိနယအစဉ်အဆက်ကို ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ပါဠိပိဋကတ်တော်ကို စာဖြင့်ရေးသားခြင်း၊ ဗုဒ္ဓဃောသကဲ့သို့ အဋ္ဌကထာဆရာများ၏ လုပ်ငန်းများနှင့် နိုင်ငံတကာသံဃာ့ဆက်သွယ်မှုတို့ကြောင့် Mahāvihāra အစဉ်အလာသည် ပိုမိုစနစ်ကျလာခဲ့သည်။

စတုတ္ထအဆင့်မှာ Sri Lanka မှ Myanmar, Thailand, Cambodia နှင့် Laos သို့

သံဃာ့အစဉ်အဆက်နှင့် ပါဠိစာပေ ပျံ့နှံ့ပြီး ဒေသအသီးသီးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပုံစံများဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးလာသည့်ကာလဖြစ်သည်။

ကိုလိုနီခေတ်နှင့် ခေတ်သစ်ကာလတွင် ပုံနှိပ်နည်းပညာ၊ နိုင်ငံတော်ပညာရေး၊ အနောက်တိုင်းသုတေသနနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဘာဝနာလှုပ်ရှားမှုတို့က ထေရဝါဒ၏ ပုံစံအသစ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ပါဠိကျမ်းစာများကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ သင်္ဂြိုဟ်စာများတွင် မူကွဲများစစ်ဆေးခြင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဝိပဿနာနည်းလမ်းများ ကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဓမ္မသင်ကြားခြင်းတို့သည် ခေတ်သစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထေရဝါဒ၏ “အစဉ်အလာ” သည် ပြောင်းလဲမှုကင်းသောအရာမဟုတ်ဘဲ အခြေခံရင်းမြစ်များကို ထိန်းသိမ်းရင်း သမိုင်းအခြေအနေအသစ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်လာသော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၁.၇ Mahāvihāra အစဉ်အလာ၏ အခန်းကဏ္ဍ

Anurādhapura ရှိ Mahāvihāra သည် ထေရဝါဒသမိုင်းတွင် အရေးအကြီးဆုံး ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအဖွဲ့အစည်းများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရိုးရာမှတ်တမ်းအရ အရှင်မဟိန္ဒသည် အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ၏ သာသနာပြုအစီအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်၍ Sri Lanka သို့ သာသနာပြုရောက်ရှိခဲ့ပြီး ဘုရင် Devānampiyatissa ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့်

သာသနာတည်ငြိမ်လာခဲ့သည်။ Mahāvihāra သည် ဝိနယသင်ကြားမှု၊ ပိဋကတ်လေ့လာမှုနှင့် သံဃာ့အစဉ်အဆက်အတွက် အဓိကဗဟိုဖြစ်လာခဲ့သည်။

Sri Lanka တွင် Mahāvihāra တစ်ခုတည်းသာ မရှိခဲ့ဘဲ Abhayagiri နှင့် Jetavana ကဲ့သို့ အခြားဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအဖွဲ့အစည်းများလည်း ရှိခဲ့သည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် စာပေ၊ အယူဝါဒနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်မှုတို့တွင် မတူညီသော လမ်းကြောင်းများကို ကိုယ်စားပြုခဲ့ကြသည်။ သို့သော် နောက်ဆုံးတွင် Mahāvihāra ၏ ပါဠိကျမ်းစာမူနှင့် အဋ္ဌကထာအစဉ်အလာက Sri Lanka နှင့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ ထေရဝါဒ၏ အဓိကအဖြစ် လွှမ်းမိုးလာခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဃောသ၏ Visuddhimagga နှင့် ပါဠိအဋ္ဌကထာများသည် ဤအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုကို ခန့်တကျဖော်ပြပေးခဲ့သည်။

Mahāvihāra ၏ အရေးပါမှုကို “မူလဗုဒ္ဓဘာသာကို တစ်ဦးတည်း ပိုင်ဆိုင်သူ” ဟု မဆိုသင့်ပါ။ ၎င်း၏သမိုင်းဆိုင်ရာ အရေးပါမှုမှာ ပါဠိကျမ်းစာအစုတစ်ခု၊ ဝိနယဆိုင်ရာ သံဃာ့အစဉ်အဆက်တစ်ခုနှင့် ခန့်တကျသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုတစ်ခုကို အချိန်ကြာမြင့်စွာ ထိန်းသိမ်း၍ အခြားဒေသများသို့ လက်ဆင့်ကမ်းနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယနေ့ထေရဝါဒ၏ အခြေခံပုံသဏ္ဌာန်ကို နားလည်ရန် Mahāvihāra သမိုင်းကို မလေ့လာဘဲ မပြည့်စုံနိုင်ပါ။

၁.၈ ထေရဝါဒ၏ အမှတ်လက္ခဏာများ

ထေရဝါဒ၏ အမှတ်လက္ခဏာကို တစ်ချက်တည်းဖြင့် သတ်မှတ်၍မရပါ။ ကျမ်းစာဆိုင်ရာအမှတ်လက္ခဏာအနေဖြင့် Pāli Tipitaka ကို အမြင့်ဆုံးအာဏာရှိသော ဓမ္မဝိနယရင်းမြစ်အဖြစ် လက်ခံသည်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအမှတ်လက္ခဏာအနေဖြင့် Pāli Vinaya ကို အခြေခံသော upasampadā သိက္ခာပုဒ်နှင့် သံဃာ့အစဉ်အဆက်ကို အလေးထားသည်။ အယူဝါဒဆိုင်ရာအမှတ်လက္ခဏာအနေဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မနှင့် ပုနတ္တံ၊ နိဗ္ဗာန်နှင့် အရိယမဂ်တို့ကို ပါဠိကျမ်းစာနှင့် အဋ္ဌကထာအစဉ်အလာမှ စနစ်တကျဖော်ပြသည်။

လက်တွေ့ကျင့်စဉ်အနေဖြင့် သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာဟူသော သုံးပါးသိက္ခာကို အခြေခံသည်။ သံဃာ့ဘဝတွင် ဝိနယထိန်းသိမ်းမှု၊ ပရိယတ္တိသင်ကြားမှုနှင့် ဘာဝနာကျင့်စဉ်တို့ ပါဝင်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်ဘဝတွင် ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ၊ မိဘဆရာသမားရှိသေမှုနှင့် သာသနာထောက်ပံ့မှုတို့ အရေးပါသည်။ ဒေသအလိုက် ပုံစံကွဲပြားသော်လည်း ဤကျမ်းစာ၊ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၊ အယူဝါဒနှင့် ကျင့်စဉ်တို့ အပြန်အလှန်ပေါင်းစည်းမှုက ထေရဝါဒ၏ အမှတ်လက္ခဏာကို ဖွဲ့စည်းသည်။

၁.၉ Southern Buddhism နှင့် Pāli Buddhism

အနောက်တိုင်းစာပေဟောင်းအချို့တွင် Theravāda ကို Southern Buddhism ဟု ခေါ်ခဲ့ကြသည်။ ဤအမည်သည် အနွိယမှ တောင်ဘက် Sri Lanka သို့လည်းကောင်း၊ ထိုမှ

အရှေ့တောင်အာရှသို့လည်းကောင်း ပျံ့နှံ့ခဲ့သော ပထဝီဆိုင်ရာလမ်းကြောင်းကို အခြေခံသည်။

သို့သော် “တောင်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာ” ဟူသောအမည်သည်

အယူဝါဒဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်မဟုတ်သကဲ့သို့ ဒေသအမှန်ကိုလည်း အမြဲတိကျစွာ မဖော်ပြနိုင်ပါ။

ယနေ့ကမ္ဘာအနှံ့ ထေရဝါဒအသိုင်းအဝိုင်းများ ရှိလာသဖြင့် ပထဝီဆိုင်ရာအမည်တစ်ခုတည်းဖြင့် သတ်မှတ်ခြင်း ပိုမိုမလုံလောက်တော့ပါ။

Pāli Buddhism ဟူသောအမည်က ထေရဝါဒ၏ ကျမ်းစာနှင့်

သာသနာရေးဘာသာစကားအဖြစ် Pāli ၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြသည်။ Pāli Tipiṭaka, Aṭṭhakathā

နှင့် အဓိကကျမ်းများသည် ထေရဝါဒနိုင်ငံများကို ဘာသာစကားအရ ချိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။

သို့သော် ထေရဝါဒလူမှုဘဝသည် ပါဠိစာပေတစ်ခုတည်းဖြင့် မဖွဲ့စည်းပါ။ Sinhala, Burmese,

Thai, Khmer, Lao နှင့် အခြားဒေသဘာသာများဖြင့် ရေးသားသော နိဿယ၊ တရားစာ၊ ရာဇဝင်နှင့်

ဘာဝနာလမ်းညွှန်စာပေများလည်း ထေရဝါဒအတွေ့အကြုံကို ဖော်ဆောင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် Pāli

Buddhism သည် အသုံးဝင်သော textual label ဖြစ်သော်လည်း ထေရဝါဒ၏ ဘာသာရေးနှင့်

ယဉ်ကျေးမှုအကျယ်အဝန်းအားလုံးကို မဖုံးလွှမ်းနိုင်ပါ။

၁.၁၀ ထေရဝါဒ၏ ထူးခြားချက်များ

ထေရဝါဒ၏ ပထမထူးခြားချက်မှာ Pāli Tipiṭaka ကို ဓမ္မနှင့် ဝိနယအတွက်

အမြင့်ဆုံးကျမ်းစာအာဏာအဖြစ် လေးစားခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယထူးခြားချက်မှာ

သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၏ တည်တံ့မှုအတွက် Vinaya ကို အဓိကထားခြင်းဖြစ်သည်။ သိမ်၊ ဥပသမ္ပဒါနှင့် သံဃကမ္မတို့ကို ဝိနယစည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းက သံဃာ့အစဉ်အဆက်၏ တရားဝင်မှုကို အတည်ပြုပေးသည်။ တတိယထူးခြားချက်မှာ ဓမ္မအယူအဆများကို အဘိဓမ္မာနှင့် အဋ္ဌကထာနည်းဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြား၍ အသေးစိတ်ရှင်းလင်းခြင်းဖြစ်သည်။

လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တွင် သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာကို တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း၊ သတိပဋ္ဌာန်နှင့် ဝိပဿနာကို အသုံးပြု၍ ဖြစ်ပျက်သဘောကို သိမြင်ခြင်း၊ လောဘ၊ ဒေါသနှင့် မောဟကို ပယ်ဖျက်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းတို့ကို အဓိကထားသည်။ သို့သော် ထေရဝါဒကို အရဟတ္တဖိုလ်ရရှိရေးကျင့်စဉ်တစ်ခုတည်းဖြင့် မကန့်သတ်သင့်ပါ။ လူမှုဘဝတွင် ကုသိုလ်ပြုမှု၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မိသားစုတာဝန်နှင့် လူမှုကောင်းကျိုးဆောင်ရွက်မှုတို့လည်း ကျယ်ပြန့်စွာ ပါဝင်သည်။ အမြင့်ဆုံးလွတ်မြောက်ရေးရည်မှန်းချက်နှင့် နေ့စဉ်ကုသိုလ်ဘဝတို့သည် ထေရဝါဒအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသည်။

၁.၁၁ Early Buddhism နှင့် Theravāda တူညီသလား

Early Buddhism ဟူသော စကားလုံးသည် သီးခြားဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာများ အပြည့်အဝမဖွဲ့စည်းမီကာလရှိ ဗုဒ္ဓအဆုံးအမနှင့် သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်းကို ပညာရပ်ဆိုင်ရာအနေဖြင့် ရည်ညွှန်းသည်။ Theravāda သည် ထိုအစောပိုင်းအဓမ္မအနှစ်ကို

ဆက်ခံသော သမိုင်းဝင်အစဉ်အလာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါဠိနိကာယ်များနှင့် အခြားဂိုဏ်းများ၏ အာဂမ္မကျမ်းများကြား အကြောင်းအရာများစွာ တူညီနေခြင်းက အစောပိုင်းဓမ္မအနှစ်တစ်ခုကို အတူတကွထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ သစ္စာလေးပါး၊ အရိယမဂ်ရှစ်ပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ခန္ဓာငါးပါးနှင့် သုံးပါးလက္ခဏာကဲ့သို့ အခြေခံတရားများတွင် ထေရဝါဒနှင့် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာကြား ခိုင်မာသော ဆက်နွှယ်မှုရှိသည်။

သို့သော် Early Buddhism နှင့် Theravāda ကို လုံးဝတူညီသည်ဟု ဆိုခြင်းသည် သမိုင်းဖြစ်စဉ်ကို လျစ်လျူရှုရာရောက်သည်။ ပါဠိအဘိဓမ္မာ၏ ဓနိတကျဖွဲ့စည်းမှု၊ ဗုဒ္ဓဃောသခေတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုမှု၊ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာယဉ်ကျေးမှုများသည် နောက်ပိုင်းကာလများအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ ထိုနောက်ပိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုများကို မူလဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် မသက်ဆိုင်ဟု ပယ်ချခြင်းလည်း မသင့်ပါ။ ၎င်းတို့သည် အစောပိုင်းအဆုံးအမများကို ထိန်းသိမ်း၊ ဓနိတကျဖွဲ့ဆိုခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် ကြိုးပမ်းမှုများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “strong continuity with historical development” ဟူသော မျှတသည့်ဖော်ပြချက်ကို အသုံးပြုနိုင်သည်။

စာမေးပွဲ သို့မဟုတ် သုတေသနစာတမ်းတွင် အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ရှောင်ရမည်။ တစ်ဖက်တွင် ယနေ့ထေရဝါဒ၏ စာပေနှင့် အဖွဲ့အစည်းပုံစံအားလုံးသည် ဘုရားရှင်လက်ထက်ကတည်းက အတိအကျတည်ရှိခဲ့သည်ဟု မဆိုသင့်ပါ။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း နောက်ပိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုရှိသမျှကို

မူလအဆုံးအမမှ လုံးဝကွဲထွက်သွားသည်ဟု မဆိုသင့်ပါ။ ကျမ်းစာနှိုင်းယှဉ်မှု၊ သမိုင်းအထောက်အထားနှင့် အစဉ်အလာ၏ ကိုယ်ပိုင်နားလည်မှုတို့ကို ပေါင်းစပ်သုံးသပ်ရမည်။

၁.၁၂ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Theravāda ဟူသောအမည်သည် “အကြီးအကဲများ၏ အယူဝါဒ သို့မဟုတ် အစဉ်အလာ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း သမိုင်းအရ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည်။ ၎င်းသည် Pāli Tipiṭaka ကို အခြေခံသော ကျမ်းစာအစဉ်အလာ၊ Vinaya ဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၊ အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာတို့မှ ဖွံ့ဖြိုးလာသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုနှင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို အခြေခံသည့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တို့ ပေါင်းစည်းထားသော သမိုင်းဝင်ဘာသာရေးအစဉ်အလာဖြစ်သည်။

ထေရဝါဒ၏ ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းနားလည်မှုသည် Vibhajjavāda နှင့် အနီးကပ်ဆက်စပ်ပြီး Sri Lanka ရှိ Mahāvihāra က ၎င်း၏ ကျမ်းစာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာပုံသဏ္ဌာန်ကို ခိုင်မာစေခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသများသို့ ပျံ့နှံ့၍ ဒေသအလိုက် ပုံစံကွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ထေရဝါဒတွင် သမိုင်းဆက်ခံမှုနှင့် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးမှု နှစ်မျိုးစလုံးရှိသည်။ Early Buddhism နှင့် ခိုင်မာသော ဆက်နွှယ်မှုရှိသော်လည်း သမိုင်းဆိုင်ရာအမျိုးအစားအဖြစ် လုံးဝတူညီခြင်းမရှိကြောင်း နားလည်ရပါမည်။

၁.၁၃ အဓိက ပါဠိဝေါဟာရများ

Thera သည် ဝါကြီးရဟန်း သို့မဟုတ် အကြီးအကဲကို ဆိုလိုပြီး vāda သည် အမြင်၊ အယူဝါဒ သို့မဟုတ် သင်ကြားမှုကို ဆိုလိုသည်။ Theravāda သည် ထိုစကားလုံးနှစ်လုံးပေါင်း၍ အကြီးအကဲများ၏ အစဉ်အလာဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ Vibhajjavāda သည် အကြောင်းအရာများကို အခြေအနေအလိုက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည့် သင်ကြားမှုကို ရည်ညွှန်းသည်။ Mahāvihāra သည် Anurādhapura ရှိ ထေရဝါဒ၏ အဓိကဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအစဉ်အလာဖြစ်သည်။ Tipiṭaka သည် Vinaya, Sutta နှင့် Abhidhamma ဟူသော ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဆိုလိုသည်။ Sāsana သည် ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ၊ ထိုအဆုံးအမကို ကျင့်သုံးသောအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် သာသနာတည်တံ့မှုကို ကျယ်ပြန့်စွာ ရည်ညွှန်းပါသည်။

ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ

၁။ Theravāda ဟူသောအမည်၏ ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာအဓိပ္ပာယ်နှင့် သမိုင်းဝင်အဓိပ္ပာယ်ကို ခွဲခြားရှင်းပြပါ။

၂။ ထေရဝါဒကို living historical tradition အဖြစ် အဘယ်ကြောင့် နားလည်သင့်သနည်း။

၃။ Theravāda နှင့် Vibhajjavāda တို့၏ ဆက်စပ်မှုနှင့် ကွာခြားမှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၄။ Mahāvihāra သည် ထေရဝါဒ၏ ကျမ်းစာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုအပေါ်
မည်သို့သက်ရောက်ခဲ့သနည်း။

၅။ Early Buddhism နှင့် Theravāda တို့ကို လုံးဝတူညီသည်ဟု မဆိုသင့်သည့်အကြောင်းကို
ရှင်းပြပါ။

အခန်း ၂

ဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂါယနာများ

Buddhist Councils in the Theravāda Tradition

လေ့လာပြီးနောက် ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများ

ဤအခန်းကို လေ့လာပြီးနောက် စာဖတ်သူသည် saṅgīti နှင့် saṅgāyanā ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းပြနိုင်ပါမည်။ ထို့အပြင် ပထမ၊ ဒုတိယနှင့် တတိယသင်္ဂါယနာတို့၏ ကျင်းပရသည့်အကြောင်းရင်း၊ နေရာ၊ ဦးဆောင်သူ၊ ဆွေးနွေးသည့်ပြဿနာနှင့် ရလဒ်တို့ကို အစဉ်လိုက်ဖော်ပြနိုင်ပါမည်။ Sri Lanka, Myanmar နှင့် Thailand တို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော နောက်ပိုင်းသင်္ဂါယနာများ၏ ထူးခြားချက်ကိုလည်း နားလည်နိုင်ပါမည်။ အရေးကြီးဆုံးမှာ ရိုးရာထေရဝါဒမှတ်တမ်းနှင့် ခေတ်သစ်သမိုင်းပညာ၏ သုံးသပ်ချက်ကို ခွဲခြား၍ သင်္ဂါယနာမှတ်တမ်းများ၏ ဘာသာရေးနှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာတန်ဖိုးကို မျှတစွာ ဆွေးနွေးနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၂.၁ နိဒါန်း

ဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂါယနာများသည် ထေရဝါဒ၏ ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းနားလည်မှုတွင် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက် ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို မည်သို့ထိန်းသိမ်းခဲ့သနည်း၊ သံဃာအတွင်း ပေါ်ပေါက်သော ဝိနယနှင့်

အယူဝါဒဆိုင်ရာပြဿနာများကို မည်သို့ဖြေရှင်းခဲ့သနည်း၊ ကျမ်းစာကို

မည်သို့စံသတ်မှတ်ခဲ့သနည်းဟူသော မေးခွန်းများကို သင်္ဂါယနာမှတ်တမ်းများက ဖြေဆိုပေးသည်။

ထို့ကြောင့် သင်္ဂါယနာသည် အစည်းအဝေးတစ်ခုမျှမဟုတ်ဘဲ သာသနာတည်တံ့ရေးအတွက် စုပေါင်းတာဝန်ယူမှုကို ဖော်ပြသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

ထေရဝါဒရာဇဝင်များတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ပထမ၊ ဒုတိယနှင့် တတိယသင်္ဂါယနာတို့ကို ကျင်းပခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် Sri Lanka ၌ ပိဋကတ်တော်ကို စာဖြင့်ရေးသားခြင်းနှင့် Myanmar ၌ ကျမ်းမူများစစ်ဆေးတည်းဖြတ်ခြင်းတို့ကိုလည်း သင်္ဂါယနာအစဉ်အဆက်အဖြစ် ရေတွက်ကြသည်။ သို့သော် နိုင်ငံနှင့် အစဉ်အလာအလိုက် ရေတွက်ပုံတူညီခြင်းမရှိပါ။ ခေတ်သစ်သုတေသနတွင်လည်း သင်္ဂါယနာတစ်ခုချင်းစီ၏ သမိုင်းအထောက်အထား ခိုင်မာမှုကို သီးခြားစိစစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအခန်းတွင် သင်္ဂါယနာများကို ဘာသာရေးမှတ်ဉာဏ်နှင့် သမိုင်းအထောက်အထား နှစ်မျိုးစလုံးမှ လေ့လာမည်ဖြစ်သည်။

၂.၂ Saṅgīti နှင့် Saṅgāyanā အဓိပ္ပာယ်

Saṅgīti နှင့် saṅgāyanā ဟူသောဝေါဟာရများသည် sam ဟူသော “အတူတကွ” အဓိပ္ပာယ်နှင့် gāyati ဟူသော “သီဆိုသည် သို့မဟုတ် ရွတ်ဆိုသည်” အဓိပ္ပာယ်တို့နှင့် ဆက်စပ်သည်။

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာတွင် ကျမ်းစာများကို ယနေ့ကဲ့သို့ ပုံနှိပ်စာအုပ်ဖြင့်

ထိန်းသိမ်းခြင်းမရှိသေးဘဲ ဆရာတပည့်အဆက်ဆက် မှတ်သားရွတ်ဆိုခြင်းဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်းခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သံဃာတော်များ စုပေါင်း၍ စာသားနှင့် အဓိပ္ပာယ်ကို ညီညွတ်စွာ ရွတ်ဆိုအတည်ပြုခြင်းသည် ဓမ္မဝိနယထိန်းသိမ်းရေး၏ အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်ခဲ့သည်။

Saṅgīti ဟူသောစကားလုံးကို “စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်း” ဟု ဘာသာပြန်နိုင်ပြီး saṅgāyanā ကိုလည်း သာသနာစာပေများ စုပေါင်းရွတ်ဆိုစစ်ဆေးသော လုပ်ငန်းအဖြစ် နားလည်နိုင်သည်။ မြန်မာဘာသာတွင် “သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း” ဟု ဆိုသောအခါ ကျမ်းစာများကို စုစည်း၍ အမှားပြင်ခြင်း၊ မူကွဲနှိုင်းယှဉ်ခြင်းနှင့် အများသဘောတူစုံမူတစ်ခု အတည်ပြုခြင်းတို့ကိုပါ ဆိုလိုသည်။ အဓိကအချက်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အမြင်ထက် သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ စုပေါင်းအတည်ပြုမှုကို ဦးစားပေးခြင်းဖြစ်သည်။

၂.၃ သင်္ဂါယနာကျင်းပခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များ

သင်္ဂါယနာကျင်းပခြင်း၏ ပထမရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘုရားရှင်၏ ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို မှန်ကန်စွာထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်သည်။ နှုတ်ဖြင့်လက်ဆင့်ကမ်းသော စနစ်တွင် စာသားကွဲပြားမှု၊ မှတ်ဉာဏ်လွဲမှားမှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအသုံးအနှုန်းကွာခြားမှုတို့ ပေါ်လာနိုင်သည်။ အရည်အချင်းပြည့်မီသော သံဃာတော်များ စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်းက လက်ခံနိုင်သော စာသားပုံစံကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ ဒုတိယရည်ရွယ်ချက်မှာ ဝိနယဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်း၍ သံဃာ့စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်သည်။ စည်းကမ်းလိုက်နာမှု မတူညီပါက ဥပုသ်နှင့်

သံဃကမ္မများကို အတူတကွဆောင်ရွက်ရန် ခက်ခဲသဖြင့် ဝိနယဆုံးဖြတ်ချက်သည် အဖွဲ့အစည်းတည်တံ့ရေးနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်သည်။

တတိယရည်ရွယ်ချက်မှာ မှားယွင်းသောအယူဝါဒများကို စိစစ်၍ ဗုဒ္ဓအဆုံးအမနှင့် ကိုက်ညီသော နားလည်မှုကို အတည်ပြုရန်ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျမ်းစာနှင့် သံဃာ့အစဉ်အဆက်ကို ပြန်လည်ခိုင်မာစေပြီး သာသနာပြန့်ပွားရေးအတွက် အခြေခံတည်ဆောက်ရန်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းသင်္ဂါယနာများတွင် လက်ရေးမူနှင့် ပုံနှိပ်မူများကို နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးခြင်း၊ စာလုံးပေါင်းနှင့် ပုဒ်ဖြတ်ပုဒ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ကျောက်စာ သို့မဟုတ် ပုံနှိပ်စာအုပ်ဖြင့် အမြဲတမ်းထိန်းသိမ်းခြင်းတို့လည်း ပါဝင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ဂါယနာ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်သည် ခေတ်နှင့်နည်းပညာအလိုက် ပြောင်းလဲသော်လည်း ဓမ္မဝိနယ၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို စုပေါင်းအတည်ပြုလိုသည့် အခြေခံရည်ရွယ်ချက် မပြောင်းလဲပါ။

၂.၄ သင်္ဂါယနာများနှင့်သက်ဆိုင်သော အဓိကကျမ်းရင်းမြစ်များ

ပထမနှင့် ဒုတိယသင်္ဂါယနာအကြောင်းကို Pāli Vinaya Piṭaka ၏ Cullavagga နောက်ဆုံးပိုင်းတွင် အဓိကတွေ့ရသည်။ ပထမသင်္ဂါယနာ၌ အရှင်မဟာကဿပ၏ ဦးဆောင်မှု၊ အရှင်ဥပါလိ၏ ဝိနယဖြေကြားမှုနှင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဓမ္မဖြေကြားမှုတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဒုတိယသင်္ဂါယနာအတွက် ဝေသာလီမြို့သား ဝဇီပုတ္တကရဟန်းများ၏ ဝိနယဆိုင်ရာအချက်အဆက်နှင့် ထိုအချက်များကို စိစစ်ဆုံးဖြတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို

ဖော်ပြထားသည်။ အခြားအစောပိုင်းဗုဒ္ဓဝါဒများ၏ Vinaya မူများတွင်လည်း
ဒုတိယသင်္ဂါယနာနှင့် ဆင်တူသောမှတ်တမ်းများ တွေ့ရခြင်းကြောင့် ယင်းဖြစ်ရပ်၏
သမိုင်းအခြေခံသည် အတော်အတန်ခိုင်မာကြောင်း ယူဆနိုင်သည်။

တတိယသင်္ဂါယနာနှင့် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများအကြောင်းကို Dīpavaṃsa, Mahāvaṃsa နှင့်
Samantapāsādikā ကဲ့သို့ Sri Lankan Theravāda ရင်းမြစ်များတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြသည်။
Kathāvatthu အဋ္ဌကထာနှင့် နောက်ပိုင်းရာဇဝင်များတွင်လည်း အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ၏
အခန်းကဏ္ဍကို တွေ့ရသည်။ Sri Lanka ၌ ပိဋကတ်တော်စာတင်ခြင်းအတွက် Mahāvaṃsa နှင့်
နောက်ပိုင်းမှတ်တမ်းများ၊ Myanmar ရှိ ပဉ္စမနှင့် ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာများအတွက်
မင်းတုန်းမင်းခေတ်ကျောက်စာနှင့် ခေတ်သစ်မှတ်တမ်းများကို အသုံးပြုရသည်။
ရင်းမြစ်တိုင်းသည် ဖြစ်ရပ်နှင့် အချိန်နီးကပ်မှု မတူသဖြင့် အချက်အလက်များကို
တစ်မျိုးတည်းသော ယုံကြည်စိတ်ချရမှုအဆင့်ဖြင့် မယူဆသင့်ပါ။

၂.၅ သင်္ဂါယနာများ၏ သမိုင်းမှန်ကန်မှုဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်

သင်္ဂါယနာမှတ်တမ်းများ၏ historicity ကို ဆွေးနွေးရာတွင် “ဖြစ်ရပ်တစ်ခု
လုံးဝဖြစ်ခဲ့သလား” ဟူသော အဖြေဟုတ်၊ မဟုတ် နှစ်မျိုးတည်းဖြင့် မဆုံးဖြတ်သင့်ပါ။
မှတ်တမ်းတစ်ခုတွင် အမှန်တကယ်ဖြစ်ပွားခဲ့သော အစည်းအဝေးအခြေခံ၊
နောက်ပိုင်းအဖွဲ့အစည်း၏ ကိုယ်ပိုင်အမှတ်လက္ခဏာနှင့် ဘာသာရေးအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုတို့

ရောနှောနေနိုင်သည်။ ပထမသင်္ဂါယနာ၏ အသေးစိတ်အစီအစဉ်အားလုံးကို လွတ်လပ်သောခေတ်ပြိုင်အထောက်အထားဖြင့် အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြီးနောက် ဓမ္မဝိနယကို စုစည်းထိန်းသိမ်းရန် သံဃာ့အကြီးအကဲများ ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းသည် သဘာဝကျသော သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည်။

ဒုတိယသင်္ဂါယနာမှတ်တမ်းကို ဝိဇ္ဇာအမျိုးမျိုး၏ Vinaya မူများတွင် တွေ့ရသဖြင့် ပိုမိုခိုင်မာသော သမိုင်းအခြေခံရှိသည်ဟု ပညာရှင်များက ယူဆလေ့ရှိသည်။ တတိယသင်္ဂါယနာမှာ ထေရဝါဒရင်းမြစ်များတွင် အရေးကြီးသော်လည်း အခြားအစောပိုင်းရင်းမြစ်များတွင် တူညီသောပုံစံဖြင့် မထင်ရှားသဖြင့် အသေးစိတ်အချက်များကို ပိုမိုသတိထားသုံးသပ်ရသည်။ သမိုင်းဆိုင်ရာသံသယရှိခြင်းသည် ဘာသာရေးတန်ဖိုးကို အလိုအလျောက်ပယ်ဖျက်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ မှတ်တမ်းများသည် ထေရဝါဒက မိမိ၏ ကျမ်းစာသန်ရှင်းမှု၊ ဝိနယစည်းကမ်းနှင့် သာသနာပြန့်ပွားမှုကို မည်သို့နားလည်ကြောင်း ဖော်ပြသည့် အရေးကြီးသော အစဉ်အလာမှတ်ဉာဏ်ဖြစ်သည်။

စာမေးပွဲတွင် Historicity ကို ဆွေးနွေးနည်း

စာမေးပွဲအဖြေတွင် ရိုးရာမှတ်တမ်းကို အရင်ဖော်ပြပြီးနောက် ၎င်းကို ထောက်ခံသည့် ကျမ်းရင်းမြစ်နှင့် သက်သေအထောက်အထားကို တင်ပြသင့်သည်။ ထို့နောက် ခေတ်သစ်ပညာရှင်များ၏ သံသယ၊ ရင်းမြစ်၏ နောက်ကျမှုနှင့် အခြားဝိဇ္ဇာမှတ်တမ်းများ၏

တူညီချက် သို့မဟုတ် ကွာခြားချက်ကို ဆွေးနွေးရမည်။ နိဂုံးတွင် “အပြည့်အဝသမိုင်းမှန်” သို့မဟုတ် “လုံးဝဒဏ္ဍာရီ” ဟူသော အစွန်းရောက်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရှောင်ပြီး မည်သည့်အချက်များ ခိုင်မာ၍ မည်သည့်အချက်များ မသေချာကြောင်း ခွဲခြားဖော်ပြသင့်ပါသည်။

၂.၆ ပထမသင်္ဂါယနာ

ထေရဝါဒအစဉ်အလာအရ ပထမသင်္ဂါယနာကို ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး မကြာမီ ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး သတ္တပဏ္ဍိလိုဏ်ဂူ၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ အရှင်မဟာကဿပသည် သံဃာ့အကြီးအကဲအဖြစ် ဦးဆောင်ပြီး အရဟန္တာဝါဒရာ ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ဘုရင်အဇာတသတ်က လိုအပ်သောအထောက်အပံ့ပေးခဲ့သည်။ သင်္ဂါယနာကျင်းပရန် အဓိကအကြောင်းမှာ ဘုရားရှင်၏ ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို စနစ်တကျစုစည်း၍ နောင်လာနောက်သားများအတွက် တိကျစွာ လက်ဆင့်ကမ်းရန်ဖြစ်သည်။ Subhadda အမည်ရှိ နောက်ဆုံးရဟန်းတစ်ပါးက ဘုရားရှင်ကွယ်လွန်ပြီးနောက် စည်းကမ်းများမှ လွတ်မြောက်ပြီဟု ပြောဆိုခဲ့ခြင်းသည် ဝိနယထိန်းသိမ်းရေးအရေးကြီးမှုကို ထင်ရှားစေသော အကြောင်းတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

သင်္ဂါယနာတွင် အရှင်မဟာကဿပက မေးခွန်းထုတ်ပြီး အရှင်ဥပါလိက ဝိနယစည်းမျဉ်းတစ်ခုချင်းစီ၏ နေရာ၊ အကြောင်းရင်း၊ ပညတ်ချက်နှင့် ခြွင်းချက်တို့ကို ဖြေကြားခဲ့သည်။ အရှင်အာနန္ဒက ဘုရားရှင်၏ တရားဒေသနာများကို “ဧဝံ မေ သုတံ(Evaṃ me

sutam) — ဤသို့ ကျွန်ုပ်ကြားနာခဲ့ရပါသည်” ဟူသော စကားဖြင့် အစပြု၍ ခွတ်ဆိုခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤမေးမြေ့ခွတ်ဆိုပုံသည် နောက်ပိုင်းပိဋကတ်စာပေ၏ အဖွင့်စကားနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအတွက် စံပုံစံဖြစ်လာသည်။

ပထမသင်္ဂါယနာ၏ သမိုင်းဆိုင်ရာအရေးပါမှုမှာ ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ပိုင်ဆိုင်မှုမဟုတ်ဘဲ သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်းက စုပေါင်းထိန်းသိမ်းရမည့် အဓမ္မအနှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယနေ့ရှိသော ပိဋကတ်သုံးပုံအပြည့်အစုံကို အစည်းအဝေးတစ်ကြိမ်တည်းတွင် ယခုဖွဲ့စည်းပုံအတိုင်း အပြီးသတ်ခဲ့သည်ဟု သမိုင်းပညာက အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း အစောပိုင်းသံဃာသည် ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို အမျိုးအစားခွဲ၍ စုပေါင်းခွတ်ဆိုခဲ့ကြောင်း ရိုးရာမှတ်ဉာဏ်က ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြပါသည်။

၂.၇ ဒုတိယသင်္ဂါယနာ

ဒုတိယသင်္ဂါယနာကို ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး နှစ်တစ်ရာခန့်အကြာ ဝေသာလီမြို့၌ ကျင်းပခဲ့ကြောင်း Vinaya မှတ်တမ်းများက ဖော်ပြသည်။ အဓိကပြဿနာမှာ ဝဇ္ဇီပုတ္တကရဟန်းများ လက်ခံကျင့်သုံးသော ဝိနယဆိုင်ရာအချက်အလက်များဖြစ်သည်။ အရှင်ယသသည် ထိုအလေ့အထများကို ဝိနယနှင့်မညီဟု ကန့်ကွက်ရာမှ အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အရှင်သဗ္ဗကာမိ၊ အရှင်ရေဝတနှင့်

အခြားဝါကြီးသံဃာတော်များ၏ စိစစ်မှုဖြင့် ရဟန်းခုနစ်ရာပါဝင်သော အစည်းအဝေး၌ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း အစဉ်အလာက ဆိုသည်။

ဝိနယဆိုင်ရာ အချက်အလက်ချက်

အငြင်းပွားသော အချက်များတွင် ဆားကို ခွက်ချို၍သိုလှောင်ထားခြင်း၊ နေမွန်းလွဲပြီးနောက် အစားအစာစားခြင်း၊ တစ်ရွာတည်းတွင် ဆွမ်းစားပြီးနောက် အခြားရွာ၌ ထပ်မံစားခြင်း၊ တစ်သိမ်တည်းရှိ သံဃာက ဥပုသ်ကို အဖွဲ့ခွဲပြုလုပ်ခြင်း၊ မပြည့်စုံသောသံဃာကမ္မကို နောက်မှခွင့်ပြုချက်ရယူ၍ အတည်ပြုခြင်း၊ ဆရာ၏အလေ့အထကို စံအဖြစ်လိုက်နာခြင်း၊ အစားအစာအချို့နှင့် အချဉ်ဖောက်သောက်စရာများကို အချိန်မတော် အသုံးပြုခြင်း၊ သတ်မှတ်ချက်မပြည့်သော ထိုင်ခင်းအသုံးပြုခြင်းနှင့် ရွှေငွေလက်ခံခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အသေးစိတ်စာရင်းသည် Vinaya မူအလိုက် စကားအသုံးကွဲနိုင်သော်လည်း အဓိကပြဿနာမှာ စည်းကမ်းကို လျှော့ပေါ့ကျင့်သုံးခွင့်ရှိမရှိဖြစ်သည်။ စိစစ်သောထေရ်ကြီးများက အချက်အလက်ချက်ကို ဝိနယနှင့်မညီဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

ရလဒ်နှင့် ပထမဝိဇ္ဇာကွဲပြားမှုမေးခွန်း

ထေရဝါဒ Vinaya မှတ်တမ်းက ဒုတိယသင်္ဂါယနာကို ဝိနယပြဿနာဖြေရှင်းသည့် အစည်းအဝေးအဖြစ် အဓိကဖော်ပြသည်။ နောက်ပိုင်းရင်းမြစ်အချို့က ဤဖြစ်ရပ်နှင့် Sthavira-Mahāsāṃghika ဟူသော ပထမဝိဇ္ဇာကွဲမှုကို ဆက်စပ်ကြသည်။ သို့သော် ဝိဇ္ဇာကွဲမှုသည်

အချက်ဆယ်ချက်ဆုံးဖြတ်ပြီးချိန်တွင် ချက်ချင်းဖြစ်ခဲ့သလား၊ အခြားအယူဝါဒနှင့်
အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအကြောင်းများပါ ပါဝင်ခဲ့သလားဆိုသည်ကို သမိုင်းပညာရှင်များ
ဆွေးနွေးကြသည်။ မျှတသောအမြင်အရ ဒုတိယသင်္ဂါယနာသည် အမှန်တကယ်ရှိခဲ့သော
ဝိနယအငြင်းပွားမှုကို ထင်ဟပ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းပိုင်းခွဲများ၏ အစအဖြစ် အလွန်ရိုးရှင်းစွာ
မသတ်မှတ်သင့်ပါ။

၂.၈ တတိယသင်္ဂါယနာ

ထေရဝါဒရာဇဝင်အစဉ်အလာအရ တတိယသင်္ဂါယနာကို မောရိယဘုရင်
အသောက(အရှေ့က)မင်းလက်ထက် ပါဠိလိပုတ္တမြို့၌ ကျင်းပခဲ့သည်။
အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿက ဦးဆောင်၍ ရဟန်းတစ်ထောင် ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။
အသောကမင်း၏ အလှူအတန်းနှင့် နိုင်ငံတော်အထောက်အပံ့ကြောင့် သံဃာအတွင်း
ဗုဒ္ဓအယူဝါဒမဟုတ်သောအမြင်များကို ကိုင်စွဲသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဝင်ရောက်လာသဖြင့် ဥပုသ်နှင့်
သံဃကမ္မများ မပြုနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေခဲ့သည်ဟု ရိုးရာမှတ်တမ်းက ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့်
သံဃာ့စင်ကြယ်ရေးနှင့် မှန်ကန်သောအယူဝါဒ အတည်ပြုရေးသည် သင်္ဂါယနာ၏
အဓိကရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ခဲ့သည်။

သံဃာစင်ကြယ်ရေးနှင့် Kathāvatthu

အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿသည် မတူညီသောအယူဝါဒများကို မေးမြန်းစစ်ဆေးပြီး ဘုရားရှင်၏ သင်ကြားမှုကို Vibhajjavāda အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ကြောင်း အစဉ်အလာက ဆိုသည်။ အယူဝါဒဆိုင်ရာအငြင်းပွားချက်များကို စနစ်တကျ မေးဖြေချေပထားသော Kathāvatthu ကျမ်းကိုလည်း အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿနှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြသည်။ Kathāvatthu သည် Abhidhamma Piṭaka တွင် ပါဝင်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်၏တကယ့်ဖြစ်တည်မှု၊ ရဟန္တာ၏အရည်အသွေး၊ အတိတ်နှင့်အနာဂတ်ဓမ္မများ၏ ဖြစ်တည်မှုကဲ့သို့ အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဝိုက်များအကြား ဆွေးနွေးခဲ့သော အယူဝါဒများကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ ကျမ်း၏အပိုင်းအားလုံးကို အစည်းအဝေးတစ်ကြိမ်တည်းတွင် ရေးသားခဲ့ခြင်းရှိမရှိ ဆွေးနွေးနိုင်သော်လည်း ထေရဝါဒအယူဝါဒသတ်မှတ်မှုတွင် ယင်းကျမ်း၏ အရေးပါမှု မငြင်းနိုင်ပါ။

တတိယသင်္ဂါယနာနောက် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများ

သင်္ဂါယနာပြီးနောက် (တိုင်းကြီးကိုးတိုင်း)ဒေသကိုးရပ်သို့ သာသနာပြုအဖွဲ့များ စေလွှတ်ခဲ့ကြောင်း Samantapāsādikā နှင့် Mahāvamsa တို့က ဖော်ပြသည်။ Kashmir–Gandhāra, Mahisamaṇḍala, Aparantaka, Mahārāṭṭha, Yona, Himavanta, Suvaṇṇabhūmi နှင့် Tambapaṇṇi စသည့်ဒေသများကို အမည်ဖော်ပြထားသည်။ အရှင်မဟိန္ဒ ဦးဆောင်သောအဖွဲ့သည် Sri Lanka သို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး ဘုရင် Devānampiyatissa ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် သာသနာတည်ထောင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ သာသနာပြုစာရင်း၏

အသေးစိတ်အားလုံးကို အခြားအထောက်အထားများဖြင့် အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း
အသောကခေတ်အတွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာက အိန္ဒိယပြည်တွင်းနှင့် ပြင်ပဒေသများသို့
ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ကြောင်း ကျောက်စာနှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနအထောက်အထားများက
ထောက်ခံသည်။

၂.၉ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံရှိ သင်္ဂါယနာများ

Sri Lanka သို့ သာသနာရောက်ရှိပြီးနောက် ပါဠိကျမ်းစာနှင့် အဋ္ဌကထာများကို
သံဃာတော်များက နှုတ်ဖြင့် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ ရိုးရာမှတ်တမ်းအရ ဘုရင်
Vaṭṭagāmaṇi Abhaya လက်ထက် ဘီစီပထမရာစုခန့်တွင် စစ်ပွဲ၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုနှင့်
သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်းပျက်စီးနိုင်သည့် အန္တရာယ်များကြောင့် ပိဋကတ်တော်နှင့် အဋ္ဌကထာများကို
စာဖြင့်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ဤလုပ်ငန်းကို Matale ဒေသရှိ Aluvihāra နှင့်
ဆက်စပ်ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထေရဝါဒနိုင်ငံအလိုက် သင်္ဂါယနာရေတွက်ရာတွင် ယင်းကို
စတုတ္ထသင်္ဂါယနာဟု ခေါ်လေ့ရှိသော်လည်း အားလုံးတညီတညွတ်တည်း မရေတွက်ကြပါ။

ပိဋကတ်တော်ကို စာဖြင့်ရေးသားခြင်း၏ အရေးပါမှု

နှုတ်ဖြင့်ထိန်းသိမ်းသော အစဉ်အလာမှ စာဖြင့်မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသို့ ကူးပြောင်းမှုသည်
ထေရဝါဒစာပေသမိုင်း၏ အလွန်အရေးကြီးသော အဆင့်ဖြစ်သည်။ စာတင်ခြင်းကြောင့်
ရဟန်းအနည်းငယ်၏ မှတ်ဉာဏ်ပေါ်တွင်သာ မူတည်နေသည့် အန္တရာယ်လျော့နည်းသွားပြီး

ကျမ်းစာကို နောင်လာမျိုးဆက်များထံ တိကျစွာ လက်ဆင့်ကမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် စာဖြင့်ရေးသားပြီးနောက်လည်း ပါဠိကျမ်းရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် အာဝံဆောင်ခြင်းအလေ့အထ မပျောက်ကွယ်ခဲ့ပါ။ စာမူနှင့် နှုတ်ရွတ်အစဉ်အလာတို့သည် တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် စစ်ဆေးပေးသော နည်းလမ်းနှစ်မျိုးအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။

၂.၁၀ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သင်္ဂါယနာများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထေရဝါဒအစဉ်အလာတွင် ပဉ္စမနှင့် ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာတို့သည် အထူးထင်ရှားသည်။ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာကို ၁၈၇၁ ခုနှစ် မန္တလေးမြို့၌ မင်းတုန်းမင်း၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် ကျင်းပခဲ့သည်။ ပါဠိပိဋကတ်တော်ကို သံဃာတော်များ စုပေါင်းရွတ်ဆိုစစ်ဆေးခဲ့ပြီး အတည်ပြုစာသားကို စကျင်ကျောက်ပြား ၇၂၉ ချပ်ပေါ်တွင် ထွင်းထုခဲ့သည်။ ထိုကျောက်စာများကို ကုသိုလ်တော်ဘုရားဝင်းရှိ ကျောက်စာဂူများအတွင်း ထိန်းသိမ်းထားသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းသည် ပုံနှိပ်စာအုပ်ပျက်စီးနိုင်သော်လည်း ကျောက်စာက ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကျမ်းစာကို အများမြင်နိုင်သော အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် တည်ဆောက်လိုသော သာသနာရေးရည်ရွယ်ချက်တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသည်။

ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာကို ၁၉၅၄ မှ ၁၉၅၆ ခုနှစ်အထိ ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေးရှိ မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူ၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအပြင် Sri Lanka, Thailand, Cambodia, Laos, India နှင့် Nepal

စသည့်နိုင်ငံများမှ ထေရဝါဒသံဃာတော်များ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ Pāli Tipiṭaka နှင့်

အဋ္ဌကထာများ၏ ဒေသဆိုင်ရာမူကွဲများကို နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေး၍

နိုင်ငံတကာထေရဝါဒအသိုင်းအဝိုင်း လက်ခံနိုင်သော စာသားမူကို ပြင်ဆင်ရန်ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာနှစ် ၂၅၀၀ ပြည့်အထိမ်းအမှတ်နှင့် တိုက်ဆိုင်၍ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့်

သာသနာပြန်လည်ရှင်သန်ရေးနှင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးခေတ်

နိုင်ငံတကာဗုဒ္ဓဘာသာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိုလည်း ကိုယ်စားပြုသည်။

ပဉ္စမသင်္ဂါယနာက ကျောက်စာနည်းပညာဖြင့် ကျမ်းစာတည်တံ့ရေးကို အလေးထားခဲ့ပြီး

ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာက နိုင်ငံတကာမူကွဲနှိုင်းယှဉ်မှုနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုကို အလေးထားခဲ့သည်။

နှစ်ကြိမ်စလုံးသည် သင်္ဂါယနာဟူသော အစောပိုင်းစုပေါင်းရွတ်ဆိုမှုအစဉ်အလာကို

ခေတ်သစ်နည်းပညာနှင့် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့ကြောင်း

ဖော်ပြသည်။

၂.၁၁ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ သင်္ဂါယနာများ

Thailand တွင်လည်း ပါဠိကျမ်းစာများကို စုစည်းစစ်ဆေးသည့် အစည်းအဝေးများ

အကြိမ်ကြိမ်ကျင်းပခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် Bangkok ခေတ်အစပိုင်း ဘုရင် Rāma I လက်ထက်

၁၇၈၈ မှ ၁၇၈၉ ခုနှစ်ခန့်တွင် စစ်ဘေးနှင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုကြောင့် ပျက်စီးကွဲပြားနေသော

ကျမ်းစာမူများကို သံဃာတော်များက စစ်ဆေးတည်းဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းသည်

ထိုင်းထေရဝါဒ၏ ကျမ်းစာနှင့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းကို Bangkok နိုင်ငံသစ်အတွင်း ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာ၌ အရေးပါခဲ့သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် Thai-script Pāli Tipiṭaka ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုနှင့် နိုင်ငံတကာသို့ ဖြန့်ဝေမှုတို့က ထေရဝါဒကျမ်းစာလေ့လာရေးကို အားပေးခဲ့သည်။ ထိုင်းအစဉ်အလာအတွင်း ဤကျမ်းစာစစ်ဆေးမှုများကို သင်္ဂါယနာအဖြစ် ရေတွက်နိုင်သော်လည်း Myanmar သို့မဟုတ် Sri Lanka ၏ ရေတွက်စနစ်နှင့် အစဉ်မတူပါ။ ဤကွာခြားမှုက သင်္ဂါယနာဟူသောအမည်သည် တစ်ကမ္ဘာလုံးသဘောတူထားသော နိပါတ်စဉ်တစ်ခုထက် ဒေသဆိုင်ရာသမိုင်းမှတ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်နေကြောင်း ပြသပါသည်။

၂.၁၂ အဓိကသင်္ဂါယနာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း

ပထမသင်္ဂါယနာ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြီးနောက် ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို စုပေါင်းရွတ်ဆိုစုစည်းရန်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယသင်္ဂါယနာက ဝိနယအချက်အဆက်နှင့် ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်း၍ စည်းကမ်းစံနှုန်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ တတိယသင်္ဂါယနာသည် ထေရဝါဒမှတ်တမ်းအရ သံဃာစင်ကြယ်ရေး၊ အယူဝါဒစိစစ်ရေးနှင့် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည်။ Sri Lanka ရှိ စာတင်လုပ်ငန်းက နှုတ်အစဉ်အလာကို လက်ရေးစာမူဖြင့် ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် ကူးပြောင်းပေးခဲ့သည်။

Myanmar ရှိ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာသည် ပိဋကတ်စာသားကို စကျင်ကျောက်ပေါ် ထွင်းထု၍ ရေရှည်ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာသည် နိုင်ငံတကာကျမ်းမူများကို နှိုင်းယှဉ်၍ ပုံနှိပ်မူပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ Thailand ရှိ စာမူစစ်ဆေးမှုများက နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲအပြီး သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျမ်းစာကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ဂါယနာတိုင်းတွင် “ဓမ္မဝိနယထိန်းသိမ်းရေး” ဟူသော အခြေခံရည်ရွယ်ချက်တူညီသော်လည်း ဖြေရှင်းရသည့်ပြဿနာနှင့် အသုံးပြုသည့်နည်းပညာ မတူညီကြပါ။

၂.၁၃ သင်္ဂါယနာရေတွက်ပုံ မတူခြင်း

သင်္ဂါယနာရေတွက်ပုံ မတူခြင်း၏ ပထမအကြောင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝိုက်အသီးသီးက မိမိတို့၏ ကျမ်းစာနှင့် သမိုင်းရင်းမြစ်ကို အခြေခံကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထေရဝါဒတွင် အသောကမင်းလက်ထက် ပါဠိပုတ္တသင်္ဂါယနာကို တတိယသင်္ဂါယနာအဖြစ် အရေးကြီးစွာ လက်ခံသော်လည်း အခြားအစဉ်အလာများက မတူညီသောအစည်းအဝေးများကို တတိယ သို့မဟုတ် စတုတ္ထဟု ရေတွက်နိုင်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းမှာ Sri Lanka, Myanmar နှင့် Thailand တို့က မိမိနိုင်ငံရှိ အရေးကြီးသော ကျမ်းစာစစ်ဆေးမှုကို အစောပိုင်းသင်္ဂါယနာအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်၍ နံပါတ်ပေးကြခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် “ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ” သို့မဟုတ် “ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာ” ဟူသော အမည်ကို တွေ့သောအခါ မည်သည့်နိုင်ငံနှင့် မည်သည့်ရေတွက်စနစ်ကို အခြေခံကြောင်း ဖော်ပြသင့်သည်။

နံပါတ်ကွာခြားမှုကို သမိုင်းမှားယွင်းမှုတစ်ခုအဖြစ်သာ မမြင်သင့်ဘဲ ဒေသအသီးသီးက မိမိတို့၏ သာသနာလုပ်ငန်းကို ဗုဒ္ဓခေတ်မှ စတင်သော စုပေါင်းထိန်းသိမ်းမှုအစဉ်အဆက်နှင့် ချိတ်ဆက်ပုံကို ဖော်ပြသည့် မှတ်ဉာဏ်ပုံစံအဖြစ်လည်း လေ့လာသင့်ပါသည်။

၂.၁၄ သမိုင်းနှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ အရေးပါမှု

သမိုင်းဆိုင်ရာအနေဖြင့် သင်္ဂါယနာများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းစာဖွဲ့စည်းပုံ၊ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာသာသနာပြန့်ပွားမှုတို့ကို နားလည်ရန် အဓိကပြတင်းပေါက်ဖြစ်သည်။ အစည်းအဝေးတစ်ခုချင်းစီသည် သက်ဆိုင်ရာခေတ်၏ ပြဿနာကို ထင်ဟပ်သည်။ ပထမသင်္ဂါယနာတွင် မြတ်ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် အဆုံးအမကို ထိန်းသိမ်းရသည့်ပြဿနာ၊ ဒုတိယတွင် ဝိနယအဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု၊ တတိယတွင် အဖွဲ့အစည်းစင်ကြယ်ရေးနှင့် အယူဝါဒသတ်မှတ်မှု၊ နောက်ပိုင်းတွင် စာမူပျက်စီးမှုနှင့် မူကွဲကွာခြားမှုတို့ကို တွေ့ရသည်။

အယူဝါဒဆိုင်ရာအနေဖြင့် သင်္ဂါယနာသည် Buddhavacana ဟူသော “ဘုရားရှင်၏နှုတ်ကပတ်တော်” ကို မည်သို့အတည်ပြုမည်ဟူသော မေးခွန်းနှင့် ဆက်စပ်သည်။ ထေရဝါဒအမြင်တွင် ကျမ်းစာအာဏာသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ထင်မြင်ချက်ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ဓမ္မဝိနယနှင့် ကိုက်ညီမှု၊ သံဃာ့ထေရ်ကြီးများ၏ စုပေါင်းစစ်ဆေးမှုနှင့် အစဉ်အဆက်လက်ခံကျင့်သုံးမှုတို့ကြောင့် ခိုင်မာလာသည်။ ထို့ကြောင့်

သင်္ဂါယနာမှတ်တမ်းများသည် ကျမ်းစာထိန်းသိမ်းရေးသမိုင်းသာမက ထေရဝါဒ၏ authority, orthodoxy နှင့် communal memory တို့ကို ရှင်းပြပေးသည်။

၂.၁၅ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Saṅgīti နှင့် saṅgāyanā တို့သည် ဓမ္မဝိနယကို စုပေါင်းရွတ်ဆိုစစ်ဆေး၍ အတည်ပြုခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ပထမသင်္ဂါယနာက ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ဓမ္မနှင့် ဝိနယကို စုစည်းပေးခဲ့သည်ဟု ထေရဝါဒအစဉ်အလာက လက်ခံသည်။ ဒုတိယသင်္ဂါယနာက ဝေသာလီရှိ ဝိနယအချက်အချာကို စိစစ်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး သံဃာ့စည်းကမ်း၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြသည်။ တတိယသင်္ဂါယနာကို အသောကမင်း၊ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ၊ Kathāvatthu နှင့် ဒေသအသီးသီးသို့ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြသည်။

Sri Lanka တွင် ပိဋကတ်တော်ကို စာဖြင့်ရေးသားခြင်းက နှုတ်အစဉ်အလာပျက်စီးနိုင်သည့် အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ပေးခဲ့သည်။ Myanmar ရှိ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာက စာသားကို ကျောက်ပေါ်ထွင်း၍ ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာက နိုင်ငံတကာထေရဝါဒမူကွဲများကို နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးခဲ့သည်။ Thailand တွင်လည်း ကျမ်းစာပြန်လည်စစ်ဆေးမှုများက သာသနာနှင့် နိုင်ငံတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးတွင် အခန်းကဏ္ဍယူခဲ့သည်။ ရေတွက်ပုံမတူသော်လည်း သင်္ဂါယနာအားလုံး၏ အဓိကသဘောမှာ ဓမ္မဝိနယ၏ မှန်ကန်မှုနှင့် သာသနာတည်တံ့မှုကို စုပေါင်းတာဝန်ယူခြင်းဖြစ်သည်။

အဓိက ပါဠိဝေါဟာရများ

Saṅgīti သည် အတူတကွရွတ်ဆိုခြင်းကို ဆိုလိုပြီး saṅgāyanā သည် ဓမ္မဝိနယကို စုပေါင်းရွတ်ဆိုစစ်ဆေးသည့် သင်္ဂါယနာလုပ်ငန်းကို ရည်ညွှန်းသည်။ Dhamma သည် ဘုရားရှင်၏ တရားအဆုံးအမဖြစ်ပြီး Vinaya သည် သံဃာ့စည်းမျဉ်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနည်းလမ်းများကို ဆိုလိုသည်။ Theravāda သည် အကြီးအကဲများ၏ အစဉ်အလာဖြစ်ပြီး Vibhajjavāda သည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည့် သင်ကြားမှုဖြစ်သည်။ Buddhavacana သည် ဘုရားရှင်၏နှုတ်ကပတ်တော်ဟု လက်ခံသော တရားစာပေကို ဆိုလိုသည်။ Kathāvatthu သည် အယူဝါဒဆိုင်ရာအငြင်းပွားချက်များကို မေးဖြေပုံဖြင့် စိစစ်ထားသော အဘိဓမ္မာကျမ်းဖြစ်သည်။

ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ

၁။ Saṅgīti နှင့် saṅgāyanā ဟူသော ဝေါဟာရများ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် သင်္ဂါယနာကျင်းပခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ရှင်းပြပါ။

၂။ ပထမသင်္ဂါယနာ၏ ကျင်းပပုံနှင့် ထေရဝါဒကျမ်းစာထိန်းသိမ်းမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၃။ ဒုတိယသင်္ဂါယနာတွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော ဝိနယအချက်အဆက်များ၏ သမိုင်းဆိုင်ရာအရေးပါမှုကို ဖော်ပြပါ။

၄။ တတိယသင်္ဂါယနာ၊ Kathāvatthu နှင့် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကြား ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၅။ Sri Lanka ရှိ ပိဋကတ်စာတင်ခြင်း၊ Myanmar ရှိ ပဉ္စမနှင့် ဆဋ္ဌမသင်္ဂါယနာတို့ကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၆။ သင်္ဂါယနာရေတွက်ပုံ မတူခြင်းကို ရှင်းပြပြီး ရိုးရာမှတ်တမ်းနှင့် သမိုင်းပညာအမြင်တို့ကို မျှတစွာ သုံးသပ်ပါ။

အခန်း ၃

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား အသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကားနှင့် ပါဠိ

The Language Used by the Buddha and Pāli

၃.၁ အခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်

ဤအခန်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘုရားရှင်အသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကားနှင့် ယနေ့ Pāli ဟုခေါ်သော ကျမ်းစာဘာသာစကားတို့၏ ဆက်စပ်မှုကို သမိုင်းနှင့် ဘာသာဗေဒရှုထောင့်နှစ်မျိုးမှ လေ့လာရန်ဖြစ်သည်။ စာဖတ်သူသည် Pāli ဟူသောစကားလုံး၏ မူလအသုံးအနှုန်း၊ Pāli နှင့် Māgadhī တို့၏ ဆက်စပ်ပုံ၊ Vinaya Piṭaka တွင်လာသော Yamelu နှင့် Tekula ရဟန်းနှစ်ပါး၏ ဖြစ်ရပ်နှင့် sakāya niruttiyā ဟူသော စကားစု၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို နားလည်နိုင်ပါမည်။

ဤအကြောင်းအရာကို	လေ့လာရာတွင်	ရိုးရာထေရဝါဒအမြင်ကို
လေးစားစွာဖော်ပြရမည့်အပြင်	ခေတ်သစ်နှိုင်းယှဉ်ဘာသာဗေဒက	တင်ပြသော

သက်သေအထောက်အထားများကိုလည်း သေချာခွဲခြားရပါမည်။ “ဘုရားရှင်သည် ပါဠိစကားကို အတိအကျပြောခဲ့သည်” သို့မဟုတ် “ပါဠိသည် ဘုရားရှင်၏စကားနှင့် လုံးဝမသက်ဆိုင်ပါ” ဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ရှောင်ပြီး အစောပိုင်းအိန္ဒိယအလယ်ခေတ်ဘာသာစကားများ၊ နှုတ်ဖြင့်လက်ဆင့်ကမ်းမှုနှင့် နောက်ပိုင်းကျမ်းစာစံသတ်မှတ်မှုတို့ကို တစ်ဆက်တည်းနားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

၃.၂ နိဒါန်း

ဝေါတမဗုဒ္ဓသည် ဘီစီငါးရာစုခန့် မြောက်အိန္ဒိယနှင့် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယဒေသများတွင် လှည့်လည်ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။ ထိုခေတ်အိန္ဒိယသည် လူတိုင်းအသုံးပြုသော ဘာသာစကားတစ်မျိုးတည်းရှိသည့် ဒေသမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံငယ်များ၊ လူမျိုးစုများနှင့် ဒေသအလိုက် စကားပြောပုံကွဲပြားသည့် ဘာသာစကားပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဗြာဟ္မဏပညာရေးနှင့် ယဇ်ပူဇော်မှုတွင် Vedic ဘာသာကို အသုံးပြုခဲ့ကြသော်လည်း သာမန်လူထုသည် ဒေသဆိုင်ရာ Middle Indo-Aryan စကားပုံစံများကို ပြောဆိုကြသည်။ ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာသည် ရဟန်းပညာရှင်များအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ မင်း၊ ကုန်သည်၊ လယ်သမားနှင့် အလုပ်သမားတို့အထိ လူမှုအလွှာမျိုးစုံထံ ရောက်ရှိခဲ့သဖြင့် နားလည်လွယ်သော ဘာသာစကားအသုံးပြုမှု အရေးကြီးခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဒေသနာများကို ဘုရားရှင်သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်က စာဖြင့်မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြောင်း အစောပိုင်းကျမ်းများတွင် မဖော်ပြပါ။ ရဟန်းတော်များသည် တရားဒေသနာများကို မှတ်သားခြင်း၊ အဖွဲ့လိုက်ရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် ဆရာတပည့်အဆက်ဆက် သင်ကြားခြင်းတို့ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ ဤနှုတ်အစဉ်အလာက စာသား၏အဓိကအကြောင်းအရာကို တည်ငြိမ်စေသော်လည်း ဒေသအလိုက် အသံထွက်၊ ဝေါဟာရနှင့် သဒ္ဒါပုံစံအချို့ ပြောင်းလဲညှိနှိုင်းနိုင်သည်။ ယနေ့ Pāli Canon တွင် တွေ့ရသော ဘာသာစကားသည်

ထိုရှည်လျားသော နှုတ်လက်ဆင့်ကမ်းမှုနှင့် ကျမ်းစာစံသတ်မှတ်မှုတို့၏ ရလဒ်အဖြစ် နားလည်ရပါမည်။

၃.၃ Pāli ဟူသော စကားလုံး၏ မူလအဓိပ္ပာယ်

Pāli ဟူသောစကားလုံးကို ယနေ့တွင် ထေရဝါဒပိဋကတ်တော်၏ ဘာသာစကားအမည်အဖြစ် သုံးကြသည်။ သို့သော် အစောပိုင်းထေရဝါဒစာပေများတွင် pāli သည် ဘာသာစကားအမည်ထက် “မူရင်းကျမ်းစာအကြောင်း”၊ “canonical text” သို့မဟုတ် အဋ္ဌကထာနှင့်မတူသော ပိဋကတ်စာကို ရည်ညွှန်းခြင်း ပိုများသည်။ ဥပမာ အဋ္ဌကထာဆရာက pāliyaṃ ဟုဆိုသောအခါ “မူရင်းကျမ်းစာ၌” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်းသည် ပါဠိမူရင်းစာနှင့် aṭṭhakathā အဖွင့်ကျမ်းတို့ကို ခွဲခြားပြသသော အသုံးအနှုန်းဖြစ်သည်။

နောက်ပိုင်းကာလတွင် ထိုမူရင်းကျမ်းစာကို ရေးသားထားသည့် ဘာသာစကားကိုပါ Pāli ဟုခေါ်လာကြသည်။ အဓိပ္ပာယ်ပြောင်းလဲမှုသည် “စာသား” ကိုညွှန်းသောအမည်မှ “စာသား၏ဘာသာစကား” ကိုညွှန်းသောအမည်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Pāli သည် ဘုရားရှင်လက်ထက်က လူထုတစ်ရပ်လုံးက မိမိတို့၏နေ့စဉ်စကားကို ခေါ်ဝေါ်သည့် အမည်ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု သက်သေမရှိပါ။ သို့သော် အမည်နောက်ကျခြင်းကြောင့် Pāli ကျမ်းများအတွင်း ထိန်းသိမ်းထားသော ဒေသနာများ၏ ရှေးကျမှုနှင့် တန်ဖိုးကို ပယ်ဖျက်၍မရပါ။

အမည်ပေါ်ပေါက်သည့်ကာလနှင့် စာသားအတွင်းရှိ အကြောင်းအရာ၏ သမိုင်းကာလတို့ကို ခွဲခြားစဉ်းစားရပေမည်။

၃.၄ Pāli နှင့် Māgadhī

ထေရဝါဒအဋ္ဌကထာအစဉ်အလာတွင် ပိဋကတ်တော်၏ ဘာသာစကားကို Māgadhī သို့မဟုတ် Māgadhabhāsā ဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ဘုရားရှင်သည် မဂဓတိုင်းနှင့် ဆက်စပ်သောဒေသများတွင် တရားဟောကြားခဲ့ခြင်း၊ မဂဓနိုင်ငံသည် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အရေးကြီးသောဗဟိုဖြစ်ခြင်းနှင့် ဘုရားရှင်၏ မူလစကားကို သန့်ရှင်းသောကျမ်းစာဘာသာအဖြစ် လက်ခံလိုခြင်းတို့ကြောင့် ဤသတ်မှတ်ချက် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အဋ္ဌကထာအမြင်တွင် Māgadhī သည် သာမန်ဒေသစကားတစ်ခုမျှမဟုတ်ဘဲ ဗုဒ္ဓဝစနကို သယ်ဆောင်သော မူလဘာသာအဖြစ် မြင့်မားသောအဆင့်တွင်ရှိသည်။

ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအရ Pāli နှင့် ရှေးမဂဓဒေသ၏ Māgadhī Prakrit ကို အတိအကျတူညီသည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ အသောကကျောက်စာများနှင့် နောက်ပိုင်းပြဇာတ်စာပေများမှ သိရသော အရှေ့ပိုင်း Māgadhī လက္ခဏာအချို့သည် Pāli ပုံစံနှင့် ကွာခြားသည်။ Pāli တွင် အနောက်ပိုင်းနှင့် အခြားဒေသဆိုင်ရာ Middle Indo-Aryan လက္ခဏာများလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်းကြောင့် ပညာရှင်များက Pāli ကို ဒေသတစ်ခုတည်း၏ သဘာဝစကားမဟုတ်ဘဲ

အစောပိုင်းဒေသနာများကို ဒေသအမျိုးမျိုးမှ လက်ဆင့်ကမ်းရာတွင် စံပြဖွဲ့စည်းလာသော literary language သို့မဟုတ် supra-regional language အဖြစ် ရှင်းပြလေ့ရှိသည်။

ဤအမြင်နှစ်မျိုးကို တိုက်ရိုက်ဆန့်ကျင်သည်ဟုသာ မမြင်သင့်ပါ။ ရိုးရာအမြင်က Pāli ကျမ်းစာ၏ သာသနာရေးအာဏာနှင့် ဗုဒ္ဓဝဇနဆက်ခံမှုကို အလေးထားသည်။ ဘာသာဗေဒအမြင်က အသံပြောင်းလဲမှု၊ သဒ္ဒါပုံစံနှင့် ကျောက်စာအထောက်အထားတို့ကို နှိုင်းယှဉ်၍ သမိုင်းဝင်ဘာသာစကားဖွံ့ဖြိုးမှုကို ရှင်းပြသည်။ MA တန်း ဆွေးနွေးချက်တွင် “ထေရဝါဒက Pāli ကို Māgadhī ဟု ရိုးရာအားဖြင့် လက်ခံသည်။ သို့သော် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအရ ယနေ့ Pāli စာပေဘာသာသည် သမိုင်းဝင် Māgadhī ဒေသစကားနှင့် လုံးဝတူညီခြင်းမရှိ” ဟု ခွဲခြားရေးသားသင့်ပါသည်။

၃.၅ ဝိနည်းကျမ်းလာ Yamelu နှင့် Tekula အကြောင်း

Vinaya Piṭaka ၏ Cullavagga တွင် Yamelu နှင့် Tekula အမည်ရှိ ဖြာဟ္မဏမျိုးရိုးမှ ရဟန်းနှစ်ပါးအကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့သည် အသံထွက်နှင့် စကားပြောကောင်းသူများဖြစ်ပြီး မျိုးနွယ်နှင့် ဒေသအမျိုးမျိုးမှ ရဟန်းများက မိမိတို့၏စကားပုံစံဖြင့် ဗုဒ္ဓဝဇနကို ခွတ်ဆိုသောကြောင့် ဘုရားရှင်၏စကား ပျက်စီးလာသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဝဇနကို chandaso āropema ဟူ၍ chandasa ပုံစံသို့ တင်ရန် ဘုရားရှင်ထံ ခွင့်တောင်းခဲ့ကြသည်။

ဘုရားရှင်က ယင်းအဆိုကို ခွင့်မပြုဘဲ ဗုဒ္ဓဝစနကို chandaso တင်ခြင်းမပြုရန် တားမြစ်တော်မူခဲ့သည်။ ထို့နောက် anujānāmi bhikkhave sakāya niruttiyā buddhavacanam pariyāpuṇitum ဟူ၍ ရဟန်းတို့အား sakāya niruttiyā ဖြင့် ဗုဒ္ဓဝစနကို သင်ယူခွင့်ပြုတော်မူခဲ့သည်ဟု Vinaya မှတ်တမ်းက ဖော်ပြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ ဘာသာစကားသဘောထားကို နားလည်ရန် အဓိကအထောက်အထားဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်၏ဒေသနာကို အထက်တန်းစားအုပ်စုတစ်စု၏ မြင့်မြတ်သောဘာသာထဲသို့သာ ကန့်သတ်ခြင်းမပြုဘဲ သင်ယူသူများ နားလည်နိုင်သော ဘာသာစကားပုံစံများဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်းခွင့်ပေးသည်ဟု ရှင်းပြနိုင်ပါသည်။

၃.၆ Chandaso ၏ အဓိပ္ပာယ်

Chandaso ဟူသော ဝေါဟာရသည် chandas ၏ အသုံးဖြစ်ပြီး အခြေအနေအလိုက် “ကဗျာမီတာ”၊ “ဝေဒကျမ်း၏ဘာသာ” သို့မဟုတ် စနစ်တကျပြင်ဆင်ထားသော ဗြာဟ္မဏဘာသာပုံစံကို ဆိုလိုနိုင်သည်။ Yamelu နှင့် Tekula ဖြစ်ရပ်တွင် chandaso āropema ကို ဘာသာပြန်ရာ၌ ပညာရှင်များအကြား သဘောထားကွဲပြားသည်။ အချို့က ဗုဒ္ဓဝစနကို Vedic Sanskrit သို့မဟုတ် Classical Sanskrit ဆန်သော စံမြင့်ဘာသာသို့ ပြောင်းလဲရန် ကြိုးစားခြင်းဟု နားလည်ကြသည်။ အချို့က ရိုးရိုးစကားပြေကို မီတာနှင့်တေးသွားရှိသော အခန်းငယ်ပုံစံသို့ ပြောင်းခြင်းဟု အလေးထားကြသည်။

မည်သည့်ဘာသာပြန်ကို လက်ခံသည်ဖြစ်စေ အဓိကအချက်မှာ ဗုဒ္ဓဝစနကို လူထုနားမလည်နိုင်သော အထူးပြုပြောဟွဏ္ဍာန်တစ်ခုထဲသို့ အတင်းအကျပ်ထည့်သွင်းခြင်းကို မလိုလားကြောင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘုရားရှင်က စာသားတိကျမှုကို အရေးမထားဟု မဆိုလိုပါ။ Vinaya နှင့် Sutta များတွင် မှားယွင်းရွတ်ဆိုမှု၊ အဓိပ္ပာယ်လွဲမှုနှင့် ဓမ္မမဟုတ်သည်ကို ဓမ္မဟု တင်ပြခြင်းတို့ကို သတိပေးထားသည်။ လက်လှမ်းမီသောဘာသာစကားအသုံးပြုမှုနှင့် အကြောင်းအရာမှန်ကန်မှုကို အတူတကွ ထိန်းသိမ်းရပါမည်။

Sakāya niruttiyā ဟူသော စကားစုသည် ဤအခန်း၏ အခက်ခဲဆုံး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ Sakāya သည် “မိမိ၏” သို့မဟုတ် “ကိုယ်ပိုင်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပြီး nirutti သည် အသုံးအနှုန်း၊ ဖော်ပြပုံ၊ စကားသုံးပုံ သို့မဟုတ် ဘာသာစကားကို ဆိုလိုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စာသားအရ “မိမိတို့၏ အသုံးအနှုန်းဖြင့်” သို့မဟုတ် “မိမိတို့၏ ဘာသာစကားဖြင့်” ဗုဒ္ဓဝစနကို သင်ယူခွင့်ပြုသည်ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ ဤဖတ်နည်းအရ ရဟန်းများသည် ဒေသအလိုက် မိမိနားလည်သည့် စကားပုံစံဖြင့် အဆုံးအမကို သင်ယူနိုင်သည်။

ထေရဝါဒအဋ္ဌကထာက sakā nirutti ကို ဘုရားရှင်၏ ကိုယ်ပိုင်အသုံးအနှုန်းဖြစ်သော Māgadhi ဟု ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ယင်းဖတ်နည်းအရ ဘုရားရှင်က ရဟန်းများအား ဗုဒ္ဓဝစနကို မူလမဂ်ဘောသာပုံစံဖြင့် သင်ယူရန် ခွင့်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒပညာရှင်များအနက် အများစုက ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဖြစ်ရပ်၏နောက်ခံကို

အခြေခံ၍ “each in his own dialect” ဟူသော ဖတ်နည်းကို ပိုမိုဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယူဆကြသည်။

သို့သော် sakāya သည် ဘုရားရှင်ကို ရည်ညွှန်းသလား၊ ရဟန်းတစ်ဦးချင်းကို ရည်ညွှန်းသလားဆိုသည်မှာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုအပေါ်မူတည်နေဆဲဖြစ်သည်။

ဤကွဲပြားမှုသည် ရိုးရာအဋ္ဌကထာနှင့် ခေတ်သစ် philology တို့ အသုံးပြုသော မေးခွန်းမတူညီမှုကို ဖော်ပြသည်။ အဋ္ဌကထာသည် ဗုဒ္ဓဝစန၏ စံဘာသာနှင့် သာသနာရေးအာဏာကို ရှင်းပြလိုသည်။ ခေတ်သစ်ပညာရှင်သည် ဝါကျအထားအသို၊ အခြား Vinaya မူများနှင့် အိန္ဒိယဘာသာစကားအခြေအနေကို နှိုင်းယှဉ်၍ သမိုင်းအဓိပ္ပာယ်ကို ရှာဖွေသည်။ နှစ်မျိုးစလုံးကို တင်ပြပြီး မိမိရွေးချယ်သောအမြင်အတွက် အကြောင်းပြချက်ပေးခြင်းသည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာရေးသားနည်းဖြစ်သည်။

၃.၇ ထေရဝါဒအမြင်နှင့် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအမြင်

ရိုးရာထေရဝါဒအမြင်တွင် Pāli သို့မဟုတ် Māgadhī သည် ဘုရားရှင်၏ဒေသနာကို အနီးကပ်ဆုံး ထိန်းသိမ်းထားသော ဘာသာဖြစ်သည်။ ဤအမြင်သည် အဋ္ဌကထာ၊ သဒ္ဒါကျမ်းနှင့် နောက်ပိုင်းသာသနာစာပေများတွင် တည်ငြိမ်လာခဲ့သည်။ Pāli ကို သာမန်ဆက်သွယ်ရေးဘာသာထက် ပို၍ ဓမ္မ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို တိကျစွာသယ်ဆောင်နိုင်သော sacred language အဖြစ် လေးစားကြသည်။ ထိုယုံကြည်မှုက ကျမ်းဂုဏ်ခြင်း၊ ပါဠိသင်ကြားခြင်းနှင့်

နိုင်ငံအသီးသီးရှိ သံဃာများကြား တူညီသောကျမ်းစာအသိုင်းအဝိုင်း တည်ဆောက်ခြင်းကို အားပေးခဲ့သည်။

ခေတ်သစ် historical linguistics သည် Pāli စကားလုံးများကို Sanskrit, Prakrit, အသောကကျောက်စာများနှင့် အခြား Middle Indo-Aryan ရင်းမြစ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်သည်။ ထိုနှိုင်းယှဉ်မှုအရ Pāli တွင် ဒေသတစ်ခုတည်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အသံစနစ်မဟုတ်ဘဲ dialect mixture သို့မဟုတ် အဆင့်ဆင့်ညှိနှိုင်းထားသော လက္ခဏာများ ရှိသည်။ အချို့အပိုင်းများသည် ပိုရှေးကျသောပုံစံကို ထိန်းသိမ်းထားပြီး အချို့နေရာများတွင် နောက်ပိုင်း standardization ၏ လက္ခဏာများ တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် Pāli ကို ဘုရားရှင်က ဝါကျတိုင်းကို ယခုစာသားအတိုင်း ပြောခဲ့သော အသံမှတ်တမ်းဟု မမြင်ဘဲ အစောပိုင်းဒေသနာများကို သစ္စာရှိစွာ ထိန်းသိမ်းရန် ဖွံ့ဖြိုးလာသော canonical literary medium အဖြစ် နားလည်ကြသည်။

၃.၈ ပညာရှင်များ၏ အမြင်များ

Pāli ဘာသာ၏ မူလဇာစ်မြစ်နှင့်ပတ်သက်၍ ပညာရှင်အားလုံး သဘောတူညီချက်တစ်ခုတည်း မရှိကြပါ။ အစောပိုင်းဥရောပပညာရှင်အချို့က Pāli ကို Māgadhī နှင့် တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်ခဲ့ကြသော်လည်း ကျောက်စာဘာသာများကို ပိုမိုအသေးစိတ်လေ့လာလာသည့်အခါ ထိုအမြင်ကို ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ K. R. Norman နှင့် Oskar von Hinüber ကဲ့သို့ Pāli philology ပညာရှင်များသည် Pāli စာသားများတွင် dialect

အလွှာမျိုးစုံနှင့် oral transmission ၏ လက္ခဏာများရှိကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။ Pāli သည် တစ်နေရာတည်းတွင် တစ်ကြိမ်တည်းဖန်တီးခဲ့သော ဘာသာမဟုတ်ဘဲ ရှေးဟောင်းဒေသနာများ လက်ဆင့်ကမ်းခြင်းနှင့် စံသတ်မှတ်ခြင်းတို့မှ ပေါ်ပေါက်လာသည်ဟု ရှင်းပြကြသည်။

အခြားပညာရှင်များက Pāli ၏ အနောက်ပိုင်းလက္ခဏာများ၊ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်းဒေသနှင့် ဆက်စပ်နိုင်သည့်အချက်များ သို့မဟုတ် သာသနာပြုအဖွဲ့များအသုံးပြုသော koine တစ်မျိုးဖြစ်နိုင်ခြင်းတို့ကို အလေးထားကြသည်။ Koine ဟူသည် ဒေသစကားအမျိုးမျိုးပြောသူများ အပြန်အလှန်နားလည်ရန် အသုံးပြုသော အများသုံးစံဘာသာကို ဆိုလိုသည်။ မည်သည့်ဒေသကို အခြေခံသည်ဆိုသော မေးခွန်းမှာ ဆက်လက်ဆွေးနွေးနေဆဲဖြစ်သော်လည်း Pāli သည် အစောပိုင်း Middle Indo-Aryan အခြေခံရှိပြီး ထေရဝါဒကျမ်းစာထိန်းသိမ်းမှုအတွင်း တဖြည်းဖြည်းစံပြလာသည်ဆိုသော အမြင်မှာ ကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံနိုင်သည်။

ပညာရှင်အမည်များကို ကိုးကားရာတွင် ၎င်းတို့၏ အမြင်ကို ရိုးရှင်းလွန်းစွာ မတင်ပြသင့်ပါ။ “Pāli သည် မဂဓဘာသာမဟုတ်” ဟူသော ဝါကျတစ်ကြောင်းတည်းထက် ဘာသာဗေဒအထောက်အထား မည်သို့ကွာခြားကြောင်း ရှင်းပြသင့်သည်။ ထို့အတူ ရိုးရာထေရဝါဒအမြင်ကို သမိုင်းမမှန်သော ယုံကြည်ချက်ဟုသာ မပယ်ချဘဲ Pāli ၏ canonical

authority နှင့် transnational identity ကို တည်ဆောက်ပေးသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုအဖြစ် လေ့လာရမည်။

၃.၉ Pāli ဘာသာ၏ ထေရဝါဒတွင် အရေးပါမှု

Pāli ဘာသာသည် ထေရဝါဒ၏ canonical language ဖြစ်သည်။ Vinaya Piṭaka, Sutta Piṭaka နှင့် Abhidhamma Piṭaka တို့ကို Pāli ဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားသကဲ့သို့ Visuddhimagga, Aṭṭhakathā, Tīkā, သဒ္ဓါနှင့် အဘိဓာန်ကျမ်းများကိုလည်း Pāli ဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် Pāli မသိဘဲ ထေရဝါဒအယူဝါဒ၏ မူရင်းဝေါဟာရ၊ ကျမ်းမူကွဲနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုကို နက်ရှိုင်းစွာလေ့လာရန် ခက်ခဲသည်။ ဘာသာပြန်များသည် အလွန်အသုံးဝင်သော်လည်း dhamma, saṅkhāra, viññāṇa, anattā နှင့် nibbāna ကဲ့သို့ ဝေါဟာရများ၏ အဓိပ္ပာယ်အလွှာအားလုံးကို ဘာသာတစ်ခုထဲတွင် အပြည့်အဝမပေးနိုင်ပါ။

Pāli သည် liturgical language လည်းဖြစ်သည်။ Paritta, maṅgala, anumodanā နှင့် ဥပသမ္ပဒါကမ္မဝါစာများကို Sri Lanka, Myanmar, Thailand, Cambodia နှင့် Laos တို့တွင် ဒေသအသံထွက်ကွဲပြားစွာ ရွတ်ဆိုကြသော်လည်း အခြေခံစာသားတူညီသည်။ ယင်းတူညီမှုက ဒေသဘာသာမတူသော ထေရဝါဒအသိုင်းအဝိုင်းများကို ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ Pāli သည် သံဃာ့ပညာရေး၊ သာသနာရေးအခမ်းအနားနှင့် နိုင်ငံတကာပိဋကတ်သုတေသနအတွက် common language တစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။

Pāli ၏ အရေးပါမှုကို sacred language ဟူသော သင်္ကေတတန်ဖိုးနှင့် academic tool ဟူသော လေ့လာရေးတန်ဖိုး နှစ်မျိုးစလုံးဖြင့် နားလည်သင့်သည်။ ဘာသာရေးအခမ်းအနားတွင် Pāli အသံကို ကြည်ညိုခြင်းသည် ယုံကြည်မှုနှင့် အစဉ်အလာဆက်ခံမှုကို ဖော်ပြသည်။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာလေ့လာမှုတွင် စာလုံးပေါင်း၊ သဒ္ဒါ၊ context နှင့် မူကွဲတို့ကို စိစစ်ခြင်းက စာသား၏အဓိပ္ပာယ်ကို တိကျစေသည်။ တစ်မျိုးကို လက်ခံ၍ တစ်မျိုးကို ပယ်ချရန်မလိုဘဲ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် နည်းလမ်းမတူသော အသုံးပြုပုံများအဖြစ် ခွဲခြားနိုင်သည်။

၃.၁၀ Pāli သည် အက္ခရာတစ်မျိုးတည်းနှင့် မချိတ်ဆက်ထားခြင်း

Pāli သည် ဘာသာစကားဖြစ်ပြီး အက္ခရာတစ်မျိုး၏ အမည်မဟုတ်ပါ။ ရှေးအိန္ဒိယတွင် Pāli စာသားများကို သက်ဆိုင်ရာဒေသရှိ Brahmi ဆင်းသက်အက္ခရာပုံစံများဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြသည်။ Sri Lanka တွင် Sinhala အက္ခရာ၊ Myanmar တွင် မြန်မာအက္ခရာ၊ Thailand တွင် Thai သို့မဟုတ် Khom အက္ခရာ၊ Cambodia တွင် Khmer အက္ခရာတို့ဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။ ခေတ်သစ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာစာအုပ်များတွင် Roman script နှင့် diacritical marks များကို အသုံးပြုပြီး ā, ī, ū, ṇ, ñ, ṭ, ḍ, ṇ, ḷ နှင့် ṁ စသည့် အသံကွာခြားချက်များကို ဖော်ပြသည်။

အက္ခရာကွဲပြားသော်လည်း ဘာသာစကားအခြေခံတူညီနိုင်သည်။ ဥပမာ “dhamma” ဟူသော Pāli စကားလုံးကို မြန်မာ၊ Sinhala, Thai နှင့် Roman အက္ခရာတို့ဖြင့် ပုံသဏ္ဌာန်မတူစွာ ရေးနိုင်သော်လည်း စကားလုံးနှင့် အဓိပ္ပာယ်တူညီသည်။ ဤကွာခြားချက်ကို နားမလည်ပါက

ဒေသအလိုက် Pāli မူများကို မတူသောဘာသာစကားများဟု မှားယွင်းယူဆနိုင်သည်။ ကျမ်းမူနှိုင်းယှဉ်ရာတွင် script difference, spelling convention နှင့် actual textual variant တို့ကို ခွဲခြားရမည်။

၃.၁၁ Oral Transmission နှင့် Pāli

Pāli Canon ၏ အစောပိုင်းထိန်းသိမ်းမှုသည် oral transmission ပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ သံဃာတော်များသည် စာသားအပိုင်းများကို အဖွဲ့လိုက်တာဝန်ယူ၍ အာဝံဆောင်ကြပြီး ပုံမှန်စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်းဖြင့် မှတ်ဉာဏ်ကို စစ်ဆေးကြသည်။ Sutta များတွင် ထပ်ခါတလဲလဲအသုံးပြုသော ဝါကျများ၊ အမျိုးအစားခွဲထားသော နိပါတ်စဉ်များနှင့် စံပြအဖွင့်အပိတ်များသည် မှတ်သားရွတ်ဆိုရန် အထောက်အကူပြုသော ဖွဲ့စည်းပုံများဖြစ်သည်။ ဥပမာ “Evaṃ me sutaṃ” ဟူသော အဖွင့်စကားနှင့် တရားအုပ်စုများကို သုံးပါး၊ လေးပါး၊ ငါးပါး စသည်ဖြင့် စုစည်းခြင်းက oral composition နှင့် transmission ကို အားပေးသည်။

နှုတ်ဖြင့်လက်ဆင့်ကမ်းခြင်းကို စာရေးမရှိသည့်အတွက် မတိကျသောနည်းလမ်းဟုသာ မမြင်သင့်ပါ။ စနစ်တကျသင်ယူထားသော reciter groups များ၊ အဖွဲ့လိုက်ရွတ်ဆိုမှုနှင့် ဆရာတပည့်စစ်ဆေးမှုတို့က အမှားကို လျော့ချနိုင်သည်။ သို့သော် ဒေသအလိုက် အသံထွက်နှင့် စကားလုံးပုံစံ ပြောင်းလဲနိုင်ခြင်းကိုလည်း လက်ခံရမည်။ Pāli ၏ ဘာသာစကားအလွှာမျိုးစုံသည် စာသားများက အချိန်နှင့် ဒေသအမျိုးမျိုးမှ ဖြတ်သန်းလာခြင်းကို ထင်ဟပ်နိုင်သည်။ Sri Lanka

တွင် ပိဋကတ်တော်ကို စာတင်ပြီးနောက်လည်း အာဝိဆောင်ခြင်းနှင့် စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်းသည် စာမူကို စစ်ဆေးပေးသော အရေးကြီးသည့် အစဉ်အလာအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။

၃.၁၂ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

ဘုရားရှင်အသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကားကို တိကျစွာအမည်ပေးနိုင်မည့် အသံမှတ်တမ်း သို့မဟုတ် ခေတ်ပြိုင်စာတမ်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်က ယနေ့ Pāli Canon တွင် တွေ့ရသည့် စံပြစာပေဘာသာတစ်မျိုးတည်းဖြင့်သာ ဟောကြားခဲ့သည်ဟု သက်သေပြ၍မရပါ။ လှည့်လည်ဟောကြားသည့် ဒေသကျယ်ပြန့်မှုနှင့် ပရိသတ်အမျိုးမျိုးကို စဉ်းစားလျှင် အပြန်အလှန်နားလည်နိုင်သော ဒေသစကားများ သို့မဟုတ် ဘာသာစကားပုံစံမျိုးစုံကို အခြေအနေအလိုက် အသုံးပြုခဲ့နိုင်သည်။ Vinaya ရှိ sakāya niruttiyā အမိန့်သည် ဘာသာစကားကွဲပြားမှုကို အသိအမှတ်ပြုသော အထောက်အထားအဖြစ် ဖတ်နိုင်သည်။

တစ်ဖက်တွင် ယနေ့ Pāli သည် နောက်ပိုင်းအတုအယောင်ဘာသာဖြစ်သဖြင့် အစောပိုင်းဒေသနာများကို မထိန်းသိမ်းနိုင်ဟု ဆိုခြင်းလည်း မမှန်ကန်ပါ။ Pāli Nikāya များနှင့် Chinese Āgama များကြား အကြောင်းအရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံတူညီမှုများက ဝိဇ္ဇာမဂ္ဂမိကာလသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိနိုင်သော အစောပိုင်းအမွေအနှစ်ကို ထိန်းသိမ်းထားကြောင်း ပြသသည်။ ဘာသာစကားပုံစံ ပြောင်းလဲနိုင်သော်လည်း အဓိကတရားအကြောင်းအရာများကို သစ္စာရှိစွာ

လက်ဆင့်ကမ်းနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “original wording” နှင့် “early teaching” တို့ကို တစ်ခုတည်းဟု မယူဆဘဲ ခွဲခြားရမည်။

မျှတသောနိဂုံးမှာ Pāli သည် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာများကို ထိန်းသိမ်းသော အလွန်ရှေးကျသည့် Middle Indo-Aryan literary language ဖြစ်ပြီး ဘုရားရှင်အသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကားပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နီးကပ်စွာဆက်စပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့သော် ၎င်းကို ရှေးမဂဒေသစကားနှင့် အသေးစိတ်တိုင်း တူညီသည့် ဘာသာ သို့မဟုတ် ဘုရားရှင်၏ ဝါကျတိုင်းကို မပြောင်းမလဲ မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် ဘာသာဟု သတ်မှတ်ရန် မလုံလောက်ပါ။ Pāli ၏ သာသနာရေးအာဏာသည် သမိုင်းဘာသာဗေဒ၏ မေးခွန်းနှင့် မတူသည့် အစဉ်အလာဆိုင်ရာအခြေခံရှိသည်။

၃.၁၃ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Pāli ဟူသောစကားလုံးသည် မူလအားဖြင့် canonical text သို့မဟုတ် မူရင်းကျမ်းစာကို ဆိုလိုပြီး နောက်ပိုင်းမှ ထိုကျမ်းစာ၏ ဘာသာစကားအမည်ဖြစ်လာသည်။ ထေရဝါဒအဋ္ဌကထာအစဉ်အလာက Pāli ကို Māgadhī နှင့် ဘုရားရှင်၏မူလဘာသာအဖြစ် ချိတ်ဆက်သည်။ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒက Pāli တွင် ဒေသအမျိုးမျိုး၏ Middle Indo-Aryan လက္ခဏာများ ပါဝင်ပြီး နှုတ်လက်ဆင့်ကမ်းမှုနှင့် ကျမ်းစာစံသတ်မှတ်မှုမှ ဖွံ့ဖြိုးလာသော literary language အဖြစ် နားလည်သည်။

Yamelu နှင့် Tekula ဖြစ်ရပ်တွင် ဘုရားရှင်က ဗုဒ္ဓဝစနကို chandaso တင်ရန် တားမြစ်ပြီး sakāya niruttiyā ဖြင့် သင်ယူခွင့်ပြုသည်။ Sakāya niruttiyā ကို အဋ္ဌကထာက Māgadhī အဖြစ်ဖွင့်ဆိုသော်လည်း ခေတ်သစ်ပညာရှင်များက မိမိတို့၏ဒေသစကားဖြင့်ဟု ဖတ်လေ့ရှိသည်။ Pāli သည် အက္ခရာတစ်မျိုးမဟုတ်ဘဲ Sinhala, Myanmar, Thai, Khmer နှင့် Roman စသည့် အက္ခရာမျိုးစုံဖြင့် ရေးသားနိုင်သော ဘာသာစကားဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ထေရဝါဒ၏ canonical, liturgical, educational နှင့် transnational language အဖြစ် ယနေ့တိုင် အရေးပါနေဆဲဖြစ်သည်။

၃.၁၄ အရေးကြီး ပါဠိဝေါဟာရများ

Pāli သည် မူရင်းကျမ်းစာ သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်းတွင် ထေရဝါဒကျမ်းစာဘာသာကို ဆိုလိုသည်။ Māgadhī သည် မဂဒေသနှင့်ဆက်စပ်သော Middle Indo-Aryan ဘာသာပုံစံဖြစ်ပြီး ထေရဝါဒအစဉ်အလာက ဗုဒ္ဓဝစန၏မူလဘာသာအဖြစ် ဖော်ပြသည်။ Chandaso သည် Vedic ဘာသာ၊ Sanskrit ဆန်သောစံမြင့်ဘာသာ သို့မဟုတ် မီတာဖြင့်ဖွဲ့စည်းသောပုံစံကို အခြေအနေအလိုက် ဆိုလိုနိုင်သည်။ Sakāya niruttiyā သည် မိမိ၏အသုံးအနှုန်း သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့်ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ Buddhavacana သည် ဘုရားရှင်၏နှုတ်ကပတ်တော်၊ pariyāpuṇāti သည် သင်ယူအာဝုံဆောင်ခြင်းနှင့် oral transmission သည် နှုတ်ဖြင့်လက်ဆင့်ကမ်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ပြန်လည်လေ့လာရန် မေးခွန်းများ

၁။ Pāli ဟူသောစကားလုံး၏ မူလအဓိပ္ပာယ်နှင့် ဘာသာစကားအမည်အဖြစ် ပြောင်းလဲလာပုံကို ရှင်းပြပါ။

၂။ Pāli နှင့် Māgadhī တို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ရိုးရာထေရဝါဒအမြင်နှင့် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအမြင်တို့ဖြင့် ဆွေးနွေးပါ။

၃။ Yamelu နှင့် Tekula ရဟန်းနှစ်ပါး၏ ဖြစ်ရပ်က ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ ဘာသာစကားသဘောထားကို မည်သို့ဖော်ပြသနည်း။

၄။ Chandaso နှင့် sakāya niruttiyā ဟူသော ဝေါဟာရများ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၅။ Pāli ဘာသာသည် ထေရဝါဒ၏ ကျမ်းစာ၊ အခမ်းအနား၊ ပညာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်မှုတို့တွင် မည်သို့အရေးပါသနည်း။

၆။ ဘုရားရှင်၏ မူလဘာသာစကားနှင့် ယနေ့ Pāli Canon ၏ ဘာသာစကားတို့အကြား ဆက်စပ်မှုကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပါ။

အခန်း ၄

ပါဠိဘာသာ — ထေရဝါဒအစဉ်အလာ၏ သာသနာ့ဘာသာစကား

Pāli: The Sacred Language of the Theravāda Tradition

၄.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို လေ့လာရာတွင် Pāli ဘာသာသည် ကျမ်းစာအတွင်းသုံးသော ဘာသာတစ်မျိုးမျှသာ မဟုတ်ဘဲ သာသနာ့အမွေအနှစ်ကို ထိန်းသိမ်းပေးသော အဓိကနည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ Tipiṭaka၊ Aṭṭhakathā၊ Ṭīkā နှင့် နောက်ပိုင်းပညာရပ်ဆိုင်ရာကျမ်းများကို Pāli ဖြင့် ရေးသားထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသကဲ့သို့ ပရိတ်ရွတ်ဆိုခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်း၊ ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်ခြင်းနှင့် သံဃာ့ပညာရေးတို့တွင်လည်း Pāli ကို ဆက်လက်အသုံးပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် Pāli ၏ အခန်းကဏ္ဍကို canonical language၊ liturgical language၊ scholastic language နှင့် translocal language ဟူသော ရှုထောင့်များဖြင့် လေ့လာရမည်။

ထေရဝါဒရိုးရာအမြင်အရ ဘုရားရှင်သည် Māgadhī ဖြင့် ဓမ္မတရားဟောကြားခဲ့ပြီး ယင်းဘာသာကို နောက်ပိုင်း Pāli ဟု ခေါ်ဆိုလာသည်။ ရိုးရာကျမ်းအချို့က Māgadhī ကို mūlabhāsā သို့မဟုတ် မူလဘာသာအဖြစ် တင်ပြကြသည်။ သို့သော် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒက Pāli ကို သမိုင်းဝင်မဂဒေသ၏ စကားတစ်မျိုးနှင့် အပြည့်အဝတူညီသည်ဟု မသတ်မှတ်ဘဲ Middle Indo-Aryan အစိတ်အပိုင်းမျိုးစုံပါဝင်၍ ကျမ်းစာအသုံးအတွက် စံပြုလာသော

စာပေဘာသာဟု ရှင်းပြသည်။ ဤအခန်းတွင် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာရိုးရာဖော်ပြချက်နှင့် သမိုင်းဘာသာဗေဒဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက်တို့ကို မရောထွေးဘဲ နှစ်မျိုးစလုံး၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အထောက်အထားကို ခွဲခြားလေ့လာပါမည်။

၄.၂ ထေရဝါဒနှင့် Pāli ဘာသာ၏ အနီးကပ်ဆက်စပ်မှု

ထေရဝါဒသာသနာ ပြန့်ပွားရာ သီရိလင်္ကာ၊ မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတို့တွင် ဒေသသုံးဘာသာများ ကွဲပြားကြသော်လည်း Pāli ကို အားလုံးလက်ခံသော ကျမ်းစာဘာသာအဖြစ် ထားရှိခဲ့ကြသည်။ R. A. L. H. Gunawardhana က Pāli အသုံးပြုမှုသည် ထေရဝါဒကမ္ဘာကို အခြားဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာများနှင့် ခွဲခြားပေးသည့် အရေးကြီးသောလက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြသည်။ ဒေသသုံးဘာသာဖြင့် အဋ္ဌကထာရှင်းလင်းခြင်း၊ တရားဟောခြင်းနှင့် လူထုပညာပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသော်လည်း အာဏာရှိသော မူရင်းကျမ်းစာနှင့် သံဃာ့အခမ်းအနားများတွင် Pāli ကို အမြင့်ဆုံးရည်ညွှန်းချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။

Pāli သည် ထေရဝါဒနိုင်ငံများအကြား ပညာရေးနှင့် သာသနာရေးကူးလူးဆက်ဆံမှုကိုလည်း အားပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားရဟန်းတစ်ပါးသည် ဒေသသုံးစကားကို မသိသော်လည်း Pāli ကျမ်း၊ ပါဠိသဒ္ဒါနှင့် ကမ္မဝါစာကို အခြေခံ၍ အခြားထေရဝါဒသံဃာနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆက်သွယ်နိုင်သည်။ သီရိလင်္ကာမှ ကျမ်းစာနှင့် ဥပသမ္ပဒါအစဉ်အလာများ

မြန်မာနှင့် အရှေ့တောင်အာရှသို့ ရောက်ရှိခြင်း၊ ထိုင်းနှင့် မြန်မာမှ ရဟန်းပညာရှင်များ သီရိလင်္ကာသို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်းတို့တွင် Pāli သည် ဘုံရည်ညွှန်းဘာသာအဖြစ် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် “Pāli Buddhism” ဟူသော ခေတ်သစ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာအသုံးသည် ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းကိုသာ ရည်ညွှန်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ Pāli Canon ကို အာဏာရှိသောအခြေခံအဖြစ် လက်ခံသည့် သာသနာ့ကွန်ရက်တစ်ရပ်ကိုပါ ဖော်ပြသည်။

၄.၃ Pāli ဟူသော အမည်၏ မူလအသုံး

Theravāda Canon အတွင်း၌ pāli ဟူသောစကားလုံးကို ယနေ့ကဲ့သို့ ဘာသာစကားအမည်အဖြစ် သုံးထားသည်ကို မတွေ့ရသလောက်ဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းအဋ္ဌကထာအသုံးတွင် pāli သည် မူရင်းကျမ်းစာကြောင်း၊ canonical text သို့မဟုတ် အဋ္ဌကထာက ရှင်းလင်းရသော အခြေခံစာသားကို ဆိုလိုသည်။ Pāliyaṃ ဟူသောအသုံးသည် “ပါဠိဘာသာထဲတွင်” ဟု ဆိုလိုခြင်းထက် “မူရင်းကျမ်းစာ၌” ဟု ဆိုလိုတတ်သည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်သည် pāli နှင့် atthakathā ဆိုလိုသည်မှာ မူရင်းစာနှင့် အဖွင့်ကျမ်းတို့ကို ခွဲခြားရာမှ ထင်ရှားလာသည်။

K. R. Norman က Pāli ဟူသောအမည်၏ သမိုင်းကို လေ့လာရာတွင် ဤမူလအသုံးကို အထူးအလေးထားသည်။ Wilhelm Geiger ကလည်း pāli သည် မူလအားဖြင့် text သို့မဟုတ်

sacred text ကို ဆိုလိုပြီး နောက်ပိုင်းတွင် pāḷibhāsā ဟူသော “ကျမ်းမူ၏ဘာသာ” ကို အတိုကောက်ခေါ်ဆိုသည့် အမည်ဖြစ်လာသည်ဟု ရှင်းပြသည်။ ထို့ကြောင့် “Pāli” ဟူသောနာမည်သည် ဘုရားရှင်လက်ထက်က ဒေသခံများ၏ မိခင်ဘာသာအမည်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရန် မသင့်ပါ။ စာသား၏ရှေးကျမှုနှင့် ဘာသာအမည်၏ နောက်ကျသောသမိုင်းကို သီးခြားခွဲခြားရပေမည်။

၄.၄ Pāli ၏ ဘာသာဗေဒသဘောသဘာဝ

Pāli သည် Indo-European ဘာသာမျိုးရိုးအတွင်းရှိ Indo-Aryan အုပ်စုဝင်ဖြစ်ပြီး သမိုင်းအဆင့်အရ Middle Indo-Aryan ဘာသာတစ်မျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။ ၎င်းသည် Classical Sanskrit မှ တိုက်ရိုက်ဆင်းသက်လာသော ပျက်ယွင်းပုံစံတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ Sanskrit နှင့် အခြားသော Middle Indo-Aryan ဘာသာများကဲ့သို့ ရှေး Indo-Aryan အခြေခံမှ မတူညီသောလမ်းကြောင်းဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းဖြစ်သည်။ Pāli တွင် Vedic အသုံးအချို့ Prākṛit ဆန်သော အသံပြောင်းလဲမှုများနှင့် ဒေသအမျိုးမျိုးမှလာသော စကားလုံးပုံစံများကို တွေ့နိုင်သည်။

Geiger က Pāli ကို archaic Prākṛit သို့မဟုတ် Middle-Indian idiom အဖြစ် ဖော်ပြပြီး homogeneous language မဟုတ်ကြောင်း ထောက်ပြသည်။ တူညီသောအဓိပ္ပာယ်နှင့် သဒ္ဒါတာဝန်ရှိသည့် double forms များ၊ ရှေးပုံစံနှင့် နောက်ကျပုံစံများ အတူရှိခြင်း၊

အသံပြောင်းလဲမှုစည်းမျဉ်းအားလုံး တစ်ပြေးညီမဖြစ်ခြင်းတို့က mixed dialect features ရှိကြောင်း ပြသသည်။ ယင်းက Pāli ကို စည်းကမ်းမဲ့ဘာသာဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ အချိန်ကာလနှင့် ဒေသအမျိုးမျိုးမှ ပါဝင်လာသောပစ္စည်းများကို သာသနာ့ကျမ်းစာအဖြစ် စံပြုထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်း ဆိုလိုသည်။

Venerable A. P. Buddhadatta သည် Pāli ကို ရှေးအကျဆုံးဗုဒ္ဓစာပေ၏ ဘာသာ၊ မဂဓဒေသနှင့်ဆက်စပ်သော ဘာသာနှင့် ထေရဝါဒနိုင်ငံများ၏ classical language အဖြစ် အလေးထားသည်။ သူ၏ရှင်းလင်းချက်သည် ကျမ်းစာအစဉ်အလာနှင့် သာသနာ့ပညာရေးကို ဦးစားပေးပြီး Geiger ၏ရှင်းလင်းချက်သည် အသံ၊ သဒ္ဒါနှင့် ဘာသာသမိုင်းကို ဦးစားပေးသည်။ အမြင်နှစ်မျိုးကို ပေါင်းစပ်လျှင် Pāli သည် ရှေးအိန္ဒိယဘာသာပတ်ဝန်းကျင်မှ ဖွံ့ဖြိုးလာသော စာပေဘာသာဖြစ်သကဲ့သို့ ထေရဝါဒကမ္ဘာ၏ ဂန္ထဝင်သာသနာ့ဘာသာလည်း ဖြစ်ကြောင်း နားလည်နိုင်သည်။

၄.၅ Māgadhī, Mūlabhāsā နှင့် အခြားအမည်များ

ထေရဝါဒစာပေအတွင်း Pāli ကျမ်းစာဘာသာကို အမည်တစ်မျိုးတည်းဖြင့်သာ မခေါ်ခဲ့ကြပါ။ Māgadhī သို့မဟုတ် Māgadhabhāsā ဟူသောအမည်က မဂဓဒေသနှင့် ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ သမိုင်းဆက်စပ်မှုကို ဖော်ပြသည်။ Mūlabhāsā ဟူသောအမည်က မူလအခြေခံဘာသာဟု အဓိပ္ပာယ်ရပြီး Ariyabhāsā သို့မဟုတ် ariyavohāra ဟူသောအမည်များက

အရိယာသူတော်ကောင်းတို့အသုံးပြုသော ဘာသာနှင့် ဝေါဟာရဟု အလေးထားသည်။

Dhammanirutti က ဓမ္မကို ဖော်ပြသောအသုံးအနှုန်း၊ sabhāvanirutti က အရာဝတ္ထု၏ သဘာဝနှင့် ကိုက်ညီသောအမည်သတ်မှတ်မှုဟု နားလည်နိုင်သည်။

မြန်မာထေရဝါဒပညာရေးတွင် လယ်တီဆရာတော်၏ Anudīpanī က Māgadhi ကို Mūlabhāsā, Ariyabhāsā, Māgadhabhāsā, Pālibhāsā, Dhammanirutti နှင့် Sabhāvanirutti ဟူသော အမည်များဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ Kate Crosby ၏ လေ့လာမှုများကလည်း mūlabhāsā, māgadhabhāsā, ariyavohāra နှင့် pālibhāsā စသည့် အမည်များသည် ထေရဝါဒအတွင်း အချိန်နှင့် ဒေသအလိုက် အသုံးပြုပုံကွဲပြားကြောင်း ပြသသည်။ ဤအမည်များသည် တင်းကျပ်သောဘာသာဗေဒအမျိုးအစားများထက် Pāli ကို မူလ၊ မြင့်မြတ်၊ မှန်ကန်၍ ဓမ္မထိန်းသိမ်းနိုင်သောဘာသာအဖြစ် ယုံကြည်သတ်မှတ်ပုံကို ပိုမိုဖော်ပြသည်။

၄.၆ Pāli ကို ဘာသာစကားအမည်အဖြစ် အသုံးပြုလာပုံ

Pāli သည် “ကျမ်းမူ” ဟူသောအဓိပ္ပာယ်မှ “ကျမ်းမူ၏ဘာသာစကား” ဟူသောအဓိပ္ပာယ်သို့ တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ Norman က pālibhāsā ကို language of the canon ဟု နားလည်ရာမှ pāli ကို ဘာသာအမည်အဖြစ် ခေါ်လာနိုင်ကြောင်း အဆိုပြုသည်။ ဥရောပဘာသာဖြင့် ရေးသားသော အစောပိုင်းခရီးသွားမှတ်တမ်းများတွင်လည်း Pali နှင့်ဆိုင်သောအသုံးများ

တွေ့ရသည်။ သို့သော် ယင်းပြောင်းလဲမှုကို ဥရောပသားတစ်ဦး၏ နားလည်မှုမှားတစ်ခုကြောင့် ချက်ချင်းပေါ်ပေါက်လာသည်ဟုသာ ရှင်းပြရန် မလုံလောက်ပါ။

Crosby က pāḷibhāsā ကို sacred language ၏ အမည်အဖြစ် သုံးခြင်းသည် သီရိလင်္ကာဋီကာစာပေဖွံ့ဖြိုးမှုအတွင်း ထေရဝါဒပညာရှင်များကိုယ်တိုင် တည်ဆောက်လာသည့် အသုံးအနှုန်းဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြသည်။ ဤအမြင်အရ Pāli ဟူသော ဘာသာအမည်သည် ပြင်ပမှ မတော်တဆတပ်ပေးထားသောအမည်မဟုတ်ဘဲ မူရင်းကျမ်းနှင့် အဖွင့်ကျမ်း၊ ပါဠိစာနှင့် ဒေသဘာသာတို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ခွဲခြားရာမှ အတွင်းပိုင်း၌ တဖြည်းဖြည်းတည်ငြိမ်လာသော အမည်ဖြစ်သည်။ MA တန်း အဖြေများတွင် Norman နှင့် Crosby တို့၏ ကွာခြားချက်ကို ဖော်ပြပြီး အမည်သမိုင်းမှာ အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ကြောင်း နိဂုံးချုပ်သင့်ပါသည်။

၄.၇ Māgadhī ကို Mūlabhāsā ဟု ယူဆသော ထေရဝါဒရိုးရာအမြင်

နောက်ပိုင်းထေရဝါဒကျမ်းများတွင် Māgadhī ကို mūlabhāsā ဟု ခေါ်ပြီး လူသားတို့၏ မူလဘာသာ၊ ဘုရားရှင်တို့ဟောကြားသည့် ဘာသာနှင့် အခြားဘာသာများ၏ အခြေခံအဖြစ် ရှင်းပြထားသည်။ Dīghanikāya Abhinavaṭīkā, Vinayālaṅkāra-ṭīkā, Khuddakasikkhā-mūlaṭīkā, Padarūpasiddhi နှင့် Payogasiddhi စသည့် သဒ္ဒါနှင့် ဋီကာစာပေများတွင် ဤအယူအဆနှင့် ဆက်စပ်သောဖော်ပြချက်များ ရှိသည်။ Vinayālaṅkāra-ṭīkā က ယင်းအမြင်ကို porāṇa သို့မဟုတ် ရှေးဆရာများ၏ အစဉ်အလာနှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြသည်။

Sammohavinodanī တွင် ကလေးတစ်ဦးသည် မိဘတို့၏ ဘာသာစကားကို မကြားရဘဲ ကြီးပြင်းလာပါက သဘာဝအလျောက် Māgadhī ကို ပြောမည်ဟူသော ရိုးရာယူဆချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် Māgadhī သည် အခြားဘာသာများကဲ့သို့ ပြောင်းလဲပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ တည်ငြိမ်သောဘာသာဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဗုဒ္ဓဝစနကို ထိန်းသိမ်းထားသောဘာသာဖြစ်ကြောင်း အလေးထားသည်။ ယနေ့ခေတ်သင်္ဘောသေအရ ကလေးသည် လူ့ဘာသာစကားကို မကြားရလျှင် သီးခြားသမိုင်းဝင်ဘာသာတစ်မျိုးကို အလိုအလျောက်ပြောမည်ဟူသော အဆိုကို အတည်မပြုနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဤဖော်ပြချက်ကို ခေတ်သစ်သိပ္ပံအချက်အလက်အဖြစ် မသုံးဘဲ Pāli/Māgadhī ၏ သာသနာရေးအဏာကို မြှင့်တင်ပေးသော traditional ideological statement အဖြစ် လေ့လာသင့်သည်။

၄.၈ Theravāda နှင့် Non-Theravāda ဘာသာစကားအသုံး

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဂိုဏ်များအားလုံးက တူညီသောကျမ်းစာဘာသာတစ်မျိုးတည်းကို အသုံးမပြုခဲ့ကြပါ။ ထေရဝါဒကျမ်းများကို Pāli ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့သော်လည်း Sarvāstivāda နှင့် Mūlasarvāstivāda အပါအဝင် အခြားအစဉ်အလာများ၏ ကျမ်းများတွင် Sanskrit၊ Buddhist Hybrid Sanskrit၊ Gāndhārī နှင့် အခြား Prākṛit ပုံစံများကို တွေ့ရသည်။ အချို့ကျမ်းများသည် မူလ Middle Indo-Aryan ပုံစံမှ တဖြည်းဖြည်း Sanskrit ဆန်အောင် ပြင်ဆင်ထားကြသည်။

ဤဘာသာကွဲပြားမှုက ဘုရားရှင်၏အဆုံးအမသည် ဒေသအမျိုးမျိုးသို့ ပျံ့နှံ့ရာတွင် ဘာသာစကားအလိုက် လက်ဆင့်ကမ်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည်။

ထေရဝါဒက Pāli Canon ကို မိမိ၏ authoritative textual collection အဖြစ် လက်ခံခြင်းသည် သာသနာ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ identity ကို ခိုင်မာစေသည်။ ဤ identity သည် “Pāli သာလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်သည်” ဟု အခြားကျမ်းအစဉ်အလာအားလုံးကို ပယ်ချခြင်းမဟုတ်ပါ။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနှိုင်းယှဉ်မှုတွင် Pāli Nikāya များ၊ Chinese Āgama များ၊ Sanskrit နှင့် Gāndhārī ကျမ်းအပိုင်းအစများကို တိုက်ဆိုင်ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓအဆုံးအမ၏ ဘုံအမွေအနှစ်နှင့် ဝိဇ္ဇာအလိုက်တိုးတက်မှုတို့ကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ တွေ့နိုင်ပါသည်။

၄.၉ Pāli နှင့် စာရေးအက္ခရာများ

Pāli ဘာသာတွင် မိမိပိုင်သီးခြားအက္ခရာတစ်မျိုး မရှိကြောင်း Lily de Silva အပါအဝင် ပညာရှင်များက ရှင်းပြကြသည်။ ဘာသာစကားသည် အသံ၊ ဝေါဟာရနှင့် သဒ္ဒါစနစ်ဖြစ်ပြီး script သည် ထိုဘာသာကို မြင်နိုင်အောင် မှတ်တမ်းတင်သည့် အက္ခရာစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Pāli စကားလုံးတစ်လုံးကို Sinhala၊ မြန်မာ၊ Thai၊ Khmer၊ Devanāgarī သို့မဟုတ် Roman အက္ခရာဖြင့် မတူညီစွာ ရေးနိုင်သော်လည်း ဘာသာစကားတစ်မျိုးတည်းအဖြစ် ရှိနေသည်။

ခေတ်သစ်နိုင်ငံတကာပညာရေးတွင် Roman script နှင့် diacritical marks ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုသည်။ Ā, ī, ū တို့က သရေရှည်ကို၊ ṭ, ḍ, ṇ, ḷ တို့က retroflex အသံကို၊ ṇ နှင့် ṅ တို့က သက်ဆိုင်ရာ နာသံကို၊ ṁ က niggahīta ကို ဖော်ပြသည်။ အက္ခရာပြောင်းရာတွင် အသံတန်ဖိုးကို မှန်ကန်စွာဆက်သွယ်နိုင်ရန် transliteration စည်းမျဉ်းလိုအပ်သည်။ စာမူနှိုင်းယှဉ်ရာတွင် အက္ခရာကွဲခြားမှု၊ ဒေသဆိုင်ရာစာလုံးပေါင်းကွဲခြားမှုနှင့် အဓိပ္ပာယ်ပြောင်းစေသော ကျမ်းမူကွဲတို့ကို မရောထွေးရန် အထူးသတိပြုရပါမည်။

၄.၁၀ သာသနာရေးအခမ်းအနားများတွင် Pāli ၏ အခန်းကဏ္ဍ

Pāli သည် စာကြည့်တိုက်နှင့် စာသင်ခန်းအတွင်းသာ ရှိသောဘာသာမဟုတ်ဘဲ ထေရဝါဒလူမှုဘဝအတွင်း နေ့စဉ်ကြားရသော အခမ်းအနားဘာသာဖြစ်သည်။ Namo tassā၊ တိသရဏဝံ၊ ပဉ္စသီလ၊ parittā maṅgalā anumodanā နှင့် ကမ္မဝါစာတို့ကို Pāli ဖြင့် ခွတ်ဆိုကြသည်။ ဤခွတ်ဆိုမှုသည် အဓိပ္ပာယ်သင်ကြားခြင်း၊ ယုံကြည်မှုဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ စုပေါင်းမှတ်ဉာဏ်ကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် သံဃာလူထုအကြား သာသနာ့ဆက်နွယ်မှုတည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို အားပေးသည်။

Pāli ခွတ်ဆိုမှုတွင် အသံထွက်မှန်ကန်ခြင်းကို အရေးကြီးသည်ဟု ယူဆကြသည်။ Sarabhañña(သရဘည) ဟူသော အသံစနစ်နှင့် ခွတ်ဖတ်ပုံသည် syllable အစဉ်၊ သရတိုရှည်နှင့် စာသားတည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် အထောက်အကူပြုသည်။ သို့သော်

အသံတိကျခြင်းတစ်ခုတည်းနှင့် မလုံလောက်ဘဲ အဓိပ္ပာယ်နားလည်မှုလည်း လိုအပ်သည်။
ဒေသဘာသာပြန်ကို အသုံးပြုခြင်းသည် Pāli ကို ပယ်ချခြင်းမဟုတ်ဘဲ လူထုနားလည်နိုင်စေရန်
အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ အကောင်းဆုံးလေ့ကျင့်မှုမှာ Pāli မူရင်းကို ထိန်းသိမ်းရင်း
မှန်ကန်သောဒေသဘာသာအနက်နှင့် သင်ကြားပေးခြင်းဖြစ်သည်။

အခမ်းအနားတွင် Pāli အသုံးပြုမှုသည် နိုင်ငံတကာထေရဝါဒစည်းလုံးမှုကိုလည်း ဖော်ပြသည်။
ဒေသအသံထွက်ကွဲပြားနိုင်သော်လည်း သရဏဝံ၊ သီလနှင့် ပရိတ်စာသားများ၏
အခြေခံပုံစံတူညီသည်။ ထို့ကြောင့် Pāli သည် ဒေသယဉ်ကျေးမှုများကို
ဖယ်ရှားသောဘာသာမဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့အပေါ်တွင် ဘုံသာသနာ့ရည်ညွှန်းချက်တစ်ခု
ပေးသောဘာသာဖြစ်သည်။

၄.၁၁ Early Buddhism နှင့် Theravāda အကြား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကွာခြားမှု

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓသာသနာ၏ ဘာသာစကားသဘောထားကို Yamelu နှင့် Tekula ဖြစ်ရပ်မှ
လေ့လာနိုင်သည်။ ဘုရားရှင်က ဗုဒ္ဓဝစနကို chandaso တင်ရန် တားမြစ်ပြီး sakāya niruttiyā ဖြင့်
သင်ယူခွင့်ပြုခဲ့ကြောင်း Vinaya က ဖော်ပြသည်။ ယင်းကို ခေတ်သစ်ပညာရှင်များက
ဒေသသုံးစကားများဖြင့် အဆုံးအမကို လက်လှမ်းမီစေရန် ခွင့်ပြုခြင်းဟု ဖတ်လေ့ရှိသည်။
ထိုအချိန်တွင် ဆက်သွယ်မှုနှင့် နားလည်နိုင်မှုသည် သာသနာပြန့်ပွားရေးအတွက်
အရေးကြီးခဲ့သည်။

နောက်ပိုင်းထေရဝါဒတွင် Pāli Canon စံသတ်မှတ်လာပြီး Pāli သည် sacred, canonical နှင့် liturgical status ပိုမိုရရှိလာသည်။ ယင်းသည် အစောပိုင်းသဘောထားကို ရိုးရိုးဆန့်ကျင်လိုက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကျမ်းစာနှင့် သံဃာ့စည်းမျဉ်းကို နိုင်ငံအများအပြားအနှံ့ မပျောက်မပျက်ထိန်းသိမ်းရန် ဖြစ်ပေါ်လာသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာတိုးတက်မှုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Early Buddhism က sacred language အားလုံးကို ငြင်းပယ်ပြီး နောက်ပိုင်း Theravāda က ဘာသာတစ်မျိုးကိုသာ မြှင့်တင်သည်ဟု အလွန်ရိုးရှင်းစွာ မရေးသင့်ပါ။ ပိုမိုမျှတသောရှင်းလင်းချက်မှာ အစောပိုင်းကာလတွင် accessibility ကို ဦးစားပေးခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းကာလတွင် accessibility နှင့်အတူ canonical preservation နှင့် ritual unity ကို Pāli ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

၄.၁၂ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

Pāli ၏သဘောသဘာဝကို ရှင်းလင်းရာတွင် ရှုထောင့်သုံးမျိုးကို ခွဲခြားရမည်။ ရိုးရာထေရဝါဒရှုထောင့်က Pāli/Māgadhī ကို ဘုရားရှင်၏ဘာသာ၊ mūlabhāsā နှင့် ဓမ္မကို အမှန်တကယ်ဖော်ပြနိုင်သော မြင့်မြတ်ဘာသာအဖြစ် လက်ခံသည်။ သမိုင်းဘာသာဗေဒရှုထောင့်က Pāli ကို mixed dialect features ဝါဝင်သော Middle Indo-Aryan literary language ဟု သတ်မှတ်သည်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာရှုထောင့်က Pāli သည် Canon၊ ဝတ်ပြုမှု၊ ပညာရေးနှင့် နိုင်ငံဖြစ်ကျော်သံဃာ့ကွန်ရက်တို့ကို စည်းလုံးစေသော ဘာသာဖြစ်ကြောင်း အလေးထားသည်။

“Pāli ဟာ ဘုရားရှင်တကယ်ပြောခဲ့သည့် ဘာသာစကားလား” ဟူသောမေးခွန်းကို yes သို့မဟုတ် no တစ်လုံးတည်းဖြင့် ဖြေဆိုရန် မလုံလောက်ပါ။ ဘုရားရှင်သည် အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယရှိ Middle Indo-Aryan စကားပုံစံများဖြင့် ဟောကြားခဲ့သည်ဟု ယူဆနိုင်ပြီး Pāli သည် ထိုအစောပိုင်းဘာသာပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နီးကပ်စွာဆက်စပ်သည်။ သို့သော် ယနေ့တွေ့ရသော စံပြ Pāli သည် ဘုရားရှင်၏ အသံနှင့်ဝါကျတိုင်းကို ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် တစ်ခုတည်းသော ဒေသစကားဖြစ်သည်ဟု သက်သေမပြနိုင်ပါ။

နှုတ်လက်ဆင့်ကမ်းမှု၊ ဒေသအလိုက်အသံနှင့် စာလုံးပုံစံပြောင်းလဲမှု၊

နောက်ပိုင်းကျမ်းစံသတ်မှတ်မှုတို့ ပါဝင်ခဲ့သည်။

တစ်ဖက်တွင် ဘာသာစကားပုံစံပြောင်းလဲမှုရှိခြင်းကြောင့် Pāli Canon ၏ သမိုင်းနှင့် သာသနာရေးတန်ဖိုး ပျောက်ဆုံးသွားသည်ဟုလည်း မဆိုနိုင်ပါ။ Pāli Nikāya များနှင့် အခြားအစောပိုင်းဗုဒ္ဓကျမ်းအစဉ်အလာများကြား တူညီသောအကြောင်းအရာများစွာရှိခြင်းက Pāli သည် အလွန်ရှေးကျသည့် ဗုဒ္ဓအမွေအနှစ်ကို ထိန်းသိမ်းထားကြောင်း ပြသသည်။ ထို့ကြောင့် နိဂုံးမှာ Pāli သည် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာကမ္ဘာနှင့် သမိုင်းအရ နီးကပ်သော ရှေးကျမ်းစာဘာသာဖြစ်ပြီး ထေရဝါဒက ငှင်းကို သာသနာ့အာဏာရှိသော sacred language အဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးထိန်းသိမ်းခဲ့သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

၄.၁၃ အခန်းအနှစ်ချုပ်

ထေရဝါဒအစဉ်အလာနှင့် Pāli ဘာသာတို့သည် ကျမ်းစာ၊ အခမ်းအနား၊ ပညာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာသာသနာ့ဆက်သွယ်မှုတို့မှတစ်ဆင့် နီးကပ်စွာဆက်စပ်နေသည်။ Pāli ဟူသောစကားသည် မူလအားဖြင့် canonical text ကို ဆိုလိုပြီး နောက်ပိုင်းမှ ကျမ်းစာ၏ဘာသာစကားအမည် ဖြစ်လာသည်။ ဘာသာဗေဒအရ Pāli သည် Classical Sanskrit ၏ ရိုးရိုးပျက်ယွင်းပုံမဟုတ်ဘဲ ဒေသဆိုင်ရာလက္ခဏာများ ရောနှောပါဝင်သော Middle Indo-Aryan literary language ဖြစ်သည်။

ထေရဝါဒရိုးရာက Pāli/Māgadhī ကို mūlabhāsā နှင့် ဗုဒ္ဓဝစန၏ မူလဘာသာအဖြစ် မြှင့်တင်ဖော်ပြသည်။ Norman နှင့် Crosby တို့သည် Pāli ဟူသော ဘာသာအမည်ပေါ်ပေါက်လာပုံကို အလေးပေးချက်မတူစွာ သုံးသပ်ကြသည်။ Pāli တွင် ကိုယ်ပိုင် script မရှိဘဲ နိုင်ငံအလိုက် အက္ခရာမျိုးစုံဖြင့် ရေးသားနိုင်သည်။ အခြားဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာများက Sanskrit၊ Buddhist Hybrid Sanskrit၊ Gāndhārī နှင့် Prākṛit ပုံစံများကို အသုံးပြုခဲ့ကြသော်လည်း ထေရဝါဒက Pāli ကို Canon နှင့် သာသနာ့ identity ၏ အဓိကအခြေခံအဖြစ် ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။

၄.၁၄ အဓိကဝေါဟာရများ

Pāli သည် မူလကျမ်းစာ သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်းထေရဝါဒကျမ်းစာဘာသာကို ဆိုလိုသည်။
Māgadhī သည် မဂဒေသနှင့် ဆက်စပ်သော ဘာသာအမည်ဖြစ်ပြီး ထေရဝါဒရိုးရာက Pāli နှင့် ချိတ်ဆက်သည်။ Mūlabhāsā သည် မူလဘာသာ၊ Ariyabhāsā သည် အရိယာတို့၏ဘာသာ၊ Dhammanirutti သည် ဓမ္မဆိုင်ရာအသုံးအနှုန်းနှင့် Sabhāvanirutti သည် သဘာဝနှင့်ကိုက်ညီသော အမည်ဖော်ပြချက်ကို ဆိုလိုသည်။ Canonical language သည် အာဏာရှိသောကျမ်းစာများ၏ဘာသာ၊ liturgical language သည် ဝတ်ပြုအခမ်းအနားများတွင် အသုံးပြုသောဘာသာနှင့် translocal language သည် ဒေသအများအပြားကို ဆက်သွယ်ပေးသော ဘာသာကို ဆိုလိုသည်။

၄.၁၅ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ ထေရဝါဒအစဉ်အလာနှင့် ယနေ့ Pāli ဟုခေါ်သော ဘာသာစကားတို့အကြား ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၂။ Pāli ဟူသောစကားလုံး၏ မူလအသုံးနှင့် နောက်ပိုင်းဘာသာစကားအမည်အဖြစ် အသုံးပြုလာပုံကို ဆွေးနွေးပါ။

၃။ Theravāda tradition ၏ Māgadhī နှင့် Mūlabhāsā အယူအဆကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပါ။

၄။ K. R. Norman နှင့် Kate Crosby တို့၏ Pāli ဘာသာအမည်ပေါ်ပေါက်လာပုံဆိုင်ရာ အမြင်များကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၅။ Pāli သည် ထေရဝါဒ၏ sacred နှင့် translocal language ဖြစ်လာပုံကို ရှင်းပြပါ။

၆။ Early Buddhism နှင့် နောက်ပိုင်း Theravāda တို့၏ ဘာသာစကားအပေါ် သဘောထားကွာခြားမှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၄.၁၆ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“ထေရဝါဒအစဉ်အလာနှင့် ယနေ့ Pāli ဟုခေါ်သော ဘာသာစကားတို့အကြား ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် ပထမဦးစွာ ထေရဝါဒ Canon နှင့် Pāli တို့၏ ဆက်စပ်မှုကို နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။ ထို့နောက် ရိုးရာအမြင်အရ Buddha သည် Māgadhi ကို အသုံးပြုခဲ့ပြီး ယင်းကို mūlabhāsā ဟု ယူဆကြောင်း ရှင်းပြပါ။ Pāli ဟူသောစကားသည် မူလ၌ canonical text ကို ဆိုလို၍ နောက်ပိုင်းမှ ဘာသာအမည်ဖြစ်လာကြောင်း ဆက်ရေးပါ။

အဓိကဆွေးနွေးချက်တွင် Geiger နှင့် Buddhaddatta တို့၏ ဘာသာဗေဒနှင့် ရိုးရာအလေးပေးချက်များ၊ Norman နှင့် Crosby တို့၏ ဘာသာအမည်သမိုင်းဆိုင်ရာ မတူညီချက်များကို ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ Anudīpanī နှင့် နောက်ပိုင်းအဋ္ဌကထာဋီကာအစဉ်အလာမှ mūlabhāsā နှင့် အခြားအမည်များကို ရှင်းပြပြီး Tipiṭaka၊ အဋ္ဌကထာ၊ ပရိတ်၊ သံဃာ့ပညာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာထေရဝါဒကွန်ရက်တို့တွင် Pāli ၏

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍကို သုံးသပ်ပါ။ Pāli တွင် သီးခြား script မရှိကြောင်းလည်း အတိုချုပ်ထည့်ပါ။ နိဂုံးတွင် ရိုးရာယုံကြည်ချက်နှင့် ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒကို ခွဲခြားပြီး နှစ်မျိုးစလုံး၏ တန်ဖိုးကို အသိအမှတ်ပြုသော balanced conclusion ပေးပါ။

၄.၁၇ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

စာမေးပွဲအတွက် အလွယ်မှတ်ရာတွင် Pāli ကို ထေရဝါဒ၏ canonical, liturgical, scholastic နှင့် translocal language ဟု မှတ်သားနိုင်သည်။ အစောပိုင်း pāli သည် ဘာသာအမည်မဟုတ်ဘဲ canonical text ကို ဆိုလိုသည်။ ရိုးရာထေရဝါဒအရ Māgadhī သည် ဘုရားရှင်၏ဘာသာနှင့် mūlabhāsā ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအရ Pāli သည် mixed dialect features ပါဝင်သော Middle Indo-Aryan literary language ဖြစ်သည်။ Pāli တွင် ကိုယ်ပိုင်အက္ခရာမရှိဘဲ ဒေသအသီးသီး၏ script များဖြင့် ရေးသားနိုင်သည်။ စံပြအဖြေတစ်ခုသည် ယုံကြည်မှု၊ သမိုင်းဘာသာဗေဒနှင့် သာသနာ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍတို့ကို သီးခြားခွဲခြား၍ နောက်ဆုံးတွင် ဆက်စပ်ပေါင်းစည်းပေးရပါမည်။

အခန်း ၅

ထေရဝါဒ (ကာနွန်)စာပေနှင့် ဗုဒ္ဓဝစန ခွဲခြားပုံ

Theravāda Canonical Literature and the Classification of Buddhavacana

၅.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒအစဉ်အလာ၏ အဓိကတာဝန်တစ်ရပ်မှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ Dhamma-Vinaya ကို မပျောက်မပျက် ထိန်းသိမ်း၍ မျိုးဆက်တစ်ဆက်ပြီးတစ်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ တရားတော်များကို ယနေ့ကဲ့သို့ စာအုပ်အတွဲများဖြင့် မသိမ်းဆည်းသေးဘဲ ဟောကြားချက်ကို မှတ်သားခြင်း၊ အဖွဲ့လိုက်ရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် ဆရာတပည့်အစဉ်အဆက် သင်ကြားခြင်းတို့ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ ထိုနှုတ်အစဉ်အလာသည် နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးအစားခွဲခြားထားသော ကျမ်းစာအစုအဖြစ် တည်ငြိမ်လာပြီး Tipiṭaka သို့မဟုတ် Tepiṭaka ဟု ခေါ်ဆိုလာသည်။

ဤအခန်းတွင် Tipiṭaka ကို “စာအုပ်သုံးအုပ်” ဟုသာ နားလည်ခြင်းမပြုဘဲ oral preservation၊ သင်္ဂါယနာ၊ ကျမ်းအမျိုးအစားခွဲခြားမှုနှင့် canonical authority တည်ဆောက်မှုတို့ပါဝင်သော သမိုင်းလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အဖြစ် လေ့လာမည်။ ထို့ပြင် Buddhavacana ကို တစ်မျိုး၊ နှစ်မျိုး၊ သုံးမျိုး၊ သုံးပိဋက၊ ငါးနိကာယ်၊ နဝင်္ဂနှင့် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၈၄,၀၀၀ ဟူ၍ ခွဲခြားသည့် ရိုးရာစနစ်ခုနစ်မျိုး၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဆန်းစစ်မည်။ ဤခွဲခြားမှုများသည်

အာဝိဇ္ဇာသင်္ဂဟလွယ်ကူရေးအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ canon ဇာတ်စဉ်းလုံးမှ၊
အကြောင်းအရာစုံလင်မှုနှင့် အဘိဓမ္မာပိဋကအပါအဝင် ကျမ်းအာဏာကို ထောက်ခံပေးသော
နည်းလမ်းများလည်း ဖြစ်သည်။

၅.၂ Canonical Literature ဆိုသည်မှာ ဘာလဲ

Canonical literature ဆိုသည်မှာ ဘာသာရေးအစဉ်အလာတစ်ခုက
အမြင့်ဆုံးကျမ်းအာဏာရှိသော မူရင်းစာပေအစုအဖြစ် လက်ခံထားသည့် ကျမ်းများကို
ဆိုလိုသည်။ ထေရဝါဒတွင် Vinaya-piṭaka၊ Sutta-piṭaka နှင့် Abhidhamma-piṭaka တို့ကို
စုပေါင်း၍ Tipiṭaka ဟု ခေါ်ပြီး အယူဝါဒ၊ ကျင့်စဉ်၊ သံဃာ့စည်းကမ်း၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်
ဓမ္မခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုတို့အတွက် အခြေခံရင်းမြစ်အဖြစ် လက်ခံသည်။ Canonical
ဟူသောစကားသည် စာအုပ်တစ်အုပ် ရှေးကျသည်ဟူသော မဆိုလိုဘဲ သံဃာက မှတ်သားရွတ်ဆို၍
အစဉ်အလာအတွင်း တရားဝင်လက်ခံထားသော normative authority ရှိကြောင်း ဖော်ပြသည်။

Vinaya-piṭaka သည် ရဟန်းနှင့် ရဟန်းမတို့၏ စည်းမျဉ်း၊ သံဃာ့ကိစ္စနှင့် တရားစီရင်ပုံများကို
ထိန်းသိမ်းသည်။ Sutta-piṭaka တွင် ဘုရားရှင်နှင့် အဓိကတပည့်တော်များ၏ ဒေသနာများ
ပါဝင်သည်။ Abhidhamma-piṭaka က စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်အပါအဝင် dhamma
များကို အမျိုးအစားနှင့် ပစ္စယဆက်စပ်မှုအလိုက် စနစ်တကျ ခွဲခြမ်းပြသည်။ သုံးပိဋကသည်

အလုပ်တာဝန်ကွဲပြားသော်လည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဖြည့်ဆည်း၍ ထေရဝါဒဓမ္မနှင့် ဝိနယ၏ ပြည့်စုံသောအခြေခံကို ဖန်တီးပေးသည်။

၅.၃ Oral Tradition မှ Tipiṭaka အထိ

ဘုရားရှင်သက်တော်ထင်ရှားစဉ်က ဓမ္မဒေသနာများကို နားထောင်သူတို့၏ မှတ်ဉာဏ်နှင့် စုပေါင်းရွတ်ဆိုမှုဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ Ānanda သည် သုတ္တန်ဒေသနာများကို မှတ်သားထိန်းသိမ်းရာတွင် ထင်ရှားပြီး Upāli သည် ဝိနယစည်းမျဉ်းများကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် အရေးပါသည်ဟု သင်္ဂီယနာအစဉ်အလာက ဖော်ပြသည်။ အဖွင့်ဝါကျ “Evaṃ me sutam”၊ ထပ်ခါတလဲလဲသုံးသော စံဝါကျများ၊ နိပါတ်စဉ်အလိုက် စုစည်းထားသည့်တရားစာရင်းများ၊ အမေးအဖြေပုံစံနှင့် ဂါထာတို့သည် အာဝုံဆောင်ရန် ကူညီသော mnemonic devices များဖြစ်သည်။

သင်္ဂီယနာများတွင် သံဃာတော်များက စာသားကို စုပေါင်းရွတ်ဆို၍ အမှန်အမှား စစ်ဆေးကြသည်။ ယင်းသည် တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ မှတ်ဉာဏ်ပေါ်တွင်သာ မမူတည်ဘဲ community verification ဖြင့် စာသားတည်ငြိမ်စေသော institutional mechanism ဖြစ်သည်။ ထေရဝါဒရာဇဝင်အရ သီရိလင်္ကာတွင် ခရစ်မပေါ်မီ ပထမရာစုဝန်းကျင် အာလုဝိဟာရ၌ Tipiṭaka ကို စာဖြင့်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ စာတင်ခြင်းသည် နှုတ်အစဉ်အလာကို ရပ်တန့်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ

စစ်ဘေး၊ အငတ်ဘေးနှင့် အာဝံဆောင်ရဟန်းရှားပါးမှုတို့ကြောင့် ပျောက်ဆုံးနိုင်သည့် အဓမ္မအနှစ်ကို ပိုမိုလုံခြုံစွာ ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

၅.၄ Vinaya-piṭaka

Vinaya-piṭaka တွင် Bhikkhu နှင့် Bhikkhunī Saṅgha တို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးစည်းကမ်းများသာမက uposatha၊ pavāraṇā၊ vassa၊ kathina၊ ordination နှင့် saṅghakamma စသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများလည်း ပါဝင်သည်။ စည်းမျဉ်းတစ်ခုချင်းစီကို ဖြစ်ပေါ်စေသော vatthu၊ ချမှတ်ထားသော sikkhāpada၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ပြစ်မှုဆုံးဖြတ်ပုံတို့ကို ဆက်စပ်ဖော်ပြသဖြင့် Vinaya သည် ကျင့်ဝတ်စာရင်းတစ်ခုထက် ပိုကျယ်သည်။ ၎င်းသည် သံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းပုံနှင့် အစဉ်အဆက်ဆက်ခံမှုကို ထိန်းသိမ်းသော constitution တစ်ရပ်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်သည်။

ထေရဝါဒတွင် Dhamma နှင့် Vinaya ကို Buddha-sāsana ၏ အခြေခံနှစ်ရပ်အဖြစ် အတူတကွ ဖော်ပြသည်။ Dhamma သည် အမှန်တရား၊ အဆုံးအမနှင့် လွတ်မြောက်ရေးကျင့်စဉ်ကို ညွှန်ပြပြီး Vinaya သည် ထိုကျင့်စဉ်ကို သံဃာ့ဘဝအတွင်း တည်တံ့စေသော စည်းကမ်းကို ပေးသည်။ အယူဝါဒရှိသော်လည်း စည်းကမ်းမရှိလျှင် အဖွဲ့အစည်းပျက်စီးနိုင်သကဲ့သို့

စည်းကမ်းရှိသော်လည်း လွတ်မြောက်ရေးရည်ရွယ်ချက်မရှိလျှင် သာသနာ၏ အဓိပ္ပာယ်ပျောက်နိုင်သည်။

၅.၅ Sutta-piṭaka နှင့် နိကာယ်ငါးရပ်

Sutta-piṭaka ကို Dīgha-nikāya၊ Majjhima-nikāya၊ Saṃyutta-nikāya၊ Aṅguttara-nikāya နှင့် Khuddaka-nikāya ဟူ၍ နိကာယ်ငါးရပ်ဖြင့် စုစည်းထားသည်။ Dīgha-nikāya တွင် ရှည်လျားသောသုတ်များ၊ Majjhima-nikāya တွင် အလယ်အလတ်အရှည်ရှိသောသုတ်များ၊ Saṃyutta-nikāya တွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ အယူဝါဒနှင့် အကြောင်းအရာတူရာများကို saṃyutta အုပ်စုများဖြင့် စုထားသည်။ Aṅguttara-nikāya က တစ်ပါးမှ ဆယ့်တစ်ပါးအထိ နံပါတ်တိုးစဉ်ဖြင့် တရားအချက်များကို စီစဉ်ထားပြီး အာဝုံဆောင်ခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်းအတွက် အလွန်အသုံးဝင်သည်။

Khuddaka-nikāya သည် အရွယ်အစားသေးငယ်သောကျမ်းများသာမက စာပေပုံစံအမျိုးမျိုးပါဝင်သည့် စုစည်းမှုဖြစ်သည်။ Khuddakapāṭha၊ Dhammapada၊ Udāna၊ Itivuttaka၊ Suttanipāta၊ Jātaka၊ Theragāthā၊ Therīgāthā နှင့် အခြားကျမ်းများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံနှင့် ကျမ်းမူအစဉ်အလာအလိုက် Khuddaka-nikāya တွင် ထည့်သွင်းရေတွက်သည့် ကျမ်းအရေအတွက်အချို့ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ယင်းက Canon သည် တစ်ချိန်တည်းတွင်

အပြီးသတ်ပိတ်သိမ်းခဲ့သော စာအုပ်စာရင်းမဟုတ်ဘဲ ရှည်လျားသော ထိန်းသိမ်းစီစဉ်မှုမှ တည်ငြိမ်လာကြောင်း ပြသသည်။

၅.၆ Abhidhamma-piṭaka

Abhidhamma-piṭaka သည် အတွေ့အကြုံကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါနှင့် အရာဝတ္ထုဟူသော နေ့စဉ်သုံးအမည်များဖြင့်သာ မကြည့်ဘဲ အခြေအနေအလိုက် ဖြစ်ပေါ်ပျက်သွားသော dhamma များအဖြစ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည်။ Dhammasaṅgaṇī၊ Vibhaṅga၊ Dhātukathā၊ Puggalapaññatti၊ Kathāvatthu၊ Yamaka နှင့် Paṭṭhāna ဟူသော ကျမ်းခုနစ်ကျမ်း ပါဝင်ပြီး classification၊ definition၊ doctrinal debate နှင့် conditional relations တို့ကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ထေရဝါဒရိုးရာက Abhidhamma-piṭaka ကို canonical Buddhavacana အဖြစ် လက်ခံသည်။ သို့သော် ခေတ်သစ်သမိုင်းလေ့လာမှုတွင် အဘိဓမ္မာစနစ်၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ကျမ်းအလွှာများကို ဆန်းစစ်ကြသည်။ ဤရှုထောင့်နှစ်မျိုးကို ခွဲခြားရမည်။ ရိုးရာရှုထောင့်သည် အဘိဓမ္မာ၏ သာသနာ့အာဏာနှင့် ဗုဒ္ဓဝစနအဖြစ် လက်ခံပုံကို ဖော်ပြပြီး သမိုင်းရှုထောင့်သည် အယူဝါဒခွဲခြမ်းစနစ် တဖြည်းဖြည်းဖွံ့ဖြိုးလာပုံကို လေ့လာသည်။ Buddhavacana ၏ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှုတွင် Piṭaka-vasena ti-vidham ဟူ၍ Abhidhamma ကို Vinaya နှင့် Sutta တို့နှင့် တန်းတူထည့်သွင်းခြင်းက ရိုးရာ canonical authenticity ကို အထူးထောက်ခံပေးသည်။

၅.၇ Canonical နှင့် Post-Canonical Literature

Canonical literature သည် Tipiṭaka ကို ဆိုလိုပြီး post-canonical literature သည် canon ကာနွန်ကျမ်းများကို ရှင်းလင်း၊ အကျဉ်းချုပ်၊ စနစ်တကျဖွဲ့စည်း သို့မဟုတ် သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်သည့် နောက်ပိုင်းစာပေများကို ဆိုလိုသည်။ Atṭhakathā များက စကားလုံးအနက်၊ နောက်ခံဇာတ်ကြောင်းနှင့် အယူဝါဒကို ရှင်းပြသည်။ Tīkā များက အဋ္ဌကထာအပေါ် ထပ်မံဖွင့်ဆိုပြီး anuṭīkā များကလည်း ထပ်ဆင့်ရှင်းလင်းသည်။ Visuddhimagga ကဲ့သို့ သင်္ဂဟကျမ်းများသည် sīla၊ samādhi နှင့် paññā တို့ကို စနစ်တကျစုစည်း၍ လေ့ကျင့်ရေးလမ်းညွှန်တစ်ရပ် ဖြစ်စေသည်။

Mahāvamsa နှင့် Dīpavamsa ကဲ့သို့ ရာဇဝင်ကျမ်းများ၊ Kaccāyana နှင့် Moggallāna သဒ္ဒါအစဉ်အလာများ၊ Abhidhammatthasaṅgaha ကဲ့သို့ လက်စွဲကျမ်းများသည် canon ကာနွန်မဟုတ်သော်လည်း ထေရဝါဒအယူဝါဒ၊ ပညာရေးနှင့် သမိုင်းမှတ်ဉာဏ်ကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။ Canonical နှင့် post-canonical ဟူသောကွာခြားချက်သည် “အရေးကြီး” နှင့် “အရေးမကြီး” ခွဲခြားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အာဏာအဆင့်နှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ကွာခြားခြင်းဖြစ်သည်။ အဋ္ဌကထာကို ပိဋကတ်တော်နှင့် တန်းတူမထားသော်လည်း ပိဋကတ်၏ ရိုးရာအနက်ဖွင့်ဆိုမှုကို သိရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

၅.၈ Buddhavacana ဆိုသည်မှာ ဘာလဲ

Buddhavacana သည် ရိုးရိုးအားဖြင့် “ဗုဒ္ဓ၏ နှုတ်ကပတ်တော်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ သို့သော် canon ကာနွန်အတွင်းရှိ ဒေသနာအားလုံးကို ဘုရားရှင်က ကိုယ်တိုင်တိုက်ရိုက်ပြောသော စကားအဖြစ်သာ သတ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ Sāriputta၊ Mahākaccāna နှင့် Ānanda စသည့် တပည့်တော်များက ဟောကြား၍ ဘုရားရှင်က အတည်ပြုသော တရားများ၊ ဗုဒ္ဓ၏အယူဝါဒနှင့် ကိုက်ညီသဖြင့် သံဃာက လက်ခံထိန်းသိမ်းထားသော ဒေသနာများလည်း Buddhavacana အဖြစ် ပါဝင်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် Buddhavacana ၏ authenticity သည် အသံထွက်သူ၏ physical voice တစ်ချက်တည်းပေါ် မူတည်ပါ။ အကြောင်းအရာသည် Dhamma-Vinaya နှင့် ကိုက်ညီခြင်း၊ လက်ခံထားသော သုတ်နှင့် ဝိနယတို့ဖြင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးနိုင်ခြင်း၊ သံဃာက စုပေါင်းအသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မှန်ကန်စွာ လက်ဆင့်ကမ်းထားခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ Mahāpadesa သဘောတရားက အသစ်ကြားရသောအဆိုတစ်ခုကို သုတ်နှင့် ဝိနယတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးရန် ညွှန်ပြသဖြင့် canonical authenticity သည် မျက်ကန်းယုံကြည်မှုထက် စံနှုန်းအလိုက် စိစစ်လက်ခံမှုဖြစ်ကြောင်း ပြသသည်။

၅.၉ ဗုဒ္ဓဝစနကို ခုနစ်မျိုးခွဲခြားပုံ

ထေရဝါဒအဖွင့်ကျမ်းအစဉ်အလာသည်

Buddhavaṇṇa

တစ်ခုလုံးကို

မတူညီသောရှုထောင့်ခုနစ်မျိုးဖြင့် ခွဲခြားတင်ပြသည်။ ယင်းကို မှတ်သားရန် ၁-၂-၃-၃-၅-၉-
၈၄,၀၀၀ ဟူသောအစဉ်ကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ ပထမမှာ rasa-vasena eka-vidham ဖြစ်၍
vimutti-rasa တစ်မျိုးတည်းရှိသည်။ ဒုတိယမှာ Dhamma-Vinaya ဟူသော နှစ်မျိုးဖြစ်သည်။
တတိယမှာ ပထမ၊ အလယ်နှင့် နောက်ဆုံးစကားဟူသော သုံးမျိုးဖြစ်ပြီး စတုတ္ထမှာ Vinaya၊ Sutta
နှင့် Abhidhamma ဟူသော သုံးပိဋကဖြစ်သည်။

ပဉ္စမမှာ Dīgha၊ Majjhima၊ Saṃyutta၊ Aṅguttara နှင့် Khuddaka ဟူသော
နိကာယ်ငါးရပ်ဖြစ်သည်။ ဆဋ္ဌမမှာ suttā၊ geyyā၊ veyyākaraṇā၊ gāthā၊ udāna၊ itivuttakā၊
jātakā၊ abbhutadhamma နှင့် vedalla ဟူသော နဝင်္ဂဗုဒ္ဓသာသနာဖြစ်သည်။ သတ္တမမှာ ဓမ္မက္ခန္ဓာ
၈၄,၀၀၀ ဟူသော ခွဲခြားမှုဖြစ်သည်။ ဤစနစ်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပြိုင်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ
တူညီသော canon ကာနွန်ကို ရည်ရွယ်ချက်မတူသည့် စီစဉ်ပုံများဖြင့် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၅.၁၀ အရသာတစ်မျိုး — Rasa-vasena eka-vidham

Buddhavaṇṇa တွင် သံဃာ့စည်းကမ်း၊ အကျင့်စာရိတ္တ၊ စိတ်တည်ငြိမ်မှု၊ ပညာ၊ လူမှုဘဝနှင့်
အဘိဓမ္မာခွဲခြမ်းမှု စသည့် အကြောင်းအရာများစွာ ပါဝင်သည်။ သို့သော် အဆိုးစွန်ရည်ရွယ်ချက်မှာ
lobha၊ dosa နှင့် moha တို့မှ လွတ်မြောက်၍ dukkha အဆိုးသတ်ရန်ဖြစ်သည်။

ပင်လယ်ရေတစ်ခုလုံးတွင် ဆားအရသာတစ်မျိုးရှိသကဲ့သို့ Dhamma-Vinaya တစ်ခုလုံးတွင် vimutti-rasa သို့မဟုတ် လွတ်မြောက်မှု၏အရသာတစ်မျိုးသာ ရှိသည်ဟု ရှင်းပြခြင်းသည် canon ကာနွန်၏ doctrinal unity ကို ဖော်ပြသည်။

၅.၁၁ Dhamma နှင့် Vinaya — Du-vidham

နှစ်မျိုးခွဲခြားရာတွင် Buddhavacana တစ်ခုလုံးကို Dhamma နှင့် Vinaya ဟူ၍ ဖော်ပြသည်။ Dhamma တွင် အယူဝါဒ၊ ကျင့်စဉ်နှင့် လွတ်မြောက်ရေးဆိုင်ရာသင်ကြားချက်များ ပါဝင်ပြီး Vinaya တွင် သံဃာ့စည်းမျဉ်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်သည်။ Mahāparinibbāna Sutta အစဉ်အလာအရ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် Dhamma-Vinaya ကို ဆရာအဖြစ် မှတ်ယူရမည်။ ထို့ကြောင့် ဤခွဲခြားမှုသည် စာပေအမျိုးအစားနှစ်ခုကိုသာ မပြဘဲ ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အယူဝါဒဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာဏာရင်းမြစ်ကို သတ်မှတ်ပေးသည်။

၅.၁၂ ပထမ အလယ်နှင့် နောက်ဆုံးစကား — Ti-vidham

အဖွင့်ကျမ်းအစဉ်အလာက ဘုရားရှင်၏ ၄၅ ဝါကြာ ဒေသနာလုပ်ငန်းကို ပထမစကား၊ အလယ်စကားနှင့် နောက်ဆုံးစကားဟူ၍ သုံးပိုင်းမြင်သည်။ ပထမစကားကို ဘုရားဖြစ်ပြီးနောက် ထုတ်ဖော်သော အောင်မြင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥဒါန်း သို့မဟုတ် ပထမဆုံးဒေသနာနှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြတတ်ကြပြီး အလယ်စကားသည် သာသနာပြုကာလအတွင်း ဟောကြားသမျှကို လွှမ်းမိုးသည်။ နောက်ဆုံးစကားမှာ saṅkhāra တို့၏ ပျက်စီးသဘောကို သတိပြု၍ appamāda ဖြင့်

ပြည့်စုံစေရန် ဆုံးမတော်မူချက်ဖြစ်သည်ဟု ရိုးရာအားဖြင့် သတ်မှတ်ကြသည်။ ဤခွဲခြားမှုသည် ဒေသနာတော်ကို အစမှအဆုံး ဆက်စပ်သော teaching career တစ်ခုအဖြစ် မြင်စေသည်။

၅.၁၃ သုံးပိဋက — Piṭaka-vasena ti-vidham

Piṭaka ဟူသောစကားသည် ခြင်းတောင်းဟု မူလအဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ကျမ်းစာအစုကြီး သို့မဟုတ် transmission basket ဟူသော ရည်ညွှန်းအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် သုံးသည်။ Vinaya-piṭaka က သံဃာ့စည်းကမ်း၊ Sutta-piṭaka က ဟောပြောချက်များနှင့် Abhidhamma-piṭaka က ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားသော အယူဝါဒကို ကိုယ်စားပြုသည်။ သုံးပိဋကခွဲခြားမှုသည် ထေရဝါဒကနွန်၏ အထင်ရှားဆုံးဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်ပြီး အဘိဓမ္မာကိုလည်း တရားဝင်ပိဋကတစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းခြင်းကြောင့် canonical legitimacy ဆိုင်ရာ အရေးကြီးသောအဆိုတစ်ခု ဖြစ်သည်။

၅.၁၄ နိကာယ်ငါးရပ် — Nikāya-vasena pañca-vidham

နိကာယ်ငါးရပ်ခွဲခြားမှုကို Sutta-piṭaka ၏ အပိုင်းငါးခုဟုသာ ရှင်းပြလေ့ရှိသော်လည်း အဖွင့်ကျမ်းအသုံးအရ ပထမလေးနိကာယ်တွင် မပါဝင်သော Buddhavaṇṇa အားလုံးကို Khuddaka-nikāya အတွင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်သဖြင့် canon ကနွန်တစ်ခုလုံးကို ငါးစုဖြင့် လွှမ်းမိုးသည့်ပုံစံလည်း ဖြစ်သည်။ Dīgha နှင့် Majjhima တို့က အရှည်အလိုက်၊ Saṃyutta က

အကြောင်းအရာဆက်စပ်မှုအလိုက်၊ *Anguttara* က နိပါတ်တိုးစဉ်အလိုက် စုစည်းသည်။

Khuddaka က ပုံစံနှင့်အကြောင်းအရာ စုံလင်သော ကျန်ရှိစာပေများကို လက်ခံသည်။

နိကာယ်ငါးရပ်ဖွဲ့စည်းမှုသည် အာဝိဇ္ဇာအုပ်စုများအတွက် တာဝန်ခွဲဝေခြင်း၊ ဒေသနာရှာဖွေသင်ကြားခြင်းနှင့် ကန္တန်ကို စနစ်တကျ စီမံခြင်းတို့အတွက် အသုံးဝင်သည်။ စာမေးပွဲအဖြေတွင် နိကာယ်အမည်စာရင်းကိုသာ မပေးဘဲ စုစည်းသည့်မူ၊ *oral transmission* နှင့် *canonical organization* အတွက် အရေးပါပုံကို ရှင်းပြသင့်သည်။

၅.၁၅ နဝင်္ဂ — *Navaṅga Buddhassāsana*

Navaṅga Buddhassāsana သည် ဒေသနာတော်ကို စာပေပုံစံ သို့မဟုတ် *genre* အလိုက် ကိုးမျိုးခွဲခြားသည်။ *Sutta* သည် ဟောပြောချက်များ၊ *geyya* သည် ဂါထာနှင့်စကားပြေရောနှောသောအပိုင်းများ၊ *veyyākaraṇa* သည် ရှင်းလင်းဟောကြားချက်၊ *gāthā* သည် ကဗျာပိုဒ်၊ *udāna* သည် ဝမ်းမြောက်စွာထုတ်ဖော်သော ဥဒါန်း၊ *itivuttaka* သည် “ဤသို့ဆိုအပ်ပြီ” ဟူသောပုံစံရှိသည့်ဒေသနာ၊ *jātaka* သည် ဘုရားလောင်းဘဝဇာတ်ကြောင်း၊ *abbhutadhamma* သည် အံ့ဖွယ်ထူးခြားသည့်တရားနှင့် *vedalla* သည် မေးမြန်းဆွေးနွေး၍ အသိပညာပြည့်စုံစေသော ဒေသနာကို ဆိုလိုသည်။

နဝင်္ဂစနစ်သည် ယနေ့နိကာယ်နှင့် ပိဋကဖွဲ့စည်းပုံမတည့်ငြိမ်မီက စာသားပုံစံအလိုက် မှတ်သားသည့် ပိုရှေးကျသော *classification* ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ခေတ်သစ်ပညာရှင်များက

ဆွေးနွေးကြသည်။ သို့သော် ကိုးမျိုးကို ယနေ့စာပေအမျိုးအစားစည်းမျဉ်းဖြင့်
အပြတ်အသတ်ခွဲရန် ခက်ခဲပြီး စာသားတစ်ခုတွင် အင်္ဂါတစ်မျိုးထက်ပိုသော လက္ခဏာ
ပါဝင်နိုင်သည်။ ရိုးရာအရ အရေးကြီးသည်မှာ ဗုဒ္ဓဒေသနာသည်
စကားပြေတစ်မျိုးတည်းမဟုတ်ဘဲ မှတ်သားသင်ကြားနိုင်သော စာပေပုံစံစုံဖြင့်
ထိန်းသိမ်းထားကြောင်း ပြသခြင်းဖြစ်သည်။

၅.၁၆ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၈၄,၀၀၀

ထေရဝါဒရိုးရာအရ Buddhavacana ကို dhammakkhandha ၈၄,၀၀၀ ဟူ၍လည်း
ရေတွက်သည်။ ရိုးရာဖော်ပြချက်တစ်ခုတွင် Ānanda က ဘုရားရှင်ထံမှ ၈၂,၀၀၀ နှင့်
တပည့်တော်များထံမှ ၂,၀၀၀ သင်ယူခဲ့သဖြင့် စုစုပေါင်း ၈၄,၀၀၀ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။
Dhammakkhandha သည် ပုံနှိပ်စာမျက်နှာ၊ ဝါကျ သို့မဟုတ် ယနေ့ paragraph တစ်ခုနှင့်
တိုက်ရိုက်တူညီသော တိုင်းတာယူနစ်မဟုတ်ဘဲ တရားအစု၊ အဓိပ္ပာယ်ယူနစ် သို့မဟုတ်
သင်ကြားချက်အစိတ်အပိုင်းကို ရည်ညွှန်းသည်။

၈၄,၀၀၀ ကို ခေတ်သစ်ကိန်းဂဏန်းစစ်တမ်းတစ်ခုအဖြစ် အတင်းအကျပ်တွက်ချက်ရန်
မသင့်ပါ။ ဗုဒ္ဓဒေသနာ၏ ကျယ်ပြန့်မှု၊ ကိလေသာအမျိုးမျိုးအတွက် ကုစားနည်းစုံလင်မှုနှင့်
အာဝုံဆောင်သူတို့၏ အသေးစိတ်ထိန်းသိမ်းမှုကို ဖော်ပြသော traditional numerical symbol
အဖြစ် နားလည်သင့်သည်။ သို့ရာတွင် သင်္ကေတဟုဆိုခြင်းသည် တန်ဖိုးမရှိဟု မဆိုလိုဘဲ

ထေရဝါဒ၏ preservation ideology နှင့် အလုံးစုံပြည့်စုံသည့် Canon အပေါ် ယုံကြည်မှုကို ဖော်ပြသည်။

၅.၁၇ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်

Buddhavaṇṇa ကို ခုနစ်မျိုးခွဲခြားခြင်းက စည်းလုံးမှုနှင့် ကွဲပြားစုံလင်မှုကို တပြိုင်နက် ဖော်ပြသည်။ Vimutti-rasa တစ်မျိုးက ဒေသနာအားလုံး၏ အဆုံးစွန်ရည်ရွယ်ချက်တူညီကြောင်း ပြသည်။ Dhamma-Vinaya နှစ်မျိုးက အယူဝါဒနှင့် စည်းကမ်းကို ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ ပထမ၊ အလယ်၊ နောက်ဆုံးဟူသော သုံးမျိုးက ဘုရားရှင်၏ သာသနာပြုသက်တမ်းတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းမိုးပြီး သုံးပိဋကနှင့် နိကာယ်ငါးရပ်က ကျမ်းစာကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ ပေးသည်။ နဝင်္ဂက စာပေပုံစံစုံလင်မှုကို ပြပြီး ၈၄,၀၀၀ က အကြောင်းအရာကျယ်ပြန့်မှုကို အလေးထားသည်။

ဤစနစ်များသည် oral transmission အတွက် မှတ်သားရလွယ်ကူသော framework ဖြစ်သကဲ့သို့ Canon ကို authoritative whole တစ်ခုအဖြစ် တည်ဆောက်ပေးသည်။ တူညီသောစာသားအစုကို ပိဋက၊ နိကာယ်၊ အင်္ဂ်နှင့် ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ဖြင့် ပြန်လည်ခွဲနိုင်ခြင်းက ကျမ်းများကို အမျိုးမျိုးစစ်ဆေးချိတ်ဆက်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။ အထူးသဖြင့် သုံးပိဋကခွဲခြားမှုနှင့် နိကာယ်ငါးရပ်၏ အဖွင့်ကျမ်းဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်သည် Abhidhamma-piṭaka ကို ကန့်သတ်အတွင်း အပြည့်အဝထည့်သွင်း၍ ၎င်း၏ ရိုးရာ authenticity ကို ထောက်ခံပေးသည်။

၅.၁၈ Historical Layering နှင့် ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

MA လေ့လာမှုတွင် ခွဲခြားစနစ်ခုနစ်မျိုးအားလုံးကို အချိန်တစ်ချိန်တည်း၌ ပုံစံတူဖန်တီးခဲ့သည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။ Navaṅga သည် စာသားပုံစံအလိုက် မှတ်သားသော ရှေးကျသည့်စနစ်ဖြစ်နိုင်ပြီး Nikāya နှင့် Piṭaka ဖွဲ့စည်းမှုတို့သည် ကျမ်းအစုကြီး ပိုမိုတည်ငြိမ်လာသောအခါ ဖွံ့ဖြိုးလာနိုင်သည်။ Dhammakhandha ၈၄,၀၀၀ ကဲ့သို့ ကိန်းဂဏန်းအခြေပြုဖော်ပြချက်များသည် reciters နှင့် commentators တို့၏ ကာနွန်ပြည့်စုံမှုဆိုင်ရာအမြင်ကို ထင်ဟပ်နိုင်သည်။

သမိုင်းအလွှာကွာခြားမှုရှိခြင်းကြောင့် နောက်ကျသောစနစ်များကို အတုအယောင်ဟု မပယ်သင့်ပါ။ အစဉ်အလာသည် စာပေပုံစံဟောင်းကို ဖျက်၍ အသစ်ဖြင့် အစားထိုးခြင်းမပြုဘဲ ခွဲခြားမှုအားလုံးကို အတူတကွ ထိန်းသိမ်းထားသည်။ အကြောင်းမှာ တစ်မျိုးစီက doctrinal unity၊ institutional authority၊ literary form၊ textual organization နှင့် completeness တို့အနက် မတူသောကဏ္ဍကို ဖော်ပြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ Critical study ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရိုးရာအာဏာကို စော်ကားရန်မဟုတ်ဘဲ စနစ်တစ်ခုချင်းစီ တယ်ကာလနှင့် တယ်လိုလိုအပ်ချက်အောက်တွင် အရေးပါလာကြောင်း ပိုမိုတိကျစွာ နားလည်ရန်ဖြစ်သည်။

၅.၁၉ Early Buddhism နှင့် Theravāda Canon Formation

Early Buddhism တွင် ဘုရားရှင်၏ တိုက်ရိုက်သင်ကြားချက်၊ တပည့်တော်များ၏ မှတ်သားမှုနှင့် သံဃာ၏ စုပေါင်းရွတ်ဆိုမှုတို့သည် အဓိကဖြစ်သည်။ ယနေ့မြင်ရသော Tipitaka arrangement၊ နိကာယ်ငါးရပ်၊ အဘိဓမ္မာစနစ်နှင့် အဋ္ဌကထာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများသည် ထိုအစောပိုင်းအဓမ္မအနှစ်ကို အခြေခံ၍ သမိုင်းကာလအတွင်း ပိုမိုစနစ်တကျ ဖြစ်လာသည်။ ထေရဝါဒကို Early Buddhism နှင့် လုံးဝတူညီသော မပြောင်းလဲသည့်အရာဟုလည်း မယူဆသင့်သကဲ့သို့ အစောပိုင်းဗုဒ္ဓအဓမ္မအနှစ်နှင့် ဖြတ်တောက်ထားသော နောက်ကျအစဉ်အလာဟုလည်း မမြင်သင့်ပါ။

ပိုမိုမျှတသောအမြင်မှာ Theravāda သည် အစောပိုင်း Dhamma-Vinaya ကို နှုတ်ဖြင့်လက်ဆင့်ကမ်းထားသည့် အဓမ္မအနှစ်အပေါ် အခြေခံပြီး Canon၊ အဖွင့်ကျမ်း၊ ပညာရေးနှင့် ဝတ်ပြုမှုတို့ဖြင့် historical identity တစ်ရပ် တည်ဆောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ Canon formation သည် ဒေသနာအသစ်ဖန်တီးသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုသာမဟုတ်ဘဲ လက်ခံရရှိသောအဓမ္မအနှစ်ကို ရွေးချယ်၊ စစ်ဆေး၊ စုစည်း၊ အမျိုးအစားခွဲ၍ အာဏာရှိသောရည်ညွှန်းချက်အဖြစ် ထိန်းသိမ်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

၅.၂၀ အခန်းအနှစ်ချုပ်

ထေရဝါဒ၏ canonical literature မှာ Vinaya၊ Sutta နှင့် Abhidhamma ဟူသော Tipiṭaka ဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်းများသည် အစောပိုင်းတွင် နှုတ်ဖြင့် မှတ်သားရွတ်ဆိုကာ သင်္ဂါယနာများနှင့် reciter groups များမှ စစ်ဆေးထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်း သီရိလင်္ကာတွင် စာတင်ခဲ့သည်ဟု ရိုးရာက ဖော်ပြသည်။ Vinaya သည် သံဃာ့စည်းကမ်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းကို၊ Sutta သည် ဒေသနာများကို၊ Abhidhamma သည် dhamma များ၏ ဓနိတကျခွဲခြမ်းမှုကို ထိန်းသိမ်းသည်။ Post-canonical စာပေများသည် Canon မဟုတ်သော်လည်း မူရင်းကျမ်းကို ရှင်းလင်း၊ ဓနိတကျဖွဲ့စည်းနှင့် သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်ပေးသည်။

Buddhavaṇṇa သည် ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင် ဟောကြားသောစကားများသာမက Dhamma-Vinaya နှင့် ကိုက်ညီ၍ သံဃာက လက်ခံသော တပည့်တော်များ၏ ဒေသနာများကိုပါ လွှမ်းမိုးနိုင်သည်။ ၎င်းကို ၁-၂-၃-၄-၅-၉-၈၄,၀၀၀ ဟူသော ဓနိတနုစိတ်မျိုးဖြင့် ခွဲခြားသည်။ ယင်းခွဲခြားမှုများက လွတ်မြောက်ရေးရည်ရွယ်ချက်၏ စည်းလုံးမှု၊ သင်ကြားချက်၏ ကွဲပြားစုံလင်မှု၊ oral preservation၊ canonical organization နှင့် ထေရဝါဒ၏ သာသနာ့အာဏာကို တပြိုင်နက် ထောက်ခံပေးသည်။

၅.၂၁ အဓိက Pāli ဝေါဟာရများ

Tipiṭaka သည် Vinaya၊ Sutta နှင့် Abhidhamma ဟူသော ကျမ်းအစုသုံးရပ်ကို ဆိုလိုသည်။
 Buddhavaṇṇa သည် ဗုဒ္ဓ၏ နှုတ်ကပတ်တော် သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓအဆုံးအမနှင့် ကိုက်ညီ၍ canon
 ကာနွန်အဖြစ် လက်ခံထားသော ဒေသနာဖြစ်သည်။ Nikāya သည် စုစည်းမှု၊ aṅga သည်
 စာပေအင်္ဂါ သို့မဟုတ် genre၊ dhammakkaṇḍa သည် တရားအစု သို့မဟုတ်
 သင်ကြားချက်ယူနစ်ကို ဆိုလိုသည်။ Vimutti-rasa သည် လွတ်မြောက်မှု၏အရသာ၊ sāsana သည်
 အဆုံးအမနှင့် ထိုအဆုံးအမအပေါ်တည်သော သာသနာ၊ saṅgīti သည်
 စုပေါင်းရွတ်ဆိုစစ်ဆေးခြင်းဖြစ်သည်။ Aṭṭhakathā သည် အဋ္ဌကထာ၊ ṭīkā သည်
 ထပ်ဆင့်ဖွင့်ဆိုကျမ်းနှင့် saṅgha သည် အကျဉ်းချုပ်စနစ်တကျစုစည်းထားသော လက်စွဲကျမ်းကို
 ဆိုလိုသည်။

၅.၂၂ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ၏ canonical literature ဖြစ်သော Tipiṭaka ၏
 အဓိကအစိတ်အပိုင်းများကို မိတ်ဆက်ရှင်းပြပါ။

၂။ ထေရဝါဒအစဉ်အလာသည် ဗုဒ္ဓဝစနကို မည်သို့ စနစ်တကျ ထိန်းသိမ်း၍
 အမျိုးအစားခွဲခြားခဲ့သနည်း။

၃။ ဗုဒ္ဓဝစနအားလုံးကို နိကာယ်ငါးရပ်နှင့် အခြားရိုးရာစနစ်များဖြင့် ခွဲခြားခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကို ဝေဖန်သုံးသပ်ပါ။

၄။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာရှိ Buddhavacana ၏ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှုကို ရှင်းပြပါ။

၅။ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှုသည် Abhidhamma-piṭaka ၏ canonical authenticity ကို မည်သို့ ထောက်ခံပေးသနည်း။

၆။ Canonical literature နှင့် post-canonical literature တို့၏ ကွာခြားချက်နှင့် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၅.၂၃ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“ထေရဝါဒတို့သည် ဗုဒ္ဓဝစနအားလုံးကို နိကာယ်ငါးရပ်နှင့် အခြားရိုးရာစနစ်များဖြင့် အဘယ်ကြောင့် ခွဲခြားကြသနည်း” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် နိဒါန်း၌ Buddhavacana နှင့် oral preservation ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပါ။ Dhamma-Vinaya မှ Tipiṭaka အထိ Canon ဖွံ့ဖြိုးပုံကို အတိုချုပ်ဖော်ပြပြီး နိကာယ်ငါးရပ်၏ အမည်၊ စုစည်းပုံနှင့် အာဝံဆောင်မှုအတွက် အရေးပါပုံကို ရှင်းပြပါ။ ထို့နောက် ၁-၂-၃-၄-၅-၉-၈၄,၀၀၀ ဟူသော ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှုကို တစ်မျိုးချင်း အဓိပ္ပာယ်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တင်ပြပါ။

ဆန်းစစ်ချက်တွင် navaṅga သည် စာပေပုံစံအခြေပြုသည့် ရှေးကျစနစ်ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ Piṭaka နှင့် Nikāya တို့သည် ကာနွန်ဖွဲ့စည်းမှု၏ ပိုမိုတည်ငြိမ်သောအဆင့်များကို ဖော်ပြကြောင်း ထည့်ရေးပါ။ သုံးပိဋကနှင့် နိကာယ်ငါးရပ်၏ ရိုးရာအဓိပ္ပာယ်က Abhidhamma ကို ကာနွန်အတွင်း ထည့်သွင်း၍ legitimacy ပေးပုံကို သုံးသပ်ပါ။ နိဂုံးတွင် ခွဲခြားမှုများ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ preservation၊ organization၊ canonical authority နှင့် Theravāda identity တို့ကို ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်ကြောင်း ချုပ်ဆိုပါ။

၅.၂၄ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

စာမေးပွဲအတွက် Tipiṭaka ကို Vinaya + Sutta + Abhidhamma ဟု မှတ်ပါ။ နိကာယ်ငါးရပ်မှာ Dīgha၊ Majjhima၊ Saṃyutta၊ Aṅguttara နှင့် Khuddaka ဖြစ်သည်။ ခုနစ်မျိုးခွဲခြားမှု၏ အစဉ်မှာ ၁-၂-၃-၃-၅-၉-၈၄,၀၀၀ ဖြစ်သည်။ ၁ သည် vimutti-rasa၊ ၂ သည် Dhamma-Vinaya၊ ပထမ ၃ သည် ပထမ-အလယ်-နောက်ဆုံးစကား၊ ဒုတိယ ၃ သည် သုံးပိဋက၊ ၅ သည် နိကာယ်ငါးရပ်၊ ၉ သည် navaṅga နှင့် ၈၄,၀၀၀ သည် dhammakkhanda ဖြစ်သည်။ အဖြေ၏ အဓိကသဘောတရားကို Preservation + Classification + Canonical Authority + Theravāda Identity ဟူ၍ မှတ်သားနိုင်ပါသည်။

အခန်း ၆

ထေရဝါဒ၏ အဓိက ကျမ်းရင်းမြစ်များ

Netti, Peṭakopadesa, Milindapañha နှင့် Visuddhimagga

၆.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အမြင့်ဆုံးကျမ်းရင်းမြစ်မှာ Pāli Tipiṭaka ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထေရဝါဒ၏ အယူဝါဒဖွင့်ဆိုပုံ၊ တရားသင်ကြားရေးနည်းလမ်း၊ တရားအားထုတ်မှုနှင့် ဓမ္မအချက်များကို စနစ်တကျချိတ်ဆက်ပုံတို့ကို နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်ရန် Tipiṭaka တစ်ခုတည်းကို ဖတ်ရုံနှင့် မလုံလောက်ပါ။ Canon နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော အဖွင့်ကျမ်း၊ လမ်းညွှန်ကျမ်း၊ အမေးအဖြေကျမ်းနှင့် ကျင့်စဉ်လက်စွဲကျမ်းများက မူရင်းဒေသနာကို အနက်ဖွင့်၍ လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်သော ပညာရေးစနစ်အဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးပေးခဲ့သည်။

ဤအခန်းတွင် Nettippakaraṇa သို့မဟုတ် Netti၊ Peṭakopadesa၊ Milindapañha နှင့် Visuddhimagga တို့ကို အဓိကလေ့လာပါမည်။ Netti နှင့် Peṭakopadesa တို့သည် သုတ္တန်များကို ဘယ်လိုဖတ်၍ အဓိကအယူဝါဒနှင့် ချိတ်ဆက်ရမည်ကို သင်ကြားသော hermeneutical manuals များဖြစ်သည်။ Milindapañha သည် မေးခွန်း၊ ယုတ္တိနှင့် ဥပမာတို့ဖြင့် ခက်ခဲသောတရားအချက်များကို နားလည်လွယ်အောင် ဖော်ပြသည်။ Visuddhimagga သည် sīla၊ samādhi နှင့် paññā အလိုက် ထေရဝါဒအယူဝါဒနှင့် တရားအားထုတ်မှုကို အပြည့်စုံဆုံးနီးပါး စုစည်းထားသော systematic manual ဖြစ်သည်။

၆.၂ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်များ၏ အဆင့်သတ်မှတ်ပုံ

ထေရဝါဒတွင် ကျမ်းအားလုံးသည် တူညီသော authority မရှိကြပါ။ Tipiṭaka ကို canonical authority အဖြစ် အမြင့်ဆုံးထားပြီး Atṭhakathā များကို ရိုးရာအနက်ဖွင့်ဆိုမှု၏ အဓိကရင်းမြစ်အဖြစ် လက်ခံသည်။ Tīkā နှင့် anuṭīkā တို့က အဋ္ဌကထာနှင့် ရှေးဆရာတို့၏ အဆိုများကို ထပ်ဆင့်ရှင်းလင်းသည်။ Nettiḥ Peṭakopadesaḥ Milindapañha နှင့် Visuddhimagga ကဲ့သို့ ကျမ်းများသည် ဒေသနှင့် ကျမ်းစာရင်းအလိုက် အဆင့်သတ်မှတ်ပုံကွဲပြားနိုင်သော်လည်း သင်ကြားရေး၊ အယူဝါဒရှင်းလင်းရေးနှင့် ကျင့်စဉ်အတွက် အလွန်ဩဇာရှိသည်။

Authority hierarchy ကို နားလည်ရာတွင် “canon ကာနွန်မဟုတ်သောကျမ်းသည် တန်ဖိုးမရှိ” ဟု မယူဆသင့်ပါ။ ကာနွန်ကျမ်းက မူရင်းစံနှုန်းကို ပေးပြီး နောက်ပိုင်းကျမ်းများက ထိုစံနှုန်းကို နားလည်ရန် method၊ terminology၊ synthesis နှင့် practical guidance ပေးသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်းကျမ်း၏ အဆိုတစ်ခုနှင့် မူရင်း Tipiṭaka ကြား မတူညီမှုရှိလျှင် ထေရဝါဒရိုးရာအရ ကာနွန်စာသားကို အခြေခံဆုံးရည်ညွှန်းချက်အဖြစ် ပြန်လည်စစ်ဆေးရပါမည်။

၆.၃ Nettippakaraṇa သို့မဟုတ် Netti

Nettippakaraṇa ကို အတိုကောက် Netti ဟု ခေါ်သည်။ Netti ဟူသောအမည်တွင် လမ်းညွှန်ခြင်း၊ ဦးဆောင်ခြင်းနှင့် မှန်ကန်သောအနက်ဆီ ပို့ဆောင်ပေးခြင်းဟူသော

သဘောရှိသည်။ ကျမ်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ သုတ္တန်တစ်ပုဒ်ကို စကားလုံးအလိုက်သာ ဖတ်ခြင်းမပြုဘဲ ထိုသုတ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်၊ ဟောကြားခံရသူ၏ လိုအပ်ချက်၊ ကိလေသာနှင့် ကုစားနည်း၊ သစ္စာလေးပါးနှင့် မဂ္ဂင်ကျင့်စဉ်တို့ကို ဆက်စပ်ဖော်ထုတ်နိုင်ရန် နည်းလမ်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Netti ကို ထေရဝါဒ hermeneutics ၏ အစောပိုင်းလက်စွဲကျမ်းတစ်စောင်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ရိုးရာထေရဝါဒအစဉ်အလာတွင် Netti ၏ အခြေခံနည်းလမ်းကို အရှင် Mahākaccāna နှင့် ဆက်စပ်သတ်မှတ်ကြသည်။ Mahākaccāna သည် ဘုရားရှင်၏ အကျဉ်းဟောချက်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ ဖွင့်ဆိုရာတွင် ထူးချွန်သူအဖြစ် ကာနန်၌ ထင်ရှားသည်။ သို့သော် ယနေ့ရရှိသောကျမ်းတစ်စောင်လုံး၏ စာရေးသူနှင့် ရက်စွဲကို ခေတ်သစ်သမိုင်းနည်းဖြင့် တိတိကျကျ အတည်ပြုရန် ခက်ခဲသည်။ ထို့ကြောင့် MA အဆင့်ရေးသားရာတွင် “ရိုးရာအားဖြင့် Mahākaccāna သို့ အပ်နှင်းသည်” ဟုဆိုပြီး traditional attribution နှင့် modern scholarly caution ကို ခွဲခြားသင့်သည်။

၆.၄ Netti ၏ အဓိကနည်းလမ်းများ

Netti ၏ အဓိကဖွင့်ဆိုရေးကိရိယာများတွင် hāra၊ naya နှင့် sāsanaṇapatthāna တို့ ပါဝင်သည်။ Hāra များသည် သုတ်၏ စကားလုံး၊ အဓိပ္ပာယ်၊ အကြောင်းရင်း၊ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဆက်စပ်တရားများကို ဆွဲထုတ်ဖော်ပြသော interpretive procedures များဖြစ်သည်။ Naya သည်

သုတ်အမျိုးမျိုးအတွင်း ထပ်တလဲလဲတွေ့ရသော အယူဝါဒပုံစံများကို ဖော်ထုတ်၍ taṇhā နှင့် diṭṭhi၊ samatha နှင့် vipassanā၊ သစ္စာနှင့် မဂ္ဂတို့ကဲ့သို့ ဗဟိုတရားအုပ်စုများနှင့် ချိတ်ဆက်သည့် နည်းဖြစ်သည်။ Sāsanapaṭṭhāna က ဒေသနာများကို သာသနာတော်၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ ဟောကြားပုံနှင့် လေ့ကျင့်ရေးအဆင့်တို့အရ နေရာချထားစေသည်။

ဤနည်းလမ်းများ၏ အဓိကအကျိုးမှာ စာသားတစ်ပုဒ်ကို သီးခြားအဆိုအဖြစ် ဖြတ်တောက်မဖတ်ဘဲ Dhamma-Vinaya တစ်ခုလုံးနှင့် ကိုက်ညီစွာ အနက်ဖွင့်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ လောကီအကျိုးစီးပွားကို ဟောထားသောသုတ်တစ်ပုဒ်ကိုပင် သီလ၊ စိတ်သန့်ရှင်းမှုနှင့် လွတ်မြောက်ရေးအဆင့်တို့နှင့် ဆက်စပ်ဖတ်နိုင်သည်။ သို့သော် method ကို စက်ရုပ်ဆန်စွာ သုံးခြင်းမပြုဘဲ သုတ်၏ မူရင်း context နှင့် စကားလုံးအသုံးကို ဦးစွာလေးစားရပါမည်။

၆.၅ Peṭakopadesa

Peṭakopadesa ဟူသောအမည်ကို “Piṭaka ဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်” သို့မဟုတ် “ပိဋကတ်ကို အနက်ဖွင့်သင်ကြားခြင်း” ဟု ပြန်ဆိုနိုင်သည်။ Netti ကဲ့သို့ပင် ဤကျမ်းကို ရိုးရာအားဖြင့် Mahākaccāna နှင့် ဆက်စပ်ထားပြီး သုတ္တန်များ၏ အကြောင်းအရာကို စနစ်တကျ ခွဲခြားကာ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒ၏ ဗဟိုမူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဖော်ထုတ်သည်။ Four Noble Truths၊ Paṭiccasamuppāda၊ kusala နှင့် akusala dhamma များ၊ အာသဝနှင့် ကိလေသာများ၊ samatha-vipassanā နှင့် လွတ်မြောက်ရေးလမ်းတို့သည် အနက်ဖွင့်ဆိုမှု၏ အခြေခံဘောင်များဖြစ်သည်။

Petaḥkopadesa ၏ အရေးပါမှုမှာ သုတ်တစ်ပုဒ်၏ မျက်နှာပြင်အကြောင်းအရာအောက်တွင် ရှိသော ပြဿနာ၊ အကြောင်းရင်း၊ အဆုံးသတ်နှင့် လက်တွေ့လမ်းစဉ်ကို ရှာဖွေစေခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည် သစ္စာလေးပါး၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အထူးနီးကပ်ပြီး ဒေသနာတစ်ခုကို “ဘာအကြောင်းပြောသနည်း” ဟုသာ မေးခြင်းထက် “ဘယ်ကိလေသာကို ကုစားသနည်း၊ ဘယ်ကျင့်စဉ်သို့ ပို့ဆောင်သနည်း” ဟု မေးစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းသည် ထေရဝါဒအနက်ဖွင့်ဆိုမှုကို systematic doctrinal framework အဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးစေသော အရေးကြီးသည့် အဆင့်တစ်ခုဖြစ်သည်။

၆.၆ Netti နှင့် Petaḥkopadesa နှိုင်းယှဉ်ချက်

Netti နှင့် Petaḥkopadesa နှစ်ကျမ်းစလုံးသည် Canon ကို အစားထိုးရေးသားထားသောကျမ်းများမဟုတ်ဘဲ Canon ကို မှန်ကန်စွာဖတ်ရန် လမ်းညွှန်သည့် exegetical manuals များဖြစ်သည်။ နှစ်ကျမ်းစလုံးကို Mahākaccāna နှင့် ရိုးရာအားဖြင့် ဆက်စပ်ပြီး သစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ကုသလ-အကုသလနှင့် လွတ်မြောက်ရေးလမ်းကို အဓိကဖွင့်ဆိုရေးတောင်အဖြစ် အသုံးပြုသည်။ စကားလုံးနှင့် နည်းစနစ်အများအပြား တူညီသဖြင့် ကျမ်းနှစ်စောင်ကြား သမိုင်းနှင့် စာပေဆိုင်ရာဆက်စပ်မှုရှိကြောင်း ပညာရှင်များက သုံးသပ်ကြသည်။

ကွာခြားချက်အနေဖြင့် Netti သည် hāraṃ naya နှင့် sāsanaṃ paṭṭhāna တို့ကို ပိုမိုသတ်မှတ်စနစ်တကျ ဖော်ပြသည့် လမ်းညွှန်ပုံစံထင်ရှားပြီး Peṭakopadesa သည် ကျမ်းအကြောင်းအရာများကို အုပ်စုခွဲကာ doctrinal unfolding ပြုလုပ်ပုံ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည်ဟု ယေဘုယျရှင်းပြနိုင်သည်။ သို့သော် အမြဲတမ်း တိကျစွာခွဲနိုင်သော ဆန့်ကျင်ဘက်ကျမ်းနှစ်စောင်မဟုတ်ပါ။ MA တန်းအတွက် နှိုင်းယှဉ်ရာတွင် common purpose၊ shared terminology၊ traditional attribution နှင့် emphasis difference တို့ကို တစ်ပြိုင်နက် ဖော်ပြသင့်ပါသည်။

၆.၇ Milindapañha

Milindapañha သို့မဟုတ် “မိလိန္ဒမင်း၏ မေးခွန်းများ” သည် ဘုရင် Milinda နှင့် ရဟန်းပညာရှင် Nāgasena တို့၏ ဆွေးနွေးမှုကို အခြေခံထားသော ထင်ရှားသည့် Pāli အမေးအဖြေကျမ်းဖြစ်သည်။ Milinda ကို ဘီစီဒုတိယရာစု Indo-Greek မင်း Menander နှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ဆက်စပ်သတ်မှတ်ကြသော်လည်း ယနေ့ကျမ်း၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို သမိုင်းဝင်စကားပိုင်း၏ တိုက်ရိုက်မှတ်တမ်းဟု မယူဆသင့်ပါ။ ကျမ်းသည် ကာလအဆင့်ဆင့်တိုးပွားဖွဲ့စည်းလာနိုင်ပြီး မေးခွန်းထုတ်သည့် ယုတ္တိဆန်သောယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒတွေ့ဆုံပုံကို စာပေအနေနှင့် ဖော်ပြသည်။

Milindapañha ၏ အားသာချက်မှာ anattā, kamma, rebirth, memory, paññā, Nibbāna

နှင့် ရဟန်းကျင့်ဝတ်ကဲ့သို့ ခက်ခဲသောတရားများကို တိုက်ရိုက်မေးခွန်း၊ ဝေဖန်ချက်၊ ယုတ္တိဆက်စပ်မှုနှင့် နေ့စဉ်ဘဝဥပမာတို့ဖြင့် ရှင်းပြခြင်းဖြစ်သည်။ မင်း၏မေးခွန်းများသည် သာမန်စာဖတ်သူတွေ့ကြုံနိုင်သော သံသယများကို ကိုယ်စားပြုပြီး Nāgasena ၏ အဖြေများက ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမြင်မှ condition-based analysis သို့ ခေါ်ဆောင်ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် ကျမ်းသည် ဒဿနိကဗေဒဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ တရားသင်ကြားရေးစံနမူနာတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။

၆.၈ ရထားဥပမာနှင့် Anattā

Milindapañha ၏ အကျော်ကြားဆုံးအပိုင်းမှာ ရထားဥပမာဖြစ်သည်။ မင်း Milinda က “Nāgasena ဆိုသူ ဘယ်သူနည်း” ဟု မေးရာ Nāgasena က ဆံပင်၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၊ vedanā, saññā, saṅkhāra သို့မဟုတ် viññāṇa တစ်ခုခုကို Nāgasena ဟု ခေါ်နိုင်သလားဟု ပြန်လည်စိစစ်စေသည်။ ထို့နောက် ရထားဟူသောအမည်သည် ဘီး၊ ဝင်ရိုး၊ လှည်းကိုယ်ထည်၊ ထမ်းပိုးနှင့် အခြားအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်း မဟုတ်သကဲ့သို့ အစိတ်အပိုင်းများမှ သီးခြားတည်ရှိသော ရထားအတ္ထတစ်ခုလည်း မဟုတ်ကြောင်း ရှင်းပြသည်။ အစိတ်အပိုင်းများကို သတ်မှတ်ထားသောဆက်စပ်ပုံအရ conventional designation ဖြင့် “ရထား” ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုနည်းတူ “ပုဂ္ဂိုလ်” သို့မဟုတ် “ငါ” ဟူသောအမည်သည် ခန္ဓာငါးပါး၏ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်မှုအပေါ် တည်သော paññatti ဖြစ်ပြီး အတွင်း၌ မပြောင်းလဲသော atta တစ်ခု မရှိပါ။ သို့သော် anattā သည် လူမရှိ၊ အကျင့်အကျိုးမရှိဟု ဆိုသည့် nihilism မဟုတ်ပါ။ Conventional level တွင် Nāgasena၊ မင်းနှင့် ရထားဟု သုံးနိုင်ပြီး ကမ္မ၊ တာဝန်နှင့် ဆက်ခံမှုတို့ကိုလည်း ဖော်ပြနိုင်သည်။ Ultimate analysis တွင် အမြဲတည်သောပိုင်ရှင်ကို မတွေ့ဘဲ အခြေအနေအပေါ် မူတည်သည့် dhamma ဖြစ်စဉ်များကိုသာ တွေ့ရသည်။ ဤနှစ်ဆင့်ကို ခွဲခြားခြင်းက အနတ္တကို တိကျစွာ နားလည်စေသည်။

၆.၉ Milindapañha ၏ အရေးပါမှု

Milindapañha သည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒကို ယုံကြည်ရန်သာ တောင်းဆိုခြင်းမပြုဘဲ reasoned dialogue ဖြင့် စိစစ်ရှင်းပြနိုင်ကြောင်း ပြသသည်။ ဥပမာနှင့် analogy များသည် abstraction ကို အတွေ့အကြုံနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသဖြင့် စာသင်ခန်း၊ တရားဟောခြင်းနှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုတွင် ယနေ့တိုင် အသုံးဝင်သည်။ ထို့ပြင် Greek ဆန်သောမေးခွန်းယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဗုဒ္ဓပညာရေးတွေ့ဆုံပုံကို ထင်ဟပ်သဖြင့် cross-cultural intellectual history အတွက်လည်း အရေးပါသည်။

ထေရဝါဒနိုင်ငံများတွင် Milindapañha ကို အလွန်လေးစားကြသော်လည်း canonical status သည် ဒေသတိုင်းတွင် အတိအကျတူညီခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာကျမ်းစာရင်းအချို့တွင် Khuddaka-

nikāya နှင့် ဆက်စပ်သည့်သွင်းလက်ခံမှုရှိသော်လည်း အခြားအစဉ်အလာများက post-canonical work အဖြစ် ပိုမိုမြင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “အရေးပါမှု” နှင့် “တစ်ကမ္ဘာလုံးတူညီသော canonical status” ကို မရောထွေးဘဲ regional reception ကို သတိပြုရမည်။

၆.၁၀ Visuddhimagga သို့မဟုတ် သုဒ္ဓိမဂ်

Visuddhimagga သည် “သန့်ရှင်းရေးလမ်း” သို့မဟုတ် Path of Purification ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပြီး Ācariya Buddhaghosa က ခရစ်နှစ် ငါးရာစုဝန်းကျင် သီရိလင်္ကာ Mahāvihāra ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ ရိုးရာဇာတ်ကြောင်းအရ အိန္ဒိယမှလာသော Buddhaghosa သည် Sinhala အဋ္ဌကထာများကို လေ့လာ၍ Pāli သို့ ပြန်လည်စုစည်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ Mahāvihāra သံဃာက သူ၏အရည်အချင်းကို စမ်းသပ်ရန် Jaṭā Sutta ၏ “အတွင်းအရှုပ်၊ အပြင်အရှုပ်” ဟူသော ဂါထာကို ဖွင့်ဆိုစေရာ Visuddhimagga ကို ရေးသားတင်ပြခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

ဤရိုးရာဇာတ်ကြောင်းတွင် ကျမ်းကို နတ်တို့က ဖျောက်ထားသဖြင့် Buddhaghosa က သုံးကြိမ်ရေးသားခဲ့ရပြီး သုံးမူလုံး တူညီကြောင်းတွေ့ရသဖြင့် သူ၏ပညာကို အတည်ပြုခဲ့သည်ဟူသော အံ့ဖွယ်အပိုင်းလည်း ပါဝင်သည်။ သမိုင်းပညာအရ အချက်အားလုံးကို တိုက်ရိုက်အတည်ပြုရန် ခက်ခဲသော်လည်း ဇာတ်ကြောင်း၏ အဓိကသဘောမှာ Visuddhimagga

သည် ပုဂ္ဂလိကအမြင်တစ်ခုမျှမဟုတ်ဘဲ Mahāvihāra အစဉ်အလာက စိစစ်လက်ခံသော synthesis ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၆.၁၁ Visuddhimagga ၏ သဘောသဘာဝနှင့် အဆင့်

Visuddhimagga သည် Tipiṭaka ၏ အဓိကအပိုင်းမဟုတ်သောကြောင့် canonical text ဟု မခေါ်သင့်ပါ။ သို့သော် ထေရဝါဒအယူဝါဒနှင့် တရားအားထုတ်မှုကို စနစ်တကျစုစည်းထားသည့် အလွန်ဩဇာကြီးသော post-canonical manual ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းအဋ္ဌကထာများသည် တူညီသောအကြောင်းအရာကို အပြည့်ပြန်မရှင်းဘဲ Visuddhimagga သို့ လွှဲညွှန်းလေ့ရှိသဖြင့် Tipiṭaka အများစုအတွက် common commentary သဘောဖြင့် လုပ်ဆောင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ကျမ်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ သီအိုရီများကို စုစည်းထားခြင်းသာမဟုတ်ဘဲ Nibbāna သို့ ဦးတည်သော လက်တွေ့လမ်းညွှန်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ Sīla ဖြင့် ကိုယ်နှုတ်ကို သန့်ရှင်းစေခြင်း၊ samādhi ဖြင့် စိတ်ကိုတည်ငြိမ်စေခြင်းနှင့် paññā ဖြင့် nāma-rūpa၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းဟူသော အဆင့်ဆင့်ဖွဲ့စည်းပုံရှိသည်။ ထိုနည်းဖြင့် Canon အတွင်း ပြန့်ကျဲနေသော အကြောင်းအရာများကို ကျင့်စဉ်လမ်းကြောင်းတစ်ခုအဖြစ် ပေါင်းစည်းထားသည်။

၆.၁၂ Visuddhimagga ၏ အဓိကဖွဲ့စည်းပုံ

Visuddhimagga ကို sīla၊ samādhi နှင့် paññā ဟူသော သုံးသိက္ခာအလိုက် နားလည်နိုင်သည်။
ပထမနှစ်ခန်းတွင် သီလနှင့် dhutaṅga အကျင့်များကို ရှင်းပြသည်။ အခန်း ၃ မှ ၁၃ အထိ
kammaṭṭhāna ယူဝံ၊ kasiṇa၊ asubha၊ anussati၊ brahmavihāra၊ arūpa၊ samādhi၊ iddhi နှင့်
abhiññā တို့ကို ဖော်ပြပြီး စိတ်တည်ငြိမ်မှုဆိုင်ရာ အဓိကအပိုင်းဖြစ်သည်။ အခန်း ၁၄ မှ ၂၃ အထိ
khandha၊ āyatana၊ dhātu၊ indriya၊ sacca၊ paṭiccasamuppāda နှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်တို့ကို
ရှင်းပြ၍ ပညာအပိုင်းဖြစ်သည်။

ဤဖွဲ့စည်းပုံသည် Rathavinā Sutta ၏ ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးနှင့်လည်း ဆက်စပ်သည်။
Sīlavisuddhi၊ cittavisuddhi၊ diṭṭhivisuddhi၊ kaṅkhāvitaraṇavisuddhi၊
maggāmaggañāṇadassanavisuddhi၊ paṭipadāñāṇadassanavisuddhi နှင့်
ñāṇadassanavisuddhi တို့သည် နောက်တစ်ဆင့်သို့ ပို့ဆောင်ပေးသော ရထားဆင့်များကဲ့သို့
ဖြစ်ပြီး အဆုံးစွန်ရည်ရွယ်ချက်မှာ upādāna ကင်းသော parinibbāna ဖြစ်သည်။
Visuddhimagga သည် ဤအကျဉ်းချုပ်ကို အသေးစိတ်ကျင့်စဉ်စနစ်အဖြစ် ချဲ့ထွင်သည်။

၆.၁၃ Visuddhimagga ၏ အခန်း ၂၃ ခန်း

ပထမအုပ်စုတွင် Sīlaniddesa နှင့် Dhutaṅganiddesa ပါဝင်ပြီး သီလ၏အဓိပ္ပာယ်၊
အမျိုးအစား၊ ညစ်ညမ်းစေသောအရာ၊ သန့်ရှင်းစေသောနည်းနှင့် ဆန္ဒနည်းပါးရေးအကျင့်များကို

ဖော်ပြသည်။ ဒုတိယအုပ်စုတွင် Kammaṭṭhānagahaṇaniddesa မှ Abhiññāniddesa အထိ ပါဝင်သည်။ ဤအပိုင်းသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းဆရာနှင့် တပည့်၏ အရည်အချင်း၊ စရိုက်နှင့်သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းရွေးချယ်ပုံ၊ ကသိုဏ်း၊ အသုဘ၊ အနုဿတိ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ အရူပသမာပတ်၊ ဈာန်နှင့် အဘိညာဉ်တို့ကို အသေးစိတ်ရှင်းပြသည်။

တတိယအုပ်စုတွင် Khandhaniddesa၊ Āyatanadhātuniddesa၊ Indriyasaccaniddesa နှင့် Paññābhūminiddesa တို့ဖြင့် ပညာ၏ အယူဝါဒအခြေခံကို တည်ဆောက်သည်။ ထို့နောက် Ditṭhivisuddhiniddesa၊ Kaṅkhāvitarāṇavisuddhi၊ Maggāmaggañāṇadassanavisuddhi၊ Paṭipadāñāṇadassanavisuddhi၊ Ñāṇadassanavisuddhi နှင့် Paññābhāvanāniddesa တို့က nāma-rūpa ခွဲခြားသိမြင်မှုမှ မဂ်ဖိုလ်အထိ ဝိပဿနာတိုးတက်ပုံကို ဖော်ပြသည်။ အခန်းခေါင်းစဉ် ၂၃ ခုကို ရိုးရိုးအာဝုံဆောင်ခြင်းထက် သီလ-သမာဓိ-ပညာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါး၏ ဆက်စပ်ဖွဲ့စည်းပုံကို နားလည်ရန် ပိုအရေးကြီးသည်။

၆.၁၄ Visuddhimagga နှင့် Mahāvihāra အယူဝါဒ

Visuddhimagga သည် meditation manual တစ်စောင်သာမက Mahāvihāra fraternity ၏ doctrinal standpoint ကို ခန့်တကျကိုယ်စားပြုသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ Buddhaghosa သည် ရရှိနိုင်သည့် ရှေးအဋ္ဌကထာ၊ ဆရာအစဉ်အလာနှင့် ကျမ်းမူများကို စုစည်းရွေးချယ်ရာတွင် Mahāvihāra ၏ interpretation ကို အခြေခံထားသည်။ ထို့ကြောင့် ကျမ်း၌ dhamma theory၊

kammaṭṭhāna classification၊ bhavaṅga၊ paṭisandhi၊ ñāṇa stages နှင့် Nibbāna

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တို့သည် နောက်ပိုင်းထေရဝါဒ၏ စံပြဝေါဟာရနှင့် ဓနန်ကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။

ဤအချက်က Visuddhimagga ကို ဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာအားလုံး၏ တစ်ခုတည်းသောအသံဟု မယူဆသင့်ကြောင်းလည်း သတိပေးသည်။ Abhayagiri နှင့် အခြားဗုဒ္ဓဂိုဏ်များတွင် မတူညီသောစာပေနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုများ ရှိခဲ့နိုင်သည်။ Visuddhimagga ၏ ဩဇာကြီးမှုသည် သမိုင်းအတွင်း Mahāvihāra အစဉ်အလာက ထေရဝါဒ၏ အဓိကစံဖြစ်လာခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းကို doctrinal synthesis၊ exegetical authority နှင့် institutional self-definition တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသောကျမ်းအဖြစ် လေ့လာရမည်။

၆.၁၅ ကျမ်းလေးစောင်၏ အဓိကကွာခြားချက်

Netti ၏ အဓိကတာဝန်မှာ သုတ္တန်ကို အနက်ဖွင့်ရန် method ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး hāra၊ naya နှင့် sāsanaṭṭhāna တို့က ထင်ရှားသည်။ Peṭakopadesa သည် အလားတူအနက်ဖွင့်ရေးရည်ရွယ်ချက်ရှိသော်လည်း ပိဋကတ်အကြောင်းအရာကို သစ္စာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် လမ်းစဉ်တို့အရ အုပ်စုခွဲ၍ doctrinal structure ဖော်ထုတ်မှုကို အလေးပေးသည်။ Milindapañha သည် manual ပုံစံမဟုတ်ဘဲ dialogue ပုံစံဖြင့် သံသယကို

မေးမြန်း၍ ယုတ္တိနှင့် ဥပမာဖြင့် ဖြေရှင်းသည်။ Visuddhimagga သည် အနက်ဖွင့်နည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုထက် ပိုကျယ်ပြီး doctrine နှင့် practice တစ်ခုလုံးကို သီလ-သမာဓိ-ပညာအလိုက် synthesis ပြုလုပ်ထားသည်။

ကျမ်းလေးစောင်ကို authority၊ genre၊ audience နှင့် function အရ ခွဲခြားနိုင်သည်။ Tipiṭaka နှင့် တန်းတူမထားရသော်လည်း Netti နှင့် Peṭakopadesa က exegetes နှင့် teachers များကို၊ Milindapañha က ဆွေးနွေးလိုသူနှင့် သာမန်စာဖတ်သူကို၊ Visuddhimagga က ပညာရှင်၊ ဆရာနှင့် တရားအားထုတ်သူကို အထူးအထောက်အကူပြုသည်။ အားလုံး၏ ဘုံလုပ်ငန်းမှာ မူရင်း Dhamma-Vinaya ကို နားလည်ရလွယ်၊ စနစ်တကျနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်အောင် ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြစ်သည်။

၆.၁၆ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

ဤကျမ်းများအားလုံးကို “Buddha-word” ဟု တန်းတူခေါ်ခြင်းသည် canonical status နှင့် post-canonical authority ကို ရောထွေးစေသည်။ Tipiṭaka သည် primary textual authority ဖြစ်ပြီး Netti၊ Peṭakopadesa၊ Milindapañha နှင့် Visuddhimagga တို့သည် နောက်ပိုင်း interpretation၊ pedagogy နှင့် systematization ကို ကိုယ်စားပြုသည်။ တစ်ဖက်တွင် “နောက်ပိုင်းကျမ်း” ဟူသောအကြောင်းကြောင့် သမိုင်းနှင့် သာသနာရေးတန်ဖိုးကို

လျှော့တွက်ခြင်းလည်း မမှန်ပါ။ ထေရဝါဒကို ယနေ့သိရှိသည့်ပုံစံအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဤကျမ်းများ၏ terminology၊ method နှင့် practice map တို့က အလွန်အရေးကြီးခဲ့သည်။

ဝေဖန်လေ့လာရာတွင် မေးခွန်းလေးမျိုး အသုံးပြုနိုင်သည်။ ပထမ၊ ကျမ်း၏ authority level တာလဲ။ ဒုတိယ၊ ဘယ် genre နှင့် ဘယ် audience အတွက် ရေးထားသနည်း။ တတိယ၊ ဘယ်သမိုင်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းပတ်ဝန်းကျင်ကို ကိုယ်စားပြုသနည်း။ စတုတ္ထ၊ Canon ကို မည်သို့ရွေးချယ်ဖွင့်ဆို၍ လက်တွေ့အကျင့်သို့ ပြောင်းပေးသနည်း။ ဤမေးခွန်းများဖြင့် လေ့လာလျှင် ယုံကြည်မှုနှင့် သမိုင်းဆန်းစစ်မှုကို ထိန်းညှိနိုင်သည်။

၆.၁၇ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Pāli Tipiṭaka သည် ထေရဝါဒ၏ အမြင့်ဆုံး textual authority ဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းကျမ်းများက Canon ကို အနက်ဖွင့်၊ သင်ကြားနှင့် လက်တွေ့အသုံးချရန် ပံ့ပိုးသည်။ Netti သည် hāraṃ naya နှင့် sāsana-paṭṭhāna တို့ဖြင့် သုတ်အဓိပ္ပာယ်ကို ဗုဒ္ဓအယူဝါဒဗဟိုစနစ်နှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ Peṭakopadesa သည် ပိဋကတ်အကြောင်းအရာကို သစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် လမ်းစဉ်တို့အရ စနစ်တကျဖော်ထုတ်သည်။ ကျမ်းနှစ်စောင်စလုံးကို Mahākaccāna နှင့် ရိုးရာအားဖြင့် ဆက်စပ်သော်လည်း စာရေးသူနှင့် ရက်စွဲအပေါ် ခေတ်သစ်သုတေသနက သတိထားသည်။

Milindapañha သည် Milinda နှင့် Nāgasena တို့၏ dialogue မှတစ်ဆင့် အနတ္တ၊ ကမ္မ၊ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ကို ယုတ္တိနှင့် ဥပမာဖြင့် ရှင်းပြသည်။ ရထားဥပမာက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာများအပေါ် အခြေခံသော conventional designation ဖြစ်ပြီး အမြဲတည်သော self မရှိကြောင်း ဖော်ပြသည်။ Visuddhimagga ကို Buddhaghosa က ငါးရာစုဝန်းကျင်၌ ရေးသားခဲ့ပြီး Mahāvihāra standpoint မှ သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာကို အခန်း ၂၃ ခန်းဖြင့် စနစ်တကျဖော်ပြသည်။ ယင်းသည် Tipiṭaka မဟုတ်သော်လည်း ထေရဝါဒအယူဝါဒနှင့် meditation tradition အပေါ် အလွန်ဩဇာကြီးသော manual ဖြစ်သည်။

၆.၁၈ အဓိကဝေါဟာရများ

Nettipakaraṇa သည် သုတ္တန်အနက်ဖွင့်ဆိုမှုကို လမ်းညွှန်သောကျမ်း၊ Peṭakopadesa သည် ပိဋကတ်အနက်ဖွင့်သင်ကြားချက်၊ hāra သည် interpretive procedure၊ naya သည် အယူဝါဒပုံစံဖော်ထုတ်သည့်နည်းနှင့် sāsana-paṭṭhāna သည် ဒေသနာကို သာသနာ့စနစ်အတွင်း နေရာချခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ Milindapañha သည် မိလိန္ဒမင်း၏မေးခွန်းများ၊ paññatti သည် သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်ချက်နှင့် anattā သည် အမြဲတည်သောအတ္တမရှိခြင်းဖြစ်သည်။ Visuddhimagga သည် သန့်ရှင်းရေးလမ်း၊ sīla သည် ကိုယ်နှုတ်စည်းကမ်း၊ samādhi သည် စိတ်တည်ငြိမ်မှု၊ paññā သည် ထိုးထွင်းသိမြင်ပညာနှင့် visuddhi သည် သန့်ရှင်းမှုကို ဆိုလိုသည်။

၆.၁၉ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ ထေရဝါဒစာပေရင်းမြစ်များ၏ authority hierarchy ကို ရှင်းပြပါ။

၂။ Netti ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်နှင့် hāra, naya, sāsanaṭṭhāna နည်းလမ်းများကို ဆွေးနွေးပါ။

၃။ Peṭakopadesa နှင့် Netti တို့၏ တူညီချက်နှင့် ကွာခြားချက်ကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၄။ Milindapañha ၏ အယူဝါဒဆိုင်ရာနှင့် သင်ကြားရေးဆိုင်ရာအရေးပါမှုကို ရှင်းပြပါ။

၅။ ရထားဥပမာသည် anattā ကို မည်သို့ရှင်းပြသနည်း။

၆။ Visuddhimagga ၏ သမိုင်းနောက်ခံ၊ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ထေရဝါဒတွင် အရေးပါမှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၇။ Visuddhimagga ကို Mahāvihāra doctrinal standpoint ၏ ကိုယ်စားပြုကျမ်းဟု မည်သို့နားလည်နိုင်သနည်း။

၆.၂၀ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

“ထေရဝါဒ၏ အဓိက post-canonical နှင့် systematic sources များကို ဆွေးနွေးပါ”
ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် Tipiṭaka သည် primary authority ဖြစ်ပြီး
နောက်ပိုင်းကျမ်းများသည် interpretive support ပေးကြောင်း နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။ Netti

ကို hermeneutical guide အဖြစ် hārai naya နှင့် sāsanaṇapaṭṭhāna တို့ဖြင့် ရှင်းပြပါ။
 Peṭakopadesa ကို classification နှင့် doctrinal unfolding အပေါ် အလေးထားသော
 ကျမ်းအဖြစ် ဆက်ရေးပါ။ Milindapañha တွင် dialogue၊ logic၊ chariot simile နှင့် anattā
 ရှင်းလင်းပုံကို ဖော်ပြပါ။ Visuddhimagga အပိုင်းတွင် Buddhaghosa၊ ငါးရာစု Mahāvihāra
 context၊ sīla-samādhi-paññā ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အခန်း ၂၃ ခန်းကို ထည့်သွင်းပါ။

နိဂုံးတွင် ဤကျမ်းများသည် ကာနွန်မဟုတ်သော်လည်း ထေရဝါဒ၏ preservation၊
 interpretation နှင့် practice ကို ခန့်တကျဖွံ့ဖြိုးစေကြောင်း ချုပ်ဆိုပါ။ အလွယ်မှတ်ရန် Netti =
 interpretation guide၊ Peṭakopadesa = instruction on the Piṭaka၊ Milindapañha = Milinda
 + Nāgasena + dialogue and simile၊ Visuddhimagga = Buddhaghosa + fifth century +
 Mahāvihāra + Sīla to Samādhi to Paññā ဟု မှတ်နိုင်သည်။ Visuddhimagga ကို Tipiṭaka ၏
 အစိတ်အပိုင်းဟု မရေးရန်နှင့် ရိုးရာ attribution နှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာသတိထားမှုကို ခွဲရေးရန်
 အထူးသတိပြုရမည်။

အခန်း ၇

အဋ္ဌကထာ ဋီကာ သီဟိုဠ်စာပေနှင့် မဟာပဒေသ

Atthakathā Ṭikā Sinhala Exegesis and Mahāpadesa

၇.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာတွင် Pāli Tipiṭaka သည် အမြင့်ဆုံး canonical authority ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကာနွန်စာသားများသည် အလွန်အကျဉ်းချုပ်သော စကားလုံး၊ ရှေးဟောင်းဝေါဟာရ၊ နောက်ခံမဖော်ပြသည့်ဖြစ်ရပ်နှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ ခက်ခဲသောအချက်များ ပါဝင်သဖြင့် စာသားကိုသာ ဖတ်ခြင်းဖြင့် အစဉ်အလာ၏ နားလည်ပုံအပြည့်အစုံကို မသိနိုင်ပါ။ Atthakathā နှင့် Ṭikā စာပေများက စကားလုံးအနက်၊ သဒ္ဒါ၊ သမိုင်းနောက်ခံ၊ အယူဝါဒအမျိုးအစားနှင့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တို့ကို ဖွင့်ဆို၍ ကာနွန်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မျိုးဆက်များအကြား ဆက်သွယ်ပေးသည်။

သီရိလင်္ကာရှိ Sinhala exegetical tradition၊ Sannaya နှင့် ရာဇဝင်ကျမ်းများက Pāli ပညာရေးကို ဒေသသုံးဘာသာနှင့် ချိတ်ဆက်ပြီး သံဃာနှင့် လူထုထံ ဖြန့်ဝေပေးသည်။ Mahāpadesa သည် ကျမ်းတစ်စောင်မဟုတ်ဘဲ “ဤအဆိုသည် ဗုဒ္ဓဝစနဟုတ်သလား” ဟူသော မေးခွန်းကို Sutta နှင့် Vinaya တို့ဖြင့် စစ်ဆေးရန် လမ်းညွှန်သည့် verification principle ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤအခန်းသည် ထေရဝါဒဉာဏ်ပညာအစဉ်အလာ၏ explanation နှင့် verification ဟူသော အခြေခံလုပ်ငန်းနှစ်ခုကို အတူတကွ လေ့လာမည်။

၇.၂ Atthakathā ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း

Atthakathā ဟူသော Pāli စကားလုံးကို attha နှင့် kathā ဟူသောအဓိတ်အပိုင်းများဖြင့် နားလည်နိုင်ပြီး “အဓိပ္ပာယ်ကို ပြောဆိုရှင်းလင်းခြင်း” ဟု အကြမ်းဖျင်းဆိုနိုင်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာတွင် commentary ဟု ပြန်ဆိုလေ့ရှိသည်။ အဋ္ဌကထာသည် ကာနွန်စာသားကို ပြန်လည်ကူးရေးထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ စကားလုံးတစ်လုံး၏ ဖြစ်နိုင်သည့်အနက်၊ ဝါကျ၏သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းပုံ၊ ဟောကြားသည့်နေရာနှင့်ပရိသတ်၊ ဇာတ်ကြောင်းနောက်ခံ၊ ဆက်စပ်သုတ်များနှင့် အယူဝါဒအကျိုးဆက်ကို ရှင်းပြသည်။

အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုမှုတွင် niddesa သဘော၊ ပုံပြင်၊ ဥပမာ၊ စကားလုံးဗျူဟာနှင့် Abhidhamma categories တို့ကို အတူသုံးနိုင်သည်။ သုတ်တစ်ပုဒ်၏ အကျဉ်းအဆိုကို စိတ်နှင့်စေတသိက်ခွဲခြားမှု၊ ကမ္မနှင့်ဝိပါကဆက်စပ်မှု သို့မဟုတ် သမာဓိနှင့်ဝိပဿနာကျင့်စဉ်တို့နှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် Atthakathā သည် glossary မျှသာမဟုတ်ဘဲ ကျမ်းဖတ်နည်း၊ အယူဝါဒဆိုင်ရာ synthesis နှင့် community memory တို့ကို ထိန်းသိမ်းထားသော စာပေအလွှာဖြစ်သည်။

၇.၃ အဋ္ဌကထာများ၏ အဓိကလုပ်ဆောင်ချက်များ

အဋ္ဌကထာ၏ ပထမလုပ်ငန်းမှာ Pāli စကားလုံးနှင့် grammar ကို ရှင်းလင်းခြင်းဖြစ်သည်။ စကားလုံးတစ်လုံး၏ context အလိုက်အဓိပ္ပာယ်၊ case relation၊ compound ခွဲပုံနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ

ဗျူဟာကို ဖော်ပြ၍ မှားယွင်းဖတ်ရှုမှုကို လျော့ချပေးသည်။ ဒုတိယလုပ်ငန်းမှာ Sutta နှင့် Vinaya ဖြစ်ရပ်များ၏ background narrative ကို ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်က မည်သူ့အား တာကြောင့်ဟောကြားသနည်း၊ ဝိနယစည်းမျဉ်းတစ်ခု တယ်အဖြစ်အပျက်ကြောင့် ပေါ်ပေါက်သနည်းဟူသော မေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းပေးသည်။

တတိယလုပ်ငန်းမှာ သုတ်အတွင်းရှိအယူဝါဒကို Abhidhamma နှင့် အခြားကာနွန်ကျမ်းများဖြင့် ခန့်တကျချိတ်ဆက်ခြင်းဖြစ်သည်။ စတုတ္ထလုပ်ငန်းမှာ သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ၊ ကမ္မနှင့် သံဃာ့စည်းကမ်းတို့၏ practical implications ကို ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ပဉ္စမလုပ်ငန်းမှာ Mahāvihāra ၏ doctrinal interpretation ကို Pāli ဘာသာဖြင့် တည်ငြိမ်စွာ ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာသည် စာသားရှင်းလင်းချက်၊ ပညာရေးလက်စွဲနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအမှတ်လက္ခဏာတို့ကို တပြိုင်နက် လုပ်ဆောင်သည်။

၇.၄ Buddhaghosa နှင့် Pāli Aṭṭhakathā

ထေရဝါဒအဋ္ဌကထာအစဉ်အလာတွင် Ācariya Buddhaghosa သည် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ရိုးရာမှတ်တမ်းအရ ခရစ်နှစ် ငါးရာစုဝန်းကျင်တွင် အိန္ဒိယမှ သီရိလင်္ကာသို့ လာရောက်ပြီး Mahāvihāra တွင် ထိန်းသိမ်းထားသော Sīhaḷa-aṭṭhakathā များကို လေ့လာခဲ့သည်။ Visuddhimagga ဖြင့် သူ၏အရည်အချင်းကို ပြသပြီးနောက် ရှေး Sinhala အဖွဲ့အစဉ်အလာကို Pāli ဖြင့် ပြန်လည်စုစည်းတင်ပြခွင့် ရရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

Buddhaghosa ၏ လုပ်ငန်းကို Sinhala စာသားကို ရိုးရိုးဘာသာပြန်ခြင်းဟုသာ မမြင်သင့်ပါ။ သူသည် ကျမ်းမူအမျိုးမျိုး၊ ဆရာအဆိုနှင့် Mahāvihāra doctrinal position တို့ကို ရွေးချယ်ပေါင်းစည်း၍ systematic Pāli commentarial corpus တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ Pāli ကို အသုံးပြုခြင်းကြောင့် သီရိလင်္ကာဒေသတွင်းရှိအဓမ္မအနှစ်သည် မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားအပါအဝင် transregional Theravāda world တွင် အသုံးပြုနိုင်လာသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့ရရှိသော Pāli အဋ္ဌကထာသည် ပျောက်ဆုံးသွားသော Sinhala မူများ၏ စကားလုံးတိုင်းကို တိုက်ရိုက်ထိန်းသိမ်းထားသည်ဟု အတည်မပြုနိုင်ဘဲ ရွေးချယ်တည်းဖြတ်ထားသော synthesis ဖြစ်ကြောင်း သတိပြုရမည်။

၇.၅ အရေးကြီးသော Aṭṭhakathā များ

Buddhaghosa နှင့် ဆက်စပ်သည့် အရေးကြီးအဋ္ဌကထာများတွင် Vinaya အတွက် Samantapāsādikā၊ Dīgha-nikāya အတွက် Sumaṅgalavilāsinī၊ Majjhima-nikāya အတွက် Papañcasūdanī၊ Saṃyutta-nikāya အတွက် Sāratthappakāsinī နှင့် Aṅguttara-nikāya အတွက် Manorathapūraṇī တို့ ပါဝင်သည်။ Dhammapada အတွက် Dhammapada-aṭṭhakathā နှင့် Jātaka အတွက် Jātaka-aṭṭhakathā တို့သည် စကားလုံးအနက်နှင့်အတူ ဇာတ်ကြောင်းများစွာ ထိန်းသိမ်းထားသဖြင့် လူထုယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အထူးဩဇာရှိသည်။

Abhidhamma အတွက် Atthasālinī၊ Sammohavinodanī နှင့် Pañcappakaraṇa-atthakathā တို့က dhamma classification နှင့် technical terminology ကို အသေးစိတ်ရှင်းပြသည်။ Khuddaka-nikāya ဆိုင်ရာ အချို့အဋ္ဌကထာများကို Dhammapāla နှင့် ဆက်စပ်သတ်မှတ်ကြသည်။ ကျမ်းရေးသူသတ်မှတ်မှုအပေါ် သမိုင်းသုတေသနတွင် ဆွေးနွေးချက်များရှိသော်လည်း အရေးကြီးဆုံးမှာ ဤစာပေအစုက ထေရဝါဒ၏ canonical reading ကို ပုံသွင်းပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၇.၆ Atthakathā ၏ Authority

Atthakathā များသည် Tipiṭaka ကဲ့သို့ canonical authority မဟုတ်ပါ။ Canon သည် primary textual norm ဖြစ်ပြီး commentary သည် traditional interpretation ၏ အဓိကရင်းမြစ်ဖြစ်သည်။ အဋ္ဌကထာအဆိုတစ်ခုကို “ဘုရားရှင်၏ တိုက်ရိုက်စကား” ဟု မသတ်မှတ်သင့်သော်လည်း ရာစုနှစ်များစွာအတွင်း သံဃာ့ပညာရေး၊ ဝိနယဆုံးဖြတ်မှု၊ တရားအားထုတ်မှုနှင့် အယူဝါဒရှင်းလင်းမှုတို့တွင် စံပြအနက်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သဖြင့် interpretive authority အလွန်မြင့်မားသည်။

Authority ကို အဆင့်လိုက်နားလည်ခြင်းက အခွန်နှစ်ဖက်ကို ရှောင်စေသည်။ အဋ္ဌကထာကို Canon နှင့် တန်းတူထားလျှင် သမိုင်းအလွှာနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုကို မခွဲနိုင်တော့ပါ။ အဋ္ဌကထာကို အလုံးစုံပယ်လျှင် ထေရဝါဒက Canon ကို ဘယ်လိုနားလည်၍

လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့သနည်းဆိုသည့် အစဉ်အလာဆိုင်ရာအထောက်အထား ပျောက်ဆုံးသွားမည်။
 ထို့ကြောင့် canonical text၊ commentary နှင့် modern analysis တို့၏ အသံများကို ခွဲခြားပြီး
 ဆက်စပ်ဖတ်ရမည်။

၇.၇ Ṭīkā ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း

Ṭīkā သည် Aṭṭhakathā ကို ထပ်မံရှင်းလင်းသော sub-commentary ဖြစ်သည်။
 အဋ္ဌကထာအတွင်း အကျဉ်းချုပ်ထားသော အဆို၊ ခက်ခဲသော Pāli ဝေါဟာရ၊
 သဒ္ဒါအငြင်းပွားချက်၊ အယူဝါဒဆိုင်ရာ ယုတ္တိနှင့် မူကွဲအမြင်တို့ကို ဋီကာဆရာများက
 ပိုမိုအသေးစိတ် ဖော်ပြသည်။ အချို့နေရာတွင် အဋ္ဌကထာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကာကွယ်ရှင်းလင်းပြီး
 အချို့နေရာတွင် ရှေးဆရာအဆိုများနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဖြစ်နိုင်သည့် ဖတ်နည်းများကို
 မှတ်တမ်းတင်သည်။

ဋီကာစာပေရှိခြင်းက ထေရဝါဒသည် တစ်ကြိမ်ဖွင့်ဆိုပြီး ရပ်တန့်သွားသော fixed system
 မဟုတ်ကြောင်း ပြသသည်။ နောက်ပိုင်းပညာရှင်များက ရှေးစာကို ထပ်မံဖတ်ရှု၊ မေးခွန်းထုတ်၊
 စကားလုံးအဓိပ္ပာယ်နှင့် ယုတ္တိဆက်စပ်မှုကို စိစစ်ပြီး ခေတ်သစ်ပညာရေးလိုအပ်ချက်နှင့်
 ကိုက်ညီစွာ ရှင်းပြကြသည်။ Ṭīkā အပေါ် anuṭīkā ထပ်ရေးခြင်းလည်းရှိသဖြင့် commentarial
 tradition သည် အလွှာလိုက်ဆက်လက်တိုးတက်သော scholastic conversation ဖြစ်သည်။

၇.၈ Atthakathā နှင့် Tikā နှိုင်းယှဉ်ချက်

Atthakathā ၏ အဓိကအရာဝတ္ထုမှာ Tipiṭaka ဖြစ်ပြီး Tikā ၏ အဓိကအရာဝတ္ထုမှာ Atthakathā ဖြစ်သည်။ အဋ္ဌကထာက ကာနွန်စာသား၏ စကားလုံး၊ နောက်ခံနှင့် အယူဝါဒကို အခြေခံဖွင့်ဆိုသော်လည်း ဋီကာက ထိုဖွင့်ဆိုချက်အတွင်းရှိ ခက်ခဲမှုနှင့် ယုတ္တိကို ထပ်မံစိစစ်သည်။ အဋ္ဌကထာသည် ရိုးရာအနက်၏ ပထမဆုံးအဓိကအလွှာဖြစ်ပြီး ဋီကာသည် scholastic clarification ၏ နောက်အလွှာဖြစ်သည်။

နှစ်မျိုးစလုံးသည် Canon မဟုတ်သော်လည်း authority အဆင့်မှာလည်း အတိအကျတူညီသည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် Atthakathā သည် Tikā ထက် ရှေးကျ၍ ပိုမိုအခြေခံသော interpretive authority ရှိသည်။ သို့သော် ကျမ်းတစ်စောင်ချင်း၊ ဒေသနှင့် ပညာရေးအစဉ်အလာအလိုက် လက်ခံပုံကွဲနိုင်သည်။ စာမေးပွဲတွင် commentary နှင့် sub-commentary ကို မရောထွေးဘဲ source text၊ function၊ historical layer နှင့် authority အလိုက် နှိုင်းယှဉ်သင့်သည်။

၇.၉ Sinhala Exegetical Tradition

ထေရဝါဒအဖွင့်ကျမ်းသမိုင်းကို လေ့လာရာတွင် Sinhala language ဖြင့် ထိန်းသိမ်းခဲ့သော ရှေးအမွေအနှစ်ကို လျစ်လျူမရှုနိုင်ပါ။ ရိုးရာရာဇဝင်အရ Mahinda သည် Tipiṭaka နှင့်အတူ အဋ္ဌကထာအနက်များကို သီရိလင်္ကာသို့ ယူဆောင်လာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် Sinhala ဘာသာဖြင့်

ရှင်းလင်းထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ Mahā-aṭṭhakathā၊ Mahāpaccaṇṇī နှင့် Kurundī ကဲ့သို့ ရှေး
Sinhala commentaries များကို နောက်ပိုင်း Pāli အဋ္ဌကထာများတွင် ရည်ညွှန်းသော်လည်း
မူရင်းစာအပြည့်အစုံ ယနေ့မကျန်ရှိတော့ပါ။

Buddhaghosa ၏ Pāli project သည် ထို Sinhala exegetical heritage ကို
နိုင်ငံတကာထေရဝါဒဘာသာထဲသို့ ပြန်လည်တင်ပို့ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်း Sinhala
စာပေများက Pāli ကျမ်းကို paraphrase၊ translation၊ explanation၊ narrative နှင့် poetry
ပုံစံများဖြင့် လူထုထံ ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် Sinhala tradition သည် monastery-based
scholarship နှင့် popular religious culture တို့ကြား bridge တစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ Pāli နှင့်
ဒေသသုံးဘာသာတို့ အပြန်အလှန်အားပေးပံ့ကိုးကွယ်လည်း ပြသသည်။

၇.၁၀ Sannaya Tradition

Sannaya သည် Pāli စာသားကို Sinhala ဖြင့် စကားလုံးလိုက် သို့မဟုတ် ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံလိုက်
အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြပေးသော explanatory rendering ဖြစ်သည်။ တိုက်ရိုက်ဘာသာပြန်တစ်မျိုးမျှ
မဟုတ်ဘဲ Pāli word order၊ case relation၊ compound နှင့် အနက်ကို
စာသင်သားနားလည်စေရန် Sinhala စကားဖြင့် ဖြန့်ခွဲပြသနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် Pāli grammar နှင့်
canonical reading ကို သင်ယူသည့် monastic education တွင် အထူးအသုံးဝင်သည်။

Sannaya သည် doctrine ကို ဒေသသုံးဘာသာဖြင့် လက်လှမ်းမီစေပြီး ရဟန်းနှင့်လူပညာရေးနှစ်မျိုးစလုံးကို အထောက်အကူပြုသည်။ မြန်မာ့နိဿယအစဉ်အလာနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်လည်း မူရင်း Pāli စကားတစ်ပိုင်းစီကို ဒေသဘာသာအနက်နှင့် ချိတ်ဆက်သင်ကြားသော တုံ pedagogical logic ကို တွေ့နိုင်သည်။ ဒေသအလိုက်ပုံစံကွဲသော်လည်း ရည်ရွယ်ချက်မှာ မူရင်းစာကို ပယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ မူရင်းနှင့် အနက်ကို အတူတကွ သင်ယူစေခြင်းဖြစ်သည်။

၇.၁၁ Sinhala Chronicles နှင့် သမိုင်းရေးရာ

Dīpavaṃsa၊ Mahāvaṃsa၊ Cūḷavaṃsa နှင့် နောက်ပိုင်းရာဇဝင်စာပေများသည် ဘုရင်များ၊ သံဃာ့ဂိုဏ်းများ၊ သာသနာပြုခရီးစဉ်များ၊ ဓာတ်တော်၊ ဗောဓိပင်၊ ကျောင်းတိုက်နှင့် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲတို့ကို မှတ်တမ်းတင်သည်။ ဤကျမ်းများမရှိလျှင် သီရိလင်္ကာနှင့် အရှေ့တောင်အာရှထေရဝါဒ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာသမိုင်းကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် အလွန်ခက်ခဲမည်။ Chronicles သည် doctrine ကိုသာ မဟုတ်ဘဲ သာသနာတော်က မင်းနိုင်ငံ၊ နေရာနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့အတွင်း ဘယ်လိုတည်ရှိခဲ့သနည်းကို ဖော်ပြသည်။

သို့သော် chronicle ကို ခေတ်သစ် critical history နှင့် တူညီသည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။ ရာဇဝင်ရေးသူတို့သည် ဓာတ်တော်၊ အံ့ဖွယ်အဖြစ်၊ ကုသိုလ်ရှင်မင်းနှင့် သာသနာတည်တံ့မှုတို့ကို ဘာသာရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖော်ပြကြသည်။ ထို့ကြောင့် date၊ genealogy နှင့် event တို့ကို

ကျောက်စာ၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနနှင့် အခြားစာပေသက်သေများဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ရမည်။

Religious historiography အဖြစ်ဖတ်လျှင် ကျမ်းသည် ဖြစ်ရပ်အချက်အလက်နှင့် အစဉ်အလာ၏ self-understanding နှစ်မျိုးလုံးကို ပေးသည်။

၇.၁၂ Mahāpadesa ၏ အဓိပ္ပာယ်

Mahāpadesa ကို “Great Authorities” သို့မဟုတ် “Great Standards” ဟု ပြန်ဆိုနိုင်သည်။

ဤသဘောတရား၏ အဓိကမှာ အဆိုတစ်ခု၏ အမှန်တရားကို ပြောသူ၏ဝုဏ်သတင်းတစ်ခုတည်းဖြင့် မဆုံးဖြတ်ဘဲ တည်ရှိပြီးသား Dhamma နှင့် Vinaya တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Mahāpadesa သည် ပုဂ္ဂိုလ်အဏာကို ငြင်းပယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ authority claim ကို textual and doctrinal conformity ဖြင့် ထပ်မံအတည်ပြုစေသော safeguard ဖြစ်သည်။

Mahāpadesa ကို doctrinal statement နှင့် Vinaya application နှစ်မျိုးစလုံး၏ context တွင် တွေ့နိုင်သော်လည်း အသေးစိတ်စစ်ဆေးပုံ ကွာခြားနိုင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အဆိုတစ်ခုကို sutta နှင့် vinaya တွင် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း၊ သတ်မှတ်ထားသောတရားသဘောနှင့် ကိုက်ညီခြင်း၊ community of learned monks က သေချာစွာ သုံးသပ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ဤနည်းက သာသနာတော်အတွင်း သတင်းမှား၊ မှတ်ဉာဏ်မှားနှင့် မိမိအမြင်ကို Buddha-word အဖြစ် တင်ပြခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးသည်။

၇.၁၃ Four Great Authorities

Mahāparinibbāna Sutta တွင် အဆိုတစ်ခုကို authority source လေးမျိုးအနက် တစ်ခုထံမှ ကြားရသည်ဟု တင်ပြနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ပထမမှာ ဘုရားရှင်ထံမှ တိုက်ရိုက်ကြားရသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယမှာ ထေရ်ကြီးနှင့် ခေါင်းဆောင်များပါဝင်သော သံဃာတစ်ရပ်ထံမှ ကြားရသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ တတိယမှာ ဓမ္မ၊ ဝိနယနှင့် mātikā ကို ကောင်းစွာသိသော ပညာရှိထေရ်များအဖွဲ့ထံမှ ကြားရသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ စတုတ္ထမှာ ထိုအရည်အချင်းရှိသော ပညာရှိထေရ်တစ်ပါးထံမှ ကြားရသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

လေးမျိုးစလုံးသည် အရေးကြီးသောသက်သေခံအရင်းအမြစ်များဖြစ်သော်လည်း မည်သည့် source ကိုမျှ အမည်ကြီးခြင်းကြောင့် ချက်ချင်းလက်မခံရပါ။ “ဘုရားရှင်ထံမှ ကြားရသည်” ဟူသော အမြင့်ဆုံးအဆိုတောင် စာသားနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရမည်ဟု ညွှန်ကြားထားခြင်းသည် ထေရဝါဒ၏ verification principle အလွန်တင်းကျပ်ကြောင်း ပြသည်။ ထို့ကြောင့် Mahāpadesa သည် source hierarchy ထက် စစ်ဆေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုမိုအလေးထားသည်။

၇.၁၄ Mahāpadesa ၏ စစ်ဆေးနည်း

အဆိုတစ်ခုကြားရသောအခါ ချီးကျူးဝမ်းမြောက်၍ ချက်ချင်းလက်ခံခြင်းလည်း မပြုရ။ စိတ်ဆိုး၍ ချက်ချင်းပယ်ခြင်းလည်း မပြုရ။ စကားလုံးနှင့်ဝါကျကို သေချာမှတ်သားပြီး Sutta တွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခြင်းရှိမရှိ၊ Vinaya နှင့် တိုက်ဆိုင်ခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးရသည်။ Established

Dhamma-Vinaya နှင့် ကိုက်ညီလျှင် ထိုအဆိုကို ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမနှင့် ဆက်စပ်လက်ခံနိုင်ပြီး မကိုက်ညီလျှင် မှားယွင်းစွာသင်ယူထားသောအဆိုဟု ပယ်ရမည်။

ဤစစ်ဆေးနည်းတွင် source prestige alone is insufficient၊ agreement with Sutta and Vinaya is decisive နှင့် communal verification protects the Sāsana ဟူသော သဘောများ ပါဝင်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်လည်း ဆရာတစ်ဦး၏အမည်၊ လူကြိုက်များမှု သို့မဟုတ် online quotation တစ်ခုကိုသာ အားကိုးခြင်းမပြုဘဲ မူရင်းကျမ်း၊ context၊ ဘာသာပြန်နှင့် အစဉ်အလာအနက်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ရန် Mahāpadesa ၏ စိတ်ဓာတ်ကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ သို့သော် ခေတ်သစ်စာသားဝေဖန်နည်းနှင့် Mahāpadesa ကို အတိအကျတူညီသည်ဟု မဆိုဘဲ ရည်ရွယ်ချက်တူသော စစ်ဆေးရေးမူအဖြစ် မြင်သင့်သည်။

၇.၁၅ Mahāpadesa နှင့် Buddhist Councils

Buddhist Councils နှင့် Mahāpadesa တို့သည် Dhamma-Vinaya ၏ authenticity နှင့် continuity ကို ကာကွယ်လိုသော ရည်ရွယ်ချက်တူသည်။ သင်္ဂါယနာတွင် ရဟန်းတော်များက အဝံ့ဆောင်ထားသောစာသားကို communal recitation ဖြင့် စုပေါင်းအတည်ပြုပြီး အမျိုးအစားခွဲသည်။ Mahāpadesa တွင် အသစ်ကြားရသော အဆိုတစ်ခုကို တည်ရှိပြီးသား Sutta-Vinaya နှင့် နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးသည်။ တစ်ခုသည် အကြီးစားအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး တစ်ခုသည် သီးခြားအဆိုတစ်ခုကို စစ်ဆေးသည့် method ဖြစ်သည်။

နှစ်မျိုးစလုံးက သာသနာကို တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ charisma အပေါ်သာ မတည်စေဘဲ စုပေါင်းမှတ်ဉာဏ်၊ လက်ခံထားသောစာသားနှင့် စည်းကမ်းတို့ပေါ်တွင် တည်စေသည်။ Councils သည် corpus ကို စုစည်းတည်ငြိမ်စေပြီး Mahāpadesa သည် ထို corpus အတွင်းသို့ အဆိုအသစ်ဝင်လာရာတွင် filter အဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။ ထို့ကြောင့် preservation နှင့် verification ဟူသော အပြန်အလှန်ဖြည့်ဆည်းသည့်နည်းလမ်းနှစ်မျိုးဖြစ်သည်။

၇.၁၆ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်များ၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု

Tipiṭaka၊ Aṭṭhakathā၊ Ṭīkā၊ Sinhala exegesis နှင့် Mahāpadesa တို့ကို သီးခြားကမ္ဘာများအဖြစ် မမြင်သင့်ပါ။ Tipiṭaka က primary text နှင့် normative standard ကို ပေးသည်။ Aṭṭhakathā က စကားလုံး၊ context နှင့် traditional doctrine ကို ရှင်းပြသည်။ Ṭīkā က ထိုရှင်းလင်းချက်ကို ထပ်မံစိစစ်၍ scholastic precision ပေးသည်။ Sinhala literature နှင့် Sannaya က ပညာရပ်ကို ဒေသခံစာဖတ်သူထံ ရောက်ရှိစေပြီး chronicles က အခွင့်အလမ်း၏ သမိုင်းမှတ်ဉာဏ်ကို ထိန်းသိမ်းသည်။ Mahāpadesa က authority claims များကို Canon နှင့် ပြန်လည်ချိန်ညှိပေးသည်။

ဤအပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုကို အဆင့်လိုက်ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် စာသားတစ်ပုဒ်၏ မူရင်းအဆို၊ ရိုးရာအနက်၊ နောက်ပိုင်း scholastic debate နှင့် ဒေသခံ reception တို့ကို ခွဲနိုင်သည်။ သုတေသနတွင် Canon ကိုသာ သုံးလျှင် lived Theravāda interpretation ပျောက်နိုင်ပြီး

commentary ကိုသာ သုံးလျှင် မူရင်းစာနှင့် နောက်ပိုင်းအနက် ရောထွေးနိုင်သည်။ Source criticism နှင့် respectful traditional reading တို့ကို ပေါင်းစပ်ရန် လိုအပ်သည်။

၇.၁၇ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

ထေရဝါဒစာပေကို လေ့လာရာတွင် hierarchy နှင့် interconnection နှစ်ခုလုံးကို ထိန်းထားရမည်။ “Canon only” ဟူသော အမြင်သည် ကာနွန်အာဏာကို ကာကွယ်ပေးသော်လည်း ရိုးရာထေရဝါဒ၏ လက်တွေ့ဖတ်ရှုပုံနှင့် ပညာရေးသမိုင်းကို မရှင်းပြနိုင်ပါ။ “Commentary equals Canon” ဟူသော အမြင်ကတော့ သမိုင်းအလွှာနှင့် authority difference ကို ဖျောက်ပစ်သည်။ ပိုမိုတိကျသောအဆိုမှာ Canon gives primary authority; commentarial literature gives traditional interpretation ဖြစ်သည်။

အဋ္ဌကထာဇာတ်ကြောင်းတိုင်းကို ခေတ်ပြိုင်သမိုင်းမှတ်တမ်းအဖြစ် တိုက်ရိုက်ယူရန် မသင့်သကဲ့သို့ myth ဟု အလွယ်တကူပယ်ရန်လည်း မသင့်ပါ။ ဇာတ်ကြောင်းသည် စကားလုံးအနက်၊ အကျင့်စာရိတ္တ၊ သာသနာ့တန်ဖိုးနှင့် community memory ကို တစ်ပြိုင်နက် ဖော်ပြနိုင်သည်။ Mahāpadesa ကို အသုံးပြုရာတွင်လည်း “ကျမ်းထဲတွင် စကားလုံးတူမတွေ့” ဟုသာ မဆုံးဖြတ်ဘဲ အကြောင်းအရာ၊ အယူဝါဒဆက်စပ်မှုနှင့် Vinaya principle ကို စနစ်တကျနှိုင်းယှဉ်ရမည်။

၇.၁၈ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Atthakathā သည် Canon ကို ဖွင့်ဆိုသော commentary ဖြစ်ပြီး စကားလုံး၊ grammar၊ နောက်ခံဇာတ်ကြောင်း၊ doctrine နှင့် practice ကို ရှင်းပြသည်။ Buddhaghosa သည် ရှေး Sinhala exegetical heritage ကို Mahāvihāra standpoint မှ Pāli corpus အဖြစ် စုစည်းရာတွင် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ Atthakathā သည် Canon မဟုတ်သော်လည်း traditional interpretation အတွက် မြင့်မားသော authority ရှိသည်။ Tīkā သည် Atthakathā ကို ထပ်မံရှင်းပြသော sub-commentary ဖြစ်ပြီး ထေရဝါဒ scholastic inquiry ဆက်လက်တိုးတက်ပုံကို ပြသသည်။

Sinhala exegetical literature နှင့် Sannaya သည် Pāli အဓိပ္ပာယ်ကို ဒေသခံပညာရေးနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးပြီး chronicles က သာသနာ့သမိုင်းမှတ်ဉာဏ်ကို ထိန်းသိမ်းသည်။ Mahāpadesa သည် ဘုရားရှင်၊ သံဃာ၊ ထေရ်များအဖွဲ့ သို့မဟုတ် ထေရ်တစ်ပါးထံမှ ကြားရသည်ဟူသော အဆိုကိုပင် Sutta နှင့် Vinaya တို့ဖြင့် စစ်ဆေးရန် သင်ကြားသည်။ ထို့ကြောင့် person-based authority ထက် Dhamma-Vinaya conformity နှင့် communal verification ကို ပိုမိုအလေးထားသည်။

၇.၁၉ အဓိကဝေါဟာရများ

Atṭhakathā သည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကျမ်း၊ Ṭikā သည် အဋ္ဌကထာအပေါ် ထပ်ဆင့်ရှင်းလင်းသော ဋီကာနှင့် anuṭikā သည် ဋီကာအပေါ် ထပ်မံရေးသားသော sub-sub-commentary ဖြစ်သည်။ Sīhala-atṭhakathā သည် ရှေး Sinhala အဖွင့်ကျမ်းအစဉ်အလာ၊ Sannaya သည် Pāli စာကို Sinhala ဖြင့် စကားလုံးနှင့်ဝါကျလိုက်ရှင်းလင်းသည့် ပညာရေးပုံစံဖြစ်သည်။ Vamsa သည် ရာဇဝင်၊ Mahāvihāra သည် သီရိလင်္ကာထေရဝါဒ၏ အဓိကကျောင်းတိုက်အစဉ်အလာနှင့် Mahāpadesa သည် အဆိုတစ်ခုကို Dhamma-Vinaya ဖြင့် စစ်ဆေးသည့် မဟာစံနှုန်းကို ဆိုလိုသည်။

၇.၂၀ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ Pāli Atṭhakathā များ၏ ထေရဝါဒအစဉ်အလာအတွက် အရေးပါမှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၂။ Atṭhakathā နှင့် Ṭikā တို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် authority ကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၃။ Buddhaghosa ၏ Pāli commentarial tradition ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုကို ရှင်းပြပါ။

၄။ Sinhala exegetical tradition နှင့် Sannaya တို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို သုံးသပ်ပါ။

၅။ Mahāpadesa ကို doctrinal verification principle အဖြစ် ရှင်းပြပါ။

၆။ Buddhist Councils နှင့် Mahāpadesa တို့ကို သာသနာ့အမှန်တရားထိန်းသိမ်းသည့် နည်းလမ်းများအဖြစ် နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၇.၂၁ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“ထေရဝါဒအစဉ်အလာတွင် Atthakathāḥ Ṭīkā နှင့် Mahāpadesa တို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဆွေးနွေးပါ” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် Tipiṭaka သည် primary authority ဖြစ်သော်လည်း interpretation နှင့် verification လိုအပ်ကြောင်း နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။ Atthakathā ၏ စကားလုံး၊ context၊ doctrine၊ narrative နှင့် practice ရှင်းလင်းမှုကို ဖော်ပြပြီး Buddhaghosa နှင့် Mahāvihāra tradition ကို ဆက်စပ်ရေးပါ။ Ṭīkā ကို sub-commentarial clarification နှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်သော scholastic debate အဖြစ် နှိုင်းယှဉ်ပါ။

ထို့နောက် Sinhala exegetical heritage နှင့် Sannaya က Pāli ပညာရေးကို ဒေသသုံးဘာသာဖြင့် လက်လှမ်းမီစေပုံကို ရှင်းပြပါ။ Mahāpadesa အပိုင်းတွင် authority source လေးမျိုးနှင့် အဆိုကို Sutta-Vinaya ဖြင့် စစ်ဆေးပုံကို ထည့်သွင်းပါ။ Critical discussion တွင် interpretive authority သည် canonical authority နှင့် တူညီခြင်းမရှိသော်လည်း ထေရဝါဒ၏ lived understanding အတွက် မရှိမဖြစ်ဖြစ်ကြောင်း ဆန်းစစ်ပါ။ နိဂုံးတွင် Theravāda preserves meaning through explanation and protects reliability through verification ဟူသော သဘောဖြင့် ချုပ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

၇.၂၂ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

စာမေးပွဲအတွက် Aṭṭhakathā = commentary on Canon၊ Ṭikā = sub-commentary on Aṭṭhakathā၊ Buddhaghosa = central Pāli commentator၊ Sannaya = Sinhala explanatory rendering နှင့် Mahāpadesa = claims ကို Sutta-Vinaya ဖြင့် စစ်ဆေးခြင်းဟု မှတ်နိုင်သည်။ Aṭṭhakathā နှင့် Ṭikā ကို မရောထွေးရန်၊ အဋ္ဌကထာကို Tipiṭaka ဟု မခေါ်ရန်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်၏ authority တစ်ခုတည်း မလုံလောက်ကြောင်း သတိပြုရမည်။ အဓိကဖော်ပြမှုလာမှာ Canon = primary authority; commentaries = interpretive authority; Mahāpadesa = verification principle ဖြစ်သည်။

အခန်း ၈

ထေရဝါဒအယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု

Paṭiccasamuppāda, Nibbāna, Vinaya, Abhidhamma, Sammuti-Paramattha နှင့်

Khaṇavāda

၈.၁ နိဒါန်း

ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာသည် ရှေးကျမ်းစာများကို ထိန်းသိမ်းထားသည့် သမိုင်းအစဉ်အလာတစ်ခုသာ မဟုတ်ဘဲ ဗုဒ္ဓ၏သင်ကြားချက်များကို စနစ်တကျနားလည်၍ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပေးသည့် ဖွင့်ဆိုမှုအစဉ်အလာတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ Pāli Tipiṭaka ကို အခြေခံအာဏာရှိသော ကျမ်းရင်းမြစ်အဖြစ်ထားပြီး Atṭhakathā၊ Ṭīkā၊ Abhidhamma လက်စွဲများနှင့် Visuddhimagga ကဲ့သို့ ကျင့်စဉ်ကျမ်းများက စကားလုံးအနက်၊ အယူဝါဒဆက်စပ်မှုနှင့် လက်တွေ့လမ်းညွှန်ကို ဖြည့်စွက်ပေးသည်။

ဤအခန်းတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ သိက္ခာသုံးပါးနှင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါး၊ ဝိနယဖွင့်ဆိုမှု၊ အဘိဓမ္မာ၊ သမ္မုတိနှင့် ပရမတ္ထ၊ ခဏဝါဒတို့ကို ဆက်စပ်စနစ်တစ်ခုအဖြစ် လေ့လာမည်။ အကြောင်းအရာများက မတူသော်လည်း ဒုက္ခဖြစ်ပေါ်ပုံကို သိမြင်ခြင်း၊ အတ္တအမြင်ကို စွန့်ခြင်းနှင့် လွတ်မြောက်မှုဆီသို့ ဦးတည်ခြင်းဟူသော ရည်ရွယ်ချက်တွင် ဆုံစည်းကြသည်။ ထို့ကြောင့် အယူဝါဒကို သီအိုရီစာရင်းအဖြစ်သာ မမှတ်ဘဲ သဘောတရား၊ ကျင့်စဉ်နှင့် ရလဒ်တို့၏ ဆက်နွှယ်မှုကို မြင်ရပါမည်။

၈.၂ ထေရဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၏ အခြေခံမူများ

ထေရဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၏ ပထမမူမှာ canonical priority ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းဆရာများ၏ အဆိုနှင့် ကျမ်းများသည် Tipitaka နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရမည်။ ဒုတိယမူမှာ analytical method ဖြစ်ပြီး အတွေ့အကြုံကို အကြောင်း၊ အခြေအနေ၊ လုပ်ဆောင်ချက်၊ အဆင့်နှင့် အမျိုးအစားအလိုက် ခွဲခြမ်းသည်။ တတိယမူမှာ contextual interpretation ဖြစ်သဖြင့် ဟောကြားခံရသူ၊ ဖြစ်ရပ်နောက်ခံနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။ စကားတော်တစ်ရပ်ကို အခြားအကြောင်းအရာတစ်ခုထဲသို့ မစိစစ်ဘဲ ရွှေ့သုံးခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရသည်။

ထို့အပြင် Sutta Vinaya နှင့် Abhidhamma တို့ကို အပြန်အလှန်ထောက်ပံ့သည့် စနစ်အဖြစ် နားလည်သော integration၊ Mahāvihāra Aṭṭhakathā နှင့် Tīkā အစဉ်အလာကို ရိုးရာအနက်၏ အရေးကြီးသောသက်သေအဖြစ် လက်ခံသော commentarial continuity နှင့် ဖွင့်ဆိုချက်အားလုံးကို သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် လွတ်မြောက်မှုဆီသို့ ဦးတည်စေသော practical orientation တို့လည်း အခြေခံမူများဖြစ်သည်။ ဤမူများကြောင့် ထေရဝါဒဖွင့်ဆိုမှုသည် စာသားအပေါ်သစ္စာရှိမှုနှင့် လက်တွေ့အသုံးဝင်မှုကို အတူထိန်းထားသည်။

၈.၃ Paṭiccasamuppāda — ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

Paṭiccasamuppāda ကို အကြောင်းအခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဟု နားလည်နိုင်သည်။ ၎င်း၏အခြေခံနိယာမမှာ “ဤအရာရှိသောအခါ ထိုအရာဖြစ်သည်၊

ဤအရာဖြစ်ပေါ်သောအခါ ထိုအရာဖြစ်ပေါ်သည်။ ဤအရာမရှိသောအခါ ထိုအရာမဖြစ်၊ ဤအရာချုပ်ငြိမ်းသောအခါ ထိုအရာချုပ်ငြိမ်းသည်” ဟူသော conditionality ဖြစ်သည်။ ဤနိယာမသည် အကြောင်းတစ်ခုတည်းက အရာအားလုံးကို ဖန်တီးသည်ဟု မဆိုသကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များသည် အကြောင်းမဲ့ကျပန်းဖြစ်သည်ဟုလည်း မဆိုပါ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် သံသရာ၊ ကမ္မ၊ ပဋိသန္ဓေနှင့် ဒုက္ခတို့ကို အမြဲတည်အတ္တမပါသော အကြောင်းဆက်အဖြစ် ရှင်းပြသည်။ “ဘယ်သူခံစားသနည်း” ဟူသော substance-oriented မေးခွန်းထက် “မည်သည့်အခြေအနေကြောင့် ခံစားမှု၊ တဏှာနှင့် ဆုပ်ကိုင်မှုတို့ ဖြစ်ပေါ်သနည်း” ဟု မေးစေသည်။ အကြောင်းအခြေအနေကို သိလျှင် ဒုက္ခ၏ပေါ်ပေါက်ရာကို သိနိုင်ပြီး ထိုအခြေအနေကို ဖယ်ရှားခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။

၈.၄ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အင်္ဂါ ၁၂ ပါး

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အစဉ်မှာ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်၊ ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမရူပ၊ နာမရူပကြောင့် သဠာယတန၊ သဠာယတနကြောင့် ဖဿ၊ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာ၊ တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်၊ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ၊ ဘဝကြောင့် ဇာတိနှင့် ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿနှင့် ဥပါယာသတို့ ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ဖော်ပြသည်။ ရှေ့သို့ဖော်ပြသည့်အစဉ်သည် ဒုက္ခသမုဒယကို ပြပြီး ပြောင်းပြန်ချုပ်ငြိမ်းမှုအစဉ်က ဒုက္ခနိရောဓကို ပြသည်။

ထေရဝါဒအဋ္ဌကထာများသည် အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးကို အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် သုံးဘဝဖြင့် ရှင်းပြလေ့ရှိသည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရကို အတိတ်အကြောင်း၊ ဝိညာဏ်မှ ဘဝအထိကို ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှင့် အကြောင်း၊ ဇာတိနှင့် ဇရာမရဏကို အနာဂတ်အကျိုးအဖြစ် ခွဲနိုင်သည်။ ဤပုံစံသည် ကမ္မနှင့်ပဋိသန္ဓေဆက်နွှယ်မှုကို ရှင်းလင်းစေသော်လည်း Canon တွင် စိတ်ဝိုင်းဆိုင်ရာလက်ရှိဖြစ်စဉ်အပါအဝင် တင်ပြပုံအမျိုးမျိုးရှိကြောင်း သတိပြုရမည်။ သုံးဘဝပုံစံသည် အလွန်အရေးကြီးသော ရိုးရာစနစ်တကျဖွဲ့ဆိုမှုဖြစ်သော်လည်း တစ်ခုတည်းသောဖတ်နည်းဟု မကန့်သတ်သင့်ပါ။

၈.၅ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ ဝဋ်သုံးဝဋ်

အဋ္ဌကထာအစဉ်အလာတွင် အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးကို ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်နှင့် ဝိပါကဝဋ်ဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲသည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာနှင့် ဥပါဒ်တို့သည် မသိမှုနှင့် စွဲလမ်းမှုကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရနှင့် ဘဝတို့သည် ကိလေသ၏တွန်းအားဖြင့် ပြုလုပ်သော ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သည်။ ဝိညာဏ်၊ နာမရူပ၊ သဗ္ဗာဏတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဇာတိနှင့် ဇရာမရဏတို့သည် ကမ္မ၏အကျိုးဆက်ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်အတွင်း ပါဝင်သည်။

ဝိပါကအတွေ့အကြုံပေါ်တွင် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ ထပ်မံပေါ်လာလျှင် ကမ္မအသစ်ဖြစ်ပြီး အကျိုးအသစ်ကို ဆက်လက်ဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် သံသရာသည် အစမသိနိုင်သော စက်ဝိုင်းကဲ့သို့ ဆက်လက်လည်ပတ်သည်။ ပညာဖြင့် အဝိဇ္ဇာကို ဖြတ်တောက်၍ တဏှာနှင့်

ဥပါဒါန်ကို ပယ်နိုင်သောအခါ ကိလေသဝဋ်မရှိတော့သဖြင့် ကမ္မဝဋ်အသစ် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ နောက်ထပ်ဝိပါကသံသရာလည်း အဆုံးသတ်သည်။ ဤဖွင့်ဆိုချက်သည် အမြဲတည်အတ္တမလိုဘဲ ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ တာဝန်နှင့် causal continuity ကို ရှင်းပြပေးသည်။

၈.၆ Nibbāna — နိဗ္ဗာန်

နိဗ္ဗာန်သည် ထေရဝါဒလမ်းစဉ်၏ အဆုံးစွန်ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သည်။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းမှု၊ ဒုက္ခ၏အဆုံးနှင့် အသစ်တဖန်ဖြစ်ခြင်းကို ဖြစ်စေသော တဏှာကင်းခြင်းဟု ဖော်ပြသည်။ Abhidhamma အရ နိဗ္ဗာန်သည် အကြောင်းအခြေအနေဖြင့် ဖန်တီးထားခြင်းမဟုတ်သော asaṅkhata dhātu ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးသော သင်္ခတဓမ္မများနှင့် မတူသဖြင့် အနိစ္စဟူသော ပြောင်းလဲမှုအောက်တွင် မပါဝင်ပါ။

နိဗ္ဗာန်ကို အရာရာလုံးဝမရှိတော့သည့် nihilistic annihilation ဟု မယူဆရ။ အနတ္တအယူအရ ဖျက်ဆီးရမည့် အမြဲတည်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး မူလကပင် မရှိပါ။ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်မှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့် ပဋိသန္ဓေထပ်ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းဆက်ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို စကားလုံးဖြင့် ဖော်ပြရာ၌ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ မသေရာနှင့် လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော အငြင်းပယ်ပုံနှင့် အပြုသဘောဆောင်ပုံ နှစ်မျိုးလုံးတွေ့ရသော်လည်း လောကီအရာဝတ္ထုတစ်ခုကဲ့သို့ ပုံဖော်မထားသင့်ပါ။

၈.၇ Nibbāna ၏ ဓာတ်တော်နှစ်မျိုး

Sa-upādisesa-nibbānadhātu သည် ရဟန္တာအသက်ရှင်နေစဉ် ကိလေသအားလုံး ချုပ်ငြိမ်းပြီးဖြစ်သော်လည်း အတိတ်ကမ္မအကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေသည့် နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဖြစ်သည်။ ရဟန္တာသည် ဝေဒနာနှင့် သာမန်ကိုယ်ခန္ဓာဖြစ်စဉ်များကို တွေ့ကြုံရနိုင်သော်လည်း တဏှာ၊ ဥပါဒါန်နှင့် အသစ်သောဘဝကို ဖြစ်စေမည့် ကမ္မ မထုတ်လုပ်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့် လွတ်မြောက်မှုသည် သေပြီးမှသာ ရနိုင်သည့်အခြေအနေမဟုတ်ဘဲ ယခုဘဝ၌ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။

Anupādisesa-nibbānadhātu သည် ရဟန္တာ၏ နောက်ဆုံးပရိနိဗ္ဗာန်တွင် ခန္ဓာဆက်မဖြစ်တော့သည့် နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဖြစ်သည်။ အသစ်သောပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေမည့် ကိလေသနှင့်ကမ္မ မရှိတော့သဖြင့် နောက်ဘဝမရှိပါ။ ဓာတ်တော်နှစ်မျိုးဟူသည် နိဗ္ဗာန်နှစ်ခု သီးခြားရှိသည်ဟု ဆိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ တူညီသောလွတ်မြောက်မှုကို အသက်ရှင်စဉ် အကြွင်းရှိသောခန္ဓာနှင့် နောက်ဆုံးခန္ဓာချုပ်ပြီးနောက်ဟူသော အခြေအနေကွာခြားမှုဖြင့် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၈.၈ သုဒ္ဓိလမ်းစဉ်နှင့် သိက္ခာသုံးပါး

ထေရဝါဒလမ်းစဉ်ကို သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် အကျဉ်းချုပ်နိုင်သည်။ သီလသည် ကိုယ်နှုတ်အကျင့်ကို ထိန်းသိမ်း၍ နောင်တနှင့် လူမှုအနှောင့်အယှက်ကို

လျှော့ချပေးသည်။ သမာဓိသည် စိတ်ကို တည်ငြိမ်၊ စူးရှ၍ အာရုံပေါ်တွင် ထိန်းထားနိုင်စေသည်။ ပညာသည် နာမရူပ၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခနှင့် အနတ္တသဘောကို တိုက်ရိုက်သိမြင်၍ အဝိဇ္ဇာနှင့်စွဲလမ်းမှုကို ဖြတ်တောက်သည်။ သုံးမျိုးသည် သီးခြားလမ်းများမဟုတ်ဘဲ အပြန်အလှန်ထောက်ပံ့သည့် လေ့ကျင့်မှုအစဉ်ဖြစ်သည်။

Visuddhimagga သည် သိက္ခာသုံးပါးကို ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးအဖြစ် အသေးစိတ်တိုးချဲ့ထားသည်။ “သန့်စင်ခြင်း” ဟူသည် အမြဲတည်သောအတ္တကို သန့်စင်ပေးခြင်းမဟုတ်ဘဲ အကျင့်ပျက်မှု၊ စိတ်ညစ်ညမ်းမှု၊ အမြင်မှားမှုနှင့် ဉာဏ်အမှားတို့ကို အဆင့်လိုက်ဖယ်ရှားခြင်းဖြစ်သည်။ လမ်းစဉ်သည် သီလမှစ၍ စိတ်တည်ငြိမ်မှု၊ ဖြစ်စဉ်ခွဲခြမ်းသိမြင်မှုနှင့် မဂ်ဖိုလ်သို့ တဖြည်းဖြည်းတိုးတက်သည့် အလုပ်လုပ်နိုင်သောမြေပုံတစ်ခုဖြစ်သည်။

၈.၉ ဝိသုဒ္ဓိ ၇ ပါး

ပထမ Sila-visuddhi သည် အကျင့်စာရိတ္တသန့်စင်မှု၊ ဒုတိယ Citta-visuddhi သည် နီဝရဏများကို ယာယီငြိမ်းစေ၍ စိတ်တည်ငြိမ်မှုရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ တတိယ Ditthi-visuddhi သည် အတွေ့အကြုံကို အတ္တဟု မယူဘဲ နာမနှင့်ရုပ်အဖြစ် ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်း၊ စတုတ္ထ Kaṅkhāvitaraṇa-visuddhi သည် နာမရူပ၏ အကြောင်းအခြေအနေကို သိ၍ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်ဆိုင်ရာ သံသယကို ကျော်လွန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပဉ္စမ Maggāmaggañāṇadassana-visuddhi သည် လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမဟုတ်သည်ကို ခွဲခြားသိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆဋ္ဌ Paṭipadāñāṇadassana-visuddhi တွင် ဖြစ်ပျက်ဉာဏ်၊ ပျက်စီးမှုဉာဏ်၊
ကြောက်ဖွယ်မြင်ဉာဏ်၊ အပြစ်မြင်ဉာဏ်၊ ငြီးငွေ့ဉာဏ်၊ လွတ်မြောက်လိုဉာဏ်၊
ပြန်လည်ဆင်ခြင်ဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ်တို့ဖြင့်
ဝိပဿနာရင့်ကျက်လာသည်။ သတ္တမ Nāṇadassana-visuddhi သည် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်
အရိယသစ္စာကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည်။ ဤအစဉ်သည် ကျင့်သူတိုင်း၏
အတွေ့အကြုံကို စက်ကိရိယာပုံစံ တိတိကျကျတူစေရမည်ဟု မဆိုဘဲ လမ်းတိုးတက်မှုကို
ရိုးရာနည်းဖြင့် ခနစ်တကျညွှန်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၈.၁၀ ထေရဝါဒဝိနယဖွင့်ဆိုမှု

Vinaya ကို ရဟန်းသံဃာအတွက် ဥပဒေစာအုပ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် မမြင်ဘဲ
ဝိညာဉ်ရေးလေ့ကျင့်မှုနှင့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းကို ထိန်းသိမ်းသည့် စနစ်အဖြစ် နားလည်ရမည်။
စည်းမျဉ်းများသည် တစ်ဦးချင်းချုပ်တည်းမှု၊ သံဃာ့ညီညွတ်မှု၊ လူထု၏ကြည်ညိုမှု၊
မကောင်းမှုမပေါ်စေရေးနှင့် ပေါ်ပြီးကိလေသကို ပယ်ရှားရေးတို့ကို ထောက်ပံ့သည်။ ထို့ကြောင့်
offence တစ်ခုကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် အပြစ်ပေးလိုမှုထက် လေ့ကျင့်၊ ပြုပြင်၍
သာသနာ့အသိုင်းအဝိုင်းကို ကာကွယ်လိုမှုနှင့် ဆက်စပ်ပါသည်။

စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို ဖွင့်ဆိုရာတွင် rule wording ကိုသာ မယူဘဲ nidāna ဖြစ်သော မူလဖြစ်ရပ်၊
ဝေါဟာရရှင်းလင်းချက်၊ ခြွင်းချက်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတို့ကို အတူဖတ်ရသည်။

အမှုအမျိုးအစားအလိုက် အရာဝတ္ထု၊ အပြုအမူ၊ သိမှတ်ပုံ၊ စေတနာနှင့် အကျိုးရလဒ်တို့က ပြစ်မှုအဆင့်ကို သတ်မှတ်နိုင်သည်။ Saṅgha-kamma များတွင် နယ်နိမိတ်၊ သံဃာပြည့်မီမှု၊ ဥက္ကံနှင့် ကမ္မဝါစာမှန်ကန်မှု အရေးကြီးသည်။ အခြေအနေသစ်များကို မူရင်း category နှင့် analogy ဖြင့် စိစစ်ရသော်လည်း မိမိစိတ်ကြိုက် ဝိနယအသစ်ဖန်တီးခြင်း မပြုရပါ။

၈.၁၁ Abhidhamma ၏ အခန်းကဏ္ဍ

Abhidhamma သည် ထေရဝါဒပညာရှင်အစဉ်အလာ၏ အဓိကကျသော နယ်ပယ်ဖြစ်သည်။ အတွေ့အကြုံကို “ငါ”၊ “လူ”၊ “အရာ” ဟူသော ပေါင်းစပ်အမည်များဖြင့်သာ မကြည့်ဘဲ citta၊ cetasika၊ rūpa စသည့် တိကျသောအမျိုးအစားများဖြင့် ခွဲခြမ်းသည်။ စိတ်တစ်ခဏ၏ အမျိုးအစား၊ အတူဖြစ်သော စေတသိက်များ၊ အာရုံ၊ အကြောင်းနှင့်လုပ်ဆောင်ချက်တို့ကို ခွဲခြားခြင်းက စိတ်ဖြစ်စဉ်ကို နားလည်စေပြီး အတ္တအမြင် လျော့နည်းစေသည်။

ထေရဝါဒအစဉ်အလာသည် Abhidhamma Piṭaka ကို Buddhavaṇṇa အဖြစ် လက်ခံပြီး အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၊ ပညာရေးနှင့် တရားအားထုတ်မှုတွင် မြင့်မားသော authority ပေးသည်။ ခေတ်သစ်သုတေသနက ကျမ်းများ၏ သမိုင်းဖွဲ့စည်းပုံကို ဆွေးနွေးသော်လည်း traditional authority နှင့် historical-critical question တို့ကို မရောထွေးသင့်ပါ။ Abhidhamma analysis ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အမျိုးအစားခွဲခြားအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ အကြောင်းတရားကို မြင်၍ ကုသိုလ်စိတ်တိုးပွားစေခြင်းနှင့် လွတ်မြောက်ရေးပညာကို ထောက်ပံ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၈.၁၂ Abhidhamma Piṭaka ၏ ကျမ်း ၇ စောင်

Dhammasaṅgaṇī သည် ဓမ္မများကို စာရင်းပြု၍ စိတ်နှင့်ရုပ်ဆိုင်ရာ အမျိုးအစားများကို ခွဲခြမ်းသည်။ Vibhaṅga သည် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သစ္စာနှင့် ဣန္ဒြေစသော ခေါင်းစဉ်များကို သုတ်နည်းနှင့် အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ခွဲရှင်းသည်။ Dhātukathā သည် ခန္ဓာ၊ အာယတနနှင့် ဓာတ်တို့၏ ဆက်နွယ်မှုကို မေးဖြေပုံဖြင့် စိစစ်ပြီး Puggalapaññatti သည် ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြသည်။

Kathāvatthu သည် အခြားဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့် အယူဝါဒအငြင်းပွားချက်များကို မေးခွန်းပြန်လှန်နည်းဖြင့် ဆန်းစစ်သည်။ Yamaka သည် အဓိပ္ပာယ်အကန့်အသတ်နှင့် ယုတ္တိမှားမှုကို ရှင်းလင်းရန် အတွဲလိုက်မေးခွန်းများ သုံးသည်။ Paṭṭhāna သည် ဓမ္မများ၏ ဆက်နွယ်မှုကို ပစ္စယနှစ်ဆယ့်လေးမျိုးဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ရှင်းပြသည်။ ကျမ်းခုနစ်စောင်သည် စာရင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ခွဲခြမ်းမှု၊ ယုတ္တိနှင့် conditional relations တို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ထေရဝါဒ၏ analytical worldview ကို တည်ဆောက်ပေးသည်။

၈.၁၃ ပရမတ္ထတရား ၄ ပါး

ထေရဝါဒအဘိဓမ္မာတွင် ultimate realities လေးပါးမှာ citta၊ cetasika၊ rūpa နှင့် Nibbāna တို့ဖြစ်သည်။ Citta သည် အာရုံကို သိသော စိတ်ဖြစ်စဉ်၊ cetasika သည် ထိတွေ့မှု၊ ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု၊ စေတနာနှင့် အခြားစိတ်အင်္ဂါများကဲ့သို့ စိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဓမ္မများဖြစ်သည်။ Rūpa

သည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်များဖြစ်ပြီး Nibbāna သည် အကြောင်းပြုမထားသော asaṅkhata ဓာတ်ဖြစ်သည်။ ပထမသုံးမျိုးမှာ အကြောင်းအခြေအနေကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးသည့် saṅkhata dhamma များဖြစ်သည်။

“ပရမတ္ထ” ဟု ခေါ်ခြင်းသည် ဤဓမ္မများသည် ထာဝရ substance များဖြစ်သည်ဟု ဆိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုကို ဆက်လုပ်သည့်အခါ အခြားပေါင်းစပ်အမည်တစ်ခုသို့ မပြန်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာလက္ခဏာ၊ လုပ်ငန်း၊ ပေါ်လွင်ပုံနှင့် အနီးကပ်အကြောင်းတို့ဖြင့် သိနိုင်သည့် analytical final terms ဟူသောသဘောဖြစ်သည်။ Citta၊ cetasika နှင့် rūpa တို့သည် အမြဲပြောင်းလဲ၍ အနတ္တဖြစ်ကြသည်။ ဤခွဲခြမ်းမှုသည် လူတစ်ယောက်ဟူသော အစိုင်အခဲအမြင်ကို ဖြေလျှော့ပြီး စောင့်ကြည့်နိုင်သော ဖြစ်စဉ်များအဖြစ် မြင်စေသည်။

၈.၁၄ Sammuti နှင့် Paramattha

Sammuti-sacca သည် လူ၊ ရဟန်း၊ မိဘ၊ ရွာ၊ ရထားစသည့် နေ့စဉ်ဆက်သွယ်မှုတွင် အများသဘောတူအသုံးပြုသော သမ္မုတိသစ္စာဖြစ်သည်။ ဤစကားများသည် လိမ်လည်မှုမဟုတ်ဘဲ လူမှုဆက်ဆံရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် သာသနာ့သင်ကြားမှုအတွက် မရှိမဖြစ်အသုံးဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓဟောကြားချက်များတွင်လည်း ပရိသတ်နားလည်စေရန် သာမန်ဘာသာစကားကို ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုသည်။

Paramattha-sacca သည် အတွေ့အကြုံကို citta၊ cetasika၊ rūpa နှင့် Nibbāna စသည့် အဆုံးသတ်ခွဲခြမ်းအမျိုးအစားများဖြင့် ဖော်ပြသော ပရမတ္ထသစ္စာဖြစ်သည်။ “လူ” ဟူသော သီးခြားအမြဲတည် entity ကို မတွေ့ရဘဲ အကြောင်းအခြေအနေအရ ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမရူပဖြစ်စဉ်ကို တွေ့ရသည်။ သစ္စာနှစ်မျိုးသည် ကမ္ဘာနှစ်ခု သီးခြားရှိသည်ဟု မဆိုသကဲ့သို့ တစ်မျိုးမှန်၍ တစ်မျိုးမှားသည်ဟုလည်း မဆိုပါ။ တူညီသောအတွေ့အကြုံကို လက်တွေ့ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ထိုးထွင်းခွဲခြမ်းရေးဟူသော ရည်ရွယ်ချက်နှစ်မျိုးဖြင့် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၈.၁၅ Khaṇavāda — ခဏဝါဒ

Khaṇavāda သည် အကြောင်းပြုဖြစ်သော ဓမ္မများသည် အလွန်တိုတောင်းသော ခဏများအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ပြီး ပျက်စီးကြောင်း ရှင်းပြသည့် ထေရဝါဒဆိုင်ရာ ခွဲခြမ်းအယူဝါဒဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းအဘိဓမ္မာအဖွင့်အစဉ်အလာတွင် ဖြစ်ခြင်း၊ တည်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းဟူသော ခဏအဆင့်များဖြင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြသည်။ ခဏဝါဒသည် အနိစ္စသဘောကို ဉာဏ်ပညာဆိုင်ရာ အနုစိတ်ဖြင့် တင်ပြပြီး အရာဝတ္ထုများသည် အချိန်ကာလတစ်လျှောက် မပြောင်းမလဲနေသော substance မဟုတ်ကြောင်း ပြသည်။

အရာအားလုံး ခဏတိုင်းပျက်လျှင် မှတ်ဉာဏ်၊ ကမ္မအကျိုးနှင့် ပဋိသန္ဓေဆက်နွှယ်မှု မည်သို့ဖြစ်နိုင်သနည်းဟူသော မေးခွန်း ပေါ်ပေါက်သည်။ ထေရဝါဒအဖြေအရ နောက်ခဏသည်

ရှေ့ခဏနှင့် လုံးဝတူညီခြင်းလည်း မဟုတ်၊ လုံးဝမဆက်စပ်ခြင်းလည်း မဟုတ်ဘဲ ရှေ့ဖြစ်စဉ်က အခြေအနေပေးသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ မီးတောက်တစ်ခဏမှ နောက်တစ်ခဏသို့ ဆက်လက်လောင်သကဲ့သို့ identity မတည်သော်လည်း causal succession ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် eternalism နှင့် annihilationism အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ရှောင်၍ အနတ္တနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာတာဝန်ကို အတူရှင်းပြနိုင်သည်။

၈.၁၆ အယူဝါဒများ၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်က အတွေ့အကြုံနှင့်ဒုက္ခသည် အကြောင်းအခြေအနေကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ပြသည်။ ခဏဝါဒက ထိုအကြောင်းပြုဓမ္မများ၏ ခဏတိုင်းပြောင်းလဲမှုကို အသေးစိတ်ရှင်းပြသည်။ Abhidhamma က ဖြစ်စဉ်များကို citta၊ cetasika နှင့် rūpa ဟူ၍ ခွဲခြမ်းပြီး sammuti-paramattha distinction က နေ့စဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ဘာသာစကားနှင့် ဓမ္မခွဲခြမ်းဘာသာစကားတို့၏ နယ်ပယ်ကို ရှင်းပေးသည်။ ဤသဘောတရားအားလုံးက အမြဲတည်အတ္တအယူကို ပယ်ရှားရာတွင် အပြန်အလှန်ထောက်ပံ့ကြသည်။

အကြောင်းအရာကို သိရုံနှင့် လွတ်မြောက်မှုမပြီးသေးသဖြင့် Vinaya နှင့် သုံးသိက္ခာက အပြုအမူနှင့်စိတ်ကို လေ့ကျင့်ပေးပြီး ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးက ပညာတိုးတက်မှုလမ်းကို စနစ်တကျဖော်ပြသည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကို ပယ်နိုင်သောအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုဘက် အကောင်အထည်ပေါ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ontology၊ psychology၊ ethics

နှင့် meditation ဟူသော သီးခြားဘာသာရပ်များမဟုတ်ဘဲ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရေးအတွက် စုပေါင်းလုပ်ဆောင်သောစနစ်ဖြစ်သည်။

၈.၁၇ ထေရဝါဒအယူဝါဒ၏ ထူးခြားချက်များ

ထေရဝါဒသည် Pāli Canon ကို primary authority အဖြစ်ထား၍ Mahāvihāra exegesis မှတစ်ဆင့် စနစ်တကျဖတ်ရှုသည်။ အတွေ့အကြုံကို စုစည်းပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် မယူဘဲ ဓမ္မများ၊ အကြောင်းများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် အဆင့်များအလိုက် ခွဲခြမ်းသည်။ Substance ထက် conditionality ကို အလေးထားသဖြင့် အမြဲတည်ဖန်ဆင်းရှင် သို့မဟုတ် အတ္တမလိုဘဲ ကမ္မနှင့်သံသရာကို ရှင်းပြသည်။ သမ္မုတိဘာသာစကားကို ပယ်ခြင်းမပြုဘဲ ပရမတ္ထခွဲခြမ်းမှုနှင့် သင့်တော်သောနယ်ပယ်အသီးသီးတွင် သုံးသည်။

အရေးကြီးဆုံးထူးခြားချက်မှာ အယူဝါဒခွဲခြမ်းမှုကို လွတ်မြောက်ရေးရည်ရွယ်ချက်မှ မခွဲခြင်းဖြစ်သည်။ Abhidhamma classification သည် မှတ်ဉာဏ်ပြိုင်ပွဲအတွက် မဟုတ်ဘဲ စိတ်ကို အတ္တမဟုတ်သောဖြစ်စဉ်အဖြစ် မြင်စေရန်ဖြစ်သည်။ ခဏဝါဒသည် metaphysical speculation သက်သက်မဟုတ်ဘဲ အနိစ္စကို ထိုးထွင်းရန်ဖြစ်သည်။ Vinaya သည် အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေသက်သက်မဟုတ်ဘဲ ကိလေသလျှော့စေရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် analytical character နှင့် practical-soteriological character တို့ ပေါင်းစည်းနေသည်။

၈.၁၈ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

MA တန်း၌ ရေးသားရာတွင် အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါး သို့မဟုတ် အဘိဓမ္မာကျမ်းခုနစ်စောင်ကို စာရင်းထုတ်ရုံ မလုံလောက်ပါ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်က ဒုက္ခ၏ conditional structure ကို ဖော်ပြပုံ၊ Abhidhamma နှင့် ခဏဝါဒက person-view ကို process analysis အဖြစ် ပြောင်းပုံ၊ သိက္ခာသုံးပါးနှင့် ဝိနယက ထိုသိမြင်မှုအတွက် လိုအပ်သောအကျင့်နှင့်စိတ်ကို တည်ဆောက်ပုံ၊ နိဗ္ဗာန်က လမ်း၏ရည်မှန်းချက်ဖြစ်ပုံတို့ကို ချိတ်ဆက်ဆွေးနွေးရပါမည်။

Canonical statement နှင့် commentarial systematization ကိုလည်း ခွဲခြားသိရမည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ သုံးဘဝပုံစံ၊ ဉာဏ်စဉ်အသေးစိတ်နှင့် ခဏဝါဒ၏ တိကျသောခွဲခြားချက်များသည် ထေရဝါဒအတွင်း အလွန်အရေးကြီးသော ရိုးရာဖွဲ့ဆိုမှုများဖြစ်သော်လည်း Canon ၏ တင်ပြချက်တိုင်းကို ပုံစံတစ်ခုတည်းသို့ အတင်းတည့်ခြင်းမပြုသင့်ပါ။ ခေတ်သစ်ဝေဖန်သုတေသနကို အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း အစဉ်အလာအတွင်းရှိ ကျင့်စဉ်ရည်ရွယ်ချက်နှင့် authority structure ကိုလည်း တိကျစွာဖော်ပြရပါမည်။

၈.၁၉ အခန်းအနှစ်ချုပ်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် ဒုက္ခ၏ အကြောင်းပြုဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ရှင်းပြပြီး ဝဋ်သုံးပါးဖွဲ့စည်းပုံက ကိလေသ၊ ကမ္မနှင့်ဝိပါကတို့၏ လည်ပတ်ပုံကို ပြသည်။ နိဗ္ဗာန်သည်

လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့် ပြန်လည်ဖြစ်ခြင်း၏ အဆုံးဖြစ်သော အကြောင်းမပြုဓာတ်ဖြစ်ပြီး ဓာတ်တော်နှစ်မျိုးသည် အသက်ရှင်စဉ်လွတ်မြောက်မှုနှင့် နောက်ဆုံးပရိနိဗ္ဗာန်ကို ခွဲပြသည်။ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးသည် ထိုရည်မှန်းချက်သို့ ရောက်ရန် အဆင့်လိုက်လမ်းစဉ်ကို ပေးသည်။

Vinaya သည် တစ်ဦးချင်းအကျင့်နှင့် သံဃာ့ညီညွတ်မှုကို ထိန်းသော လွတ်မြောက်ရေးဦးတည်သည့် discipline ဖြစ်သည်။ Abhidhamma ကျမ်းခုနစ်စောင်က အတွေ့အကြုံကို တိကျသောဓမ္မအမျိုးအစားများနှင့် ပစ္စယဆက်နွှယ်မှုများဖြင့် ရှင်းပြသည်။ သမ္မုတိနှင့်ပရမတ္ထသည် ဆန့်ကျင်သောသစ္စာနှစ်ခုမဟုတ်ဘဲ ဖော်ပြနည်းနှစ်မျိုးဖြစ်ပြီး ခဏဝါဒက အကြောင်းပြုဓမ္မများ၏ ခဏတိုင်းဖြစ်ပျက်မှုကို causal continuity ဖြင့် ရှင်းပြသည်။ အားလုံး၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ အတ္တအမြင်နှင့် အဝိဇ္ဇာကို ပယ်၍ ဒုက္ခအဆုံးသို့ ရောက်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။

၈.၂၀ အဓိကဝေါဟာရများ

Paṭiccasamuppāda သည် အကြောင်းအခြေအနေပေါ်မူတည်ဖြစ်ပေါ်မှု၊ nidāna သည် အကြောင်းဆက်အင်္ဂါ၊ vaṭṭa သည် လည်ပတ်သောဝဋ်နှင့် Nibbāna သည် ကိလေသနှင့်ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဆိုလိုသည်။ Sa-upādisesa-nibbānadhātu သည် ရဟန္တာအသက်ရှင်စဉ် ခန္ဓာအကြွင်းရှိသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဖြစ်ပြီး anupādisesa-nibbānadhātu သည် နောက်ဆုံးပရိနိဗ္ဗာန်၌

ခန္ဓာဆက်မပြစ်တော့သော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဖြစ်သည်။ Visuddhi သည် ကိလေသနှင့်အမြင်မှားတို့မှ သန့်စင်မှု၊ Vinaya သည် စည်းကမ်းနှင့်လေ့ကျင့်မှုဖြစ်သည်။

Abhidhamma သည် ဓမ္မများကို အဆင့်မြင့်ခွဲခြမ်းသော သင်ကြားချက်၊ citta သည် အာရုံသိသောစိတ်၊ cetasika သည် စိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော စိတ်အင်္ဂါ၊ rūpa သည် ရုပ်ဖြစ်စဉ်နှင့် asaṅkhata သည် အကြောင်းမပြုထားသောဓမ္မကို ဆိုလိုသည်။ Sammuti-sacca သည် သာမန်အများသဘောတူဖော်ပြချက်၊ paramattha-sacca သည် အဆုံးသတ်ခွဲခြမ်းဖော်ပြချက်၊ Khaṇavāda သည် conditioned dhammas များ၏ ခဏတိုင်းဖြစ်ပျက်မှုနှင့် causal succession ကို ရှင်းပြသောအယူဝါဒဖြစ်သည်။

၈.၂၁ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ ထေရဝါဒဖွင့်ဆိုမှုအရ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ သဘောနှင့် အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးကို ရှင်းပြပါ။

၂။ နိဗ္ဗာန်၏ သဘောသဘာဝနှင့် နိဗ္ဗာန်ဓာတ်တော်နှစ်မျိုးကို ဆွေးနွေးပါ။

၃။ သိက္ခာသုံးပါးနှင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးတို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၄။ ထေရဝါဒဝိနယဖွင့်ဆိုမှု၏ အဓိကမူများကို ဆွေးနွေးပါ။

၅။ ထေရဝါဒအစဉ်အလာတွင် Abhidhamma ၏ အရေးပါမှုကို သုံးသပ်ပါ။

၆။ Sammuti-sacca နှင့် Paramattha-sacca တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ရှင်းပြပါ။

၇။ Khaṇavāda နှင့် causal continuity တို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၈။ ထေရဝါဒအယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၏ analytical နှင့် practical character ကို သုံးသပ်ပါ။

၈.၂၂ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“ထေရဝါဒအယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု၏ ထူးခြားချက်များကို ဆွေးနွေးပါ” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် Pāli Canon နှင့် Mahāvihāra exegetical tradition ကို အခြေခံကြောင်း နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။ ပထမပိုင်း၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ conditionality၊ အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနှင့် ဝဋ်သုံးဝဋ်ကို ရှင်းပြပါ။ နောက်တွင် နိဗ္ဗာန်ကို asaṅkhata goal အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဓာတ်တော်နှစ်မျိုးနှင့် annihilation မဟုတ်ကြောင်းလည်းကောင်း ဖော်ပြပါ။ သုံးသိက္ခာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးက doctrine ကို practice အဖြစ် ပြောင်းပေးပုံကို ဆက်ရေးပါ။

ထို့နောက် Vinaya ကို စည်းကမ်း၊ သံဃာ့ညီညွတ်မှုနှင့် liberation-oriented training အဖြစ် ဆွေးနွေးပြီး Abhidhamma ကျမ်းခုနစ်စောင်နှင့် ပရမတ္ထတရားလေးပါးကို ဖော်ပြပါ။ Sammuti-paramattha သည် အသုံးပြုရည်ရွယ်ချက်ကွာသော ဖော်ပြနည်းနှစ်မျိုးဖြစ်ပုံနှင့် Khaṇavāda သည် momentariness ကို causal succession ဖြင့် ရှင်းပုံကို ချိတ်ဆက်ပါ။ Critical paragraph တွင် canonical teaching နှင့် commentarial systematization ကို ခွဲခြား၍ သုံးသပ်ပြီး နိဂုံးတွင် ထေရဝါဒ၏ analysis သည် သီအိုရီအတွက်သာမဟုတ်ဘဲ ဒုက္ခလွတ်မြောက်ရေးအတွက် ဖြစ်ကြောင်း ချုပ်ဆိုပါ။

၈.၂၃ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို first cause မဟုတ်ဘဲ conditional arising ဟု မှတ်ပါ။
အင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးသည် အဝိဇ္ဇာမှ ဇရာမရဏအထိဖြစ်ပြီး သုံးပါးသောဝဋ်မှာ ကိလေသ၊ ကမ္မနှင့်
ဝိပါကဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် asaṅkhata ဖြစ်၍ annihilation မဟုတ်ပါ။ လမ်းစဉ်ကို သီလမှ
သမာဓိ၊ သမာဓိမှ ပညာဟု မှတ်နိုင်ပြီး ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးသည် Visuddhimagga ၏
စနစ်တကျလမ်းညွှန်ဖြစ်သည်။ Abhidhamma တွင် ကျမ်းခုနစ်စောင်နှင့် citta၊ cetasika၊ rūpa၊
Nibbāna ဟူသော ပရမတ္ထတရားလေးပါးရှိသည်။ Sammuti သည် သာမန်ဖော်ပြချက်၊
paramattha သည် ခွဲခြမ်းဖော်ပြချက်ဖြစ်ပြီး Khaṇavāda သည် ခဏတိုင်းဖြစ်ပျက်သော်လည်း
အကြောင်းဆက်မပြတ်ကြောင်း ရှင်းပြသည်။

အခန်း ၉

ဘိက္ခုနီသံဃာတော် တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းတွင် အရေးပါမှု

The Establishment and Significance of the Bhikkhunī Order

၉.၁ နိဒါန်း

ဘိက္ခုနီသံဃာတော် တည်ထောင်ခြင်းသည် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်း၏ အရေးကြီးဆုံး အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကြောင့် အမျိုးသမီးများအတွက် အိမ်ရာခွင့်ရှိ၍ ဓမ္မဝိနယအောက်တွင် အပြည့်အဝရဟန်းဘဝကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ၊ ဥပါသကာနှင့် ဥပါသိကာဟူသော ပရိသတ်လေးပါး ပြည့်စုံလာသဖြင့် သာသနာတော်ကို သင်ယူခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် လက်ဆင့်ကမ်းခြင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနေရာကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။

ဤအကြောင်းအရာသည် အမျိုးသမီးများ၏ ဝိမုတ္တိစွမ်းရည်ကို အတည်ပြုသည့် အယူဝါဒဆိုင်ရာအချက်၊ သံဃာနှစ်ဖွဲ့၏ ဆက်ဆံရေးကို သတ်မှတ်သည့် ဝိနယဆိုင်ရာအချက်နှင့် ခေတ်သစ်ဘိက္ခုနီသာသနာ ပြန်လည်တည်ထောင်ရေးအငြင်းပွားမှုတို့ကို တစ်ပြိုင်နက် ထိတွေ့စေသည်။ အဓိကရင်းမြစ်များမှာ Vinaya Piṭaka ၏ Cūḷavagga နှင့် Aṅguttara Nikāya

ရှိ Gotamī Sutta တို့ဖြစ်ပြီး Therīgāthā က အစောပိုင်းထေရီများ၏ ကိုယ်တိုင်ဖော်ပြသော သာသနာ့အတွေ့အကြုံကို ဖြည့်စွက်ပေးသည်။

၉.၂ Mahāpajāpatī Gotamī ၏ နောက်ခံ

Mahāpajāpatī Gotamī သည် မင်းသား Siddhattha ၏ မိခင်အရင်း Mahāmāyā ၏ ညီမတော်ဖြစ်ပြီး မိခင်ကွယ်လွန်ပြီးနောက် မင်းသားကို ကျွေးမွေးစောင့်ရှောက်ခဲ့သော မွေးစားမိခင်လည်း ဖြစ်သည်။ သူမသည် Sākya(သကျ) မင်းမျိုးဝင်အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း လောကီအဆင့်အတန်းထက် လွတ်မြောက်ရေးလမ်းကို ရွေးချယ်လိုသဖြင့် အမျိုးသမီးများအား ဓမ္မဝိနယအောက်တွင် အိမ်ရာစွန့်ခွင့်ပြုရန် ဗုဒ္ဓထံ လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ဤတောင်းဆိုမှုသည် ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒတစ်ခုသာမက အမျိုးသမီးများအတွက် စနစ်တကျသာသနာ့ဘဝ လမ်းဖွင့်ပေးရန် တင်ပြချက်ဖြစ်သည်။

ဝိနည်းဇာတ်ကြောင်းအရ ဗုဒ္ဓသည် တောင်းဆိုချက်ကို ပထမဦးစွာ သုံးကြိမ် လက်မခံခဲ့ပါ။ နောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓ Vesālī သို့ ကြွသွားသည့်အခါ Mahāpajāpatī နှင့် Sākya အမျိုးသမီးများသည် ဆံပင်ရိတ်၊ အဝါရောင်အဝတ်ဝတ်၍ ခြေလျင်လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ ခြေထောက်ဖောင်းယောင်၊ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်ဖုန်တင်ပြီး ပင်ပန်းနွမ်းနယ်စွာ ရောက်လာကြောင်း ဖော်ပြခြင်းသည် သူတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် သာသနာ့ဘဝအပေါ် ထားရှိသောတန်ဖိုးကို ထင်ရှားစေသည်။ Mahāpajāpatī ၏

ဆက်တိုက်ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ ရဟန်းမဘဝဆိုင်ရာတောင်းဆိုမှုသည် သံဃာ့သမိုင်း၏ အဓိကမေးခွန်းတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၉.၃ Ānanda ၏ အခန်းကဏ္ဍ

Ānanda သည် Mahāpajāpatī နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ပင်ပန်းမှုကို မြင်၍ ဗုဒ္ဓထံ ကြားဝင်လျှောက်ထားခဲ့သည်။ တိုက်ရိုက်လျှောက်ထားမှု မအောင်မြင်သောအခါ မေးခွန်းကို အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာခွင့်ပြုချက်မှ အယူဝါဒဆိုင်ရာ အခြေခံသို့ ပြောင်းခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ဓမ္မဝိနယအောက်တွင် အိမ်ရာစွန့်၍ မှန်ကန်စွာလေ့ကျင့်ပါက သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တဖိုလ်အထိ ရရှိနိုင်သလားဟု မေးလျှောက်ခဲ့ပါသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက ရရှိနိုင်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။

ထိုအဖြေသည် တိက္ခနီသံဃာတော်တည်ထောင်ရေး၏ အဓိက doctrinal foundation ဖြစ်သည်။ Ānanda သည် အမျိုးသမီးများ၏ ကျေးဇူးနှင့် အရည်အချင်းကို အမှတ်ရစေပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လွတ်မြောက်ရေးသဘောတရားနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ သူ၏အခန်းကဏ္ဍကို မြတ်ဗုဒ္ဓအမိန့်ကို ပြောင်းလဲစေသူဟု ရိုးရှင်းစွာ မမြင်သင့်ဘဲ မေးခွန်းကို မှန်ကန်သော အယူဝါဒအခြေခံပေါ် တင်ပေးသည့် mediator အဖြစ် နားလည်သင့်သည်။ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းသည် မဂ်ဖိုလ်ရရှိနိုင်မှုကို မတားဆီးကြောင်း ရှင်းလင်းလာပြီး အဖွဲ့အစည်းတည်ထောင်နိုင်ရန် အကြောင်းပြချက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

၉.၄ Garudhammas ရှစ်ပါး

ရိုးရာဝိနယအကြောင်းအရာအရ Mahāpajāpatī Gotamī သည် Garudhammas ဟုခေါ်သော လေးစားလိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းရှစ်ပါးကို လက်ခံခဲ့ပြီး ထိုလက်ခံမှုသည် သူမ၏ ဥပသမ္ပဒါနှင့် ဆက်စပ်သည်။ စည်းမျဉ်းများက တိက္ခနီတစ်ပါးသည် ဝါကြီးသော်လည်း တိက္ခု(ရဟန်း)အသစ်ကို အရိုအသေပြုရန်၊ တိက္ခု(ရဟန်း) မရှိသောနေရာ၌ ဝါမကပ်ရန်နှင့် ဥပုသ်နေ့၊ ဩဝါဒနေ့တို့ကို တိက္ခုသံဃာထံ မေးမြန်းရန် သတ်မှတ်သည်။ ဝါကျွတ်ပြီးနောက် တိက္ခုနီနှင့် တိက္ခုသံဃာနှစ်ဖွဲ့ရှေ့တွင် ပဝါရဏာပြုရန်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

ထို့အပြင် အလေးအနက်အပြစ်ကျူးလွန်သော တိက္ခုနီသည် သံဃာနှစ်ဖွဲ့ရှေ့တွင် mānatta ကျင့်ရန်၊ sikkhamānā သည် သီလခြောက်ပါးကို နှစ်နှစ်လေ့ကျင့်ပြီးနောက် သံဃာနှစ်ဖွဲ့ထံမှ ဥပသမ္ပဒါခံယူရန်၊ တိက္ခုကို မဆဲဆိုမပြစ်တင်ရန်နှင့် တိက္ခုနီက တိက္ခုကို ဝိနယအရ တရားဝင်ဆုံးမခြင်းမပြုဘဲ တိက္ခုက တိက္ခုနီကို ဆုံးမနိုင်ရန် စသည့် အချက်များပါသည်။ ဤစည်းမျဉ်းများက အမျိုးသမီးသံဃာ၏ လည်ပတ်မှုကို တိက္ခုသံဃာနှင့် နီးကပ်စွာချိတ်ဆက်ပြီး dual-Saṅgha structure ကို ဖွဲ့စည်းပေးပါသည်။

၉.၅ Garudhammas နှင့် ခေတ်သစ်ဝေဖန်ဆွေးနွေးမှု

ရိုးရာဖွင့်ဆိုချက်များတွင် Garudhammas ကို အသစ်တည်ထောင်မည့် တိက္ခုနီအဖွဲ့အား ကာကွယ်ပေးရန်၊ သင်ကြားရေးနှင့် ဝိနယစီမံမှုအတွက် အတွေ့အကြုံရှိပြီးသား တိက္ခုသံဃာနှင့်

ချိတ်ဆက်ရန်၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အဖွဲ့အစည်းတည်ငြိမ်စေရန် သတ်မှတ်ခဲ့သည်ဟု ရှင်းပြသည်။ ထိုရှုထောင့်အရ စည်းမျဉ်းများသည် အစောပိုင်းအိန္ဒိယလူမှုအခြေအနေအတွင်း အမျိုးသမီးများ၏ အန္တရာယ်ကင်းရေးနှင့် သာသနာ့အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းရေးကို ထိန်းသိမ်းသော မူများဖြစ်သည်။

ခေတ်သစ်သုတေသနတွင် စည်းမျဉ်းရှစ်ပါးအားလုံးသည် ဘိက္ခုနီသံဃာမတည်မီ တစ်ကြိမ်တည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သလား၊ သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်းဝိနယဖွံ့ဖြိုးမှုအချို့ကို မူလဇာတ်ကြောင်းထဲသို့ ပြန်လည်ထည့်သွင်းထားသလားဟု မေးခွန်းထုတ်ကြသည်။ အချို့စည်းမျဉ်းများက အပြည့်အဝလည်ပတ်နေပြီးသား ဘိက္ခုနီသံဃာ၊ sikkhamānā training နှင့် dual ordination procedure တို့ကို ကြိုတင်ယူဆထားပုံရသည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။ MA တန်းအတွက် အဖြေတွင် ရိုးရာအနက်ကို လေးစားတင်ပြပြီး textual-historical debate ကို သီးခြားရှင်းလင်းသင့်သည်။ ယနေ့ကျင့်သုံးမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာ၌ ဝိနည်းကျမ်း၊ အဋ္ဌကထာနှင့် သံဃာ့အစဉ်အလာတို့ကို အတူထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။

၉.၆ ပရိသတ်လေးပါး Catuparisā(စတုပရိသာ)

ဘိက္ခုနီသံဃာတော် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းကြောင့် ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ၊ ဥပါသကာနှင့် ဥပါသိကာဟူသော ပရိသတ်လေးပါး ပြည့်စုံလာသည်။ ဘိက္ခုနှင့် ဘိက္ခုနီတို့က အိမ်ရာစွန့်သံဃာ့ဘဝဖြင့် ပိဋကတ်ကျမ်းစာသင်ယူခြင်း၊ သီလနှင့်သမာဓိလေ့ကျင့်ခြင်း၊

ဓမ္မဟောပြောခြင်းနှင့် သာသနာ့အဖွဲ့အစည်းကို ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်သည်။ ဥပါသကာနှင့် ဥပါသိကာတို့က လောကီဘဝအတွင်း သီလကျင့်သုံး၍ သံဃာကို ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ထောက်ပံ့ကာ ဓမ္မကို မိသားစုနှင့်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ပြန့်ပွားစေသည်။

Catuparisā သည် အဆင့်အတန်းတူညီသော အဖွဲ့လေးခုဟုသာ မဆိုလိုဘဲ သာသနာ၏ တည်တံ့ရေးအတွက် တာဝန်ယူသည့် အပြန်အလှန်မှီခိုသော အသိုင်းအဝိုင်းကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ဘိက္ခုနီများသည် အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသမီးဆရာနှင့် ဥပဇ္ဈာယ်တို့ထံမှ သင်ယူနိုင်စေပြီး laywomen များနှင့် monastic institution ကြား ဆက်သွယ်မှုကို ခိုင်မာစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘိက္ခုနီသံဃာတော်သည် ထပ်တိုးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သာ မဟုတ်ဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာအသိုင်းအဝိုင်း၏ စံပြဖွဲ့စည်းပုံကို ပြည့်စုံစေသည့် မရှိမဖြစ်အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။

၉.၇ အမျိုးသမီးများ၏ ဝိမုတ္တိစွမ်းရည်

ဘိက္ခုနီသံဃာတော်တည်ထောင်ခြင်း၏ အရေးကြီးဆုံး အယူဝါဒဆိုင်ရာအဓိပ္ပာယ်မှာ အမျိုးသမီးများလည်း အမျိုးသားများကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြောင်း အတည်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ လွတ်မြောက်မှုသည် လိင်၊ မျိုးရိုး သို့မဟုတ် လူမှုအဆင့်အတန်းပေါ် မူတည်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပညာကို မှန်ကန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးခြင်းပေါ်မူတည်သည်။ Ānanda ၏မေးခွန်းနှင့် ဖြတ်ဗုဒ္ဓ၏အဖြေသည် spiritual capacity ဆိုင်ရာ မူကို ရှင်းလင်းစွာ ထင်ဟပ်စေပါသည်။

Therīgāthā တွင် အရဟတ္တဖိုလ်ရရှိခဲ့သော ထေရီများ၏ ဂါထာများကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။
မိခင်၊ ဇနီး၊ မုဆိုးမ၊ အလှအပဖြင့် ကျော်ကြားသူ သို့မဟုတ် ဆင်းရဲဒုက္ခကြုံခဲ့သူ စသည့်
နောက်ခံအမျိုးမျိုးမှ အမျိုးသမီးများသည် တရားလေ့ကျင့်၍ တဏှာနှင့်ဝမ်းနည်းမှုကို
ကျော်လွန်ပုံကို ကိုယ်တိုင်အသံဖြင့် ဖော်ပြကြသည်။ ထိုဂါထာကဗျာများသည် doctrine ကို
သက်သေပြရုံသာမက renunciation၊ ကိုယ်ခန္ဓာသဘော၊ ဆုံးရှုံးမှု၊ တရားအားထုတ်မှုနှင့်
လွတ်မြောက်မှုကို အမျိုးသမီးအတွေ့အကြုံမှ တိုက်ရိုက်မှတ်တမ်းတင်ထားသည့်
အစောဆုံးဗုဒ္ဓဘာသာစာပေအမွေအနှစ်ဖြစ်ပါသည်။

၉.၈ ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့အစည်းအပေါ် သက်ရောက်မှု

ဘိက္ခုနီသံဃာတည်ထောင်ခြင်းက အမျိုးသမီးများအတွက် အချိန်ပြည့်အိမ်ရာစွန့်ဘဝကို
တရားဝင်ဖွင့်ပေးပြီး ကိုယ်ပိုင် monastic identity၊ community နှင့် training lineage ကို
ဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့သည်။ ဘိက္ခုနီများသည် တရားအားထုတ်သူများသာမက ကျမ်းအာဝံဆောင်သူ၊
ဓမ္မဆရာ၊ ကဗျာရှင်နှင့် အဖွဲ့အစည်းစီမံသူများအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။
အတွေ့အကြုံရှိဘိက္ခုနီများက နောက်မျိုးဆက်အမျိုးသမီးများကို သင်ကြားပေးနိုင်သဖြင့် female
preceptor lineage နှင့် women's monastic education ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

ဘိက္ခုနီအဖွဲ့ ရှိလာခြင်းကြောင့် သာသနာသည် အမျိုးသမီးများကို အလှူရှင် သို့မဟုတ်
ဒကာမအဖြစ်သာ မထားဘဲ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော သံဃာ့အဖွဲ့ဝင်နှင့် ဆရာများအဖြစ်

လက်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင် dual-Saṅgha procedures များကြောင့် ဥပသမ္ပဒါ၊ ပဝါရဏာနှင့် အာပတ်ဖြေရှင်းမှုတို့ ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာသည်။ သို့သော် ထိုရှုပ်ထွေးမှုသည် အဖွဲ့အစည်းအားနည်းမှုမဟုတ်ဘဲ အမျိုးသမီးသံဃာ၏ လုံခြုံမှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် တရားဝင်အဆက်အသွယ်ကို ထိန်းသိမ်းရန် ဖွံ့ဖြိုးလာသော ဝိနယစနစ်ဖြစ်ပါသည်။

၉.၉ ဝိနယဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှု

ဘိက္ခုနီသံဃာတော်ပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက် အမျိုးသမီးသံဃာများ၏ နေထိုင်မှု၊ ဝတ်စားမှု၊ လုံခြုံရေး၊ သင်ကြားမှုနှင့် သံဃာ့လုပ်ငန်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်းများ တဖြည်းဖြည်း ဖွံ့ဖြိုးလာသည်။ ဝိနယဇာတ်ကြောင်းများအရ စည်းမျဉ်းသည် အဖြစ်အပျက်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်ပြီးနောက် သတ်မှတ်လေ့ရှိသဖြင့် Bhikkhunī Pātimokkha သည် အမျိုးသမီးအသိုင်းအဝိုင်း၏ လက်တွေ့အတွေ့အကြုံများကို တုံ့ပြန်ဖွဲ့စည်းထားသော discipline ဖြစ်သည်။ ဘိက္ခုဝိနယနှင့် အကြောင်းအရာများစွာ တူသော်လည်း ဘိက္ခုနီများ၏ အခြေအနေနှင့်ဆိုင်သော သီးခြားစည်းမျဉ်းများလည်း ရှိသည်။

ဥပသမ္ပဒါ၊ ဩဝါဒ၊ အာပတ်ဝန်ခံခြင်း၊ ဝါကပ်ခြင်း၊ ပဝါရဏာနှင့် အလေးအနက်ပြစ်မှုဖြေရှင်းခြင်းတို့တွင် ဘိက္ခုနီသံဃာနှင့် ဘိက္ခုသံဃာ နှစ်ဖွဲ့၏ အခန်းကဏ္ဍ ပါဝင်လာသည်။ အမျိုးသမီးလောင်းလျာအတွက် အချို့သီးခြားမေးခွန်းများကို ဘိက္ခုနီသံဃာရှေ့တွင် စတင်စစ်ဆေးပြီးမှ ဘိက္ခုသံဃာရှေ့သို့ ဆက်လက်တင်ပြခြင်းက dignity

နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမှန်ကန်မှုကို ထိန်းပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်

ဘိက္ခုနီသံဃာတည်ထောင်ခြင်းသည် gender inclusion အပြင် Buddhist monastic law ကို အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအဆင့်သစ်တစ်ခုရပ်သို့ တိုးချဲ့ခဲ့သည်။

၉.၁၀ သာသနာသက်တမ်း လျော့နည်းမည်ဟူသော ခန့်မှန်းချက်

Canonical narrative တွင် အမျိုးသမီးများကို သာသနာတောင်သို့ ဝင်ခွင့်ပေးခြင်းကြောင့် သာသနာ၏သက်တမ်းသည် မူလခန့်မှန်းထားသလောက် မရှည်ဘဲ တိုတောင်းနိုင်ကြောင်း အဆိုတစ်ခု ပါဝင်သည်။ ထို့နောက် Garudhammas များကို ရေကာတာနှင့်တူသော ကာကွယ်ရေးအဖြစ် ဥပမာပေးသည်။ ရိုးရာဖွင့်ဆိုချက်တွင် ဤအပိုင်းကို အဖွဲ့အစည်းအသစ်ကြောင့် ပေါ်လာနိုင်သော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် သာသနာ့စည်းကမ်းကို ပိုမိုခိုင်မာစွာ ထိန်းရန်လိုကြောင်း သတိပေးချက်အဖြစ် နားလည်ကြသည်။

ခေတ်သစ်လေ့လာမှုများက ၎င်းကို literal prediction၊ symbolic warning သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်းသံဃာ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ စိုးရိမ်မှုကို ထင်ဟပ်သည့် textual layer အဖြစ် အမျိုးမျိုးသုံးသပ်ကြသည်။ ဤအဆိုကို ဆွေးနွေးရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ဝိမုတ္တိစွမ်းရည်ကို ဗုဒ္ဓက အတည်ပြုထားခြင်းနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ရထေရီများ၏ မှတ်တမ်းတို့ကို မပျောက်ကွယ်စေရပါ။ သာသနာသက်တမ်းဆိုင်ရာအဆိုနှင့် spiritual capacity

ဆိုင်ရာအတည်ပြုချက်သည် မေးခွန်းကွဲနှစ်ခုဖြစ်သဖြင့် တစ်ခုဖြင့်တစ်ခုကို ပယ်ဖျက်၍
ဖတ်သင့်ပါ။

၉.၁၁ သီရိလင်္ကာတွင် Bhikkhunī lineage ပျောက်ကွယ်မှု

ဘိက္ခုနီသာသနာသည် အိန္ဒိယမှ သီရိလင်္ကာသို့ ရောက်ရှိပြီး ရာစုနှစ်များစွာ ဖွံ့ဖြိုးခဲ့သည်။ Sri
Lankan chronicles အရ Emperor Asoka ၏ သမီး Saṅghamittā Therī နှင့် ဘိက္ခုနီများသည်
သီရိလင်္ကာသို့ လာရောက်၍ Anulā Devī နှင့် အမျိုးသမီးများအား ဥပသမ္ပဒါပေးခဲ့ကြသည်။
ထိုအဆက်အနွယ်က ကျမ်းပညာ၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဗောဓိပင်ပူဇော်မှုအပါအဝင်
သီရိလင်္ကာဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

နောက်ပိုင်း စစ်ပွဲများ၊ ကျူးကျော်မှု၊ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု၊ အဝတ်ဘေးနှင့်
သာသနာအဖွဲ့အစည်းပျက်စီးမှုတို့ကြောင့် သီရိလင်္ကာရှိ ဘိက္ခုနီအဆက်အနွယ်
အဆက်မပြတ်အောင် မဖြစ်နိုင်တော့ခဲ့သည်။ ဘိက္ခုအဆက်အနွယ်ကို အခြားထေရဝါဒနိုင်ငံများမှ
ပြန်လည်ယူဆောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ဘိက္ခုနီသံဃာမရှိတော့ခြင်းကြောင့် dual ordination ကို
မည်သို့ပြန်လည်စတင်မည်ဆိုသည့် ဝိနယပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ Lineage
ပျောက်ကွယ်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ ရဟန်းဖြစ်နိုင်စွမ်း ပျောက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ
ဥပသမ္ပဒါဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့် institutional continuity ပြတ်တောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

၉.၁၂ ခေတ်သစ် Bhikkhunī Revival

နှစ်ဆယ်ရာစုနှောင်းပိုင်းမှစ၍ Theravāda ကမ္ဘာတွင် ဘိက္ခုနီဥပသမ္ပဒါ ပြန်လည်တည်ထောင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပိုမိုထင်ရှားလာခဲ့သည်။ အချို့အခမ်းအနားများတွင် အရှေ့အာရှ၌ ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သော Dharmaguptaka ဘိက္ခုနီအဆက်အနွယ်နှင့် Theravāda ဘိက္ခုသံဃာတို့ ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထောက်ခံသူများက ရှေးဘိက္ခုနီအဆက်အနွယ်သည် သီရိလင်္ကာမှ တရုတ်သို့ ရောက်ခဲ့သည့် သမိုင်း၊ ပရိသတ်လေးပါး၏စံပြနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဝိမုတ္တိစွမ်းရည်တို့ကို အလေးထားကြသည်။

ဝေဖန်သူများက ကွဲပြားသော Vinaya lineage နှစ်ခု ပေါင်းစပ်ခြင်း၏ တရားဝင်မှု၊ ဘိက္ခုနီသံဃာမရှိသည့်အခါ ဘိက္ခုသံဃာတစ်ဖွဲ့တည်းဖြင့် ဥပသမ္ပဒါပြုနိုင်မှုနှင့် dual-Saṅgha procedure ၏ အဓိပ္ပာယ်တို့ကို မေးခွန်းထုတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် revival debate သည် ယခင်သမိုင်းကို ပြန်လည်တင်ပြခြင်းသာမက ယနေ့အသက်ဝင်နေသော Vinaya interpretation၊ institutional recognition နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ သာသနာ့အခွင့်အလမ်းတို့နှင့် ဆိုင်သောပြဿနာဖြစ်သည်။ MA တန်း ရေးသားဆွေးနွေးမှုတွင် ဘက်တစ်ဘက်ကို အလွယ်တကူ အနိုင်ပေးခြင်းမပြုဘဲ သမိုင်းအထောက်အထား၊ ဝိနယယုတ္တိနှင့် လက်ရှိအသိုင်းအဝိုင်းအကျိုးဆက်တို့ကို ခွဲခြားသုံးသပ်ရပါမည်။

၉.၁၃ Bhikkhunī Order ၏ အဓိကအရေးပါမှု

ဘိက္ခုနီသံဃာတော်၏ အရေးပါမှုကို အလွှာများစွာဖြင့် နားလည်ရသည်။ အယူဝါဒအရ အမျိုးသမီးများသည် အရဟတ္တဖိုလ်အထိ ရောက်နိုင်ကြောင်း လက်တွေ့အဖွဲ့အစည်းဖြင့် အတည်ပြုသည်။ အဖွဲ့အစည်းအရ ပရိသတ်လေးပါးကို ပြည့်စုံစေပြီး အမျိုးသမီးများအတွက် ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်နှင့် အသိုင်းအဝိုင်းကို ဖန်တီးသည်။ ဝိနယအရ သံဃာနှစ်ဖွဲ့ပူးပေါင်းသော ဥပသမ္ပဒါနှင့် စည်းကမ်းစီမံမှုများကို ဖွံ့ဖြိုးစေသည်။ စာပေအရ Therīgāthā နှင့် ဘိက္ခုနီဆိုင်ရာဝိနယဇာတ်ကြောင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

လူမှုသမိုင်းအရ အိမ်ထောင်ရေးနှင့် မိသားစုတာဝန်များအပြင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် လွတ်မြောက်ရေးကို ဘဝ၏ဗဟိုရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် ရွေးချယ်နိုင်သည့် နေရာကို ပေးခဲ့သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဘိက္ခုနီအဖွဲ့၏ ရှိခြင်း သို့မဟုတ် မရှိခြင်းသည် ပညာရေး၊ meditation teaching၊ လူမှုဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုမှုအပေါ် သက်ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤတည်ထောင်မှုကို women's equality ဟူသော စကားတစ်ရပ်တည်းဖြင့် မချုံ့ဘဲ doctrine၊ practice၊ law၊ literature နှင့် institution တို့ ဆုံရာ သမိုင်းဖြစ်စဉ်အဖြစ် မြင်ရပါမည်။

၉.၁၄ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

ဘိက္ခုနီသံဃာတော်သမိုင်းတွင် ဝိမုတ္တိဆိုင်ရာ တန်းတူစွမ်းရည်နှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မညီမျှဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို အတူတွေ့ရသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက အမျိုးသမီးများသည် အရိယမဂ်ဖိုလ်

ရနိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ အတည်ပြုသော်လည်း Garudhammas က ဘိက္ခုနီအဖွဲ့ကို ဘိက္ခုသံဃာ၏ အုပ်ထိန်းမှုအောက်တွင်ထားသည်။ ထိုနှစ်ချက်ကို တစ်ခုချင်း၍ တစ်ခုပယ်ခြင်းထက် spiritual equality နှင့် historical institution တို့၏ နယ်ပယ်ကာခြားမှုအဖြစ် စိစစ်သင့်သည်။ ရှေးအိန္ဒိယလူမှုအခြေအနေ၊ သံဃာ့လုံခြုံရေးနှင့် စာသားဖွဲ့စည်းမှုအလွှာများက လက်ရှိပုံစံကို မည်သို့ဖြစ်ပေါ်စေသနည်းဟု မေးနိုင်သည်။

MA တန်း အဖြေတွင် canonical narrative ကို အခြေခံထားပြီး Mahāpajāpatī ၏ကြိုးပမ်းမှု၊ Ānanda ၏ mediation နှင့် women's capacity for awakening ကို ဗဟိုပြုရမည်။ Garudhammas ကို ရိုးရာနှင့်ခေတ်သစ်အမြင် နှစ်မျိုးစလုံးဖြင့် ရှင်းပြပြီး Catuparisā နှင့် Therīgāthā ကို အရေးပါမှု၏ အထောက်အထားအဖြစ် သုံးသင့်သည်။ Lineage ပျောက်ကွယ်မှုနှင့် revival debate ကို ဆွေးနွေးရာတွင် ဆန္ဒကောင်းရှိရုံဖြင့် ဝိနယပြဿနာ ဖြေရှင်းပြီးဟု မဆိုသကဲ့သို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအငြင်းပွားမှုကြောင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာသနာ့ရည်မှန်းချက်ကိုလည်း ပယ်မထားသင့်ပါ။

၉.၁၅ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Mahāpajāpatī Gotamī သည် အမျိုးသမီးများအတွက် အိမ်ရာစွန့်ဘဝကို လျှောက်ထား၍ ဘိက္ခုနီသံဃာတော်တည်ထောင်ရေး၏ အဓိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လာသည်။ Ānanda ၏ ကြားဝင်မေးမြန်းမှုကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တဖိုလ်အထိ

ရရှိနိုင်ကြောင်း အတည်ပြုချက် ထင်ရှားလာသည်။ Garudhammas ရှစ်ပါးသည် ရိုးရာအရ ပထမဥပသမ္ပဒါနှင့် ဆက်စပ်ပြီး တိက္ခနီနှင့် တိက္ခသံဃာတို့၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးကို သတ်မှတ်ပေးသည်။

တိက္ခနီအဖွဲ့ကြောင့် ပရိသတ်လေးပါး ပြည့်စုံလာပြီး Therīgāthā က လွတ်မြောက်ခဲ့သော ထေရီများ၏ အသံကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။ တိက္ခနီဝိနယနှင့် dual-Saṅgha procedures များက ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီးအဖွဲ့အစည်းကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေခဲ့သည်။ သီရိလင်္ကာနှင့် အခြားထေရဝါဒဒေသများတွင် lineage ပျောက်ကွယ်သွားပြီးနောက် ခေတ်သစ်ပြန်လည်တည်ထောင်ရေးသည် သမိုင်း၊ ဝိနယနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဤသမိုင်းသည် ဝိမုတ္တိဆိုင်ရာ အားကောင်းသောအတည်ပြုချက်နှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးမှုတို့ ပေါင်းစည်းနေသည့် သမိုင်းဖြစ်သည်။

၉.၁၆ အဓိကဝေါဟာရများ

Bhikkhunī သည် အပြည့်အဝဥပသမ္ပဒါခံယူထားသော အမျိုးသမီးရဟန်း၊ Mahāpajāpatī Gotamī သည် ထေရဝါဒရိုးရာအရ ပထမတိက္ခနီနှင့် ဗုဒ္ဓ၏မွေးစားမိခင်၊ Ānanda သည် တိက္ခနီသံဃာတည်ထောင်ရေးတွင် အဓိကကြားဝင်မေးမြန်းသူ ဖြစ်သည်။ Garudhamma သည် လေးစားလိုက်နာရမည့် အလေးထားစည်းမျဉ်း၊ Catuparisā သည် တိက္ခ၊ တိက္ခနီ၊ ဥပါသကာနှင့်

ဥပါသိကာဟူသော ပရိသတ်လေးပါး၊ Therīgāthā သည် ထေရီများ၏ လွတ်မြောက်ရေးဂါထာစုဖြစ်သည်။

Sikkhamānā သည် ဥပသမ္ပဒါမတိုင်မီ သီလခြောက်ပါးကို နှစ်နှစ်လေ့ကျင့်ရသော အမျိုးသမီးလောင်းလျာ၊ dual ordination သည် တိက္ခနီသံဃာနှင့် တိက္ခသံဃာ နှစ်ဖွဲ့ပါဝင်သော ဥပသမ္ပဒါ၊ lineage သည် ဥပသမ္ပဒါကို တရားဝင်လက်ဆင့်ကမ်းလာသော သံဃာ့အဆက်အနွယ်ဖြစ်သည်။ Revival သည် ပျောက်ကွယ်ခဲ့သော တိက္ခနီဥပသမ္ပဒါကို ခေတ်သစ်တွင် ပြန်လည်တည်ထောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ရည်ညွှန်းပါသည်။

၉.၁၇ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ တိက္ခနီသံဃာတော်တည်ထောင်ခြင်းကို ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်း၏ အရေးပါသောဖွံ့ဖြိုးမှုတစ်ခုဟု အဘယ်ကြောင့် ဆိုရသနည်း။

၂။ Mahāpajāpatī Gotamī နှင့် Ānanda တို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းပြပါ။

၃။ Garudhammas ရှစ်ပါး၏ ရိုးရာအရေးပါမှုနှင့် ခေတ်သစ်ဆွေးနွေးချက်ကို သုံးသပ်ပါ။

၄။ Bhikkhunī Order နှင့် Catuparisā တို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၅။ Therīgāthā သည် အမျိုးသမီးဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းအတွက် မည်သို့အရေးပါသနည်း။

၆။ Theravāda Bhikkhunī ordination revival ဆိုင်ရာ အဓိကဝိနယပြဿနာများကို ရှင်းပြပါ။

၉.၁၈ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“ဘိက္ခုနီသံဃာတော်တည်ထောင်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းတွင် အတယ်ကြောင့် အရေးပါသနည်း” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် အဖွဲ့အစည်းနှင့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။ Mahāpajāpatī Gotamī ၏ တောင်းဆိုမှုနှင့် မလ္လောသောကြီးပမ်းမှုကို ဖော်ပြပြီး Ānanda ၏ ကြားဝင်မေးမြန်းမှုက အမျိုးသမီးများ၏ မင်ဖိုလ်ရနိုင်စွမ်းကို အတည်ပြုစေကြောင်း ရေးပါ။ ထို့နောက် Garudhammas ရှစ်ပါး၊ ပထမဥပသမ္ပဒါနှင့် dual-Saṅgha relationship ကို ရှင်းပြပါ။

အဓိကကိုယ်ထည်တွင် ပရိသတ်လေးပါး ပြည့်စုံလာပုံ၊ Therīgāthā က အမျိုးသမီးတို့၏ ဝိမုတ္တိအတွေ့အကြုံကို သက်သေပြပုံနှင့် ဘိက္ခုနီဝိနယကြောင့် Buddhist monastic institution ဖွံ့ဖြိုးပုံတို့ကို ထည့်ပါ။ ထို့နောက် lineage ပျောက်ကွယ်မှုနှင့် ခေတ်သစ် revival debate ကို တင်ပြပြီး Garudhammas နှင့် ordination validity အပေါ် traditional-critical perspectives နှစ်မျိုးကို ခွဲခြားဆန်းစစ်ပါ။ နိဂုံးတွင် ဘိက္ခုနီသံဃာတည်ထောင်ခြင်းသည် ဝိမုတ္တိဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲကြီးဖြစ်သော်လည်း သမိုင်းနှင့်ဝိနယအရ ရှုပ်ထွေးသည့် ဖြစ်စဉ်လည်းဖြစ်ကြောင်း နိဂုံးချုပ်ဆိုနိုင်သည်။

၉.၁၉ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

Mahāpajāpatī Gotamī ကို ထေရဝါဒရိုးရာ၏ ပထမဘိက္ခုနီ၊ Ānanda ကို အဓိက mediator ဟု မှတ်ပါ။ အမျိုးသမီးများသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တဖိုလ်အထိ ရနိုင်သည်။ Garudhammas သည် လေးစားလိုက်နာရမည့် မူရှစ်ပါးဖြစ်ပြီး ဘိက္ခုနီနှင့် ဘိက္ခုသံဃာတို့၏ ဆက်ဆံရေးကို သတ်မှတ်သည်။ ဘိက္ခုနီသံဃာက Catuparisā ကို ပြည့်စုံစေပြီး Therīgāthā သည် လွတ်မြောက်ခဲ့သော ထေရီများ၏ ဂါထာများဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်ဆွေးနွေးမှု၏ အဓိကမှာ dual ordination နှင့် lineage validity ဖြစ်သည်။ စာမေးပွဲအဖြေတွင် doctrinal၊ institutional၊ Vinaya၊ literary၊ social နှင့် critical dimensions တို့ကို ဆက်စပ်ရေးသားရပါမည်။

အခန်း ၁၀

ထေရဝါဒနှင့် အခြားအစောပိုင်းဗုဒ္ဓဂိုဏ်းများ

Theravāda Vaibhāṣika Sautrāntika and the Problem of Hīnayāna

၁၀.၁ နိဒါန်း

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းတွင် သံဃာ့အစဉ်အလာနှင့် အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှု မျိုးစုံပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ Theravāda သည် ယနေ့အထိ ဆက်လက်ရှင်သန်နေသော အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ရှေးအိန္ဒိယဗုဒ္ဓဘာသာအားလုံးကို ကိုယ်စားမပြုပါ။ Sarvāstivāda နှင့် ဆက်စပ်သော Vaibhāṣika Sūtra များကို အလေးထားသည့် Sautrāntika နှင့် အခြားဂိုဏ်းများသည်လည်း အိန္ဒိယနှင့် အာရှအလယ်ပိုင်းတွင် အရေးကြီးသော ပညာရေးအစဉ်အလာများအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ကြသည်။ ထိုဂိုဏ်းများ၏ ကျမ်းစာ၊ အဘိဓမ္မာစနစ်နှင့် အယူဝါဒများကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်းဖြင့် Theravāda ၏ သီးခြားသမိုင်းနှင့် doctrinal identity ကို ပိုမိုတိကျစွာ နားလည်နိုင်သည်။

ဤအခန်းသည် Hīnayāna ဟူသောအသုံးအနှုန်း၏ ပြဿနာကို ဦးစွာရှင်းလင်းပြီး Sarvāstivāda ၏နောက်ခံ၊ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့၏ အယူဝါဒဆိုင်ရာထူးခြားချက်များကို ဆက်လက်လေ့လာပါမည်။ ထို့နောက် အချိန်သုံးပါးရှိ ဓမ္မများ၏ တည်ရှိမှု၊ အပြင်အရာကို သိမြင်ပုံ၊ Abhidhamma သို့မဟုတ် Abhidharma ၏

authority၊ ကမ္မအကျိုးဆက်ဆက်နွယ်ပုံတို့အရ Theravāda နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါမည်။

ကွာခြားချက်များကို ဖော်ပြရာတွင် အရိယသစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ အနတ္တ၊ ကမ္မ၊ သံသရာနှင့် လွတ်မြောက်မှုစသည့် မျှဝေထားသောဗုဒ္ဓအခြေခံများကိုလည်း မပျောက်စေရပါ။

၁၀.၂ Hīnayāna ဟူသော အသုံးအနှုန်း

Hīnayāna သည် Sanskrit စကားလုံးဖြစ်ပြီး hīna နှင့် yāna ဟူသော စကားနှစ်လုံးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ Hīna တွင် နိမ့်သော၊ အားနည်းသော သို့မဟုတ် ချို့တဲ့သောဟူသည့် အနုတ်သဘောပါနိုင်ပြီး yāna သည် ယာဉ် သို့မဟုတ် လမ်းကို ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် Hīnayāna ကို lesser vehicle သို့မဟုတ် inferior vehicle ဟု ပြန်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဤစကားသည် မဟာယာနစာပေအချို့တွင် မိမိတို့အမြင်နှင့် မတူသော လမ်းစဉ်ကို ဝေဖန်ခွဲခြားရန် အသုံးပြုခဲ့သော polemical label ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာအစောပိုင်းဝိုက်များက မိမိတို့ကိုယ်ကို ခေါ်ဆိုသည့်အမည် မဟုတ်ပါ။

ခေတ်သစ်စာပေများတွင် Hīnayāna ကို Theravāda ၏ အမည်အစားထိုးအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းသည် သမိုင်းနှင့်အဓိပ္ပာယ် နှစ်မျိုးစလုံးအရ မတိကျပါ။ Sri Lanka၊ Myanmar၊ Thailand၊ Cambodia နှင့် Laos တို့တွင် ရှင်သန်နေသည့် အစဉ်အလာ၏ ကိုယ်ပိုင်အမည်မှာ Theravāda ဖြစ်သည်။ MABS 35 သင်ခန်းစာ(handouts)တွင် 1950 ခုနှစ် Colombo တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော World Fellowship of Buddhists က ယနေ့ Theravāda Buddhism ကို

Hīnayāna ဟု မခေါ်သင့်ကြောင်း သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

လေးစားတိကျသော academic writing တွင် Theravāda ဟု သီးခြားခေါ်ဆိုပြီး ရှေးဂိုဏ်းများကို ၎င်းတို့၏ သမိုင်းအမည်ဖြင့် ရည်ညွှန်းရပါမည်။

၁၀.၃ Hīnayāna ကို Theravāda နှင့် တူညီမသတ်မှတ်သင့်သည့်အကြောင်း

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာတွင် Theravāda တစ်ဂိုဏ်းတည်းသာ မရှိခဲ့ပါ။ Sarvāstivāda၊ Dharmaguptaka၊ Mahāsāṃghika၊ Kāśyapīya၊ Mahīśāsaka နှင့် အခြား nikāya များသည် သီးခြားဝိနယ၊ ကျမ်းစာနှင့် အယူဝါဒဖွင့်ဆိုမှုများဖြင့် တည်ရှိခဲ့ကြသည်။ ဤဂိုဏ်းအားလုံးကို Hīnayāna ဟူသော စုပေါင်းအမည်တစ်ခုအောက်ထားပြီး နောက်တစ်ဆင့်တွင် Hīnayāna ကို Theravāda နှင့် တူညီစွာ သတ်မှတ်လိုက်လျှင် ရှေးဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အဖွဲ့အစည်းနှင့် အတွေးအခေါ်ကွဲပြားမှု ပျောက်ဆုံးသွားမည်။

Theravāda သည် Pāli Tipiṭaka၊ Sri Lankan Mahāvihāra နှင့် ဆက်စပ်သော Aṭṭhakathā အစဉ်အလာ၊ မိမိ၏ Abhidhamma Piṭaka နှင့် သီးခြားဝိနယအဆက်အနွယ်ရှိသော historical lineage ဖြစ်သည်။ Sarvāstivāda နှင့် အခြားဂိုဏ်းများတွင် မတူညီသော canon၊ Abhidharma စနစ်နှင့် ဘာသာစကားအမွေအနှစ်များ ရှိခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် non-Mahāyāna school အားလုံးကို Theravāda ဟု ခေါ်ခြင်းလည်း မမှန်ကန်ပါ။ Academic writing တွင် early Buddhist schools၊ Buddhist sects သို့မဟုတ် nikāya Buddhism ဟု အထွေထွေသုံးနိုင်ပြီး

တိကျသောအကြောင်းအရာတွင် Sarvāstivāda၊ Vaibhāṣika၊ Sautrāntika သို့မဟုတ် Theravāda ဟူသော သီးခြားအမည်ကို သုံးသင့်သည်။

၁၀.၄ Sarvāstivāda ၏ နောက်ခံ

Sarvāstivāda သည် အိန္ဒိယဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းတွင် ဩဇာကြီးသော အစောပိုင်းဝိဇ္ဇာတစ်ခုဖြစ်သည်။ အမည်ကို sarvam asti ဟူသော “အရာအားလုံး တည်ရှိသည်” ဆိုသည့်သဘောနှင့် ဆက်စပ်ရှင်းပြလေ့ရှိသည်။ ဤနေရာတွင် “အရာအားလုံး” ဟူသည် လောကရှိ ပေါင်းစပ်အရာဝတ္ထုအားလုံးကို ထာဝရတည်ရှိသည်ဟု ဆိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်အချိန်သုံးပါးရှိ dharmas များ၏ တည်ရှိမှုအဆင့်ကို ရည်ညွှန်းသည်။ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည် ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မတွင် ထင်ရှားသော်လည်း အတိတ်နှင့်အနာဂတ်ဓမ္မများကို လုံးဝမရှိဟု မယူဆခြင်းက Sarvāstivāda ၏ အချိန်သဘောတရားကို ထူးခြားစေသည်။

Sarvāstivāda Abhidharma tradition သည် အိန္ဒိယအနောက်မြောက်ပိုင်း၊ Gandhāra နှင့် Kashmir ဒေသများတွင် အထူးဖွံ့ဖြိုးခဲ့သည်။ မူရင်း Sanskrit စာပေအချို့ ပျောက်ဆုံးသွားသော်လည်း Sanskrit အပိုင်းအစများ၊ Chinese translations နှင့် Tibetan sources များက အရေးကြီးသောကျမ်းစာအမွေအနှစ်ကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။ ဓမ္မများကို အမျိုးအစားခွဲခြား၊ အကြောင်းဆက်များကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် အချိန်သုံးပါးတစ်လျှောက် ကမ္မအကျိုးဆက် မည်သို့ဆက်သွယ်သနည်းဟူသော မေးခွန်းကို ဖြေရှင်းခြင်းသည်

ဤအစဉ်အလာ၏ အဓိကစိတ်ဝင်စားမှုများဖြစ်သည်။ Vaibhāṣika သည် ထို Sarvāstivāda ပညာရေးကမ္ဘာအတွင်း အထင်ရှားဆုံးစနစ်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၀.၅ Vaibhāṣika Tradition

Vaibhāṣika ကို Sarvāstivāda ၏ Kashmir ဗဟိုပြု scholastic tradition အဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး Mahāvibhāṣā ဟူသော အကြီးစား Abhidharma commentary နှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်သည်။ Vibhāṣā ကျမ်းများက Abhidharma doctrine များကို ခွဲခြမ်း၊ ဆွေးနွေး၍ မတူညီသောဆရာအမြင်များကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ Mahāvibhāṣā ကို authoritative exposition အဖြစ် လက်ခံသောပညာရှင်များကို Vaibhāṣika ဟု ခေါ်ဆိုလာကြသည်။ ဤအစဉ်အလာသည် dharma analysis၊ time theory၊ cognition နှင့် causal relation တို့ကို ကျယ်ပြန့်စွာ စနစ်တကျဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

Vaibhāṣika ၏ ပထမထူးခြားချက်မှာ sarvāstivāda ဖြစ်ပြီး အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် dharmas များ တစ်နည်းနည်းဖြင့် တည်ရှိသည်ဟု ယူဆခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယမှာ direct realism ဖြစ်ပြီး အာရုံသိစိတ်က ပြင်ပအရာဝတ္ထုကို တိုက်ရိုက်သိနိုင်သည်ဟု ရှင်းပြသည်။ တတိယမှာ dharma realism ဖြစ်ပြီး ultimate analysis တွင် သီးခြားလက္ခဏာနှင့်လုပ်ငန်းရှိသော dharmas များကို အမှန်တကယ်ဖြစ်စဉ်များအဖြစ် လက်ခံသည်။ ထို့ပြင် Abhidharma နှင့် Mahāvibhāṣā ကို အရေးကြီးသော doctrinal authority အဖြစ်ထားပြီး conditioned dharmas များသည်

ခဏတိုင်းဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးသည်ဟူသော momentariness ကိုလည်း လက်ခံသည်။ အချိန်သုံးပါးရှိ ဓမ္မများ တည်ရှိကြောင်းဆိုခြင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်စဉ် ခဏတိုင်းပျက်ခြင်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာလက္ခဏာနှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းကွာခြားမှုဖြင့် ရှင်းလင်းပါသည်။

၁၀.၆ Sautrāntika Tradition

Sautrāntika ဟူသောအမည်သည် sūtra များကို အခြေခံသူများဟူသော သဘောရှိသည်။ Sautrāntika ဆရာများသည် Sarvāstivāda ပညာရေးကမ္ဘာနှင့် ဆက်စပ်နေသော်လည်း Vaibhāṣika Abhidharma ၏ အယူဝါဒအချို့ကို ဝေဖန်ခဲ့ကြပြီး sūtra သို့မဟုတ် discourse များ၏ authority ကို ပိုမိုအလေးထားကြသည်။ ၎င်းတို့ကို နယ်မြေတစ်ခု၊ သံဃာ့အဖွဲ့တစ်ခုနှင့် စည်းလုံးတည်ရှိသော centralized sect အဖြစ်သာ မမြင်သင့်ပါ။ Sarvāstivāda အတွင်း သို့မဟုတ် ၎င်းနှင့်အနီးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် အယူဝါဒဆိုင်ရာ ဝေဖန်ဖွင့်ဆိုမှုများစုစည်းထားသော stream အဖြစ် နားလည်ခြင်းက ပိုသင့်တော်သည်။

Sautrāntika အယူအဆအရ အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နေသော dharmas သည် ပစ္စုပ္ပန်ခဏ၌သာ ရှိပြီး အတိတ်သည် ပျက်ပြီး၊ အနာဂတ်သည် မဖြစ်သေးပါ။ Conditioned event တစ်ခုသည် ခဏမျှသာ တည်၍ ချက်ချင်းပျက်သော momentariness ကို အလေးထားသည်။ ပြင်ပအရာကို စိတ်က တိုက်ရိုက်မသိဘဲ အရာ၏သက်ရောက်မှုကြောင့် စိတ်၌ပေါ်သော mental representation မှတစ်ဆင့် သိသည်ဟူသော representational perception ဖြင့်လည်း

ထင်ရှားသည်။ အတိတ်ကမ္မက ပျောက်သွားပြီးနောက် အနာဂတ်အကျိုး မည်သို့ပေးနိုင်သနည်းဟူသော ပြဿနာကို seeds သို့မဟုတ် latent capacities ဟူသော အလားအလာများ ဆက်လက်တည်နေခြင်းဖြင့် ရှင်းပြလေ့ရှိသည်။

၁၀.၇ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika နှိုင်းယှဉ်ချက်

Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့သည် Sarvāstivāda ပညာရေးပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး ဓမ္မခွဲခြမ်းမှု၊ အနတ္တ၊ ကမ္မနှင့် လွတ်မြောက်ရေးကို လက်ခံကြသော်လည်း အချိန်နှင့်သိမြင်မှုအပေါ် ကွာခြားသည်။ Vaibhāṣika သည် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် dharmas တို့၏ တည်ရှိမှုကို လက်ခံပြီး Sautrāntika သည် causal efficacy ရှိသော ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မသာ အမှန်တကယ်တည်ရှိသည်ဟု အလေးထားသည်။ Vaibhāṣika ၏အမြင်က ကမ္မအကျိုးဆက်နှင့် အတိတ်အရာကို သိနိုင်မှုကို အချိန်သုံးပါးတည်ရှိမှုဖြင့် ရှင်းပြသော်လည်း Sautrāntika က causal stream အတွင်း ကျန်ရှိသော seed သို့မဟုတ် capacity ဖြင့် ရှင်းပြသည်။

Perception အရ Vaibhāṣika သည် ပြင်ပအရာကို cognition က တိုက်ရိုက်သိမြင်နိုင်သည်ဟူသော direct realism ကို ယေဘုယျအားဖြင့် ထောက်ခံသည်။ Sautrāntika က စိတ်ပေါ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သော representation မှတစ်ဆင့် ပြင်ပအရာကို သိသည်ဟု ရှင်းပြသည်။ Textual authority အရ Vaibhāṣika သည် Abhidharma နှင့် Mahāvibhāṣā ကို မြင့်မားစွာ သတ်မှတ်သော်လည်း Sautrāntika သည် နောက်ပိုင်း treatises ၏ အဆိုကို sūtra နှင့်

တိုက်စစ်၍ လက်ခံသည်။ ထို့ကြောင့် Sautrāntika ကို Abhidharma analysis အားလုံး ငြင်းပယ်သူဟု မဆိုရ။ အဓိကမှာ သီးခြား Abhidharma အဆိုများ၏ canonical basis ကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၀.၈ Theravāda နှင့် Vaibhāṣika

Theravāda နှင့် Vaibhāṣika တို့သည် အရိယသစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ အနတ္တ၊ ကမ္မနှင့်ပဋိသန္ဓေ၊ တရားအားထုတ်မှု၊ ဝိနယစည်းကမ်းနှင့် ကိလေသမှလွတ်မြောက်မှုတို့ကို မျှဝေကြသည်။ နှစ်ဖက်စလုံးတွင် အတွေ့အကြုံကို သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်ဘာသာစကားအောက်မှ ဓမ္မအမျိုးအစားများအဖြစ် ခွဲခြမ်းသည့် Abhidhamma သို့မဟုတ် Abhidharma tradition ရှိသည်။ Conditioned phenomena များ၏ အနိစ္စနှင့် ခဏတိုင်းပြောင်းလဲမှုကိုလည်း အလေးထားကြသည်။ ထိုတူညီချက်များသည် နှစ်ဖက်စလုံးက အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာအဓမ္မအနှစ်ကို ခနစ်တကျဖွံ့ဖြိုးခဲ့ကြောင်း ပြပါသည်။

အရေးကြီးဆုံးကွာခြားချက်မှာ အချိန်သုံးပါးရှိ dhammas ၏ တည်ရှိမှုဖြစ်သည်။ Theravāda သည် အတိတ်နှင့်အနာဂတ်ဓမ္မများကို ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မကဲ့သို့ လက်ရှိတည်ရှိသော reality များဟု မလက်ခံဘဲ ကမ္မအကျိုးဆက်ကို paccaya relations နှင့် စိတ်အစဉ်၏ causal continuity ဖြင့် ရှင်းပြသည်။ Theravāda ၏ ပရမတ္ထတရားလေးပါးမှာ citta၊ cetasika၊ rūpa နှင့် Nibbāna ဖြစ်ပြီး Vaibhāṣika တွင် Sarvāstivāda အဘိဓမ္မာအလိုက် သီးခြား dharma categories ရှိသည်။

ကျမ်းစာအရ Theravāda သည် Pāli Tipiṭaka နှင့် Mahāvihāra အဖွင့်အစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းထားသော်လည်း Vaibhāṣika အဓမ္မအနှစ်ကို Sanskrit အပိုင်းအစများနှင့် Chinese၊ Tibetan translations များမှ အများအားဖြင့် သိရှိရပါသည်။

၁၀.၉ Theravāda နှင့် Sautrāntika

Theravāda နှင့် Sautrāntika တို့သည် Sarvāstivāda ၏ full three-time existence theory ကို လက်မခံခြင်းနှင့် conditioned phenomena များ၏ momentary nature ကို အလေးထားခြင်းတွင် နီးစပ်သည်။ အတိတ်ဖြစ်စဉ် ပျက်ပြီးနောက် causal effect ဆက်ရှိနိုင်သော်လည်း အတိတ်ဓမ္မသည် ပစ္စုပ္ပန်၌ အပြည့်အဝတည်ရှိနေသည်ဟု မယူဆကြပါ။ နှစ်ဖက်စလုံးက အမြဲတည်ပုဂ္ဂိုလ်မပါဘဲ ဖြစ်စဉ်တစ်ခဏမှ နောက်တစ်ခဏသို့ အကြောင်းဆက်ရှိနိုင်ကြောင်း ရှင်းပြလိုသည်။ သို့သော် ဤနီးစပ်မှုကြောင့် Sautrāntika ကို Theravāda အမည်တစ်မျိုး သို့မဟုတ် Theravāda ၏ အခွဲဝိုက်ဟု မသတ်မှတ်ရပါ။

Theravāda သည် မိမိ၏ Abhidhamma Piṭaka ကျမ်းစုနှစ်စောင်ကို canonical Buddhavaṇṇa အဖြစ် လက်ခံသော်လည်း Sautrāntika များသည် Sarvāstivāda Abhidharma ကျမ်းများ၏ authority ကို sūtra အပေါ် အခြေခံ၍ ဝေဖန်သည်။ Theravāda cognition analysis သည် citta၊ cetasika၊ ārammaṇa နှင့် paccaya တို့ဖြင့် ရှင်းပြပြီး Sautrāntika representational theory နှင့် တစ်ထပ်တည်းမဟုတ်ပါ။ Theravāda ကမ္မအဆက်ကို

consciousness stream နှင့် conditional relations ဖြင့် ဖော်ပြသော်လည်း Sautrāntika က seed သို့မဟုတ် latent capacity သဘောကို အသုံးပြုသည်။ သမိုင်းအရ Theravāda သည် Sri Lanka နှင့် Southeast Asia တွင် ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးပြီး Sautrāntika သည် Indian နှင့် Central Asian scholastic world နှင့် ပိုမိုဆက်စပ်ခဲ့သည်။

၁၀.၁၀ Theravāda, Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့၏ အဓိကနှိုင်းယှဉ်ချက်

အစဉ်အလာသုံးခုကို နှိုင်းယှဉ်ရာတွင် ကျမ်းစာအခြေခံကို ဦးစွာခွဲရသည်။ **Theravāda** သည် Pāli Tipiṭaka၊ canonical Abhidhamma နှင့် Mahāvihāra commentary များကို အခြေခံသည်။ **Vaibhāṣika** သည် Sarvāstivāda Abhidharma နှင့် Mahāvibhāṣā ကို အဓိကထားသည်။ **Sautrāntika** သည် sūtra ကို အမြင့်ဆုံးစစ်ဆေးရေးစံအဖြစ်ထားပြီး Vaibhāṣika scholastic claims အချို့ကို ပြန်လည်ဝေဖန်သည်။ ဤကွာခြားမှုက စကားလုံးအနက်သာမက ဓမ္မအမျိုးအစား၊ အချိန်သဘောနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဉာဏ်ကို တည်ဆောက်ပုံအပေါ်ပါ သက်ရောက်သည်။

အချိန်သဘောအရ Vaibhāṣika က အချိန်သုံးပါးရှိ dharmas များ၏ တည်ရှိမှုကို လက်ခံပြီး Sautrāntika က ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မသာ အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်းဆိုသည်။ Theravāda သည် အတိတ်နှင့်အနာဂတ်ဓမ္မကို ပစ္စုပ္ပန် reality အဖြစ် မယူဘဲ paccaya နှင့် ကမ္မအစွမ်းဖြင့် ဆက်နွှယ်မှုကို ရှင်းပြသည်။ Perception အရ Vaibhāṣika သည် direct realism၊ Sautrāntika သည် representational perception ဖြင့် ထင်ရှားပြီး Theravāda က မိမိ၏ citta-cetasika

analysis ဖြင့် အာရုံသိမှုကို ဖော်ပြသည်။ Karmic continuity အရ Vaibhāṣika ၏ three-time existence၊ Sautrāntika ၏ seed theory နှင့် Theravāda ၏ conditional consciousness stream တို့သည် တူညီသောပြဿနာအတွက် မတူညီသော အဖြေစနစ်များဖြစ်သည်။

၁၀.၁၁ တူညီသော ဗုဒ္ဓအခြေခံများ

အယူဝါဒကွာခြားချက်များ ရှိသော်လည်း Theravāda၊ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့သည် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အခြေခံရည်ရွယ်ချက်ကို မျှဝေကြသည်။ အားလုံးက ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ၏အကြောင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းမှုနှင့် ချုပ်ငြိမ်းရာလမ်းဟူသော အရိယသစ္စာလေးပါးကို လက်ခံကြသည်။ ဖြစ်စဉ်များသည် အကြောင်းအခြေအနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သည်ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ အမြဲတည်အတ္တမရှိခြင်း၊ ကမ္မနှင့် ပဋိသန္ဓေ၊ သီလနှင့်သမာဓိလေ့ကျင့်မှု၊ ပညာဖြင့် ကိလေသပယ်ခြင်းတို့ကိုလည်း သက်ဆိုင်ရာစနစ်အလိုက် ရှင်းပြကြသည်။

အစဉ်အလာသုံးခုစလုံးတွင် သာမန်အသုံးအနှုန်းနှင့် ခွဲခြမ်းသုံးသပ်သော ဓမ္မဘာသာစကားကြား ခွဲခြားမှုတစ်မျိုးမျိုး တွေ့ရသည်။ “ပုဂ္ဂိုလ်” ဟု ပြောဆိုနိုင်သော်လည်း ultimate analysis တွင် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်နှင့် စိတ်ဖြစ်စဉ်များကို စိစစ်သည်။ Monastic discipline၊ meditation နှင့် wisdom ကို လွတ်မြောက်ရေးလမ်း၏ အစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုသည် ဘယ်ဝိဇ္ဇာမှန်၊

ဘယ်ဝိဇ္ဇာမှားဟူသော အလွယ်တကူဆုံးဖြတ်မှု မဟုတ်ဘဲ မျှဝေထားသော ဗုဒ္ဓပြဿနာများကို ရိုးရာအသီးသီး မည်သို့ စနစ်တကျ ဖြေရှင်းခဲ့ကြသည်ကို နားလည်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၀.၁၂ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု၏ အရေးပါမှု

Theravāda၊ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်းက early Buddhism သည် အယူဝါဒအားလုံး တစ်ပုံစံတည်းရှိသော tradition မဟုတ်ကြောင်း ပြသသည်။ ဘုရားဟော၏ အခြေခံပြဿနာများကို လက်ခံထားကြသော်လည်း အတိတ်ကမ္မသည် အနာဂတ်အကျိုး မည်သို့ပေးသနည်း၊ ပြင်ပအရာကို စိတ်က မည်သို့သိသနည်း၊ Abhidharma ကျမ်းများ၏ authority မည်မျှရှိသနည်း၊ ဓမ္မများ၏ ultimate status ကို မည်သို့သတ်မှတ်သနည်းဟူသော မေးခွန်းများတွင် အဖြေကွဲပြားခဲ့ကြသည်။ ဤကွဲပြားမှုက ဗုဒ္ဓဘာသာပညာရှင်များ၏ စနစ်တကျစဉ်းစားမှုနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်မှုကို ဖော်ပြသည်။

နှိုင်းယှဉ်မှုက Theravāda ကို non-Mahāyāna Buddhism အားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်ဟု ယူဆခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသည်။ Theravāda သည် ရှေးဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်းများအနက် ဆက်လက်ရှင်သန်သော သီးခြား lineage ဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ Pāli canon၊ commentarial heritage နှင့် regional history ရှိသည်။ အခြားဝိဇ္ဇာများကို Theravāda ၏ မပြည့်စုံသောပုံစံများအဖြစ် မဖတ်ဘဲ သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ကျမ်းစာနှင့် philosophical framework အတွင်း လေ့လာသင့်သည်။

ထိုနည်းဖြင့် Theravāda ၏ ထူးခြားချက်ကိုလည်း ပိုမိုတိကျစွာ သိနိုင်ပြီး Buddhist intellectual history ၏ ကျယ်ပြန့်မှုကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည်။

၁၀.၁၃ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

MA တန်း ရေးသားရာတွင် Hinayāna နှင့် Theravāda ကို တူညီသတ်မှတ်ခြင်း၊ Sarvāstivāda နှင့် Theravāda ကို ရောထွေးခြင်းနှင့် Sautrāntika ကို Abhidharma analysis အားလုံး ငြင်းပယ်သူဟု ရိုးရှင်းဖော်ပြခြင်းတို့ကို ရှောင်ရမည်။ Vaibhāṣika ကို Sarvāstivāda အတွင်း Mahāvibhāṣā နှင့် ဆက်စပ်သည့် scholastic tradition ဟု သတ်မှတ်ပြီး Sautrāntika ကို sūtra authority အပေါ် အခြေခံကာ အချို့ Vaibhāṣika အဆိုများကို ဝေဖန်သည့် stream ဟု ရှင်းပြသင့်သည်။ Theravāda ကို Pāli-Mahāvihāra lineage နှင့် canonical Abhidhamma အပေါ်အခြေခံသော tradition ဟု တိကျစွာဖော်ပြရပါမည်။

နှိုင်းယှဉ်ရာတွင် တစ်ဖက်၏ terminology ကို အခြားတစ်ဖက်ပေါ် တိုက်ရိုက်တင်ခြင်းမပြုဘဲ functionally comparable ideas များကို အရင်သတ်မှတ်ရမည်။ အချိန်သဘော၊ perception၊ textual authority နှင့် karmic continuity တို့ကို တစ်မျိုးချင်းနှိုင်းယှဉ်ပြီး shared Buddhist foundations ကို နောက်ခံထားသင့်သည်။ ရိုးရာဝိုက်၏ ကိုယ်ပိုင် doctrinal claim နှင့် ခေတ်သစ်ပညာရှင်များ၏ historical classification ကိုလည်း ခွဲခြားဖော်ပြရမည်။ ထိုနည်းက

မတူညီမှုကို ချဲ့ကားခြင်းနှင့် ကွာခြားမှုအားလုံးကို ပျောက်ကွယ်စေခြင်းဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ရှောင်စေသည်။

၁၀.၁၄ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Hīnayāna သည် မဟာယာနဆိုင်ရာ polemical term ဖြစ်ပြီး Theravāda ၏ self-designation မဟုတ်ပါ။ Theravāda သည် Pāli Tipiṭaka၊ Mahāvihāra commentarial tradition နှင့် မိမိ၏ canonical Abhidhamma ကို အခြေခံသော သီးခြားသမိုင်းအစဉ်အလာဖြစ်သည်။ Sarvāstivāda သည် အချိန်သုံးပါးရှိ dharmas များ၏ တည်ရှိမှုအဆိုဖြင့် ထင်ရှားပြီး Vaibhāṣika သည် Mahāvibhāṣā နှင့် ဆက်စပ်သော Kashmir Sarvāstivāda scholastic system ဖြစ်သည်။ Vaibhāṣika က three-time existence၊ direct realism၊ dharma analysis နှင့် Abhidharma authority ကို အလေးထားသည်။

Sautrāntika သည် sūtra authority ကို ဦးစားပေး၍ ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မများသာ အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း၊ အရာဝတ္ထုကို mental representation မှတစ်ဆင့် သိမြင်ကြောင်းနှင့် ကမ္မအလားအလာကို seeds သို့မဟုတ် latent capacities ဖြင့် ရှင်းပြသည်။ Theravāda သည် အချိန်သုံးပါးတည်ရှိမှုနှင့် Sautrāntika seed theory ကို မိမိစနစ်အတိုင်း မလက်ခံဘဲ paccaya relations နှင့် consciousness stream ဖြင့် continuity ကို ရှင်းပြသည်။

အစဉ်အလာသုံးခုလုံးသည် အရိယသစ္စာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ အနတ္တ၊ ကမ္မ၊ တရားအားထုတ်မှုနှင့် လွတ်မြောက်မှုတို့ကို မျှဝေကြသော်လည်း philosophical explanation များ ကွဲပြားသည်။

၁၀.၁၅ အဓိကဝေါဟာရများ

Hīnayāna သည် lesser သို့မဟုတ် inferior vehicle ဟူသော အနှုတ်သဘောပါသည့် နောက်ပိုင်းမဟာယာနအသုံးအနှုန်း၊ Theravāda သည် Pāli-Mahāvihāra lineage ကို ဆက်ခံသော ထေရဝါဒအစဉ်အလာဖြစ်သည်။ Sarvāstivāda သည် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် dharmas များ၏ တည်ရှိမှုကို လက်ခံသော ရှေးဝိဇ္ဇာ၊ Vaibhāṣika သည် Mahāvibhāṣā နှင့် ဆက်စပ်သော Sarvāstivāda scholastic tradition ဖြစ်သည်။ Sarvāstivāda သည် အချိန်သုံးပါးတည်ရှိမှုအဆိုနှင့် dharma သည် အတွေ့အကြုံကို ခွဲခြမ်းရာ၌ သတ်မှတ်သော ဖြစ်စဉ်အမျိုးအစားကို ဆိုလိုသည်။

Sautrāntika သည် sūtra authority ကို အထူးအလေးထားသော အယူဝါဒလမ်းကြောင်း၊ direct realism သည် cognition က ပြင်ပအရာကို တိုက်ရိုက်သိမြင်သည်ဟူသော အမြင်နှင့် representational perception သည် စိတ်တွင်း representation မှတစ်ဆင့် ပြင်ပအရာကို သိသည်ဟူသော အမြင်ဖြစ်သည်။ Momentariness သည် အကြောင်းပြုဖြစ်စဉ်များ ခဏတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးခြင်း၊ seed သို့မဟုတ် latent capacity သည် အတိတ်ကမ္မ၏ အနာဂတ်အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းကို Sautrāntika ဖွင့်ဆိုရာတွင် သုံးသည့်အယူအဆဖြစ်သည်။ Nikāya

Buddhism သည် အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာများကို အနှုတ်သဘောမပါဘဲ ရည်ညွှန်းနိုင်သော academic expression ဖြစ်သည်။

၁၀.၁၆ လောလာရန်မေးခွန်းများ

၁။ Hīnayāna ဟူသောအသုံးအနှုန်းကို Theravāda အတွက် အသုံးမပြုသင့်သည့်အကြောင်းကို ဝေဖန်သုံးသပ်ပါ။

၂။ Sarvāstivāda နှင့် Vaibhāṣika တို့၏ ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၃။ Vaibhāṣika ၏ အဓိကအယူဝါဒများကို ဆွေးနွေးပါ။

၄။ Sautrāntika ၏ doctrinal identity နှင့် sūtra emphasis ကို ရှင်းပြပါ။

၅။ Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့ကို အချိန်သဘော၊ perception နှင့် textual authority အရ နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၆။ Theravāda နှင့် Vaibhāṣika တို့၏ တူညီချက်နှင့် ကွာခြားချက်များကို ဆွေးနွေးပါ။

၇။ Theravāda နှင့် Sautrāntika တို့၏ တူညီချက်နှင့် ကွာခြားချက်များကို ဆွေးနွေးပါ။

၁၀.၁၇ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“Theravāda ကို Vaibhāṣika နှင့် Sautrāntika တို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပါ” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် early Buddhist schools များ အယူဝါဒမျိုးစုံရှိခဲ့ကြောင်း နိဒါန်းတွင် သတ်မှတ်ပါ။

Hīnayāna သည် Theravāda နှင့် တူညီသောအမည်မဟုတ်ကြောင်း ဦးစွာရှင်းပါ။ Theravāda ကို Pāli Canon၊ Mahāvihāra နှင့် canonical Abhidhamma တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ Vaibhāṣika ကို Sarvāstivāda၊ Mahāvibhāṣā၊ three-time existence နှင့် direct realism တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ Sautrāntika ကို sūtra authority၊ present existence နှင့် representational perception တို့ဖြင့်လည်းကောင်း မိတ်ဆက်ပါ။

အဓိကနှိုင်းယှဉ်ပိုင်းတွင် အချိန်သုံးပါးရှိ dharmas ၏ status၊ perception၊ Abhidharma authority နှင့် karmic continuity ကို သီးခြားစာပိုဒ်များဖြင့် ရေးပါ။ Theravāda ၏ paccaya-consciousness stream၊ Vaibhāṣika ၏ three-time existence နှင့် Sautrāntika seed theory တို့ကို မရောထွေးစေရ။ ထို့နောက် အရိယသစ္စာလေးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ အနတ္တ၊ ကမ္မနှင့် လွတ်မြောက်မှုဟူသော မျှဝေထားသည့် အခြေခံများကို ထည့်ပါ။ နိဂုံးတွင် core Buddhist continuity ရှိသော်လည်း philosophical explanations ကွဲပြားကြောင်းနှင့် Theravāda သည် ဝိဇ္ဇာအားလုံး၏ အစားထိုးအမည်မဟုတ်ကြောင်း ချုပ်ဆိုနိုင်သည်။

၁၀.၁၈ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

Hīnayāna သည် Theravāda နှင့် မတူပါ။ Vaibhāṣika ကို Sarvāstivāda နှင့် Mahāvibhāṣā ဟု တွဲမှတ်ပြီး အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် dharmas များ တည်ရှိကြောင်းနှင့် direct realism ကို လက်ခံသည်ဟု မှတ်ပါ။ Sautrāntika သည် sūtra ကို ဦးစားပေး၍ ပစ္စုပ္ပန် dharmas သာ

အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်းနှင့် representational perception ကို အလေးထားသည်။

Theravāda သည် Pāli Tipiṭaka၊ Mahāvihāra နှင့် canonical Abhidhamma ကို အခြေခံပြီး

causal continuity ကို paccaya နှင့် consciousness stream ဖြင့် ရှင်းပြသည်။

စာမေးပွဲအဖြေတွင် မျှဝေထားသောဗုဒ္ဓအခြေခံများ၊ အယူဝါဒကွာခြားချက်များနှင့် terminology

caution တို့ကို အတူတင်ပြရမည်။

အခန်း ၁၁

နီပေါနိုင်ငံရှိ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ

Theravāda Buddhism in Nepal History Decline Revival and Contemporary Role

၁၁.၁ နိဒါန်း

နီပေါနိုင်ငံသည် ဂေါတမဗုဒ္ဓ၏ မွေးဖွားရာ လုမ္ဗိနီတည်ရှိသော နိုင်ငံဖြစ်သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသည်။ Sākya(သကျ) မျိုးနွယ်နှင့် Kapilavatthu ဒေသ၊ Mahāpajāpatī Gotamī နှင့် Sākya အမျိုးသမီးများ၏ သာသနာ့ဘောင်ဝင်ရောက်မှုကဲ့သို့ အစောပိုင်းသံဃာ့သမိုင်းများလည်း ယနေ့နီပေါတောင်ပိုင်းနှင့် နီးကပ်စွာဆက်နွှယ်သည်။ သို့သော် ယနေ့နီပေါနိုင်ငံ၌ မြင်တွေ့ရသော Theravāda movement ကို ဗုဒ္ဓခေတ်မှ ယနေ့အထိ မပြတ်ဆက်လာသည့် တစ်ခုတည်းသောအဖွဲ့အစည်းဟု မသတ်မှတ်သင့်ပါ။ ခေတ်သစ်နီပေါထေရဝါဒသည် နှစ်ဆယ်ရာစုအတွင်း ပြန်လည်ထူထောင်လာသော transnational Buddhist movement အဖြစ် ပိုမိုတိကျစွာ နားလည်ရသည်။

နီပေါထေရဝါဒသမိုင်းကို ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓဘာသာဆက်စပ်မှု၊ အလယ်ခေတ်အသွင်ပြောင်းမှု၊ နှစ်ဆယ်ရာစု ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ခေတ်သစ်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုဟူသော အဆင့်များဖြင့် လေ့လာနိုင်သည်။ ရှေးဟောင်းနေရာများနှင့် pilgrimage memory က နီပေါကို ဗုဒ္ဓ၏ဘဝသမိုင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ Newar Mahāyāna နှင့် Vajrayāna

အစဉ်အလာများက အလယ်ခေတ်နှင့် ခေတ်သစ်အစောပိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအမှတ်အသားကို ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် Sri Lanka၊ Myanmar နှင့် India တို့နှင့် ဆက်သွယ်မှုက Pāli study၊ celibate monasticism၊ meditation နှင့် လူထုဓမ္မပညာရေးကို ပြန်လည်မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။

၁၁.၂ လုမ္ဗိနီနှင့် ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓဘာသာဆက်စပ်မှု

နီပေါနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အစောဆုံးဆက်စပ်မှုသည် ဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာ Lumbinī(လုမ္ဗိနီ) နှင့် Sākya(သကျ) မျိုးနွယ်၏ နယ်မြေ Kapilavatthu(ကပိလဝတ္ထု) တို့မှ စတင်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏မိခင် Mahāmāyā(မဟာမာယာ) သည် လုမ္ဗိနီဥယျာဉ်တွင် မင်းသား Siddhattha(သိဒ္ဓတ္ထ) ကို မွေးဖွားခဲ့ကြောင်း ဗုဒ္ဓဘာသာရိုးရာက မှတ်တမ်းတင်သည်။ ထိုဒေသသည် ဗုဒ္ဓ၏ဘဝဇာတ်ကြောင်းအတွက်သာမက Sākya လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ အစောပိုင်းဗုဒ္ဓသာဝကများနှင့် သံဃာတော်တိုးချဲ့မှုတို့ကို နားလည်ရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

လုမ္ဗိနီရှိ Asokan pillar(အသောကကျောက်တိုင်) သည် နေရာ၏ သမိုင်းဆိုင်ရာအရေးပါမှုကို ထောက်ခံသည့် အဓိကရှေးဟောင်းသုတေသနအထောက်အထားဖြစ်သည်။ ခရစ်မပေါ်မီ သုံးရာစုတွင် အသောကမင်း လာရောက်ဘုရားဖူးခဲ့ပြီး ဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာနေရာအဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ထားကြောင်း ကျောက်စာက ပြသည်။ ရိုးရာမှတ်တမ်းများတွင် ဗုဒ္ဓသည် Sākya နယ်မြေသို့ ပြန်ကြွခြင်း၊ Nanda(နန္ဒမင်းသား) နှင့် Rāhula(သားတော်ရာဟုလာ) တို့ ရဟန်းပြုခြင်း၊

Mahāpajāpatī Gotamī နှင့် Sākya အမျိုးသမီးများ သာသနာ့ဘောင်ဝင်ခြင်းတို့ကို ဖော်ပြသည်။

ထို့ကြောင့် လုမ္ဗိနီနှင့် Kapilavatthu တို့သည် pilgrimage sites များသာမက

အစောပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့အစည်းသမိုင်း၏ နေရာများလည်း ဖြစ်သည်။

၁၁.၃ အသောကခေတ်နှင့် နောက်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာဖွံ့ဖြိုးမှု

အသောကခေတ်နှင့် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် နိပေါဒေသရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဘုရားဖူးခရီးစဉ်၊ ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း၊ ကျောင်းတိုက်၊ ဧတီ၊ ကျောက်စာနှင့် အနုပညာတို့မှတစ်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းနှင့် ဟိမဝန္တာဒေသကို ဆက်သွယ်သော လမ်းကြောင်းများကြောင့် ရဟန်းတော်များ၊ ကုန်သည်များနှင့် ဘုရားဖူးများ သွားလာခဲ့ကြသည်။ Kathmandu Valley သည် ဘာသာရေးအနုပညာ၊ စာပေ၊ ရိုးရာပွဲတော်နှင့် ဘုရားကျောင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ ဖွံ့ဖြိုးသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုဒေသတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

Kathmandu Valley ၌ ရှင်သန်လာသော ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယနေ့ခေတ် Theravāda နှင့် တစ်ထပ်တည်းမယူရ။ ရာစုနှစ်များကြာလာသည်နှင့်အမျှ Sanskritic Mahāyāna နှင့် Vajrayāna အစဉ်အလာများသည် Newar လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အဓိကဩဇာရှိလာခဲ့သည်။ Vajrācārya နှင့် Śākya ဟူသော hereditary religious groups များက ritual, temple service၊ manuscript culture နှင့် community festivals များကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။

အပြည့်အဝအိမ်ရာစွန့် celibate Saṅgha အားနည်းလာသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုသည် ပျောက်ကွယ်မသွားဘဲ မတူညီသော လူမှုဖွဲ့စည်းပုံအတွင်း အသွင်ပြောင်း၍ ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။

၁၁.၄ ဆုတ်ယုတ်မှုကို မည်သို့နားလည်ရမည်နည်း

နီပေါရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဆုတ်ယုတ်မှုကို ဗုဒ္ဓဘာသာလုံးဝပျောက်ကွယ်သွားခြင်းဟု ရေးသားခြင်းသည် မတိကျပါ။ ဆုတ်ယုတ်ခဲ့သည်မှာ အစောပိုင်းကဲ့သို့ အိမ်ရာစွန့် celibate monastic institution နှင့် သီးခြား Theravāda ordination lineage ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာပြောင်းလဲမှု၊ ဟိန္ဒူမင်းဆက်ယဉ်ကျေးမှု အားကောင်းလာမှု၊ caste regulation၊ အိန္ဒိယရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဗဟိုဌာနများ အားနည်းပျက်စီးမှုနှင့် ဒေသတွင်းဘာသာရေးပေါင်းစပ်မှုတို့က ယခင်သံဃာ့ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။

အလယ်ခေတ်လူမှုဖွဲ့စည်းပုံသည် varṇāśrama အယူအဆနှင့် ပိုမိုချိတ်ဆက်လာသော်လည်း Newar မိသားစုများ၊ Vajrācārya နှင့် Śākya အဆက်အနွယ်များက ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်၊ ဓေတီ၊ ဘုရားပွဲ၊ ဝတ်ပြုပုံ၊ လက်ရေးကျမ်းနှင့် ဘုရားဖူးအစဉ်အလာများကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် decline ဟူသည် religion မရှိတော့ခြင်းထက် monastic form နှင့် authority structure အသွင်ပြောင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ခေတ်သစ် Theravāda revival ကိုလည်း ပျောက်ဆုံးသွားသော ယဉ်ကျေးမှုကို အစမှပြန်ဖန်တီးခြင်းဟု မမြင်ဘဲ ရှင်သန်နေသော Newar

Buddhist environment ထဲသို့ Pāli-based monastic model ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာခြင်းအဖြစ် နားလည်ရသည်။

၁၁.၅ နှစ်ဆယ်ရာစု ထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေး

နီပေါရှိ ခေတ်သစ် Theravāda revival သည် နှစ်ဆယ်ရာစုအစောပိုင်းတွင် အားကောင်းလာခဲ့သည်။ နီပေါဗုဒ္ဓဘာသာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများသည် India၊ Sri Lanka နှင့် Myanmar တို့ရှိ သာသနာရေးလှုပ်ရှားမှုများ၊ ကျောင်းတိုက်များနှင့် ပညာရေးဌာနများကို ထိတွေ့လာကြသည်။ ပြည်ပသို့ သွားရောက်ရဟန်းပြုခြင်းနှင့် ပညာသင်ယူခြင်းမှတစ်ဆင့် Pāli scripture၊ Theravāda Vinaya၊ meditation နှင့် လူထုနားလည်လွယ်သော ဓမ္မဟောပြောမှုတို့ကို နီပေါသို့ ပြန်လည်ယူဆောင်လာခဲ့ကြသည်။

ဤ revival သည် ရဟန်းသင်္ကန်းနှင့် ဥပသမ္ပဒါ ပြန်လည်ရရှိခြင်းတစ်ခုတည်း မဟုတ်ပါ။ ကျမ်းစာကို ဒေသသုံးဘာသာဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်ရေး၊ ဓမ္မကို လူထုထံတိုက်ရိုက်ဟောပြောရေး၊ meditation ကို laypeople များထံ ဖြန့်ဝေရေးနှင့် အမျိုးသမီးသာသနာ့ဝန်ထမ်းများ ပါဝင်နိုင်ရေးတို့လည်း ပါဝင်သည်။ Pāli-based reform သည် ရှိပြီးသား Newar Buddhist identity နှင့် တွေ့ဆုံကာ အသစ်သောပညာရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းပုံစံများ ဖန်တီးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် modern Nepal Theravāda ကို local reform နှင့် international network တို့ ပေါင်းစပ်ထားသော လှုပ်ရှားမှုဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။

၁၁.၆ Mahāpragya နှင့် အစောပိုင်းပြန်လည်ထူထောင်သူများ

Mahāpragya သည် နီပေါခေတ်သစ်ထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေး၏ အစောပိုင်းအဓိကပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် နီပေါပြင်ပသို့ သွားရောက်၍ အိမ်ရာစွန့်ဘဝနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာပညာကို လေ့လာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်း Kusinārā(ကုသိနာရုံ) တွင် မြန်မာရဟန်းတော် U Chandramani(ဦးစန္ဒြမဏိ) ထံမှ Theravāda ordination ရရှိခဲ့သည်။ ဤ ordination connection က နီပေါပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် မြန်မာထေရဝါဒအဆက်အနွယ်ကြား တိုက်ရိုက်ဆက်နွှယ်မှုကို ဖော်ပြသည်။ နီပေါသို့ ပြန်လာပြီးနောက် ရဟန်းဘဝ၊ Pāli အခြေပြုဓမ္မပညာနှင့် လူထုဟောပြောမှုကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရာတွင် ဦးဆောင်ခဲ့သည်။

Karmasīla နှင့် Amritānanda စသည့် နီပေါရဟန်းများလည်း ပြည်ပတွင် ဥပသမ္ပဒါနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာပညာကို သင်ယူခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ ပြန်လည်ရောက်ရှိမှုက အဝါရောင်သင်္ကန်းဝတ် celibate monastic life ကို မြင်သာစေပြီး ရဟန်းတော်များက လူထုကို ဓမ္မဟောခြင်း၊ meditation သင်ကြားခြင်းနှင့် စာပေထုတ်ဝေခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်စေခဲ့သည်။ အစောပိုင်းပြန်လည်ထူထောင်သူများသည် နိုင်ငံခြားပုံစံကို မိတ္ထူကူးယူရုံမဟုတ်ဘဲ Nepal Bhāsā ပြောသော Newar လူထု၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီစွာ ဓမ္မကို ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ လှုပ်ရှားမှုက နောက်ပိုင်းကျောင်းတိုက်နှင့် lay association များ ပေါ်ပေါက်ရန် အခြေခံဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၁.၇ Rana အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှုနှင့် ရဟန်းများ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဆက်အသွယ်

Theravāda revival သည် Rana အစိုးရအောက်တွင် ပြင်းထန်သော အတားအဆီးများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်က ထောက်ခံသော ဟိန္ဒူလူမှုစနစ်မှ ဘာသာရေးပြောင်းလဲမှုနှင့် အသစ်သောအိမ်ရာစွန့်အဖွဲ့အစည်းများ ပေါ်ပေါက်မှုကို အာဏာပိုင်များက သံသယဖြင့် ကြည့်ရှုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် 1920 ပြည့်နှစ်များနှင့် 1940 ပြည့်နှစ်များတွင် Theravāda ရဟန်းများကို ဟောပြောမှု၊ လူထုစည်းရုံးမှုနှင့် သာသနာရေးပြုပြင်မှုတို့ကြောင့် နိုင်ငံမှ ထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။ Exile(ပြည်နှင်ဒဏ်ခံရခြင်း) သည် ရဟန်းတော်များ၊ ဒကာဒကာမများနှင့် အသစ်စတင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အခက်အခဲကြီးဖြစ်ခဲ့သည်။

ဖိနှိပ်မှုက movement ကို ပျောက်ကွယ်စေခြင်းမရှိဘဲ မမျှော်လင့်သော အကျိုးဆက်များလည်း ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ပြည်ပရောက်ရဟန်းများသည် India၊ Sri Lanka နှင့် Myanmar တို့ရှိ သံဃာ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပိုမိုနီးကပ်လာပြီး ပညာရေး၊ ordination၊ ကျမ်းစာနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုရရှိခဲ့ကြသည်။ နီပေါအတွင်း Newar Buddhist lay supporters များက ရဟန်းများကို ကာကွယ်ပေးပြီး donor၊ student နှင့် communication networks များ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် exile သည် Rana repression ၏ သက်သေဖြစ်သကဲ့သို့ နီပေါထေရဝါဒကို international Buddhist community နှင့် ခိုင်မာစွာချိတ်ဆက်ပေးသော turning point လည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၁.၈ Ananda Kuti Vihāra နှင့် Sri Lankan သက်ရောက်မှု

Swayambhu အနီးတွင် 1940 ပြည့်နှစ်များအတွင်း တည်ထောင်ခဲ့သော Ananda Kuti Vihāra သည် နီပေါထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေး၏ အဓိကကျောင်းတိုက်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အစောပိုင်းက လှုပ်ရှားမှုသည် နိုင်ငံရေးကန့်သတ်မှုနှင့် သံဃာ့အဆက်အနွယ်အားနည်းမှုကြောင့် မတည်ငြိမ်ခဲ့သော်လည်း ဤကျောင်းတိုက်က ရဟန်းနေထိုင်ရာ၊ ဓမ္မဟောရာ၊ ပညာသင်ရာနှင့် ဒကာဒကာမများ စုဝေးရာဌာနကို ပေးခဲ့သည်။ အမြဲတမ်းကျောင်းတိုက်ရှိလာခြင်းက revival ကို လူပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်သာ မူတည်သည့် လှုပ်ရှားမှုမှ ရေရှည်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။

Sri Lankan သံဃာတော်များ၊ အထူးသဖြင့် Venerable Nārada Mahāthera သည် နီပေါသို့ လာရောက်၍ relics နှင့် Bodhi-tree sapling(ဗောဓိပင်ပျို) ယူဆောင်လာခြင်း၊ Uposatha hall တည်ဆောက်ရေးအားပေးခြင်းနှင့် monastic organization တည်ငြိမ်ရေးကို ကူညီခြင်းတို့ဖြင့် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ Myanmar ကလည်း ordination၊ meditation နှင့် female renunciant community ဖွံ့ဖြိုးမှုအပေါ် သက်ရောက်ခဲ့သည်။ 1951 ခုနှစ် Rana regime အဆုံးသတ်ပြီးနောက် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသဖြင့် ကျောင်းတိုက်၊ သာသနာ့အသင်းနှင့် ပညာရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုတိုးတက်လာခဲ့သည်။

၁၁.၉ နိပေါဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုသို့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု

နိပေါ Theravāda revival ကို ပြည်ပသာသနာရေးပုံစံတစ်ခု တိုက်ရိုက်တင်သွင်းခြင်းဟု မမြင်သင့်ပါ။ ရဟန်းတော်များနှင့် သာသနာ့ပညာရှင်များသည် Pāli သင်ကြားချက်များကို Nepal Bhāṣā နှင့် Nepali ဘာသာသို့ ပြန်ဆို၍ ဒေသခံလူထု နားလည်နိုင်အောင် ရှင်းပြခဲ့ကြသည်။ Dhamma talks ကို လူထုသုံးဘာသာဖြင့် ပို့ချခြင်း၊ စာအုပ်နှင့် ဂျာနယ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ Pāli terminology ကို ဒေသခံဥပမာများဖြင့် ရှင်းလင်းခြင်းတို့က ဓမ္မပညာကို ရိုးရာပညာရှင်အနည်းစု၏ နယ်ပယ်မှ ကျယ်ပြန့်သော lay community ထံ ရောက်ရှိစေခဲ့သည်။

Gyanmālā devotional associations များက ဂါထာသီချင်း၊ ဓမ္မလေ့လာမှုနှင့် community organization တို့ကို ပေါင်းစပ်ပေးခဲ့သည်။ Monasteries များက meditation instruction နှင့် Pariyatti education ကို ပြုလုပ်ပြီး anagārikā နှင့် nun communities များက အမျိုးသမီးများအတွက် သာသနာ့ဘဝနှင့် ပညာရေးအခွင့်အလမ်း တိုးချဲ့ပေးခဲ့သည်။ Newar festival culture နှင့် Theravāda observances တို့သည် အချို့နေရာများတွင် အပြန်အလှန်သက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဤ local adaptation ကြောင့် Theravāda သည် နိပေါလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း သီးခြားမနေဘဲ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုလိုအပ်ချက်တို့ကို တုံ့ပြန်သော living tradition ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၁.၁၀ နီပေါရှိ ခေတ်သစ် Theravāda အဖွဲ့အစည်းများ

ယနေ့ နီပေါ Theravāda Buddhism ကို ကျောင်းတိုက်များ၊ သီလရှင်ကျောင်းများ၊ lay associations၊ ပညာရေးဌာနများ၊ pilgrimage institutions နှင့် Dhamma organizations များက ကိုယ်စားပြုသည်။ Monasteries များတွင် နေ့စဉ်နှင့် အပတ်စဉ် chanting၊ ဓမ္မဟောခြင်း၊ meditation၊ ဆွမ်းလောင်းခြင်းနှင့် Pariyatti စာသင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ကြသည်။ Vesak၊ Vassa နှင့် Kathina ကဲ့သို့ ထေရဝါဒပွဲများကို ကျင်းပသကဲ့သို့ ဒေသခံ Newar Buddhist festivals များနှင့်လည်း ဆက်စပ်ပါဝင်ကြသည်။

ခေတ်သစ်အဖွဲ့အစည်းများသည် ဝတ်ပြုရေးနှင့်ကျမ်းစာပညာကို ကျော်လွန်၍ health care၊ charity၊ youth education၊ ဘာသာပြန်စာပေ၊ broadcasting နှင့် digital communication စသည့်လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်လာကြသည်။ ရေဒီယို၊ ပုံနှိပ်စာပေနှင့် online media တို့က မြို့ပြအပြင် အဝေးဒေသရှိ လူထုထံ ဓမ္မပညာ ရောက်ရှိစေသည်။ လူငယ်များအတွက် camp၊ language class နှင့် meditation programme များက identity နှင့် ethical education ကို အားပေးသည်။

ထို့ကြောင့် နီပေါထေရဝါဒကျောင်းတိုက်များသည် သာသနာ့အဆောက်အအုံများသာမက ပညာရေးနှင့် လူမှုဝန်ဆောင်မှုဗဟိုများအဖြစ် လုပ်ဆောင်လာကြသည်။

၁၁.၁၁ Lumbinī ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍ

Lumbinī ၏ နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုက နီပေါဗုဒ္ဓဘာသာကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဘုရားဖူး၊ သုတေသနနှင့် ပညာရေးကွန်ရက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ နိုင်ငံအသီးသီးက တည်ဆောက်ထားသော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၊ research centres၊ Lumbini Buddhist University နှင့် pilgrimage facilities များကြောင့် မတူညီသော ဗုဒ္ဓဘာသာအစဉ်အလာများ တစ်နေရာတည်းတွင် တွေ့ဆုံနိုင်သည်။ ဤအခြေအနေက Pāli နှင့် Buddhist Studies၊ archaeological research၊ inter-Buddhist dialogue နှင့် နိုင်ငံတကာကျောင်းသားပညာရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသည်။

Pilgrimage tourism သည် ဒေသစီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုမှုကို ကူညီသော်လည်း sacred site ၏ ဘာသာရေးအဓိပ္ပာယ်နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို မျှတစွာထိန်းရန် လိုသည်။ နီပေါ Theravāda institutions များတွင် အရင်းအမြစ်ကန့်သတ်မှု၊ ပြည်ပပညာရေးနှင့် ရန်ပုံငွေကွန်ရက်များအပေါ်မှီခိုမှု၊ cultural ownership ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်နှင့် traditional monastic training ကို modern social engagement နှင့် ညှိနှိုင်းမှုတို့ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Lumbinī သည် အခွင့်အလမ်းပေးသည့် နိုင်ငံတကာဗဟိုဌာနဖြစ်သကဲ့သို့ heritage၊ development နှင့် religious practice တို့ကို သေချာစီမံရသော နေရာလည်း ဖြစ်သည်။

၁၁.၁၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

နီပေါ Theravāda revival တွင် anagārikā နှင့် nun communities များက အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍ ထမ်းဆောင်ကြသည်။ Myanmar နှင့် Sri Lankan female renunciant traditions တို့၏ သက်ရောက်မှုအောက်တွင် နီပေါအမျိုးသမီးများသည် သီလနှင့်အိမ်ရာစွန့်ဘဝကို ရွေးချယ်၍ ဓမ္မပညာသင်ယူခြင်း၊ meditation အားထုတ်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီး lay devotees များကို လမ်းညွှန်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်လာကြသည်။ သူတို့က အမျိုးသမီးများအတွက် ဘာသာရေးနေရာနှင့် role model ဖန်တီးပေးပြီး ကျောင်းတိုက်နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကြား ဆက်သွယ်ပေးသည်။

အမျိုးသမီးသာသနာ့ဝန်ထမ်းများသည် ဓမ္မဟောခြင်း၊ ဘာသာပြန်ခြင်း၊ ပညာရေး၊ ကျောင်းစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ကြသည်။ သူတို့၏ပါဝင်မှုက revival ကို male monastic restoration တစ်ခုတည်းအဖြစ် မမြင်သင့်ကြောင်း ပြသည်။ သို့ရာတွင် ordination status၊ ပညာရေးအခွင့်အလမ်း၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် အရင်းအမြစ်ရရှိမှုတွင် မညီမျှမှုများ ရှိနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာခြင်းက နီပေါထေရဝါဒ၏ လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် revival ၏ အကျယ်အဝန်းကို ပိုမိုပြည့်စုံစွာ နားလည်စေသည်။

၁၁.၁၃ နီပေါ၏ ဘာသာစုံဗုဒ္ဓဘာသာပတ်ဝန်းကျင်

နီပေါရှိ Theravāda သည် တစ်ခုတည်းသောဗုဒ္ဓဘာသာပုံစံအဖြစ် မတည်ရှိပါ။ Kathmandu Valley ၏ Newar Vajrayāna institutions၊ ဟိမဝန္တာဒေသနှင့် ဆက်စပ်သော Tibetan monasteries၊ Hindu temples၊ နိုင်ငံတကာ Mahāyāna centres နှင့် Theravāda monasteries တို့သည် တူညီသော လူမှုနှင့် ဘာသာရေးနယ်ပယ်အတွင်း အတူတကွ ရှိနေကြသည်။ မိသားစုနှင့်လူမှုအဆင့်တွင်လည်း ပွဲတော်၊ ဘုရားဖူး၊ ရိုးရာနတ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကျင့်စဉ်များ အပြန်အလှန်ထိတွေ့နိုင်သည်။

ဤ plural environment က နိုင်ငံတကာနှင့် ဝိုင်းရံ dialogue၊ ဘုရားဖူးဝန်ဆောင်မှုနှင့် လူမှုကူညီရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ကို အားပေးသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် Theravāda institutions များသည် မိမိတို့၏ Pāli scripture၊ celibate monasticism၊ Vinaya၊ meditation နှင့် လူထုလက်လှမ်းမီသော Dhamma education တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ ထိန်းသိမ်းဖော်ပြရသည်။ Distinctive identity ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အခြားအစဉ်အလာများကို ပယ်ချခြင်းမဟုတ်ဘဲ မိမိတို့၏ အခြေခံကျမ်း၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျင့်စဉ်ကို သိရှိခြင်းဖြစ်သည်။ နီပေါအတွေ့အကြုံက ဗုဒ္ဓဘာသာ identity များသည် အပြိုင်အဆိုင်သာမက အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုဖြင့်လည်း ဖွံ့ဖြိုးနိုင်ကြောင်း ပြပါသည်။

၁၁.၁၄ အဓိကသမိုင်းအဆင့်များ

ပထမအဆင့်မှာ Lumbinī၊ Kapilavatthu နှင့် Sākya ဒေသတို့မှ ဖော်ပြသည့် ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓဘာသာဆက်စပ်မှုဖြစ်သည်။ Aśoka pillar နှင့် pilgrimage tradition က ထိုမှတ်ဉာဏ်ကို အထောက်အထားပေးသည်။ ဒုတိယအဆင့်မှာ Kathmandu Valley အတွင်း Mahāyāna၊ Vajrayāna နှင့် Newar Buddhist culture ဖွံ့ဖြိုးပြီး celibate monastic order အားနည်းသွားသော အသွင်ပြောင်းမှုဖြစ်သည်။ ဤကာလကို total disappearance ဟု မခေါ်ဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ လူမှုနှင့်အဖွဲ့အစည်းပုံစံ ပြောင်းလဲမှုအဖြစ် နားလည်ရသည်။

တတိယအဆင့်မှာ နှစ်ဆယ်ရာစုအစောပိုင်း Mahāpragya၊ Karmasīla၊ Amritānanda နှင့် အခြားပြန်လည်ထူထောင်သူများက ပြည်ပ ordination နှင့် ပညာရေးယူဆောင်လာသည့် revival ဖြစ်သည်။ Rana repression နှင့် monk exile သည် ဤကာလ၏ turning point ဖြစ်ပြီး international links ကို ပိုမိုခိုင်မာစေခဲ့သည်။ စတုတ္ထအဆင့်မှာ 1951 နောက်ပိုင်း ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် ပိုမိုရရှိလာပြီး monasteries၊ nunneries၊ lay associations၊ publications၊ meditation centres နှင့် educational institutions တိုးချဲ့လာသည့် ခေတ်ဖြစ်သည်။ ယနေ့ကာလတွင် Lumbinī နှင့် digital communication က နီပေါထေရဝါဒကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာကွန်ရက်နှင့် ထပ်မံချိတ်ဆက်နေသည်။

၁၁.၁၅ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

နီပေါ Theravāda သမိုင်းကို ancient continuity ဟူသော စကားတစ်ခုတည်းဖြင့် မရှင်းသင့်ပါ။ Lumbinī နှင့် Sākya region သည် Buddha-life history နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်သော်လည်း modern Theravāda monastic movement သည် နှစ်ဆယ်ရာစု၌ ပြည်ပ ordination၊ Pāli education နှင့် international support ဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်း heritage၊ အလယ်ခေတ် Newar Buddhist continuity နှင့် ခေတ်သစ် Theravāda revival တို့သည် ဆက်စပ်နေသော်လည်း သမိုင်းအလွှာတစ်ခုစီ၏ အဖွဲ့အစည်းပုံစံကို ခွဲခြားဖော်ပြရပါမည်။

Decline ကို ဗုဒ္ဓဘာသာပျောက်ကွယ်မှုဟု မရေးဘဲ celibate monastic form နှင့် ordination lineage အသွင်ပြောင်းပျောက်ဆုံးရှုံးမှုအဖြစ် ရှင်းပြသင့်သည်။ Revival ကို Mahāpragya တစ်ဦးတည်း၏ လုပ်ငန်းဟုလည်း မချို့ဘဲ U Chandramani၊ နီပေါရဟန်းများ၊ Newar lay supporters၊ Sri Lankan နှင့် Myanmar networks တို့၏ ပူးပေါင်းဖြစ်စဉ်အဖြစ် တင်ပြရမည်။ Rana suppression နှင့် exile ကို အခက်အခဲအဖြစ်သာမက transnational support အားကောင်းလာစေသည့် turning point အဖြစ် ဆန်းစစ်နိုင်သည်။ Contemporary role ကို worship တစ်ခုတည်းမဟုတ်ဘဲ meditation၊ education၊ social service၊ translation၊ pilgrimage၊ research နှင့် digital communication တို့ဖြင့် ဖော်ပြရပါမည်။

၁၁.၁၆ အခန်းအနှစ်ချုပ်

Lumbinī သည် ဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာဖြစ်ပြီး Asokan pillar က နေရာ၏ရှေးဟောင်းအရေးပါမှုကို ထောက်ခံသည်။ Sākya နယ်မြေနှင့် ဆက်စပ်သောဗုဒ္ဓဘဝဖြစ်ရပ်များက နိပေါတောင်ပိုင်းကို အစောပိုင်းသံဃာ့သမိုင်းနှင့် ချိတ်ဆက်သည်။ နောက်ပိုင်း Kathmandu Valley တွင် Mahāyāna၊ Vajrayāna နှင့် Newar Buddhist culture ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ပြီး celibate Theravāda monastic lineage အားနည်းပျောက်ကွယ်ခဲ့သည်။ ဤအခြေအနေကို ဗုဒ္ဓဘာသာလုံးဝပျောက်ဆုံးခြင်းထက် အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျင့်စဉ်ပုံစံ အသွင်ပြောင်းခြင်းဟု နားလည်ရသည်။

နှစ်ဆယ်ရာစုတွင် Mahāpragya နှင့် အခြားနိပေါရဟန်းများက India၊ Sri Lanka နှင့် Myanmar တို့မှ ordination၊ Pāli education နှင့် meditation traditions များ ပြန်လည်ယူဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ Rana အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှုနှင့် ရဟန်းများအား ထုတ်ပယ်မှုက လှုပ်ရှားမှုကို ခက်ခဲစေသော်လည်း နိုင်ငံတကာထောက်ပံ့မှု ပိုမိုရရှိစေခဲ့သည်။ Ananda Kuti Vihāra နှင့် Nārada Mahāthera တို့က institutional revival ကို အားပေးခဲ့ကြသည်။ ယနေ့ နိပေါထေရဝါဒသည် ဒေသသုံးဘာသာဖြင့် ဓမ္မပညာပေးခြင်း၊ meditation၊ လူမှုဝန်ဆောင်မှု၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ Lumbinī pilgrimage နှင့် သုတေသနလုပ်ငန်းတို့တွင် ပါဝင်သော local နှင့် international tradition ဖြစ်သည်။

၁၁.၁၇ အဓိကဝေါဟာရများ

Lumbini သည် ဂေါတမဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာ၊ Kapilavatthu သည် Sākya မျိုးနွယ်နှင့် ဆက်စပ်သောယဉ်ကျေးမှုနယ်မြေ၊ Aśoka pillar သည် လုမ္ဗိနီကို ဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာအဖြစ် မှတ်တမ်းတင်သော ရှေးဟောင်းကျောက်တိုင်ဖြစ်သည်။ Newar Buddhism သည် Kathmandu Valley ရှိ Newar လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ Mahāyāna၊ Vajrayāna၊ ritual နှင့် hereditary religious institutions တို့ဖြင့် ထင်ရှားသော ဗုဒ္ဓဘာသာပုံစံဖြစ်သည်။ Revival သည် ပျောက်ဆုံးနေသော Theravāda celibate monasticism၊ Pāli learning နှင့် meditation ကို ခေတ်သစ်တွင် ပြန်လည်တည်ဆောက်သည့်လှုပ်ရှားမှုဖြစ်သည်။

Mahāpragya သည် ခေတ်သစ်နီပေါထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေး၏ ရှေ့ဆောင်ရဟန်း၊ U Chandramani သည် Mahāpragya ၏ Theravāda ordination နှင့် ဆက်စပ်သော မြန်မာရဟန်းတော်ဖြစ်သည်။ Rana regime သည် revival ကို ကန့်သတ်၍ ရဟန်းများကို ပြည်နှင့်ခွဲသော အုပ်ချုပ်ရေးခေတ်၊ Ananda Kuti Vihāra သည် Swayambhu အနီးရှိ အဓိက revival monastery နှင့် Nārada Mahāthera သည် နီပေါသာသနာကို ထောက်ပံ့ခဲ့သော Sri Lankan ရဟန်းတော်ဖြစ်သည်။ Anagārikā သည် အမျိုးသမီးအိမ်ရာစွန့်သောသနာ့ဝန်ထမ်း၊ Gyanmālā သည် ဒေသခံဗုဒ္ဓဘာသာ devotional association၊ transnational revival သည်

နိုင်ငံအများအကြား ordination၊ ပညာရေး၊ ရန်ပုံငွေနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ကွန်ရက်များဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သည့် ပြန်လည်ထူထောင်မှုကို ဆိုလိုပါသည်။

၁၁.၁၈ လောလာရန်မေးခွန်းများ

၁။ နီပေါနိုင်ငံရှိ Theravāda Buddhism ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဆုတ်ယုတ်မှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၂။ Lumbinī နှင့် Aśoka pillar တို့၏ နီပေါဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းအတွက် အရေးပါမှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၃။ Mahāpragya ၏ ခေတ်သစ်နီပေါထေရဝါဒပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် ပါဝင်သည့်အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းပြပါ။

၄။ Rana government ၏ ဖိနှိပ်မှုနှင့် monk exile တို့သည် Theravāda revival အပေါ် မည်သို့သက်ရောက်ခဲ့သနည်း။

၅။ Sri Lanka နှင့် Myanmar တို့၏ Nepal Theravāda revival အပေါ် သက်ရောက်မှုကို ဆွေးနွေးပါ။

၆။ ခေတ်သစ်နီပေါနိုင်ငံတွင် Theravāda Buddhism ၏ ပညာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံတကာအခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းပြပါ။

၁၁.၁၉ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“နီပေါနိုင်ငံရှိ Theravāda Buddhism ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဆုတ်ယုတ်မှု၊ ပြန်လည်ထူထောင်မှုနှင့် ခေတ်သစ်အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းပြပါ” ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာတွင် Lumbinī ကြောင့် နီပေါသည် ဗုဒ္ဓဘဝသမိုင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်သော်လည်း modern Theravāda movement သည် နှစ်ဆယ်ရာစုတွင် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်ကြောင်း နိဒါန်း၌ သတ်မှတ်ပါ။ ၎င်းအဆင့်တွင် Sākya region၊ Aśokan pillar၊ pilgrimage နှင့် monastic culture ကို ရေးပါ။ အလယ်ခေတ်တွင် Mahāyāna၊ Vajrayāna နှင့် Newar culture ဆက်လက်ရှင်သန်ပုံ၊ celibate monasticism အားနည်းပုံနှင့် decline ကို transformation အဖြစ် နားလည်ရပုံကို ရှင်းပြပါ။

Revival အပိုင်းတွင် Mahāpragya၊ U Chandramani၊ Karmasīla နှင့် Amritānanda တို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြပြီး Rana repression နှင့် monk exile ကို turning point အဖြစ် ဆန်းစစ်ပါ။ Ananda Kuti Vihāra၊ Nārada Mahāthera နှင့် Sri Lankan-Myanmar support ကို transnational network အဖြစ် ချိတ်ဆက်ရေးပါ။ 1951 နောက်ပိုင်း monasteries၊ education၊ meditation၊ translation နှင့် lay associations တိုးချဲ့ပုံကို ဖော်ပြပါ။ Contemporary role တွင် Lumbinī university နှင့် research၊ social service၊ women’s communities နှင့် digital communication တို့ကို ထည့်ပါ။ နိဂုံးတွင် ရှေးဗုဒ္ဓဘာသာအမွေအနှစ်နှင့် ခေတ်သစ်

transnational revival တို့ ပေါင်းစပ်၍ နိပေါထေရဝါဒ ဖွံ့ဖြိုးလာကြောင်း နိဂုံးချုပ်
ရေးနိုင်ပါသည်။

၁၁.၂၀ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

Lumbinī သည် ဗုဒ္ဓမွေးဖွားရာဖြစ်ပြီး Aśoka pillar သည်
အဓိကရှေးဟောင်းသုတေသနအထောက်အထားဖြစ်သည်။ နိပေါဗုဒ္ဓဘာသာဆုတ်ယုတ်မှုကို total
disappearance မဟုတ်ဘဲ monastic transformation ဟု မှတ်ပါ။ Mahāpragya သည် modern
Theravāda revival ၏ pioneer ဖြစ်ပြီး U Chandramani က မြန်မာ ordination connection
ကို ဖော်ပြသည်။ Rana period တွင် ဖိနှိပ်မှုနှင့် monk exile ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း
နိုင်ငံတကာထောက်ပံ့မှု ပိုမိုအားကောင်းလာသည်။ Ananda Kuti သည် အဓိက revival
monastery ဖြစ်ပြီး Nārada Mahāthera သည် Sri Lankan supporter ဖြစ်သည်။
ခေတ်သစ်အခန်းကဏ္ဍကို meditation၊ education၊ social service၊ pilgrimage၊ research၊
women's communities နှင့် digital communication ဟု ဆက်စပ်မှတ်သားနိုင်သည်။

အခန်း ၁၂

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဝိပဿနာနှင့် သမထတရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ

Meditation Traditions in Myanmar

၁၂.၁ နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံသည်

ခေတ်သစ်ထေရဝါဒတရားအားထုတ်မှုသမိုင်းတွင်

အရေးပါဆုံးဗဟိုဌာနများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ မြန်မာတရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများသည်

Pāli Tipiṭaka၊ Abhidhamma၊ အဋ္ဌကထာနှင့် Visuddhimagga တို့၏ သီလ၊ သမာဓိ၊

ပညာလမ်းစဉ်ကို အခြေခံထားသည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကို ရှေးကျမ်းစာသဘောတရားကို

မပြောင်းလဲသိမ်းဆည်းထားခြင်းဟုသာ မမြင်သင့်ပါ။ ဆရာတော်နှင့် ဆရာအသီးသီးတို့က

ကျမ်းစာအခြေခံကို အချိန်ဇယား၊ တရားထိုင်မှတ်တမ်း၊ ဆရာနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၊

အာရုံသတ်မှတ်ပုံနှင့် retreat ခနစ်တို့ပါဝင်သော လက်တွေ့နည်းလမ်းများအဖြစ်

ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။

“မြန်မာတရားအားထုတ်မှုနည်း” ဟု တစ်မျိုးတည်းသတ်မှတ်ခြင်းသည် မတိကျပါ။

လယ်တီဆရာတော်၏ Abhidhamma အခြေပြုဝိပဿနာနှင့် လူထုလက်လှမ်းမီရေး၊

မဟာစည်ဆရာတော်၏ အမှတ်တရားနှင့် khaṇika-samādhi၊ မိုးကုတ်ဆရာတော်၏

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် ဝေဒနာရှုမှတ်မှု၊ စွန်းလွန်းဆရာတော်၏ ပြင်းပြသောဝီရိယ၊ ဆရာသက်ကြီးနှင့်

ဆရာကြီးဦးတင်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ဝေဒနာသိမ်းဆည်းကြည့်ရှုမှု၊ ဖားအောက်ဆရာတော်၏ သမထ၊

နိမိတ်နှင့် ဈာန်အခြေပြုလမ်းစဉ်တို့သည် မတူညီသော သင်ကြားရေးပုံစံများဖြစ်ကြသည်။
ယင်းကွဲပြားမှုများအားလုံး၏ ဘုံရည်ရွယ်ချက်မှာ ကိလေသာလျှော့ပါးစေ၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
အနတ္တကို ကိုယ်တိုင်ထိုးထွင်းသိမြင်ကာ လွတ်မြောက်မှုသို့ ဦးတည်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁၂.၂ သမိုင်းနောက်ခံ

မြန်မာတရားအားထုတ်မှုသမိုင်းသည် ပရိယတ္တိပညာရေးနှင့် ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်တို့၏
အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးလာသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းပညာရေး၊ Pāli စာပေ၊
နိဿယဘာသာပြန်ကျမ်းများနှင့် Abhidhamma လေ့လာမှုတို့က စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်နှင့်
အကြောင်းအကျိုးဆက်နွှယ်မှုကို ခွဲခြမ်းသိမြင်ရန် ဝေါဟာရအခြေခံပေးခဲ့သည်။
တောရကျင့်စဉ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာဆရာတပည့်အဆက်အနွှယ်များကလည်း သမထနှင့် ဝိပဿနာကို
လက်တွေ့လေ့ကျင့်နေခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ်နည်းစနစ်များသည်
လုံးဝအသစ်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကျမ်းစာ၊ နှုတ်ဆက်သင်ကြားမှုနှင့်
လက်တွေ့အတွေ့အကြုံတို့ကို စနစ်တကျပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆယ့်ကိုးရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် မင်းစနစ်ပျက်စီးခြင်း၊ ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးကျရောက်ခြင်းနှင့်
ခရစ်ယာန်သာသနာပြုတို့၏ ဝေဖန်မှုများက သာသနာတည်တံ့ရေးအပေါ် စိုးရိမ်မှုကို
တိုးစေခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်မှုသက်သက်မဟုတ်ဘဲ
ကိုယ်တိုင်စမ်းသပ်၍ သိမြင်နိုင်သော သာသနာအဖြစ် ပြသလိုစိတ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။

ပုံနှိပ်နည်းပညာ၊ လူထုပညာရေးနှင့် သာသနာ့အသင်းအဖွဲ့များ တိုးတက်လာခြင်းက ရဟန်းများသာမက လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ပါ Abhidhamma နှင့် meditation လေ့လာနိုင်သည့် အခွင့်အရေးအဖြစ် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ ဤပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနောက်ခံမှ ခေတ်သစ်မြန်မာဝိပဿနာလှုပ်ရှားမှု၏ အဖွဲ့အစည်းနှင့် နည်းစနစ်များ ထင်ရှားလာခဲ့သည်။

၁၂.၃ လယ်တီဆရာတော် (Ledi Sayādaw)

လယ်တီဆရာတော်သည် ခေတ်သစ်မြန်မာဝိပဿနာလှုပ်ရှားမှုကို အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့သည့် ပညာရှင်ရဟန်းနှင့် ကျမ်းပြုစာရေးဆရာတော်တစ်ပါးဖြစ်ပါသည်။ ဆရာတော်သည် Pāli နှင့် Abhidhamma ကို အထူးကျွမ်းကျင်သကဲ့သို့ သဘောတရားကို လက်တွေ့တရားအားထုတ်မှုနှင့် ဆက်စပ်ရှင်းပြခဲ့သည်။ အကျဉ်းချုပ်ဒီပနီကျမ်းများနှင့် ဒေသသုံးဘာသာဖြင့်ရေးသားသော လမ်းညွှန်များက နာမ်ရုပ်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ကံနှင့် အနိစ္စသဘောတို့ကို လူပုဂ္ဂိုလ်များပါ လေ့လာနိုင်စေခဲ့သည်။ ဤစာပေလုပ်ငန်းသည် ပညာရပ်ကို ကျောင်းတိုက်အတွင်းသာ ကန့်သတ်မထားဘဲ စာဖတ်တတ်သော လူထုထံ ဖြန့်ဝေသည့် သာသနာရေးပြုပြင်မှုဖြစ်ပါသည်။

လယ်တီဆရာတော်၏ အရေးကြီးဆုံးသက်ရောက်မှုမှာ ဝိပဿနာကျင့်စဉ်ကို တောရရဟန်း သို့မဟုတ် အထူးစွမ်းရည်ရှိသူများအတွက်သာဟု မယူဆဘဲ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နေ့စဉ်ဘဝအတွင်းပါ စတင်ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း ဖော်ထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်နှင့်စိတ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ်မဖမ်းယူဘဲ အကြောင်းတရားများကြောင့် ခဏခဏဖြစ်ပျက်နေသော nāma-

rūpa လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် လေ့လာစေသည်။ ထိုဖြစ်ပျက်မှုတွင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခနှင့် အနတ္တသဘောကို မြင်ရန် ဉာဏ်ပညာနှင့် သတိကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုရသည်။ ယင်းသဘောထားက ဆရာသက်ကြီး၊ ဆရာကြီးဦးဘခင်နှင့် နောက်ပိုင်းနိုင်ငံတကာဝိပဿနာကွန်ရက်များအထိ သက်ရောက်ခဲ့သကဲ့သို့ မဟာစည်ခေတ်၏ လူထုအခြေပြု meditation culture ဖွံ့ဖြိုးရေးကိုလည်း အခြေခံပေးခဲ့သည်။

၁၂.၄ မင်းကွန်းဇေတဝန်ဆရာတော်နှင့် မဟာစည်နည်းစနစ်၏ နောက်ခံ

မဟာစည်ဆရာတော်၏ နည်းစနစ်ကို နားလည်ရန် မင်းကွန်းဇေတဝန်ဆရာတော်၏ သင်ကြားမှုအဆက်အနွယ်ကို သိရသည်။ မင်းကွန်းဇေတဝန်ဆရာတော်က Satipaṭṭhāna အခြေပြုသတိကပ်မှု၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ရပ်ကို တိတိကျကျသိမှတ်မှုနှင့် အဆက်မပြတ်အားထုတ်မှုကို သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ မဟာစည်ဆရာတော်သည် ထိုလက်တွေ့ညွှန်ကြားမှုကို စနစ်ကျသော retreat method အဖြစ် ချဲ့ထွင်ကာ စတင်သူများအတွက် လွယ်ကူသော အဓိကအာရုံ၊ လမ်းလျှောက်ခြင်းနှင့် ထိုင်ခြင်းအစီအစဉ်၊ ဆရာထံအတွေ့အကြုံတင်ပြခြင်းနှင့် ဉာဏ်စဉ်အလိုက် လမ်းညွှန်ခြင်းတို့ကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အဆက်အနွယ်သည် ဆရာတစ်ဦး၏ မူပိုင်ဖန်တီးမှုထက် အစောပိုင်းသင်ကြားမှုကို အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနည်းစနစ်အဖြစ် ပြုပြင်တိုးချဲ့သည့်ဖြစ်စဉ်ကို ပြပါသည်။

၁၂.၅ မဟာစည်ဆရာတော်၏ အမှတ်တရားနည်းစနစ်

မဟာစည်နည်းစနစ်သည် Satipaṭṭhāna Sutta ၏ ကိုယ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မတို့ကို ပစ္စုပ္ပန်အတိုင်း သိမှတ်ခြင်းကို အခြေခံသည်။ စတင်သူအတွက် ဝမ်းဗိုက်၏ ဖောင်းခြင်းနှင့် ပိန်ခြင်းကို အဓိကအာရုံအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။ ဤရွေ့လျားမှုကို အသက်ရှူသဘောတရားအဖြစ် စိတ်ကူးဖြင့်သုံးသပ်ရန်မဟုတ်ဘဲ ရုပ်၏ တင်းမာမှု၊ တွန်းကန်မှုနှင့် လှုပ်ရှားမှုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်သည့်အချိန်၌ တိုက်ရိုက်သိရန် အသုံးပြုသည်။ အဓိကအာရုံပျောက်သွားသောအခါ ကြားခြင်း၊ မြင်ခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်း၊ နာကျင်ခြင်း၊ ဆန္ဒဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် စိတ်မငြိမ်ခြင်းစသည့် ထင်ရှားလာသောအရာကို သိမှတ်ပြီးနောက် မူလအာရုံသို့ ပြန်လာရသည်။

Mental label သို့မဟုတ် “မှတ်ခြင်း” သည် အတွေ့အကြုံအကြောင်း စကားလုံးများဖြင့် စဉ်းစားရန်မဟုတ်ပါ။ ၎င်းသည် ဖြစ်ရပ်ကို မမေ့မလျော့သိစေရန် အစပိုင်းတွင် အသုံးပြုသော အထောက်အကူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သတိနှင့် ပညာ ထက်မြက်လာသည်နှင့်အမျှ နာမည်တပ်ခြင်းထက် ဖြစ်ရပ်၏ ဖြစ်ပေါ်ပျောက်ကွယ်မှုကို တိုက်ရိုက်သိမြင်မှုက အဓိကဖြစ်လာသည်။ ထိုင်ခြင်းနှင့် လမ်းလျှောက်ခြင်းကို အလှည့်ကျပြုလုပ်၍ အစာစားခြင်း၊ လက်လှုပ်ခြင်း၊ တံခါးဖွင့်ခြင်းနှင့် အနားယူခြင်းအပါအဝင် နေ့စဉ်လှုပ်ရှားမှုတိုင်းတွင် သတိဆက်လက်ထားခြင်းက practice continuity ကို ထူထောင်ပေးပါသည်။

၁၂.၆ Khaṇika-samādhī နှင့် Vipassanā

မဟာစည်သင်ကြားမှုတွင် khaṇika-samādhī သို့မဟုတ် ခဏိကသမာဓိသည် အရေးကြီးသော သဘောတရားဖြစ်သည်။ အာရုံတစ်ခုတည်းတွင် အချိန်ရှည်စွာ နစ်မြုပ်သော ဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာမစတင်မီ လူတိုင်းမဖြစ်မနေ ရရှိရမည်ဟု မသတ်မှတ်ပါ။ ဖြစ်ပေါ်သမျှ နာမ်ရုပ်ကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု မပြတ်သိမှတ်ရာတွင် သတိနှင့်စိတ်တည်ငြိမ်မှုက ဖြစ်ရပ်တစ်ခုချင်းစီအပေါ် ခဏခဏညီညွတ်လာသည်။ ထိုဆက်တိုက်ဖြစ်သော ခဏိကသမာဓိသည် နိဝရဏတို့ကို ယာယီနှိမ်နင်းပြီး အတွေ့အကြုံကို အကြိုက်အမုန်းမရောဘဲ ရှင်းလင်းစွာကြည့်နိုင်သော အခြေအနေဖြစ်စေသည်။

တရားအားထုတ်သူသည် အစတွင် သိနေသောစိတ်နှင့် သိခံရသောရုပ်ကို ခွဲခြားသိလာပြီး နောက်တစ်ဆင့်တွင် ယင်းတို့၏ အကြောင်းအကျိုးဆက်နွှယ်မှုကို မြင်လာနိုင်သည်။ ဆက်လက်အားထုတ်ရာ၌ ဖြစ်ရပ်တိုင်းသည် အမြဲတည်မနေဘဲ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ပျောက်ကွယ်ကြောင်း၊ ထိုမတည်မြဲမှုသည် အားကိုးမရသော ဒုက္ခသဘောရှိကြောင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ထိန်းချုပ်နိုင်သော အတ္တမရှိကြောင်း ထိုးထွင်းသိမြင်လာသည်။ ဉာဏ်စဉ်များကို မြေပုံတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း ရရှိမှုအမည်ကို လိုက်ရှာခြင်းထက် လက်ရှိအတွေ့အကြုံကို မှန်ကန်စွာသိမှတ်ခြင်းက အဓိကဖြစ်သည်။

၁၂.၇ မိုးကုတ်ဆရာတော်၏ နည်းစနစ်

မိုးကုတ်ဆရာတော်၏ ဝိပဿနာအစဉ်အလာသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို စာကျက်မှတ်ရမည့် အကြောင်းတရားဆယ့်နှစ်ပါးအဖြစ်သာ မရှုမြင်ဘဲ လက်ရှိကိုယ်စိတ်အတွင်း ဆက်တိုက်လည်ပတ်နေသော အကြောင်းအကျိုးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ကြည့်ရှုစေသည်။ အာရုံနှင့် အာယတနထိတွေ့မှုကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ပြီး ဝေဒနာကို မသိလျှင် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်နှင့် ဘဝဆီသို့ ဆက်သွားနိုင်ပုံကို သဘောတရားနှင့် လက်တွေ့ပေါင်းစပ်၍ ရှင်းပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာပေါ်လာချိန်တွင် “ငါနာသည်” သို့မဟုတ် “ငါပျော်သည်” ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ပြုမယူဘဲ အကြောင်းရှိ၍ဖြစ်လာပြီး ချုပ်ငြိမ်းသွားသော ဓမ္မတစ်ခုအဖြစ် သိရန် လေ့ကျင့်ရသည်။

မိုးကုတ်နည်း၏ အဓိကအချက်မှာ ဖြစ်ပျက်သဘောကို မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သာယာ၊ မသာယာနှင့် အလယ်အလတ်ဝေဒနာတို့ကို တဏှာနှင့်ဆက်မသွားစေရန် သတိပညာဖြင့် သိမြင်သောအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်းတွင် ဝေဒနာမှ တဏှာသို့ကူးသည့်နေရာကို ဖြတ်တောက်နိုင်သည်ဟု ရှင်းပြသည်။ Doctrine explanation ကို ကျင့်စဉ်နှင့် နီးကပ်စွာပေါင်းစပ်ထားခြင်းကြောင့် တရားနာယူ၍ အကြောင်းအကျိုးသဘောကို မှန်ကန်စွာနားလည်ခြင်းသည် တရားထိုင်မှုအတွက် ပြင်ဆင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အယူအဆကို မှတ်မိရုံဖြင့်မလုံလောက်ဘဲ လက်ရှိဝေဒနာနှင့် စိတ်ဖြစ်ပျက်မှုကို ကိုယ်တိုင်မြင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

၁၂.၈ ခွန်းလွန်းဆရာတော်၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအခြေပြုနည်း

ခွန်းလွန်းဆရာတော်၏ နည်းစနစ်သည် ခိုင်မာသောဝီရိယ၊ သည်းခံနိုင်မှုနှင့် ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း ပြင်းထန်သောဝေဒနာကို မလွတ်တမ်းကြည့်ရှုခြင်းကြောင့် ထင်ရှားသည်။ အချို့သင်ကြားပုံတွင် အစပိုင်း၌ အသက်ရှူသွင်းရှူထုတ်ကို ထင်ရှားပြင်းပြစွာ သတိထားကာ စိတ်ကို လက်ရှိအာရုံတွင် စုစည်းစေသည်။ ထို့နောက် ထိုင်နေစဉ် ယားယံခြင်း၊ ပူခြင်း၊ တင်းခြင်းနှင့် နာကျင်ခြင်းတို့ ပေါ်လာလျှင် ချက်ချင်းအနေအထားမပြောင်းဘဲ အကြိုက်အမုန်းတို့ မည်သို့ထလာသည်ကို တိုက်ရိုက်သိရန် အားထုတ်သည်။

ဤနည်းကို ကိုယ်ကိုညှဉ်းဆဲမှုအဖြစ် မယူသင့်ပါ။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဝေဒနာကို အနိုင်ယူရန် သို့မဟုတ် နာကျင်မှုအပေါ် ဂုဏ်ယူရန်မဟုတ်ဘဲ ထိုဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကြောက်ရွံ့မှု၊ တွန်းလှန်မှုနှင့် ထွက်ပြေးလိုစိတ်ကို သိမြင်ရန်ဖြစ်သည်။ ပြင်းထန်သောအားထုတ်မှုသည် တရားအားထုတ်သူ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် စွမ်းရည်အလိုက် ဆရာ၏လမ်းညွှန်မှုဖြင့် ပြုလုပ်ရမည်။ မျှတသောနားလည်မှုဖြင့် ကြည့်လျှင် ခွန်းလွန်းအစဉ်အလာက ဝီရိယနှင့် ဝေဒနာအပေါ် သတိပညာထားခြင်းတို့၏ အရေးပါမှုကို အထူးထင်ရှားစေပါသည်။

၁၂.၉ ဆရာသက်ကြီးနှင့် ဆရာကြီးဦးဘခင်အဆက်အနွယ်

ဆရာသက်ကြီးနှင့် ဆရာကြီးဦးဘခင်တို့၏ အဆက်အနွယ်သည် လူပုဂ္ဂိုလ်ဗဟိုပြု မြန်မာဝိပဿနာလှုပ်ရှားမှုအတွက် အရေးကြီးသည်။ လယ်တီဆရာတော်၏ သင်ကြားမှုမှ

ဆက်နွယ်လာသော ဆရာသက်ကြီးသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းနှင့် မိသားစုဘဝနောက်ခံရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်တရားပြဆရာဖြစ်ပြီး ပြင်းထန်သောတရားအားထုတ်မှုကို လူဝတ်ကြောင်တို့လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ပြသခဲ့သည်။ ဆရာကြီးဦးဘခင်သည် အစိုးရဝန်ထမ်းအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရင်း meditation centre တည်ထောင်၍ အလုပ်နှင့်လူမှုဘဝအတွင်း တရားကျင့်နိုင်သည့်ပုံစံကို ဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့သည်။

ဤနည်းတွင် အာနာပါနဖြင့် နှာခေါင်းဝန်းကျင်ရှိ အသက်ရှူထိတွေ့မှုကို သိကာ စိတ်ကို စူးရှတည်ငြိမ်စေသည်။ ထို့နောက် ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့ ပေါ်ပေါက်နေသော ပူခြင်း၊ အေးခြင်း၊ ဖိအား၊ တုန်ခါမှု၊ ယားယံမှုနှင့် နာကျင်မှုစသည့် sensations များကို စနစ်တကျသိမ်းဆည်းကြည့်ရှုသည်။ သာယာသောခံစားမှုကို လိုချင်တွယ်တာခြင်းမပြု၊ မသာယာသောခံစားမှုကို မုန်းတီးတွန်းလှန်ခြင်းမပြုဘဲ ဥပေက္ခာဖြင့် ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အားလုံးမတည်မြဲကြောင်း ကိုယ်ခန္ဓာအဆင့်၌ သိမြင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုသိမြင်မှုက အလေ့အကျင့်ဖြစ်နေသော တုံ့ပြန်မှုများကို တဖြည်းဖြည်းအားလျော့စေသည်ဟု သင်ကြားသည်။

၁၂.၁၀ S. N. Goenka နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပြန့်ပွားမှု

S. N. Goenka သည် ဆရာကြီးဦးဘခင်ထံမှ သင်ယူခဲ့သော ဝိပဿနာနည်းကို အိန္ဒိယနှင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများစွာသို့ ဖြန့်ချိခဲ့သည်။ ဆယ်ရက်သင်တန်းပုံစံတွင် သီလခံယူခြင်း၊ noble silence ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ အာနာပါနဖြင့် စိတ်စုစည်းခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့ sensations များကို အစဉ်လိုက်

scan လုပ်ခြင်းနှင့် မေတ္တာပို့ခြင်းတို့ကို တစ်ဆင့်ချင်းသင်ကြားသည်။ တူညီသောအချိန်ဇယား၊ အသံသွင်းညွှန်ကြားချက်နှင့် assistant teachers များအသုံးပြုခြင်းက မတူညီသောနိုင်ငံများတွင် သင်တန်းပုံစံကို ထပ်တလဲလဲကျင်းပနိုင်စေခဲ့သည်။

Goenka အစဉ်အလာက နည်းစနစ်ကို လူမျိုး၊ ဘာသာနှင့် လူမှုအဆင့်မရွေး လက်တွေ့စမ်းသပ်နိုင်သည့် အနုပဿနာအဖြစ် တင်ပြသော်လည်း ၎င်း၏အခြေခံမှာ ဗုဒ္ဓ၏ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာလမ်းစဉ်ဖြစ်သည်။ Body scanning ၏ရည်ရွယ်ချက်သည် ခန္ဓာကိုယ်ကို စိတ်ဝင်စားဖွယ်ခံစားချက်များ ရှာဖွေရန်မဟုတ်ဘဲ sensation နှင့် တုံ့ပြန်မှုကြား ဆက်နွှယ်မှုကို သိပြီး ဥပေက္ခာတိုးပွားစေရန်ဖြစ်သည်။ Standardized retreat က နိုင်ငံတကာပြန့်ပွားမှုကို မြန်ဆန်စေခဲ့သော်လည်း သမိုင်းနှင့်ကျမ်းစာနောက်ခံကို လျော့ချတင်ပြသည့်အခါ မြန်မာထေရဝါဒအဆက်အနွှယ်နှင့် လွတ်မြောက်ရေးရည်ရွယ်ချက်ကို မမြင်တော့နိုင်သည့်အန္တရာယ်ရှိပါသည်။

၁၂.၁၁ ဖားအောက်ဆရာတော်၏ သမာဓိအခြေပြုနည်းစနစ်

ဖားအောက်ဆရာတော်၏ နည်းစနစ်သည် Visuddhimagga နှင့် Abhidhamma ဖွင့်ဆိုချက်များကို နီးကပ်စွာလိုက်နာသော သမထနှင့် ဝိပဿနာပေါင်းစပ်လမ်းစဉ်ဖြစ်သည်။ တရားအားထုတ်သူအများစုသည် အာနာပါနဖြင့် စတင်၍ အသက်ရှူအာရုံကို ဆက်တိုက်သိနေခြင်းမှ စိတ်တည်ငြိမ်မှု တိုးပွားစေသည်။ သမာဓိအားကောင်းလာသည့်အခါ

အာရုံနှင့်ဆက်စပ်သော အလင်းသဘောနိမိတ် ပေါ်ပေါက်နိုင်ပြီး ထိုနိမိတ်ကို ကျွမ်းကျင်စွာအသုံးပြု၍ upacāra-samādhi နှင့် jhāna ကို ဖွံ့ဖြိုးစေသည်။ လိုအပ်ချက်နှင့်စွမ်းရည်အလိုက် kasiṇaḥ mettā၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနှင့် အခြားရှေးရိုး meditation subjects များကိုလည်း လေ့ကျင့်နိုင်သည်။

ဝိပဿနာအဆင့်တွင် စုစည်းတည်ငြိမ်သောစိတ်ကို အသုံးပြု၍ ရုပ်ကလာပ်နှင့် ရုပ်ဓာတ်များ၊ စိတ်နှင့်စေတသိက်များ၊ အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ် အကြောင်းအကျိုးဆက်နွှယ်မှုနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ခွဲခြမ်းသိမြင်စေသည်။ ထိုနာမ်ရုပ်နှင့် အကြောင်းတရားများအားလုံးတွင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခနှင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ် တိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤနည်းက မြန်မာ meditation ကို “dry insight” တစ်မျိုးတည်းဟု မသတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း၊ သမာဓိနှင့် ဈာန်ကို ပြည့်စုံစွာဖွံ့ဖြိုးပြီးမှ analytical vipassanā သို့ ဝင်ရောက်သော အားကောင်းသည့်အစဉ်အလာလည်း ရှိကြောင်း ပြသသည်။

၁၂.၁၂ အဓိက Meditation Systems နှိုင်းယှဉ်ချက်

လယ်တီအစဉ်အလာ၏ ထင်ရှားချက်မှာ Abhidhamma အခြေခံဖြင့် nāma-rūpa နှင့် အနိစ္စကို နားလည်စေပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဝိပဿနာကို လက်လှမ်းမီစေခြင်းဖြစ်သည်။ မဟာစည်နည်းတွင် ဝမ်းဗိုက်ဖောင်းပိန်ခြင်းမှစ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ရပ်တိုင်းကို ဆက်တိုက်မှတ်သားကာ Satipaṭṭhāna နှင့် khaṇika-samādhi ကို ဖွံ့ဖြိုးစေသည်။ မိုးကုတ်နည်းသည် ဝေဒနာနှင့်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ချိတ်ဆက်၍ လက်ရှိအကြောင်းအကျိုးစက်ဝိုင်းအတွင်း ဖြစ်ပျက်သဘောကို မြင်စေသည်။ **စွန်းလွန်းနည်းက** ခိုင်မာသောဝီရိယနှင့် နာကျင်မှုအပေါ် တိုက်ရိုက်သတိထားခြင်းကို အထူးအားပေးသည်။

ဆရာကြီးဦးဘခင်နှင့် Goenka အဆက်အနွယ်သည် အာနာပါနဖြင့် စိတ်ကို စုစည်းပြီး ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့ sensations များကို ဥပေက္ခာဖြင့် သိမ်းဆည်းကြည့်ရှုကာ အနိစ္စကို ကိုယ်တိုင်ခံစားသိမြင်စေသည်။ **ဖားအောက်နည်းက** သမထ၊ နိမိတ်နှင့် ဈာန်ကို ခိုင်မာစွာဖွံ့ဖြိုးပြီး နောက်ပိုင်း Abhidhamma အမျိုးအစားများအတိုင်း နာမ်ရုပ်နှင့် အကြောင်းအကျိုးကို ခွဲခြမ်းရှုမြင်စေသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိကအာရုံ၊ သမာဓိ၏အတိမ်အနက်နှင့် သင်ကြားရေးအစီအစဉ်တို့ ကွာခြားသော်လည်း နည်းအားလုံးသည် ဖြစ်ပျက်နေသော conditioned phenomena ကို မစွဲလမ်းဘဲ သိမြင်ရန် ရည်ရွယ်ကြပါသည်။

၁၂.၁၃ မတူညီသော်လည်း တူညီသော အခြေခံအချက်များ

မြန်မာအစဉ်အလာများသည် နည်းစနစ်ကွဲပြားသော်လည်း တရားအားထုတ်မှု၏ နောက်ဆုံးရည်ရွယ်ချက်ကို စိတ်အပန်းပြေမှု သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်မှုအဖြစ်သာ မယူဘဲ ကိလေသာမှလွတ်မြောက်ခြင်းအဖြစ် နားလည်ကြသည်။ သီလနှင့် စည်းကမ်းရှိသောနေထိုင်မှုကို သမာဓိနှင့် ပညာ၏အခြေခံဟု ခံယူပြီး အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ကို ကျင့်စဉ်၏ သဘောတရားနောက်ခံအဖြစ် ထိန်းသိမ်းကြသည်။

စာတွေကို လက်တွေ့သိမြင်မှုအဖြစ်ပြောင်းရန် နေ့စဉ်ထပ်တလဲလဲလေ့ကျင့်နိုင်သော အရံနှင့် နည်းလမ်းတစ်ခုကို သတ်မှတ်ပေးကြသည်။

အခြားဘုံလက္ခဏာမှာ intensive practice ကို ရဟန်းများအတွက်သာမက လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အမျိုးသမီးနှင့် နိုင်ငံခြားသားများအတွက်ပါ ဖွင့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တရားစခန်းများ၊ သတ်မှတ်အချိန်ဇယား၊ အဖွဲ့လိုက်အားထုတ်မှု၊ ဆရာနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုနှင့် လေ့ကျင့်ထားသောတရားပြများက နည်းလမ်းကို မျိုးဆက်သစ်များထံ လွှဲပြောင်းနိုင်စေသည်။ စာအုပ်၊ ဘာသာပြန်၊ အသံသွင်းဟောပြောချက်နှင့် နိုင်ငံတကာ retreat centres များကလည်း သင်ကြားမှုကို ဒေသကန့်သတ်ချက်ကျော်လွန်စေခဲ့သည်။

၁၂.၁၄ မဟာစည်နှင့် ဖားအောက် — သမာဓိအပေါ် ကွာခြားသောအမြင်

မြန်မာတရားအားထုတ်မှုဆိုင်ရာ အထင်ရှားဆုံးနှိုင်းယှဉ်ချက်မှာ ဝိပဿနာမတိုင်မီ deep concentration လိုအပ်မှုနှင့်ပတ်သက်သည်။ မဟာစည်အစဉ်အလာသည် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ်ကို ဆက်တိုက်သိမှတ်ရာမှ ပေါ်ပေါက်သော khaṇika-samādhī က နိဝရဏကို ယာယီနှိမ်နင်း၍ insight အတွက် လုံလောက်နိုင်ကြောင်း ရှင်းပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဈာန်ကို မရရှိသေးသူလည်း သီလတည်၍ သတိပြင်းပြစွာထားကာ ဖြစ်ပျက်သဘောကို တိုက်ရိုက်လေ့လာနိုင်သည်။ ဖားအောက်အစဉ်အလာကမူ အာနာပါနိမိတ်နှင့် ဈာန်အပါအဝင် strong samatha foundation

ကို ပိုမိုအလေးထားပြီး ထိုတည်ငြိမ်သောစိတ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်၏ အလွန်သိမ်မွေ့သော အစိတ်အပိုင်းများကို ခွဲခြမ်းသိမြင်စေသည်။

ဤကွာခြားချက်ကို သမာဓိလိုသည်နှင့် မလိုဟူသော ရိုးရိုးဆန့်ကျင်ချက်အဖြစ် မရေးသင့်ပါ။ မဟာစည်နည်းလည်း သတိနှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်သော စိတ်တည်ငြိမ်မှုကို လိုအပ်ပြီး ဖားအောက်နည်းလည်း ဈာန်ရရှိခြင်းကို အဆုံးရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် မထားဘဲ ဝိပဿနာပညာအတွက် အသုံးပြုသည်။ အမှန်တကယ်ကွာခြားသည်မှာ သမထနှင့်ဝိပဿနာကို မည်သည့်အစီအစဉ်ဖြင့် သင်ကြားသနည်း၊ concentration ကို မည်သည့်အဆင့်အထိ တည်ဆောက်သနည်းနှင့် meditation object ကို မည်သို့ရွေးချယ်သနည်းဟူသော pedagogical arrangement ဖြစ်ပါသည်။

၁၂.၁၅ ခေတ်သစ်တရားအားထုတ်မှုအဖွဲ့အစည်းများ

ခေတ်သစ်မြန်မာဝိပဿနာ၏ အောင်မြင်မှုတွင် တရားရိပ်သာနှင့် retreat centre များက အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍရှိသည်။ နေရာသီးသန့်ထားခြင်း၊ မနက်စောစောမှ ညအထိ သတ်မှတ်ထားသော ထိုင်-လမ်းလျှောက်အချိန်ဇယား၊ စကားပြောဆိုမှုလျှော့ချခြင်း၊ ဆရာနှင့်ပုံမှန်တွေ့ဆုံခြင်းနှင့် တစ်ပုံစံတည်းညွှန်ကြားချက်များက အိမ်တွင်းဘဝ၌ ခက်ခဲသော continuity ကို ဖန်တီးပေးသည်။ ရက်တိုနှင့် ရက်ရှည်စခန်းပုံစံများက စတင်သူမှ

အတွေ့အကြုံရှိသူအထိ အဆင့်လိုက်လေ့ကျင့်နိုင်စေပြီး ဆရာတပည့်အဆက်အနွယ်ကို အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာတည်ငြိမ်မှု ပေးပါသည်။

Institutionalization တွင် အားသာချက်နှင့် သတိထားရမည့်အချက်နှစ်မျိုးလုံးရှိသည်။ စနစ်တကျသင်ကြားမှုက လူအများကို လုံခြုံစွာလေ့ကျင့်နိုင်စေသော်လည်း အချိန်ဇယားနှင့်နည်းပညာကို စက်ရုပ်ဆန်ဆန်လိုက်နာခြင်း၊ တရားအားထုတ်သူတစ်ဦးချင်း၏ ကျန်းမာရေးနှင့်စိတ်ပိုင်းအခြေအနေကို လျစ်လျူရှုခြင်း သို့မဟုတ် ဆရာအာဏာကို မဆန်းစစ်ဘဲ လက်ခံခြင်းတို့ မဖြစ်စေရန်လိုသည်။ သီလ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနားလည်မှု၊ အတွေ့အကြုံရှိသောဆရာ၏ သင့်လျော်သည့်ညွှန်ကြားမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော အဖွဲ့အစည်းစီမံခန့်ခွဲမှုတို့ ပေါင်းစပ်မှသာ retreat structure သည် လွတ်မြောက်ရေးကျင့်စဉ်ကို အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

၁၂.၁၆ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု

မဟာစည်၊ ဆရာကြီးဦးဘခင်-ဝိအင်ကာနှင့် ဖားအောက်အဆက်အနွယ်များသည် အာရှ၊ ဥရောပ၊ အမေရိကနှင့် ဩစတြေးလျဒေသများသို့ ပြန့်နှံ့ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာဆရာတော်များ၏ ပြည်ပခရီးစဉ်၊ နိုင်ငံခြားတရားအားထုတ်သူများ၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သင်ယူမှု၊ ဘာသာပြန်စာအုပ်များနှင့် international meditation centres များက ဤပြန့်ပွားမှုကို အားပေးခဲ့သည်။ Modern insight meditation နှင့် mindfulness movement များတွင်

moment-to-moment awareness၊ noting၊ body awareness နှင့် retreat format တို့ ထင်ရှားလာခြင်း၌ မြန်မာနည်းစနစ်များ၏ သက်ရောက်မှုကြီးမားပါသည်။

သို့ရာတွင် global adaptation ကို အောင်မြင်မှုတစ်ဖက်တည်းဖြင့် မသုံးသပ်သင့်ပါ။ Stress reduction နှင့် psychological wellbeing အတွက် mindfulness ကို ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းက လူအများအတွက် အကျိုးရှိနိုင်သော်လည်း kamma၊ rebirth၊ Nibbāna၊ သီလနှင့် သံဃာ့အဆက်အနွယ်တို့ကို ဖယ်ထုတ်လိုက်လျှင် မူရင်း Theravāda framework သည် ကျဉ်းမြောင်းသွားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ဒေသခံဆရာ၊ ဘာသာပြန်သူ၊ ဒကာဒကာမနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းကွန်ရက်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို မဖော်ပြဘဲ နည်းစနစ်ကို universal technique အဖြစ်သာတင်ပြလျှင် မြန်မာအဆက်အနွယ်၏ သမိုင်းဝင်ပံ့ပိုးမှု မြင်သာနိုင်တော့မည် မဟုတ်ပေ။

၁၂.၁၇ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်

MA တန်းအတွက် အဖြေတွင် Myanmar meditation ကို နည်းတစ်မျိုးတည်းအဖြစ် မရေးရပါ။ သမိုင်းနောက်ခံအနေဖြင့် Pāli ပညာရေး၊ Abhidhamma၊ Visuddhimagga၊ ကိုလိုနီခေတ်သာသနာပြုပြင်မှုနှင့် လူထုပညာရေးတို့ကို ဖော်ပြပြီးမှ ဆရာတစ်ဦးချင်း၏ အထူးနည်းကို ခွဲခြားရပါမည်။ လယ်တီဆရာတော်ကို လူထုလက်လှမ်းမီသော Abhidhamma နှင့် vipassanā၊ မဟာစည်ကို noting နှင့် khaṇika-samādhi၊ မိုးကုတ်ကို vedanā နှင့်

Paṭiccasamuppāda၊ စွန်းလွန်းကို ဝိရိယနှင့် pain observation၊ ဦးဘခင်-ဝိအင်ကာကို ānāpāna၊ body scanning နှင့် equanimity၊ ဖားအောက်ကို samatha၊ nimitta၊ jhāna နှင့် analytical vipassanā တို့ဖြင့် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

နှိုင်းယှဉ်ရာတွင် မည်သည့်နည်းက အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်ဟု ရိုးရှင်းစွာဆုံးဖြတ်ခြင်းထက် နည်းတစ်ခုစီ၏ meditation object၊ concentration model၊ doctrinal emphasis၊ teacher-student structure နှင့် global transmission ပုံစံကို ဆန်းစစ်သင့်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အမျိုးသမီးတို့အတွက် intensive practice ဖွင့်ပေးခြင်းသည် democratization ဖြစ်သော်လည်း သင်တန်းဝင်ရောက်နိုင်မှု၊ ဘာသာစကား၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းအာဏာတို့၌ မညီမျှမှုများ ဆက်ရှိနိုင်သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပြန့်ပွားမှုကို ချီးကျူးရင်း secularization ကြောင့် လွတ်မြောက်ရေး၊ သီလနှင့်ကျမ်းစာနောက်ခံ ပျောက်ကွယ်နိုင်ခြင်းကိုလည်း ထည့်သွင်းဆန်းစစ်မှ ပြည့်စုံသောအဖြေဖြစ်ပါသည်။

၁၂.၁၈ အခန်းအနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ခေတ်သစ်တရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများသည် Pāli Canon၊ Abhidhamma နှင့် Visuddhimagga အခြေခံကို ဆယ့်ကိုးရာစုနှင့် နှစ်ဆယ်ရာစု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအခြေအနေများအတွင်း လက်တွေ့နည်းစနစ်များအဖြစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လယ်တီဆရာတော်က Abhidhamma နှင့် ဝိပဿနာကို

လူပုဂ္ဂိုလ်များထံ ရောက်ရှိစေခဲ့သည်။ မဟာစည်ဆရာတော်က ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ရပ်ကို ဆက်တိုက်မှတ်သားခြင်းနှင့် ခဏိကသမာဓိကို စနစ်တကျသင်ကြားခဲ့သည်။ မိုးကုတ်ဆရာတော်က ဝေဒနာနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ စွန်းလွန်းဆရာတော်က ခိုင်မာသောဝီရိယနှင့် နာကျင်မှုသိမှတ်ခြင်းကို အထူးအလေးပေးခဲ့သည်။

ဆရာသက်ကြီးနှင့် ဆရာကြီးဦးဘခင်အဆက်အနွယ်က အာနာပါနှင့် ခန္ဓာကိုယ်ဝေဒနာသိမ်းဆည်းကြည့်ရှုမှုကို လူပုဂ္ဂိုလ်များထံ ဖြန့်ဝေခဲ့ပြီး Goenka က standardized ten-day retreats ဖြင့် ကမ္ဘာအနှံ့ ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ ဖားအောက်နည်းစနစ်က သမထ၊ နိမိတ်၊ ဈာန်နှင့် နာမ်ရပ်ခွဲခြမ်းသိမြင်မှုကို Visuddhimagga လမ်းစဉ်အတိုင်း အလေးထားသည်။ ယင်းတို့၏ နည်းစနစ်ကွဲပြားမှုသည် မြန်မာထေရဝါဒ၏ အားနည်းချက်မဟုတ်ဘဲ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဟူသော ဘုံရည်ရွယ်ချက်ကို မတူညီသော သင်ကြားရေးလမ်းများဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ကြောင်း ပြသပါသည်။

၁၂.၁၉ အဓိကဝေါဟာရများ

Samatha သည် စိတ်ငြိမ်သက်တည်ကြည်မှု၊ ဖွံ့ဖြိုးစေသော တရားအားထုတ်မှု၊ Vipassanā သည် ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမ်ရပ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခနှင့် အနတ္တကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော ပညာဖြစ်သည်။ Satipaṭṭhāna သည် ကိုယ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မတို့၌ သတိတည်ဆောက်ခြင်း၊ khaṇika-samādhī သည် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုချင်းစီအပေါ် ဆက်တိုက်ပေါ်ပေါက်သော

ခဏတာစိတ်တည်ငြိမ်မှုနှင့် ānāpāna သည် အသက်ရှူသွင်းရှူထုတ်ကို သတိပြုသောကျင့်စဉ်ဖြစ်ပါသည်။

Nimitta သည် သမထကျင့်စဉ်တွင် သမာဓိတိုးတက်လာသောအခါ ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် စိတ်အာရုံလက္ခဏာ၊ jhāna သည် နိဝရဏကင်း၍ အာရုံတစ်ခုတွင် နက်ရှိုင်းစွာတည်သော သမာဓိအဆင့်ဖြစ်သည်။ Vedanā သည် အာရုံထိတွေ့မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော သာယာ၊ မသာယာ သို့မဟုတ် အလယ်အလတ်ခံစားမှု၊ nāma-rūpa သည် သိခြင်းဆိုင်ရာစိတ်ဖြစ်စဉ်နှင့် ရုပ်ပိုင်းဖြစ်စဉ်တို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ Paṭiccasamuppāda သည် အကြောင်းတရားရှိသဖြင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်သည့် သဘာဝနိယာမ၊ equanimity သည် သာယာမသာယာအပေါ် လောဘဒေါသဖြင့် မတုံ့ပြန်ဘဲ မျှတစွာသိနေသော ဥပေက္ခာဖြစ်ပါသည်။

၁၂.၂၀ လေ့လာရန်မေးခွန်းများ

၁။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် အထူးနည်းစနစ်များကို ဆွေးနွေးပါ။

၂။ လယ်တီဆရာတော်၏ ခေတ်သစ်ဝိပဿနာလှုပ်ရှားမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၃။ မဟာစည်အမှတ်တရားနည်းနှင့် khaṇika-samādhi သဘောတရားကို ဆွေးနွေးပါ။

၄။ မိုးကုတ်ဆရာတော်၏ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အခြေပြု တရားအားထုတ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

၅။ ဆရာကြီးဦးဘခင်နှင့် Goenka တို့၏ body-scanning နည်းစနစ်တွင် အာနာပါန၊ ဝေဒနာနှင့် ဥပေက္ခာတို့ မည်သို့ဆက်စပ်သနည်း။

၆။ မဟာစည်နှင့် ဖားအောက်နည်းစနစ်တို့ကို သမာဓိနှင့် ဝိပဿနာအမြင်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပါ။

၇။ မြန်မာတရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပါ။

၁၂.၂၁ အဖြေဖွဲ့စည်းပုံ

“မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ထူးခြားသောနည်းစနစ်များကို ဆွေးနွေးပါ” ဟူသောမေးခွန်းအတွက် နိဒါန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် modern Theravāda meditation ၏ အဓိကဗဟိုဌာနဖြစ်သော်လည်း Myanmar method တစ်မျိုးတည်းမရှိကြောင်း သတ်မှတ်ပါ။ သမိုင်းနောက်ခံအပိုင်း၌ Pāli Abhidhamma၊ Visuddhimaggā၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းပညာရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်ပြုပြင်ရေးတို့ကို ချိတ်ဆက်ရေးပါ။ ထို့နောက် လယ်တီဆရာတော်၏ insight democratization နှင့် လူထုပညာရေးကို အစပြု၍ အဆက်အနွယ်တိုးတက်ပုံကို ဖော်ပြပါ။

အဓိကကိုယ်ထည်တွင် မဟာစည်၏ noting၊ Satipaṭṭhāna နှင့် khaṇika-samādhī၊ မိုးကုတ်၏ vedanā နှင့် dependent arising၊ စွန်းလွန်း၏ strenuous effort နှင့် pain observation၊ ဦးဘခင်-ဝိအင်ကာ၏ ānāpāna၊ body scanning၊ equanimity နှင့် global retreat

system၊ ဖားအောက်၏ samatha၊ nimitta၊ jhāna နှင့် analytical vipassanā တို့ကို သီးခြားစာပိုဒ်များဖြင့် ရေးပါ။ နှိုင်းယှဉ်ပိုင်းတွင် meditation object၊ concentration level၊ doctrinal emphasis နှင့် institutional form တို့ကို ထည့်ပါ။ နိဂုံး၌ နည်းလမ်းများကွဲပြားသော်လည်း သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဟူသော ဘုံထေရဝါဒအခြေခံကို မျှဝေကြောင်း ချုပ်ဆိုပါ။

၁၂.၂၂ အလွယ်မှတ်ရန် အချက်များ

လယ်တီဆရာတော်ကို လူပုဂ္ဂိုလ်လက်လှမ်းမီသော Abhidhamma နှင့် vipassanā၊ မဟာစည်ဆရာတော်ကို ဝမ်းဗိုက်ဖောင်းပိန်ခြင်း၊ continuous noting နှင့် khaṇika-samādhi၊ မိုးကုတ်ဆရာတော်ကို vedanā နှင့် Paṭiccasamuppāda၊ စွန်းလွန်းဆရာတော်ကို ပြင်းပြသောဝီရိယနှင့် pain observation ဟု မှတ်သားနိုင်သည်။ ဆရာကြီးဦးဘခင်နှင့် Goenka ကို ānāpāna၊ body scanning နှင့် equanimity၊ ဖားအောက်ဆရာတော်ကို samatha၊ nimitta၊ jhāna နှင့် analytical vipassanā ဟု ဆက်စပ်မှတ်ပါ။ စာမေးပွဲအဖြေတွင် နည်းတစ်မျိုးတည်းကို Myanmar meditation ဟု မသတ်မှတ်ဘဲ ဤကွဲပြားမှုများနှင့် ဘုံလွတ်မြောက်ရေးရည်ရွယ်ချက်ကို နှစ်ဖက်စလုံးဖော်ပြရပါမည်။

နောက်ဆက်တွဲ

MA စာမေးပွဲလေ့လာရေးလမ်းညွှန်

ဤနောက်ဆက်တွဲသည် အခန်းတိုင်း၏ လေ့လာရန်မေးခွန်း၊ စံပြအဖြေဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အလွယ်မှတ်ရန်အချက်များကို ထပ်မံရေးသားထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ စာမေးပွဲမတိုင်မီ ဘာသာရပ်၏ အဓိကဧရိယာများကို ပြန်လည်ချိတ်ဆက်နိုင်ရန် မေးခွန်းတစ်ပုဒ်ကို နိဒါန်း၊ အဓိကဆွေးနွေးချက်၊ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်နှင့် နိဂုံးဟူသော အပိုင်းလေးပိုင်းဖြင့် မည်သို့တည်ဆောက်ရမည်ကို အကျဉ်းချုပ်ပေးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဖြေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာ Pāli ဝေါဟာရ၊ ကျမ်းရင်းမြစ်၊ သမိုင်းနောက်ခံနှင့် ခေတ်သစ်ပညာရှင်တို့၏ သုံးသပ်ချက်ကို လိုအပ်သလို ခွဲခြားဖော်ပြသင့်ပါသည်။

(၂၀၂၆ ခုနှစ်)စာမေးပွဲဧရိယာ ၁ ပထမနှင့် ဒုတိယဗုဒ္ဓဘာသာသင်္ဂါယနာ

ပထမနှင့် ဒုတိယသင်္ဂါယနာတို့ကို နှိုင်းယှဉ်ရာတွင် ကျင်းပရသည့်အကြောင်းရင်း၊ နေရာ၊ ပါဝင်သူ၊ စိစစ်သည့်အကြောင်းအရာနှင့် ရလဒ်တို့ကို အစဉ်လိုက်ရေးပါ။ ပထမသင်္ဂါယနာတွင် Mahākassapa၊ Ānanda နှင့် Upāli တို့၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ ဒုတိယသင်္ဂါယနာတွင် Vajjian ရဟန်းတို့၏ အချက်ဆယ်ချက်နှင့် Revata အပါအဝင် ထေရ်ကြီးတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဖော်ပြပါ။

ရိုးရာမှတ်တမ်းများအကြား	အဓိကအချက်များတူညီမှုရှိသော်လည်း	
အသေးစိတ်ကွာခြားနိုင်ကြောင်း	ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပြီး	သင်္ဂါယနာများက

ဓမ္မဝိနယထိန်းသိမ်းရေးအတွက် အဖွဲ့လိုက်အာဏာပိုင်မှု ဖန်တီးပေးခဲ့ကြောင်း
နိဂုံးချုပ်ရေးနိုင်ပါသည်။

စာမေးပွဲဧရိယာ ၂ ဗုဒ္ဓအသုံးပြုခဲ့သော ဘာသာစကား

Pāli သို့မဟုတ် Māgadhī ကို ဗုဒ္ဓ၏ဘာသာစကားဟု ယူဆသည့် ထေရဝါဒရိုးရာအမြင်ကို ရှင်းပြပြီး Vinaya ရှိ Yamelu-Tekula ဖြစ်ရပ်၊ chandaso နှင့် sakāya niruttiyā တို့ကို ထည့်သွင်းရေးပါ။ ထို့နောက် Pāli သည် Middle Indo-Aryan စာပေဘာသာစကားတစ်ခုအဖြစ် ဓနိတကျဖွံ့ဖြိုးလာသည်ဟူသော ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒအမြင်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါ။ နိဂုံးတွင် ရိုးရာသာသနာရေးအဓိပ္ပာယ်နှင့် သမိုင်းဘာသာဗေဒဆိုင်ရာသက်သေကို ရောထွေးမရေးဘဲ Pāli ၏ canonical၊ scholastic နှင့် transnational အရေးပါမှုကို နိဂုံးချုပ်ရေးသင့်ပါသည်။

စာမေးပွဲဧရိယာ ၃ ထေရဝါဒကျမ်းရင်းမြစ်နှင့် Buddhavacana အမျိုးအစားခွဲခြားမှု

အဖြေကို ဓမ္မဝိနယမှ Tipiṭaka သို့ ကျမ်းစာစုဖွဲ့လာပုံဖြင့် စတင်ပြီး Vinaya၊ Sutta နှင့် Abhidhamma ပိဋကသုံးပုံ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကို ခွဲခြားရေးပါ။ ထို့နောက် Five Nikāyas၊ navaṅga နှင့် Buddhavacana ကို တစ်မျိုး၊ နှစ်မျိုး၊ သုံးမျိုး၊ ငါးမျိုး၊ ကိုးမျိုးနှင့် ဓမ္မက္ခန္ဓာရှစ်သောင်းလေးထောင်စသဖြင့် ခွဲခြားသောနည်းများကို ရှင်းပြပါ။
အမျိုးအစားခွဲခြားမှုသည် နှုတ်ဆက်ကျမ်းထိန်းသိမ်းမှု၊ ဓနိတကျသင်ကြားမှုနှင့် canonical authority တည်ဆောက်မှုတို့ကို အထောက်အကူပြုကြောင်း ဆန်းစစ်နိုင်သည်။

စာမေးပွဲဧရိယာ ၄ တိက္ခနီသံဃာ့အဖွဲ့အစည်းတည်ထောင်ခြင်း

Mahāpajāpatī Gotamī ၏ တောင်းဆိုမှု၊ Ānanda ၏ ကြားဝင်လျှောက်ထားမှု၊ အမျိုးသမီးတို့၏ အရဟတ္တဖိုလ်ရနိုင်စွမ်းနှင့် Garudhammas တို့ကို အခြေခံ၍ သမိုင်းဖြစ်စဉ်ကို ရေးပါ။ Catuparisā အယူအဆနှင့် Therīgāthā တို့က အမျိုးသမီးသာဝကအသိုင်းအဝိုင်း၏ အရေးပါမှုကို မည်သို့ပြသကြောင်း ထည့်ပါ။ Garudhamma မှတ်တမ်း၏ သမိုင်းဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ခေတ်သစ်တိက္ခနီပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများကို အတည်ပြုချက်မရှိဘဲ တစ်ဖက်သတ်မဆုံးဖြတ်ဘဲ ရိုးရာနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာအမြင်တို့ကို ခွဲခြားရေးသင့်ပါသည်။

စာမေးပွဲဧရိယာ ၅ နီပေါနိုင်ငံရှိ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ

နီပေါအကြောင်းကို Lumbinī နှင့် Asokan pillar တို့မှ စတင်ပြီး Kathmandu Valley ရှိ Newar Mahāyāna-Vajrayāna culture၊ celibate monastic order အသွင်ပြောင်းမှုနှင့် နှစ်ဆယ်ရာစု Theravāda revival တို့ကို အချိန်အစဉ်လိုက်ရေးပါ။ Mahāpragya၊ U Chandramani၊ Rana အစိုးရ၏ ဖိနှိပ်မှု၊ Ananda Kuti Vihāra နှင့် Sri Lanka-Myanmar အဆက်အသွယ်တို့ကို ချိတ်ဆက်ဖော်ပြပါ။ Decline ကို ဗုဒ္ဓဘာသာလုံးဝပျောက်ကွယ်ခြင်းဟု မရေးဘဲ monastic transformation ဟု ဆန်းစစ်ပြီး ယနေ့ meditation၊ ပညာရေး၊ လူမှုဝန်ဆောင်မှုနှင့် pilgrimage လုပ်ငန်းတို့ကို နှိုင်း၍ ထည့်သွင်းရေးပါ။

စာမေးပွဲဧရိယာ ၆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာများ

မြန်မာတရားအားထုတ်မှုကို နည်းတစ်မျိုးတည်းအဖြစ် မသတ်မှတ်ဘဲ Ledi၊ Mahāsi၊ Mogoki၊ Sunlun၊ U Ba Khin-Goenka နှင့် Pa-Auk အဆက်အနွယ်တို့၏ ထူးခြားချက်ကို ခွဲရေးပါ။ Abhidhamma နှင့် လူထုလက်လှမ်းမီရေး၊ continuous noting နှင့် khaṇika-samādhī၊ vedanā နှင့် Paṭiccasamuppāda၊ ဝီရိယနှင့် နာကျင်မှုသိမှတ်ခြင်း၊ ānāpāna နှင့် body scanning၊ samathā၊ nimitta နှင့် jhāna တို့ကို ဆက်စပ်ဖော်ပြပါ။ နိဂုံးတွင် concentration model နှင့် သင်ကြားရေးအစီအစဉ်များ ကွာခြားသော်လည်း သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဟူသော ဘုံထေရဝါဒရည်ရွယ်ချက် ရှိကြောင်း နိဂုံးချုပ်ရေးပါ။

MA ဖြေဆိုရေးသားရာတွင် သတိပြုရန်

နိဒါန်းတွင် မေးခွန်း၏ အဓိကဝေါဟာရကို သတ်မှတ်ပြီး မည်သည့်ရှုထောင့်များဖြင့် ဖြေမည်ကို တိုတောင်းစွာဖော်ပြပါ။ အဓိကဆွေးနွေးချက်တွင် သမိုင်းနှင့်ကျမ်းစာအချက်များကို စနစ်တကျစီစဉ်ပြီး စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်လျှင် အဓိကအဆိုတစ်ခုသာထားပါ။ Critical discussion တွင် ရိုးရာဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ခေတ်သစ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက်ကို အပြန်အလှန်ပယ်ချခြင်းမပြုဘဲ သက်သေအမျိုးအစားနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကွာခြားမှုကို ဖော်ပြပါ။ နိဂုံးတွင် အချက်အသစ်မထည့်ဘဲ မေးခွန်းကို တိုက်ရိုက်ပြန်ဖြေ၍ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာအရေးပါမှုကို နိဂုံးချုပ်ကာ ရေးသင့်ပါသည်။

နိဂုံး (သို့) MABS 35 ဘာသာရပ်အတွက် မှာတမ်း

ဤစာအုပ်ကို Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies ၏ MABS 35 ဘာသာရပ်တွင် လေ့လာရသော ထေရဝါဒ၏ သမိုင်း၊ ကျမ်းစာ၊ အယူဝါဒနှင့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တို့ကို မြန်မာဘာသာဖြင့် စနစ်တကျ နားလည်နိုင်ရန် ပြုစုထားပါသည်။ အခန်းတစ်ခန်းစီတွင် အဓိကအကြောင်းအရာကို ဆက်စပ်စာပိုဒ်များဖြင့် ရှင်းလင်းပြီး အခန်းအနှစ်ချုပ်၊ ဝေါဟာရ၊ လေ့လာရန်မေးခွန်း၊ စံပြအဖြေဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အလွယ်မှတ်ရန်အချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဇယားပုံစံဖြင့် အချက်များစုထားခြင်းထက် အယူအဆများအကြား ဆက်နွှယ်မှုကို ဖတ်ရှုနားလည်နိုင်စေရန် စာသားစကားပြေပုံစံကို အဓိကရေးသားထားပါသည်။

စာအုပ်၏ရည်ရွယ်ချက်သည် စာမေးပွဲအဖြေကို ကျက်မှတ်စေရန်သာမဟုတ်ဘဲ Theravāda ဟူသော living tradition ကို သမိုင်း၊ စာပေ၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျင့်စဉ်တို့ ဆက်စပ်နေသော ဘာသာရေးအမွေအနှစ်အဖြစ် သုံးသပ်နိုင်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ရိုးရာထေရဝါဒဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ခေတ်သစ်သုတေသနအမြင်တို့ ကွာခြားသောနေရာများတွင် အမြင်တစ်ဖက်ကို ရိုးရှင်းစွာပယ်ချခြင်းမပြုဘဲ သက်ဆိုင်ရာကျမ်းရင်းမြစ်၊ သမိုင်းနောက်ခံနှင့် စကားအသုံးအနှုန်းတို့ကို စိစစ်သင့်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းက MA level academic writing

အတွက် လိုအပ်သော ဖော်ပြမှု၊ နှိုင်းယှဉ်မှုနှင့် ဝေဖန်ဆန်းစစ်မှုတို့ကို တိုးတက်စေမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် ဘာသာရပ်မိတ်ဆက်နှင့် လေ့လာရေးလမ်းညွှန်ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းအရာတစ်ခုချင်းစီ၏ သုတေသနအားလုံးကို အပြည့်အဝလွှမ်းမိုးထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော စာတမ်းနှင့်သုတေသနရေးသားမှုအတွက် Pāli မူရင်းကျမ်းများ၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသော ဘာသာပြန်များ၊ MABS 35 ပို့ချချက်နှင့် handout များ၊ အထူးပြုသုတေသနစာအုပ်များကို ဆက်လက်ဖတ်ရှုရပါမည်။ ကျမ်းကိုးရာတွင် အသုံးပြုသည့် edition၊ စာမျက်နှာနှင့် publication details တို့ကို မိမိအမှန်တကယ်အသုံးပြုသော စာအုပ်နှင့် ပြန်လည်တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

အားလုံးအဆင်ပြေလွယ်ကူအောင်မြင်ပြီးမြောက်ကြပါစေ...

မေတ္တာဖြင့်

ဓမ္မရွှေပြည် အရှင်ဓမ္မသာမိ (တပ်ကုန်း)

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies
University of Kelaniya
2026

ကျမ်းကိုးစာရင်း

အောက်ပါစာရင်းသည် ဤလေ့လာရေးဘာသာရပ်မိတ်ဆက်စာအုပ်ပြုစုရာတွင် အခြေခံထားသော Pāli ကျမ်းများ၊ အဋ္ဌကထာနှင့် နောက်ပိုင်းကျမ်းများ၊ MABS 35 သင်ခန်းစာ handouts များနှင့် ရွေးချယ်ထားသော ခေတ်သစ်သုတေသနများကို စုစည်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သုတေသနစာတမ်းတွင် ကိုးကားအသုံးပြုသည့်အခါ မိမိအသုံးပြုသော edition ၏ ထုတ်ဝေရာနေရာ၊ ထုတ်ဝေသူ၊ ခုနှစ်နှင့် စာမျက်နှာတို့ကို ထပ်မံဖြည့်စွက်စစ်ဆေးရပါမည်။

Pāli ကျမ်းနှင့် အဋ္ဌကထာရင်းမြစ်များ

Pāli Tipiṭaka. Vinaya Piṭaka, Sutta Piṭaka, and Abhidhamma Piṭaka.

Aṅguttara Nikāya. Gotamī Sutta.

Vinaya Piṭaka. Cūlavagga, including the Yamelu-Tekula episode and the account of the Bhikkhunī Order.

Therīgāthā.

Milindapañha.

Nettipakaraṇa and Peṭakopadesa.

Saṅgītiyavaṃsa.

Buddhaghosa. Visuddhimagga.

Buddhaghosa. Samantapāsādikā.

Buddhaghosa. Sumaṅgalavilāsinī.

Buddhaghosa. Papañcasūdanī.

Buddhaghosa. Sāratthappakāsinī.

Buddhaghosa. Manorathapūraṇī.

Buddhaghosa. Atthasālinī.

Buddhaghosa. Sammohavinodanī.

MABS 35 သင်ခန်းစာနှင့် Handouts များ

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 01, Introduction.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 02, Buddhist Councils Convened by the Theravāda Tradition.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 03, Language Used by the Buddha.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 04, Pāli the Sacred Language of the Theravāda Tradition.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handouts 2026 05 and 06, Canonical Literature and Classification of the Words of the Buddha.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 07, The Visuddhimagga and Pāli Commentaries.

Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies. MABS 35 and MAPL 08 Handout 2026 09, Establishment of the Bhikkhunī Order.

MABS 35 Complete Exam Guide. Chapters, model answers, examination question bank, and revision guide.

ခေတ်သစ်သုတေသနနှင့် အခြေခံစာအုပ်များ

Abeynayake, Oliver. A Textual and Historical Analysis of the Khuddaka Nikāya.

Bhikkhu Bodhi, trans. The Connected Discourses of the Buddha.

Braun, Erik. The Birth of Insight: Meditation, Modern Buddhism, and the Burmese Monk Ledi Sayadaw.

Childers, R. C. A Dictionary of the Pali Language.

Cousins, L. S. “On the Vibhajjavādins.” *Buddhist Studies Review* 18, no. 2, 2001.

Cox, Collett. Disputed Dharmas: Early Buddhist Theories on Existence.

Crosby, Kate. “The Origin of Pāli as a Language Name in Medieval Theravāda Literature.”^{၇၇}

de Silva, Lily. Pāli Primer.

Dhammajoti, K. L., ed. The First and Second Buddhist Councils: Five Versions. Hong Kong: Chi Lin Nunnery, 2008.

Dhammajoti, K. L. Sarvāstivāda Abhidharma.

Geiger, Wilhelm. Pāli Literature and Language.

Geiger, Wilhelm, trans. The Mahāvamsa or The Great Chronicle of Ceylon. London: Pali Text Society.

Gethin, Rupert. The Foundations of Buddhism. Oxford: Oxford University Press, 1998.

Gunawardhana, R. A. L. H. “The World of Theravāda Buddhism in History.”^{၇၈}

Harvey, Peter. An Introduction to Buddhism.

Hinüber, Oskar von. A Handbook of Pāli Literature.

Karunadasa, Y. The Theravāda Abhidhamma: Its Inquiry into the Nature of Conditioned Reality.

Karunadasa, Y. “Vibhajyavāda Versus Sarvāstivāda: The Buddhist Controversy on Time.”^{၇၉} Kalyāṇī 2, 1983.

Lamotte, Étienne. History of Indian Buddhism: From the Origins to the Śāka Era. Louvain-la-Neuve: Université Catholique de Louvain, 1988.

Malalasekera, G. P. The Pāli Literature of Ceylon.

Norman, K. R. Pāli Literature. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1983.

Ñāṇamoli, Bhikkhu, trans. The Path of Purification.

Ñāṇatiloka. Buddhist Dictionary.

Thilakaratne, Asanga. Theravāda Buddhism: The View of the Elders. Honolulu: University of Hawai‘i Press, 2012.

မြန်မာတရားအားထုတ်မှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာရင်းမြစ်များ

Mahāsi Sayādaw. Manual of Insight.

Pa-Auk Sayādaw. Knowing and Seeing.

Pa-Auk Sayādaw. Nibbānagāminī Paṭipadā.

U Ba Khin. The Clock of Vipassana Has Struck.

Bhikkhunī Sati Srestha. Theravāda Buddhism in Nepal: Past and Present. MABS 35 and
MAPL 08 course material.

စာပြုစုသူအကြောင်း

ဓမ္မရွှေပြည် အရှင်ဓမ္မသာမိ (တပ်ကုန်း) သည် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ University of Kelaniya လက်အောက်ရှိ Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာလေ့လာရေးဆိုင်ရာ ပါရဂူဘွဲ့သုတေသနကို လေ့လာနေပါသည်။ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့အဆင့်တွင် Rathavinā Sutta နှင့် ထေရဝါဒသန့်စင်ရေးလမ်းစဉ်ကို လေ့လာခဲ့ပြီး လက်ရှိသုတေသနတွင် မြန်မာထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာအတွင်း Māra အယူအဆ၏ ကျမ်းစာ၊ အတွေးအခေါ်၊ စိတ်ပညာနှင့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်များကို အဓိကထား လေ့လာနေပါသည်။

စိတ်ဝင်စားမှုနယ်ပယ်များတွင် Pāli ကျမ်းစာ၊ ထေရဝါဒသမိုင်းနှင့် အယူဝါဒ၊ မြန်မာတရားအားထုတ်မှုအစဉ်အလာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာစိတ်ပညာနှင့် academic Buddhist studies တို့ ပါဝင်သည်။ “ဓမ္မရွှေပြည်” အမည်ဖြင့် ဓမ္မပညာရေးဆိုင်ရာ စာအုပ်၊ သင်ခန်းစာနှင့် နိကာယ်စာဖတ်ပိုင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး မြန်မာဘာသာဖြင့် နားလည်လွယ်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများ ဖန်တီးမျှဝေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဆက်သွယ်ရန် ashindhamma242@gmail.com viber- +94786696106

MABS 35: THERAVĀDA TRADITION: A HISTORICAL AND DOCTRINAL STUDY

အကြောင်းအရာများကို မှတ်သားရုံဖြင့် မလုံလောက်ဘဲ သမိုင်းမှတ်တမ်း၊ ရိုးရာဖွင့်
ဆိုချက်နှင့် ခေတ်သစ်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်တို့ကို ခွဲခြားနိုင်ရန် လိုအပ်
ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာအုပ်တွင် "ဘာဖြစ်သနည်း" ဟူသော မေးခွန်းအပြင်
"မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ မည်သည့်ကျမ်းရင်းမြစ်ကို အခြေခံသနည်း၊ ယနေ့
အခြေအနေတွင် မည်သို့နားလည်သင့်သနည်း" ဟူသော မေးခွန်းများကိုလည်း
အလေးထားကာ ဖော်ပြထားပါသည်။